MODERN TÜRK ŞİİRİNİN İKİ YÜZYILI

19. Yüzyıldan 1950'lere

Büyük Türk Şiiri Antolojisi 1

ATAOL BEHRAMOĞLU

SOSYAL YAYINLAR

ATAOL BEHRAMOĞLU BÜYÜK TÜRK ŞİİRİ ANTOLOJİSİ
YAYINLAR

SON YÜZYIL BÜYÜK

TÜRK ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

MODERN ŞİİRİMİZİN

İKİ YÜZYILI

SON YÜZYIL BÜYÜK TÜRK ŞİİRİ ANTOLOJİSİ
Hazırlayan Ataol Behramoğlu

Tasarım: İzlenim Yapım
Baskı: Kitap Matbaacılık

Sayfa düzeni: New Baskerville 9/12

ISBN 975-7384-17-8
975-7384-16-X (1. Cilt)

---

1. Basım: Aralık, 1987
2. Basım: Ekim, 1991
3. Basım: Mart, 1993
4. Basım: Mart, 1997
5. Basım: Ekim, 1999
6. Basım: Kasım, 2001

Tel: (0212) 5277982 — (0212) 5221894

WEB SAYFASI: http://www.kitap-net.com
E-POSTA: kitapnet@izlenim.com

Ataol Behramoğlu

SON YÜZYIL BÜYÜK TÜRK ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

MODERN ŞİİRİMİZİN İKİ YÜZYILI

BİRİNCİ CİLT
(19. Yüzyıl Sonlarından 1950'lere)

Gözden Geçirilmiş ve
Genişletilmiş Altıncı Basım

SOSYAL YAYINLAR

GEÇEN YÜZYIL SONLARINDAN GÜNÜMÜZE ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİNİN EVRELERİ

I.– GEÇEN YÜZYIL SONLARINDAN 1920'LERE

Bir çağdaş Türk şiiri seçkisi hazırlanırken yanıtlanmış olması gereken ilk soru, çağdaşlık kavramının ne olduğu ve ülkemiz özelinde başlangıcının nasıl saptanması gerektiğidir.

Yirminci yüzyıl Türk şiirinin özde ve biçimde bazı temel özelliklerinin kaynaklarını araştırış, bizi geçen yüzyılın son çeyreğine, Divan şiirimizin geleneksel tema ve biçim kalıplarının kırılma evrelerine götürür.

Divan şiiri, özellikle 18. yüzyılda ve Nedim'in şiirleriyle dilde ve anlatımda bir yalınlığa yönelmiştir. Fakat, bu şiirin devrim niteliğinde yeni temalar ve buna bağlı olarak da yeni biçim özellikleri ve tonlamalar kazanması, daha sonra, Tanzimat dönemi şiiriyle olmuştur. Bu dönemde özellikle Namık Kemal, şiirlerinin içerdiği yeni kavramlar ve araştırmacıların üzerinde birleştikleri 'merdane eda'sı ve 'gür ses'iyle, şirimizin yeni bir evreye girmesinde devrim niteliğinde bir dönüşümün başlangıcında yer almıştır. Batılı düşünceye ve kavramlara yönelişleri, ulusallık bilincine henüz sahip olmamakla birlikte halk şiirine ve halk diline ilgileri, toplum için sanat savını ileri sürüşleri de Tanzimat şairlerinin ortak ve şiirimiz bakımından yenilikçi özellikleridir. Bu nedenlerle, çağdaş şiirimizi, arayışlarının, savlarının ve kimi şiirlerinin etkileri günümüz Türk şiirine kadar uzanan Tanzimat dönemi şairleri ve özellikle de Namık Kemal'le başlatmak doğal sayılmalıdır.

Namık Kemal'in önderlik ettiği toplumcu kanadın yanısıra, Tanzimat şiirinin bireyci kanadını oluşturduklarını söyleyebileceğimiz Recaizade Ekrem ve Abdülhak Hâmid Tarhan, şiirlerindeki kişisellik ve içtenlik, yeni ses ve biçim ögeleriyle, Divan şiirinin geleneksel öz ve biçim kalıplarından ayrılarak Servet-i Fünun şiirini hazırlamışlardır. Recaizade ve Hamid'in şiirleriyle, Türk şiirinin Doğu şiiri etki alanından çıkarak, başta Fransız şiiri olmak üzere Batı şiirinin etki alanına girişi de kesinlik kazanmıştır.

Servet-i Fünun şiirinin büyük temsilcisi Tevfik Fikret, Divan şiirinin ölçü ve biçim kalıplarını kırmayı daha da ileri götürerek 'serbest müstezad' türünü oluşturmuş, Türk şiir diline kendisi öncesinde var olmayan bir akıcılık ve ezgisellik kazandırmıştır. Şiir dilimizin konuşma dili ögeleri ve tonlamalarıyla zenginleşmesi de, bu dile yine Tevfik Fikret'in kazandırdığı bir yeniliktir. Öte yandan, Tanzimat şiirinin de içerik bakımından temel özellikleri olan özgürlükçülük, zorbalığa karşı oluş temaları, Tevfik Fikret'in şiirinde insancılık, halkçılık, yurtseverlik, savaşa karşı oluş temalarıyla düşünsel bir genişlik ve derinlik kazanmış; daha da önemlisi, bu temalar, salt birer tema oluşlarının ötesinde, didaktik olmayan, kişisel bir ses tonunun içten, inançlı çınıltılarıyla dönemin tüm yenilikçi, devrimci insanlarının bilinçlerinde ve yüreklerinde derin izler bırakmıştır. Bu özellikleriyle Tevfik Fikret sadece çağdaş şiirimizin değil, dönemin aydınlanmacı dünya şairleri düşünüldüğünde, iki yüzyılın kesiştiği yıllarda dünya şiirinin de önemli, seçkin bir şairidir.

Cumhuriyet öncesi dönemin özgün şairlerinden Mehmet Emin Yurdakul, halkçı, toplumcu, yurtsever şiirimizin bir başka önemli temsilcisidir. Çoğu kez didaktizmin sınırlarını aşamamış ve kullandığı yalın Türkçeyi şiir dili düzeyine yükseltememiş olmakla birlikte, 1899'da yayınlanan *Türkçe Şiirler*'le şiir dilimizin ulusallaşmasının öncülerinden olmuş, sayıları az da olsa bazı şiirlerinde özde ve biçimde ulaştığı içtenlik, duruluk ve pürüzsüzlükle 20. yüzyıl başlarındaki şiirimize kaynaklık eden öncüler arasında yer almıştır. Aynı dönemin şairlerinden Mehmet Âkif, halkçı toplumcu, yurtsever temalarıyla ve halkın konuşma dilini şiire getirmekle şiirimizin demokratlaşmasına önemli katkıda bulunmuş; Rıza Tevfik, halk şiirine dikkat çekerek ve bu türde verdiği örneklerle şiirimizin ulusal biçimler arayışında bir yönelişin öncülerinden olmuştur. Yergilerindeki içerik ve anlatım özellikleriyle Eşref'i de, bu şiir türünü demokratlaştıran, etkileri günümüzde de duyumsanan yeni bir ergici şiir anlayışının öncülerinden saymak gerekir.

Cumhuriyet dönemi öncesi şiirimizin ustalarından Ahmet Hâşim, Fransız şiirinin modern anlatım ögeleriyle Divan şiiri özelliklerini senteze ulaştırdığı şiirlerinde, Servet-i Fünun şiirine göre daha yoğun ve kişisel bir şiir dünyası yaratabilmiştir. 1921 yılında yayınlanan *Piyâle*'nin önsözünde "şiir belirsize ne kadar yaklaşırsa o kadar şiir olur" sözleriyle günümüz Türk şiirinde de etkinliği olan bir

anlayışı özetleyen Ahmet Hâşim, çağdaş şiirimizde 'izlenimcilik' tanımıyla nitelenebilecek bir yönelişin ilk büyük ustasıdır. Etkileri günümüze kadar uzanan bir şairdir.

Şiirinin oluşumu yine Cumhuriyet öncesi dönemde gerçekleşen Yahya Kemal ise, aruz ölçüsüne bağlı kalmakla birlikte, Servet-i Fünun nazmının 'tatlı su lehçesi'nden, Divan şiiri dilinden, "fazla dar ve mahalli" bulduğu halk şiiri dilinden farklı bir şiir dili, "Türkçenin kendine mahsus, süssüz, tabii, samimi ifade özellikleri"ni aramış, bu alanda ulaştığı başarıyla da çağdaş şiir dilimizin belkemiğini oluşturan ürünlerin başında yer alan şiirlerin yaratıcısı olmuştur.

Geçen yüzyıl sonlarından Cumhuriyet dönemine kadar uzanan yaklaşık elli yıllık bir zaman diliminin belli başlı şairlerini, Divan şiirinden ulusal ve modern bir şiire doğru ana yöneliş ve arayışların özelliklerini böylece belirtmiş oluyoruz. Görülebileceği gibi, yirminci yüzyıl Türk şiirinin temel bazı özellikleri, kaynaklarını ve köklerini bu ilk büyük zaman diliminde bulmaktadır.

II.- 1920'LERDEN 1950'LERE

Osmanlıcaya karşı halkın konuştuğu Türkçeyi, aruza karşı hece veznini savunanların çabaları, yukarıda belirttiğimiz gibi, köklerini geçen yüzyılın sonlarında bulur. Ancak, bu çabalar yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde hızlanarak cumhuriyet sonrası ilk yıllarda kesin utkuya ulaşmıştır.

Hece şairleri, konuşulan Türkçe ve hece vezniyle kişisel, ulusal, toplumsal konuları işlerlerken, genellikle romantik, lirik bir yaklaşım içinde olmuşlardır. Aşk, gurbet, yalnızlık, ölüm, temaları hece şiirinin başlıca temalarıdır. Öte yandan, romantik bir halkçılık ve yurtseverlik de hece şiirinin temel bir özelliğidir. Bu genel özelliklerin tümünü şiirlerinde bulduğumuz Faruk Nafiz Çamlıbel, akıcı şiir dili, biçim ve öz alanında yenilikçi ögelerle kendi döneminin ve sonraki dönemlerin şairleri üzerinde etkili bir kişilik olmakla birlikte, bütün bu özelliklerde derine inemeyişin, yüzeyselliğin de tipik bir temsilcisidir. Bireysel temalarda (özellikle ölüm, yalnızlık, v.b.) Faruk Nafiz'in ulaşamadığı kişisellik, derinlik ve etkililiğe, bazı şiirleriyle Ali Mümtaz Arolat'ın ve büyük ölçüde Necip Fazıl Kısakürek'in ulaşmış olduğu söylenebilir. Ali Mümtaz

Arolat şiirlerindeki biçimsel denge bakımından, Necip Fazıl Kısakürek ise, hecede yeni ses arayışları, özgün uyaklar, çarpıcı benzetmeler, bunların oluşturduğu yoğun ve özgün şiir atmosferi bakımından, hece şiirinin önemli şairleridirler. Şiirlerinin sayıca azlığına karşın Kemalettin Kamu, bu şiirlerin kimilerinde ulaştığı niteliksel yoğunluk ve biçimsel yalınlıkla kişisel, yerli, içten bir lirizmin temsilcilerinden biri olarak hece şiirindeki gelişimin önemli bir kişiliği olabilmiştir. Şiirinin etkileri Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba, v.b. şairlere uzanır. Gerek kişisel, gerekse toplumsal temalarda Ömer Bedrettin Uşaklı'nın ulaştığı içeriksel yoğunluk ve biçimsel yetkinlik ise, sadece o dönem şiiri bakımından değil, çağdaş şiirimizin tümü ölçüsünde de önemli bir düzeydedir. Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde, Faruk Nafiz'de bulunmayan bir sahicilik ve betim gücü, Necip Fazıl'da bulunmayan bir aydınlık, ülke konulu şiirlerinde gerçekçilik ve yine üstün bir betim gücü, kişisel yaşam konulu şiirlerinde ise, derin bir duyarlık ve içtenlik vardır.

İlk ürünleri, hece şairlerininkiler gibi, 1920'li yıllarda yayınlanan Ahmet Hamdi Tanpınar, genelde hece ölçüsünü benimsemekle birlikte, temaları ve yöntemleriyle hece şairlerinden ayrı bir konumdadır. Sözcükler ve şiir dünyası bakımından Hâşim'den, dize yapısı ve şiirinin genel plastiği bakımından ise Yahya Kemal'den etkilenmiş, felsefi-lirik diye nitelenebilecek bir türde özgün ve başarılı şiirler yazmıştır. Etkileri günümüz şiirinde de duyumsanmaktadır. İlk ürünleri 1920'li yılların sonlarında yayınlanmaya başlayan Ahmet Muhip Dranas, şiirimize kazandırdığı yeni betim, ses, tonlama ve tema ögeleriyle, şiirsel biçimde ulaştığı sağlam dengeyle, hece şairlerinden farklı ve üst bir düzeyin şairidir. Dranas şiirinin etkileri de kendi döneminin ve bir sonraki dönemin şiirinden günümüze kadar uzanır.

Daha Cumhuriyet öncesi yıllarda heceyle yazılmış ilk şiirlerindeki gür sesi, taşkın üslubu ve alışılmadık temalarıyla hece şiirinin öz ve biçim kalıplarını zorlayan genç Nâzım Hikmet'in , 1929 yılında *Jokond ile Si Ya U* ve *835 Satır* ve 1930'lu yıllarda ard arda yayınladığı şiir kitaplarıyla getirdiği yenilikler, çağdaş Türk şiiri için gerek öz gerek biçim bakımından gerçek bir devrim olmuştur. Bu kitaplardaki şiirlerle çağdaş şiirimizde 'serbest nazım' (özgür koşuk) dönemi açılmış, Türk şiiri hiçbir evresinde sahip olmadığı ölçüde, ses, biçim ve tema ögeleriyle zenginleşmiştir. 1930'lu yılların başla-

rında yayınladığı kitaplarıyla Ercüment Behzat Lav'ı da, Batı ülkelerindeki modern şiir biçimlerini yerli temalara uygulayan deneyci, yenilikçi bir şair olarak anmak gerekir. Ercüment Behzat Lav, çağdaş şiirimizde önemli yeri olan ironik şiir türünün de şiirimizde ilk önemli temsilcisi sayılabilir.

1930'lu yıllarda hece şiiri, A.K. Tecer, B.K. Çağlar gibi daha az başarılı şairlerce sürdürülmekteyken, Cahit Sıtkı Tarancı'nın *Ömrümde Sükût* (1933), Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın *Havaya Çizilen Dünya* (1933) adlı ilk şiir kitapları yayınlandı. Ününü asıl sağlayan ikinci kitabı Otuz Beş Yaş 1946'da yayınlanan Tarancı, kendinden önceki ustalardan Tanpınar, N.Fazıl Kısakürek ve K.Kamu'nun, Fransız şiirinin ve halk şiirinin etkilerini taşıyan şiirleriyle yerli, içten, lirik, kişisel bir şiir dünyası yaratmayı başarmıştır. Daha ilk kitabında yer alan şiirlerindeki izlenimci ve sezgici ögeler, yeni benzetme ve imgeler, yoğun ve kişisel şiir dünyasıyla büyük ve özgün bir şiir yeteneğine sahip olduğunu kanıtlayan Dağlarca ise, 1940'ta yayınlanan *Çocuk ve Allah*'la modern Türk şiirinin başyapıtlarından birini yaratmıştır.

Sağlığında Türkiye'de basılan son kitabı *Şeyh Bedreddin Destanı* (1936) olan, şiirlerini 1938 yılından sonra dönemin ilerici, toplumcu dergilerinde takma adla yayınlanmak üzere hapishaneden gönderen Nâzım Hikmet'in toplumcu-gerçekçi doğrultusunda birleşen farklı kuşaklarından İlhami Bekir Tez, Hasan İzzettin Dinamo, Rıfat Ilgaz, Cahit Irgat, Niyazi Akıncıoğlu, A.Kadir, Abdülkadir Demirkan (Vedat Türkali), Ömer Faruk Toprak, Enver Gökçe, Mehmed Kemal, Arif Damar (Barikat), Ahmed Arif, v.b. şairler Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı'na girmediği, fakat toplumumuzun dünyadaki savaşla daha da ağırlaşan baskı ve yoksulluk koşullarını yaşadığı 1940'lı yıllarda (ve kimileri 1950'lerde) yayınlanan şiirleriyle tema, biçim ve anlatım özellikleri bakımından her biri kendi özgünlükleriyle katkıda bulundukları 1940 toplumcu şairler kuşağını oluşturdular. Bu toplumcu şairlerin şiirlerinin ortak temaları olan barış, özgürlük, eşitlik özlemlerinin etkileri, o dönem Türk şiirinin pek çok şairinin ürününde belli ölçülerde duyumsanır.

1940'lı yıllar Türk şiirinin bir başka önemli olgusu da, üç genç şairin (Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet) şiirlerinden oluşan *Garip* seçkisinin yayınlanışıdır. Seçkinin önsözünde, şiirde ölçü ve uyağa, 'şairaneliğe' karşı olduklarını belirten bu genç şairler,

gerçekten de, dilin, dizenin en yalın birimlerine indirgenmiş şiirleriyle, çağdaş şiir dilimizin ve konusalının (tematik) konuşma dili ve günlük yaşam yalınlığıyla buluşmasında önemli bir işlev gördüler. Gerek kurucularının bazı şiirleriyle, gerekse öykünmeciler elinde bir çeşit dilsel beceriyle, espri-ye indirgenen *Garip* şiiri, yozlaştırılıp çoğaltılırken, akımı başlatan şairlerden Orhan Veli ve Oktay Rifat, *Garip* seçkisinden sonra 1940'lı yıllarda yayınladıkları öteki şiir kitaplarında Türk şiirinin lirik ana kaynağına yöneldiler. Yine, Orhan Veli'nin sağlığında her üç şairin, onun ölümünden sonra da Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday'ın şiirlerinde, 1940 toplumcu şairlerinin temaları da farklı sanatsal biçim ve yaklaşımlarla da olsa (ironi ve humor ögeleri, v.b.) çokça işlendi.

1940'lı yıllarda ilk şiir kitaplarını yayınlayan Asaf Hâlet Çelebi, özellikle eski Doğu kültürlerinden masal ve söylencelerden özümsediği sözcük ve kavramlarla kendine özgü masalsı bir şiir dünyası, özgün bir görüntü, ses ve vurgu dizgesi yaratabildi. Orhon Murat Arıburnu 1940'ta yayınlanan *Kovan*'la, dile, sözcük oyununa dayalı bir espiri şiirinin toplumsal içerikten de yoksun olmayan özgün örneklerini verdi.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, Cahit Külebi, Necati Cumalı gibi şairler, 1940'lı yıllardaki ürünlerinde *Garip* şiirinin yalın dil ve anlatım özelliklerine bağlı kalmakla birlikte, yöresel renkler, yöresel dil ve anlatım özellikleri, yalın ve özlü bir lirizmle örülü şiirleriyle farklı bir şiir yörüngesi oluşturdular. Ceyhun Atuf Kansu da, 40'lı yıllar ve 50'li yılların yoğun halkçı ögeler taşıyan bu yeni lirizminin seçkin bir şairi olarak belirdi. Bir koşutluk kurmak gerekirse, bu şairlerle 1940 toplumcular kuşağı şairlerinden Niyazi Akıncıoğlu ve Ahmed Arif'in şiirleri arasında (ritm ve tonlama özellikleri bakımından değil, fakat yöresel dil ve yöresel renklerin şiirde yansıması bakımından) bazı ortak ögeler bulunduğu söylenebilir.

III.– 1950'LERDEN GÜNÜMÜZE

1950'li yıllar Nâzım Hikmet'in yurt dışında bulunduğu, 40'lı yıllar toplumcu şairleri üzerindeki siyasal baskıların yoğunlaşarak bu şairlerin suskunluğa itildiği dönemdir. 1944'te yayınlanan *Sınıf* adlı şiir kitabı nedeniyle tutuklanan Rıfat Ilgaz, 1953'te yayınladığı *Devam* adlı şiir kitabı ve dönemin toplumcu mizah dergilerinde

yayınlanan yazıları nedeniyle hapistedir. 1943'te *Tebliğ* adlı ilk şiir kitabının yayınlanışından sonra tutuklanan ve sürgüne gönderilen A.Kadir, ikinci şiir kitabı, *Hoş Geldin Halil İbrahim*'i ancak 1959'da yayınlayabilmiştir. 1950 ve 1952'de iki kez tutuklanan Ahmed Arif'in 40'lı yıllarda ve 50'li yılların başlarında yazdığı şiirleri, çok sonra, ancak 1968'de kitaplaşabilecektir. Enver Gökçe'nin 1951'deki tutukluluğu, hapis ve sürgün yılları, 50'li yılların sonlarına kadar sürmüştür. Onun şiir kitapları da ancak 1970'li yıllarda yayınlanabilecektir... 1950'li yılların başlarında Vedat Türkali, Niyazi Akıncıoğlu, Arif Damar, Şükran Kurdakul gibi toplumcu şairler siyasal nedenlerle tutukludurlar. Cahit Irgat'ın *Rüzgârların Konuşuyor* (1947) ve *Ortalık* (1952) adlı şiir kitapları da aynı dönemde kovuşturmaya uğradı.

1950'de toplumcu şiirimizin önemli bir olgusu. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın *Toprak Ana*'sının yayınlanışıdır. Bu kitap şiirimizde köy ve köylü temalarının gerçekçi açıdan işlenmesinde önemli bir katkıdır. Köy kökenli şairler olan Talip Apaydın ve Mehmet Başaran'ın yine 1950'li yıllarda yayımlanan ilk şiir kitaplarıyla ise köy ve köylü gerçeği birinci ağızdan yansıtılmıştır. 40'lı yılların ustalarından Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday 50'li yıllarda toplumsal yergi türünün ağırlıkta olduğu şiir kitapları yayınladılar. Anday'ın 1956'da yayınlanan *Yanyana* adlı şiir kitabı kovuşturmaya uğradı. Ceyhun Atuf Kansu 1951'de *Yanık Hava*, 1955'te *Haziran Defteri* adlı şiir kitaplarıyla, halkçı gerçekçi şiir alanında seçkin örnekler verdi.

Behçet Necatigil, 40'lı yılların ürünü olan şiirlerinde, Orhan Veli, Tarancı, Dağlarca şiir ögelerini özümsemiş olarak 50'li yılların başlarında kendi şiir dilini ve dünyasını geliştirip olgunlaştırdı. Büyük kentteki küçük insanın boğucu yaşamını Çevre (1951), Evler (1953), v.b. şiir kitaplarında kendine özgü kırık ses tonuyla yansıttı. Aynı ortam ve duygular, bir önceki kuşağın değerli bir şairinin, Ziya Osman Saba'nın 1957'de yayınlanan *Nefes Almak* adlı yapıtında da yoğun biçimde yansımasını buldu. Daha genç kuşaktan Metin Eloğlu 1951'de *Düdüklü Tencere*, 1957'de *Sultan Palamut*, 1958'de *Odun* adlı şiir kitaplarıyla, Garip şiirinde daha çok şiirsel bir tema olarak ikinci elden yansıyan kenar mahalle insanının duygularını ve yaşamını, o insana özgü konuşma dili özellikleri ve seçkin bir humor gücüyle şiire getirdi...

1948'de yayınlanan ilk şiir kitabı *Duvar*'da 40 toplumcular kuşa-

ğının ortak tema ve ses özellikleri yansıyan Attilâ İlhan *Sisler Bulvarı* (1954) ve bu kitabını izleyen kitaplarındaki şiirlerle çok zengin bir imgelemin ürünü olan gözüpek ve yeni benzetmeler, şiddetli ve diri bir romantizmle, şiirimiz bakımından yeni bir lirik kahraman yarattı. Fransız şiirinden ve 40'lı yıllar toplumcu şiirinin romantik coşkunluğundan etkilenimler taşıyan bu şiirler *Garip* şiirinin özde ve biçimde aşırı yalınlaştırmacılığına bir tepkiydi. Fakat 1940 toplumcu şiirinin temelde gerçekçi, toplumcu kahramanı, aşırı romantik ve bireyci özellikleri ağır basan bir başka kişilikle yer değiştirmişti...

1952'de yayınlanan *Türkiyem*'deki şiirlerinde etken, başkaldırıcı bir romantizmin yeni tonlamaları duyumsanan Turgut Uyar'ın 1959'daki kitabı *Dünyanın En Güzel Arabistanı*'nda, bir önceki kitabında da rastlanan izlenimci ögelerin çoğaldığı, soyutlama eğiliminin arttığı şiirler yer aldı. İlk kitabıyla genellikle Orhan Veli şiirinin etki alanında görünen Edip Cansever, 1957'de şairinin nesnelere bakıştaki özgünlüğü, söz dizimi ve betimlemelerdeki yeniliklerle şiirimizde yeni bir dönemin açılmakta olduğunu belirleyen kitaplardan *Yerçekimli Karanfil*'i yayınladı: Oktay Rifat 1956'da, yapay, zorlama bir gerçeküstücülüğün ürünlerini *Perçemli Sokak*'ta topladı. Behçet Necatigil, şiir dili ve dünyasının giderek soyutlaştığı *Arada* (1958), *Dar Çağ* (1960), *Yaz Dönemi* kitaplarındaki şiirlerle, Edip Cansever'le ortak bir dil ve tema atmosferinde buluştu. 40'lı yıllarda ve 50'li yılların başlarında çeşitli üslup ve arayışların yansıdığı kitaplarında açık, aydınlık şiirler yayınlayan İlhan Berk, 1958'de yayınlanan *Galile Denizi*'nde soyut betimlemelere, uzak çağrışımlara, soyut bir şiir dünyasına yöneldi. Fazıl Hüsnü Dağlarca 60'lı yıllara doğru dilde soyutlamacılığın yoğunlaştığı ürünler verdi. Sonradan 'İkinci Yeni' diye adlandırılacak olan şiir anlayışının Ece Ayhan, Cemal Süreya, Sezai Karakoç, Kemal Özer, Ülkü Tamer, v.b. daha genç şairlerinin, bu anlayışın genel özelliklerini yansıtan ilk kitapları da 1950'li yılların sonlarında yayınlandı.

1960'a böyle bir şiir ortamında gelindi. İlhan Berk 1960 ve 1961 yıllarında yayınladığı şiir kitaplarında ve özellikle 1962'de yayınlanan Mısırkalyoniğne'de dilde ve betimde soyutlamacılığı 'lettrisme'e vardırarak bu kitaba yazdığı önsözde, şiirde sözcüğün kendi başına, anlamdan bağımsız bir önem taşıdığı görüşünü savundu. Turgut Uyar 1962'de yayınlanan *Tütünler Islak*'ta, önceki kitabındaki

soyutlamacı, simgeci ögeleri daha da ileri götürerek, metafizik yanı ağır basan bir şiir dünyası kurdu. Edip Cansever 60'lı yıllarda yayınlanan kitaplarıyla yine metafizik bir atmosferin ağır bastığı bir dil ve tema dünyasını geliştirdi. 70'li yıllarda T.Uyar *Toplandılar* (1974), E.Cansever *Sonrası Kalır* (1974) başlığı altında kitaplaştırdıkları şiirlerinde 70'li yılların başlarındaki toplumsal olayların etkisi altında kalmış olmakla birlikte, genelde, şiirlerinin 50'li yılların sonları ve 60'li yıllarda oluşan dil ve tema özelliklerini sürdürdüler. 1975 yılında yayınlanan *Atlas*'ta somut nesnelere, doğabilime ilgisi gözlemlenen İlhan Berk, bu ilgisini sonraki kitaplarında da sürdürdü. Cemal Süreya, ikinci kitabı *Göçebe*'de (1965) daha soyut bir alana kaymakla birlikte, sonraki ve yeni şiirlerinde, ilk şiirlerindeki klasik biçimlere ve erotik konulara dönmüş görünmekte. Ece Ayhan, dilci tutumunun ağır bastığı 1968'deki *Ortodoksluklar*'dan sonra, *Devlet ve Tabiat*'ta (1973) daha somut ve toplumsal temalara yöneldi. İlk şiirlerindeki mistik hava giderek yoğunlaşan Sezai Karakoç, yazılarıyla da İslamcı görüşün başlıca kuramcılarından oldu.

BehçetNecatigil, *Divançe* (1965) ve *En/Cam*'da (1970) yayınlanan bazı şiirlerinde, İ.Berk'te görülen 'lettrisme' tutumuna yaklaştı. Metin Eloğlu, *Horozdan Korkan Oğlan*'da (1960) gözlemlenen dil soyutlamacılığı ve kurmaca bir dil oluşturma eğilimini *Türkiye'nin Adresi* (1965) ve sonraki kitaplarında artan dozlarda sürdürdü.

60'lı yıllardaki *Ben Sana Mecburum* (1960), *Belâçiçeği* (1962), v.b. kitaplarıyla 50'li yıllardaki çizgisini sürdüren Attilâ İlhan, *Tutuklunun Günlüğü*'nde (1973) yeni toplumsal temaları, şiirinin kendine özgü biçimleriyle işledikten sonra, erotik temaların ağır bastığı şiirler yayınladı. Divan şiirinin ses ve biçim özelliklerine ilk şiirlerinden beri var olan ilgisinin yoğunlaştığı gözlemlendi.

Melih Cevdet Anday *Kolları Bağlı Odyseus*'la (1963) T.Uyar, özellikle de E.Cansever'in şiirlerinde gözlemlenen felsefi, düşünsel şiir yöntemini daha yalın anlatım biçimleri ve daha nesnel bir yaklaşımla örnekledi. Sonraki yılların ürünleriyle de bu tür şiirin kimi zaman seçkin örneklerine ulaştı. Oktay Rifat *Elleri Var Özgürlüğün*'den (1966) sonra günümüze kadar yayınlanan kitaplarında M.C. Anday gibi, klasik şiir biçimlerine, felsefi, düşünsel bir şiire yönelirken, özellikle doğasal betimlerde şiirimizde az rastlanır bir ayrıntıcılığın, güçlü bir dil ve biçim ustalığının örneklerini veriyor.

Nâzım Hikmet'in *Kurtuluş Savaşı Destanı*, 1965 yılında, şairin sağlığında Türkiye'de basılan son kitabı *Şeyh Bedreddin Destanı*'ndan otuz yıl sonra yayınlanabildi... Bunu *Memleketimden İnsan Manzaraları* (1966, 67), *Saat 21-22 Şiirleri* (1965), *Rubailer* (1966), *Dört Hapishaneden* (1966), v.b. izledi. 1975-80 yılları arasında *Tüm Şiirleri*'nin basımı sekiz ciltte tamamlandı. Otuz yıllık bir aradan sonra eski yıllardan yazılmış şiirlerinin yeniden, gerek hapishanelerde, gerekse yurt dışında yazılmış şiirlerinin ilk kez yayınlanışları Türk şiir ortamını derinden etkiledi. Türkiye'de son yirmi yıllık toplumsal yaşamın en büyük yazınsal ve siyasal olaylarından biri oldu.

1940 toplumcu şairler kuşağının en genç temsilcilerinden Ahmed Arif'in 1940'lı yıllarda ve 50'li yılların başlarında bazıları dergilerde yayınlanan şiirleri 1968 yılında *Hasretinden Prangalar Eskittim* adıyla kitaplaştı. Başta Nâzım Hikmet'inkiler olmak üzere toplumcu şiirin ortak değerlerinin, hece şiiri, aruz ve halk şiiri söyleyiş özelliklerinin ve tonlamalarının köklü bir sentezi olan bu şiirlerin yayınlanışı da 60 sonrası Türk şiirinin büyük bir olayı oldu. 40 toplumcular kuşağının önde gelen şairlerinden A.Kadir, yine 1968'de bütün şiirlerini *Mutlu Olmak Varken* adı altında topladı. 60'lı ve sonraki yıllarda toplumcu şiirimizin başkaca önemli ustalarının eski ya da yeni şiirlerinden oluşan kitapların yayını da birbirini izledi.

60'lı ve 70'li yıllarda Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ceyhun Atuf Kansu gibi eski ustalar, toplumsal temalar işleyen, yurtta ve dünyadaki siyasal olaylara toplumsal bilinç ve duyarlıkla eğilen, güncel, kavgacı bir şiirin örneklerini verdiler.

İlk şiirlerinde A.İlhan dili ve şiir dünyasının etkileri gözlemlenen Hasan Hüseyin, 1964'te *Kavel*, 1965'te, *Temmuz Bildirisi*, 1966'da *Kızılırmak* kitaplarıyla toplumcu şiirde yeni koşulların ürünü olan özgün bir ses ve kişilik olarak belirdi. Şükran Kurdakul, 1963'te *Nice Kaygılardan Sonra*, 1965'te *İzmir'in İçinde Amerikan Neferi* kitaplarıyla toplumsal temaları genellikle geleneksel biçimlerle işledi.

60 sonrası toplumsal pratiğini siyasal eylem içinde etkin biçimde yer alarak yaşayan genç kuşak şairlerinden Metin Demirtaş *Görüşme Yeri* (1969), İsmet Özel *Evet İsyan* (1969), Süreyya Berfe *Gün Ola* (1969), Ataol Behramoğlu *Bir Gün Mutlaka* (1970), Özkan Mert *Kuracağız Herşeyi Yeniden* (1970) adlı şiir kitaplarını aynı zaman dili-

mi içinde yayınladılar. Bu şairlerden Behramoğlu, Özel, Berfe ve Mert, Ant dergisinin 2/9/16 Aralık 1969 tarihli 153/154/155. sayılarında 'Devrimci Genç Şairler Savaş Açıyor' başlığı altında, özellikle İkinci Yeni şiir anlayışına karşı görüşlerini dile getirdiler. Nihat Behram *Hayatımız Üstüne Şiirler* (1972), Refik Durbaş *Hücremde Ay Işığı* (1974) kitaplarıyla, genel tema ve biçim özellikleriyle 60 sonrası yeni toplumcu şairler kuşağı içinde yer aldılar. Nihat Behram'ın ilk kitabını kısa aralıklarla izleyen şiir kitaplarında 70'li yılların toplumsal acıları yoğun biçimde yansıdı.

İlk kitabı *Yazma*'nın (1950) yayınlanışından yirmi yılı aşkın bir zaman sonunda *Sevgi Duvarı*'yla (1973) lirizm ve humor ögelerini ustalıkla birleştiren bir şair kimliği gösteren Can Yücel, 1974'te yayınlanan *Bir Siyasinin Şiirleri*'yle toplumsal yergi türüne yeni bir canlılık ve güncellik kazandırdı. Kendine özgü sözcükleri, temaları, edası, vurguları, tonlamaları olan bir şiir dili ve dünyası yaratarak son onbeş yirmi yılın en etkili şairlerinden biri oldu. 1964'te yayınlanan *Sığda* da Necatigil ve İkinci Yeninin etki alanında görünmekle birlikte kendine özgü, simgesel diye nitelenebilecek bir şiir dili oluşturan Gülten Akın, *Kırmızı Karanfil* (1971), *Ağıtlar ve Türküler* (1976), *Seyran Destanı* (1979) kitaplarıyla daha nesnel ve toplumsal temalara yöneldi. Başta Nâzım Hikmet'in şiiri olmak üzere toplumcu ve halkçı şiir geleneğimizden, halk şiiri ve kültüründen özgün bir yaklaşımla yararlanmayı başardı. 50'li yılların sonları ve 60'lı yılların başlarında yayınlanan ilk iki kitabından uzun bir süre sonra 70'li yıllarda yayınladığı *Kavganın Yüreği* (1973), *Yaşadığımız Günlerin Şiirleri* (1974), *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya* (1976), v.b. kitaplarıyla Kemal Özer, ilk kitaplarında benimsediği şiir anlayışını denebilirse temelinden değiştirerek toplumcu, epik bir anlayışın, toplumsal ve güncel temaları işleyen bir şiirin örneklerini verdi. 60'lı yılların başlarında İkinci Yeni estetiği içinde ilk kitaplarını yayınlayan şairlerden Özdemir İnce *Karşı Yazgı* (1974), Ali Püsküllüoğlu *Unutma Onları* (1976) ve bunları izleyen kitaplarıyla gerek biçim ve söyleyiş özellikleri, gerekse temalar bakımından İkinci Yeni şiirinden koparak toplumcu görüş ve estetiğe yöneldiler.

İlk kitabı *Gölgeleri Kullanmak*'ta (1963) A.İlhan ve A.Arif şiirinin etki alanında, toplumcu doğrultuda özgün şiirler yayınlayan Ahmet Oktay, 60'lı ve 70'li yıllarda yayınlanan kitaplarında özellikle Edip Cansever şiirinin etkilerini taşıyan kapalı, simgeci bir şiir anlayışının

örneklerini verdikten sonra, *Sürdürülen Bir Şarkının Tarihi*'nde (1981), ustalaştığı şiir biçimleriyle, toplumsal, halksal temalar işledi. Dağlarca'nın imge ve uyak düzenine yakınlığı ve bazı şiirlerinde Divan şiirine ilgisi gözlemlenen ilk kitabı *Bakış Kuşu*'ndan (1969) sonra yayınladığı *Bedreddin Üzerine Şiirler* (1975) ve *Doğu Şiirleri*'nde (1979) Hilmi Yavuz, Divan şiirini yeniden üretme denebilecek bir tutum ve yöntemle, gerek sözcük seçimi, gerek uyak düzeni, gerekse söz dizimi ve benzetmeleriyle özgün bir şiir yapısı oluşturdu.

Evet İsyan'daki özgün ritm ve betim özelliklerini ve toplumsal eleştiriciliğini sürdürmekle birlikte, 1975'te yayınlanan *Cinayetler Kitabı*'yla İsmet Özel'in, içerik, tema, sözcük ve kavramlar bakımından 'İslamcı görüşü'ü benimsediği görüldü. Refik Durbaş ve Süreyya Berfe'nin yeni şiirlerinde, kenar mahalle insanının, lumpen çevrelerin konuşma dili, düşünce ve duygu özelliklerini şiire yansıtma çabası gözlemlendi. 1960'lı yıllarda yayınlanan *Gecekondu* (1964), *Yasak* (1966) adlı ilk kitaplarında da toplumsal temalar işleyen Sennur Sezer, *Direnç* (1977), v.b. yeni kitaplarında da yalın ve içten şiirler yayınladı. 60'lı yılların şairlerinden Eray Canberk ilk kitabı *Kuytu Sular*'dan (1969) sonra 1983'te yayınlanan *Yüreğin Burkulduğu Zaman* adlı kitabıyla da gerek kişisel gerekse toplumsal temaları, duyarlı, özenli bir dil işçisi olarak işlemeyi sürdürdü.

Kitapları 70'li ve 80'li yıllarda yayınlanan en genç kuşak şairlerinden Yaşar Miraç *Trabzonlu Delikanlı* (1979), Ozan Telli *Şahince* adlı (1981) kitapları ve bunları izleyen şiirleri ve kitaplarında, halk şiiri, halk dili ve kültürü ögelerinden ustaca, bilinçle yararlanışlarıyla günümüz Türk şiirinde özgün bir yönelişi oluşturdular. Abdülkadir Bulut ve Ahmet Ada, kökenlerini halkçı şiir geleneğinde bulan, renkli, betimleyici şiir dilleriyle dikkati çektiler. Abdülkadir Bulut konularıyla, temalarıyla da, yeni koşullarda toplumcu şiir geleneği içinde yer aldı. Genç kuşak şairlerinin pek çoğunun ürünlerinde görüldüğü gibi, toplumsal acılar ve bunları somut olarak yaşamanın kişisel izleri, İsmail Uyaroğlu, Ahmet Telli ve Ahmet Erhan'ın şiirlerinde her birinin kendi biçim ve anlatım özgünlükleriyle, yoğun biçimde yansıdı. Abdülkadir Budak ve Ali Cengizkan'ın şiirleri, tutumlu dil işçiliği, humor ve ironi ögeleriyle göze çarptı. Neşe Yaşın'ın şiirlerinde farklı bir toplumsal yaşantıya (Kıbrıs'taki savaşın acılarına) tanık olmanın özgün duyarlığı ve temalar yansıdı. Genelinde bakıldığında da günümüz Türk Şiirinin toplumcu, ulusal, sentezci bir doğrultuda gelişmekte olduğu söylenebilir.

* * *

Yüzyılı aşkın bir süreyi kapsayan yenilikçi şiirimizin belli başlı kişiliklerini ve yönelişlerini belirtmek amacını taşıyan bu genel dökümde uygulanan ölçüt ve antolojide yer alan şairler için biyografiler bölümünde yapılan ayrıntılı değerlendirmelerde bu satırların yazarına ait olan görüşlerin, tümüyle kişisel ve öznel olduğu kuşkusuzdur. Edebiyat tarihçisi ya da incelemecisi olmadığım ve böyle bir savım da bulunmadığı için Sosyal Yayınlar bana bir çağdaş Türk şiiri antolojisi hazırlamamı önerdiğinde bu öneriyi uzun süren bir kararsızlıktan sonra kabul edişimin başlıca nedeni, böyle bir çalışmanın bana, modern şiirimizin evrelerini yeniden, daha yoğun ve ayrıntılı olarak inceleme fırsatı sağlayacak oluşunu düşünmem ve bu fırsatı önemsememdir. Çünkü her konuda ve alanda olduğu gibi edebiyat alanında da geçmişten ve gelecekten kopuk bir zaman sürecinde tek başına ve bağıntısız olduğumuzu sanmak, genel bir toplumsal hastalığımızdır. Çalışmaya koyulduktan sonra geçen bir kaç yıllık sürede yüzlerce şiir kitabı ve derlemeyi gözden geçirirken aldığım notları elden geldiğince sistemleştirip şairler ve dönemler arasında bağlantılar kurmaya çalıştıktan sonra biyografiler bölümünde yayınlayışım ise, bu notların, tüm kişisellik, öznellik ve zorunlu sınırlılıklarına karşın, daha ayrıntılı, nesnel ve bilimsel inceleme yapacak olanlara ipuçları verebileceğini umut etmemdendir. Bu notları alıp değerlendirmeleri yapmaya beni yönelten sorular şunlar olmuştur: Yenilikçi şiirimizin gerek öz ve temaları, gerek biçim alanlarında, başlangıç dönemlerinden bugünlere kadar süregelen temel özellikleri var mıdır, varsa bunlar nelerdir? Farklı dönemlerin ve farklı grupların şairlerinin ürünleri arasında da ortak tema ve biçim özellikleri var mıdır, varsa bunlar nelerdir? Son yüzyıllık şiirimizin başlıca metinleri üzerinde yapılacak bütünsel, karşılaştırmalı bir çalışma sonucunda ne gibi ortak ya da farklı olgular ve özelliklerle karşılaşacağız. Beni bu çalışmaya yönelten önemli bir neden de, özellikle Cumhuriyet sonrasından günümüze kadar uzanan sürede birbirinden kopuk monografiler, kişi ya da dönem incelemeleri ötesinde bu alanda yapılması gereken bütünsel ve karşılaştırmalı bir çalışmanın, bir modern (yenilikçi, çağdaş) Türk şiiri tarihinin eksikliğini duymuş olmamdır.

Biyografiler ve değerlendirmeler bölümünde, biyografik bilgiler için Şükran Kurdakul'un *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Behçet Necati-

gil'in *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* ve Kenan Akyüz'ün *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi* yararlandığım başlıca kaynaklar oldu. Bu değerli araştırmacılara teşekkür borçluyum. Aynı bölümdeki değerlendirmelerde, yukarda adı edilen kaynaklardan ve başka araştırmacılardan alıntılar tırnak içinde aktarılmış ve kaynak belirtilmiştir. Bunların dışında kalan değerlendirmeler (gerek bu giriş yazısı, gerekse biyografiler ve değerlendirmeler bölümünde) eksikleri, yanlışları ve varsa doğrularıyla bu satırların yazarına aittir.

Şairlerin seçiminde özgünlük ve tipiklik, şiirlerin seçiminde de yine bu özellikler ve (öznelliği kaçınılmaz olan) güzellik beğenisi başlıca ölçütlerim oldu. Bundan başka, son yüzyıllık şiirimiz alanında en çok sayıda şaire ve şiire ve günümüze doğru yaklaştıkça da en çok sayıda genç şaire yer veren bir seçki oluşu, bu antolojinin sanırım bir başka özelliğini oluşturmaktadır.

ATAOL BEHRAMOĞLU
İstanbul, Kasım 1983

İKİNCİ BASIMA ÖNSÖZ

Antolojinin yeni basımı ilk basımdaki bazı eksiklerin giderilmesine, dizgi yanlışları, v.b. hataların düzeltilmesine olanak verdi. Yeni basımın bir başka özelliği, doğal olarak, ilk basımdan bu yana geçen yaklaşık on yıllık süredeki şiir olgularını da yansıtmakta oluşudur. Böylece, zaman dilimlerinin düzenlenmesinde bir değişiklik de gerekti. "1950'lerden Günümüze" bölümü "1950'lerden 1980"lere başlığı altında yeniden düzenlendi ve kitaba "80'li Yıllardan Seçmeler" başlıklı bir yeni bölüm eklendi. İlk basımda "1950'lerden Günümüze" başlıklı bölümde yer alan bazı şairler, bu basımda, başka yeni şairlerle birlikte, "80'li Yıllardan Seçmeler" bölümünü oluşturdular.

"Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi"nin 2. basımı, 2000'li yıllara yaklaşmakta olduğumuz bir zaman diliminde yapılıyor... Antolojide yer alan şiirleri ve şairler üzerine değerlendirmeleri yeni basım için topluca bir kez daha gözden geçirirken, modern şiirimizin iki yüzyılı (XIX. ve XX. yüzyıllar) kapsayan oluşumlarının karşılaştırmalı ve bütünsel değerlendirmelerine sahip olamayışımızın eksikliğini bir kez daha duydum.

Şiirlerin yanlışsız metinlerini elde etmek için, antoloji ve derlemelerin ötesinde, şairlerin sağlığında basılmış kitaplarının bile yeterli olamayabileceğini yine bu çalışma sırasında fark ettim. Kuşku duyduğum noktalarda, yaşayan şairlerin kendilerine başvurduğum, böylece kitaplarındaki bazı dizgi yanlışlarını düzelttiğimiz de oldu...

Antolojinin ilk basımında olduğu gibi yeni basımının hazırlanmasında da bir çok arkadaşımın katkısı vardır. Hepsine (ve özellikle de ikinci basımın redaksiyonundaki katkılarından ötürü Sosyal Yayınlar'ın sahibi ve yöneticisi Enver Aytekin'e) teşekkürü borç bilirim.

İçlerinden biri olmakla mutluluk duyduğum bütün Türk şairlerine de yürekten teşekkür borçluyum...

ATAOL BEHRAMOĞLU
Haziran 1991

ALTINCI BASIMA ÖNSÖZ

"Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi"nin ilk basımı 1987'de, "gözden geçirilmiş ve genişletilmiş" 2. basımı 1991'de yapılmıştı. Bu ikinci basımdan on yıl sonra, bir kez daha gözden geçirilmiş ve genişletilmiş olarak 6. basımı yapılıyor.

İkinci basımda 230 şair, 1000'i aşkın şiir yer alıyordu. Bu yeni basımda (geçen dönemlere ilişkin eksikliklerin tamamlanması, özellikle de çağdaş şiirimizden örneklerin 2000'li yıllara kadar getirilmesiyle) şair sayısı 267'ye, şiir sayısı da önceki basımlardakinden daha yüksek bir sayıya ulaşmış oldu. Antolojinin "80'li Yıllardan Seçmeler" başlığını taşıyan dördüncü bölümü, "80'li ve 90'lı yıllardan seçmeler" olarak değişti. Böylece, "Son Yüzyıl Büyük Türk Şiir Antolojisi"nin bu basımı aşağıdaki dört ana bölümden oluşuyor: I. Cilt-"Geçen Yüzyıl Sonlarından 1920'lere", "1920'lerden 1950'lere"; II. Cilt- "1950'lerden 1980'lere", "80'li ve 90'lı Yıllardan Seçmeler".

Antolojinin ilk hazırlıklarına koyulduğum 80'li yılların başlarında böyle bir çalışmaya girmeyi kabul etmemin başlıca nedeni, bu çalışmanın bana şiirimizi daha yakından irdeleme fırsatını verecek olmasıydı. Bu amacımı gerçekleştirdim. Düşüncelerimi, gözlemlerimi, ilk basımın önsözünde ve arkabölümdeki notlarda özetledim. "Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi"nin gördüğü ilginin başlıca nedenlerinden biri, sanıyorum ki, sonradan bir çok değerlendirmede alıntılandığını gördüğüm bu değinilerdir...

Antolojinin bu yeni basımında, önceki yıllara ve özellikle de ürün vermeyi sürdüren, şiirlerinde aşama yaptıklarını düşündüğüm (genellikle 70'li, 80'li yıllarda ilk ürünlerini vermiş) şairlere ilişkin özet notlarımı elden geldiğince yenileyip geliştirdim... 90'lı yıllar şiirini topluca okuyup üzerinde düşünmek ise, bu çalışmaya koyulduğum ilk yıllardaki kadar öğretici ve gönendirici oldu.

Bu toplu okuma bana günümüz Türk şiirinin temalarda ve biçim arayışlarında çeşitlenip zenginleşmeyi sürdürdüğünü gösterdi.

Daha önceki kuşaklardan ustaların yanısıra, doğum tarihleri 1950'li ve 60'lı yıllar olan ve bu derlemenin önceki basımlarında en genç şairler olarak yer alan bir şairler topluluğunun, bugün artık on yıl önceki "genç şair"ler değil, günümüz şiirinin ustaları olduklarını düşünüyorum... 80'li ve 90'lı yıllardaki ürünleriyle aşama yaptıklarını düşündüğüm bu şairlerden bir bölümünü şöylece sıralayabilirim: Enis Batur (*Doğ.* 1953), Abdülkadir Budak (*Doğ.*1955), Murathan Mungan (*Doğ.* 1955), Oğuzhan Akay (*Doğ.* 1955), Haydar Ergülen (*Doğ.* 1956), Adnan Özer (*Doğ.* 1957), Enver Ercan (*Doğ.* 1958), Orhan Alkaya (*Doğ.* 1958), Mehmet Yaşın (*Doğ.* 1958), Nevzat Çelik (*Doğ.* 1961), Sunay Akın (*Doğ.* 1962), Küçük İskender (*Doğ.* 1966) vb.

Kuşkusuz genişletilebilecek bu listeye, ilk ürünleri 90'lı yıllarda yayınlanan Şavkar Altınel (*Doğ.* 1953), Roni Margulies (*Doğ.* 1955) ile 90'lı yılların Altay Öktem (*Doğ.* 1964), Bejan Matur (*Doğ.* 1968) gibi adları da eklenebilir.

"Son Yüzyıl Büyük Türk Şiir Antolojisi" için başlangıçta düşündüğüm ve Sosyal Yayınlar'a önerdiğim ad, "Modern Şiirimizin İki Yüzyılı" idi. 1787 doğumlu Âkif Paşa'dan 1981 doğumlu Can Bahadır Yüce'ye kadar yaklaşık iki yüzyıllık bir sürecin şairlerini ve şiir serüvenini kapsamakla yeni basım, hiç değilse bir alt başlık olarak bu adı daha da haketmiş oluyor.

Yaşamakta olduğumuz 21. yüzyıl şiirinin süreçleri ise, olası yeni basımlarda yer almayacak... Bir başka deyişle, "Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi", son biçimini almış bu basımıyla, bundan sonraki olası basımlarda da değişmeksizin kalacak.

ATAOL BEHRAMOĞLU

İstanbul, 25 Temmuz 2001

DÖNEMLER & ŞAİRLER

I) 19. YÜZYIL SONLARINDAN 1920'LERE

Âkif Paşa (1787-1845)
Ziya Paşa (1825-1880)
Şinasi (1826-1871)
Namık Kemal (1840-1888)
Eşref (1846-1912)
Recaizade Mahmut Ekrem (1847-1914)
Abdülhak Hâmid Tarhan (1852-1937)
Süleyman Nesip (1866-1917)
Ali Ekrem Bolayır (1867-1937)
Tevfik Fikret (1867-1915)
Mehmet Emin Yurdakul (1869-1944)
Rıza Tevfik Bölükbaşı (1869-1949)
Cenap Şahabettin (1870-1934)
Hüseyin Siret Özsever (1872-1959)
Mehmet Âkif Ersoy (1873-1936)
Ziya Gökalp (1876-1924)
Faik Âli Ozansoy (1876-1950)
İhsan Raif (1877-1926)
Celal Sahir Erozan (1883-1935)
Ahmet Hâşim (1884-1933)
Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958)
Emin Bülent Serdaroğlu (1886-1942)
Ali Canip Yöntem (1887-1967)

II) 1920'LERDEN 1950'LERE

Orhan Seyfi Orhon (1890-1972)
Enis Behiç Koryürek (1891-1949)
Halit Fahri Ozansoy (1891-1971)
Şükûfe Nihal (1896-1973)
Ali Mümtaz Arolat (1897-1967)
Faruk Nafiz Çamlıbel (1898-1973)
Kemalettin Kamu (1901-1948)
Nâzım Hikmet (1902-1963)

Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962)
Ahmet Kutsi Tecer (1901-1967)
Halide Nusret Zorlutuna (1901-1984)
Necmettin Halil Onan (1902-1968)
Zeki Ömer Defne (1903-1992)
Ercüment Behzat Lav (1903-1984)
Ömer Bedrettin Uşaklı (1904-1946)
Necip Fazıl Kısakürek (1905-1983)
Sait Faik Abasıyanık (1906-1954)
İlhami Bekir Tez (1906-1984)
Sabahattin Ali (1907-1948)
Asaf Hâlet Çelebi (1907-1958)
Cevdet Kudret (1907-1992)
Sabri Esat Siyavuşgil (1907-1968)
Behçet Kemal Çağlar (1908-1969)
Yaşar Nabi Nayır (1908-1981)
Mustafa Seyit Sutüven (1908-1969)
Hasan İzzettin Dinamo (1909-1989)
Ahmet Muhip Dranas (1909-1980)
Hâmit Macit Selekler (1909-1974)
Ziya Osman Saba (1910-1957)
Cahit Sıtkı Tarancı (1910-1956)
Rıfat Ilgaz (1911-1993)
Hasan Basri Alp (1912-1945)
Bedri Rahmi Eyüboğlu (1913-1975)
Halim Şefik Güzelson (1913-1990)
İskender Fikret Akdora (Doğ. 1914)
Fazıl Hüsnü Dağlarca (Doğ. 1914)
Orhan Veli Kanık (1914-1950)
Oktay Rifat (1914-1988)
Celal Sılay (1914-1974)
S.Aldanır (Doğ. 1915)
Melih Cevdet Anday (Doğ. 1915)
Baki Süha Ediboğlu (1915-1972)
Müştak Erenus (Doğ. 1915)
Aziz Nesin (1915-1995)
Niyazi Akıncıoğlu (1916-1979)
İlhan Berk (Doğ. 1916)
Cahit Irgat (1916-1971)
Behçet Necatigil (1916-1979)
Celal Vardar (1916-1991)

A.Kadir (1917-1985)
Fahri Erdinç (1917-1986)
Cahit Külebi (1917-1997)
Nahit Ulvi Akgün (1918-1996)
Orhon M.Arıburnu (1918-1989)
Hasan Şimşek (1918-1988)
Salâh Birsel (1919-1999)
Ceyhun Atuf Kansu (1919-1978)
Suat Taşer (1919-1982)
Vedat Türkali (Doğ. 1919)
Halim Yağcıoğlu (Doğ. 1919)
Sabahattin Kudret Aksal (1920-1993)
Sabahattin Batur (Doğ. 1920)
Enver Gökçe (1920-1981)
Ahmet Köksal (1920-1997)
Mehmed Kemal (1920-1998)
Rüştü Onur (1920-1942)
Ömer Faruk Toprak (1920-1979)
Necati Cumalı (Doğ. 1921-2001)
Muzaffer Tayyip Uslu (1922-1946)
Lütfi Özkök (Doğ. 1923)
Şükrü Enis Regü (1923-1976)

III) 1950'LERDEN 1980'LERE

Feyyaz Kayacan (1919-1993)
Özdemir Asaf (1923-1981)
Nevzat Üstün (1924-1979)
Feyzi Halıcı (Doğ. 1924)
Sunullah Arısoy (1925-1988)
Arif Damar(Doğ. 1925)
Attilâ İlhan (Doğ. 1925)
Mehmet Karabulut (Doğ. 1925)
Sabri Altınel (1926-1985)
Talip Apaydın (Doğ. 1926)
Mehmet Başaran (Doğ. 1926)
Bekir Sıtkı Erdoğan (Doğ. 1926)
Ümit Yaşar Oğuzcan (1926-1984)
Kâmran S. Yüce (1926-1986)
Can Yücel (1926-1999)

Ahmed Arif (1927-1991)
Metin Eloğlu (1927-1985)
Hasan Hüseyin (1927-1984)
Şükran Kurdakul (Doğ. 1927)
Mustafa Şerif Onaran (Doğ. 1927)
Turgut Uyar (1927-1985)
İlhan Demiraslan (1928-1980)
Edip Cansever (1928-1986)
Berin Taşan (Doğ. 1928)
Ercüment Uçarı (1928-1996)
Ali Yüce (Doğ. 1928)
Muazzez Menemencioğlu (Doğ. 1929)
Seyfettin Başçıllar (Doğ. 1930)
Muzaffer İlhan Erdost (Doğ. 1930)
Yılmaz Gruda (Doğ. 1930)
Tahsin Saraç (1930-1989)
Ece Ayhan (Doğ. 1931)
Cemal Süreya (1931-1990)
Talât Halman (Doğ. 1931)
Server Tanilli (Doğ. 1931)
Özcan Yalım (Doğ. 1931)
Tevfik Akdağ (1932-1993)
Ahmet Necdet (Doğ. 1933)
Gülten Akın (Doğ. 1933)
Cevat Çapan (Doğ. 1933)
Teoman Karahun (Doğ. 1933)
Sezai Karakoç (Doğ. 1933)
Ahmet Oktay (Doğ. 1933)
Cengiz Bektaş (Doğ. 1934)
Erdoğan Alkan (Doğ. 1935)
Kemal Özer (Doğ. 1935)
Ali Püsküllüoğlu (Doğ. 1935)
Bedrettin Aykın (Doğ. 1936)
Özdemir İnce (Doğ. 1936)
Onat Kutlar (1936-1995)
Ruşen Hakkı (Doğ. 1936)
Tekin Sönmez (Doğ. 1936)
Oktay Tuncer (Doğ. 1936)
Hilmi Yavuz (Doğ. 1936)
Nihat Ziyalan (Doğ. 1936)
Günel Altıntaş (Doğ. 1937)

Kemal Burkay (Doğ. 1937)
Ergin Sander (Doğ. 1937)
Ülkü Tamer (Doğ. 1937)
Metin Demirtaş (Doğ. 1938)
Ergin Günçe (1938-1983)
Türkân İldeniz (Doğ. 1938)
Dinçer Sümer (Doğ. 1938)
Ahmet Uysal (Doğ. 1938)
Afşar Timuçin (Doğ. 1939)
Halil Uysal (Doğ. 1939)
Halûk Aker (Doğ. 1940)
Eray Canberk (Doğ. 1940)
Fikret Demirağ (Doğ. 1940)
Aydın Hatipoğlu (Doğ. 1940)
Yüksel Pazarkaya (Doğ. 1940)
Nurer Uğurlu (Doğ. 1940)
Cahit Zarifoğlu (1940-1987)
Metin Altıok (1941-1993)
Egemen Berköz (Doğ. 1941)
Melisa Gürpınar (Doğ. 1941)
Abdullah Nefes (Doğ. 1941)
Hüseyin Atabaş (Doğ. 1942)
Ataol Behramoğlu (Doğ. 1942)
Süreyya Berfe (Doğ. 1943)
Abdülkadir Bulut (1943-1985)
Sennur Sezer (Doğ. 1943)
Refik Durbaş (Doğ. 1944)
Özkan Mert (Doğ. 1944)
İsmet Özel (Doğ. 1944)
Güven Turan (Doğ. 1944)
Nihat Behram (Doğ. 1946)
Hidayet Karakuş (Doğ. 1946)
Ahmet Özer (Doğ. 1946)
Hüseyin Peker (Doğ. 1946)
Mehmet Taner (Doğ. 1946)
Ahmet Telli (Doğ. 1946)
Murtaza Vural (Doğ. 1946)
Hüseyin Yurttaş (Doğ. 1946)
Ahmet Ada (Doğ. 1947)
Arkadaş Z.Özger (1948-1973)
İsmail Uyaroğlu (Doğ. 1948)

Azer Yaran (Doğ. 1949)
Seyyit Nezir (Doğ. 1950)
Ozan Telli (Doğ. 1950)
Barış Pirhasan (Doğ. 1951)
İzzet Yasar (Doğ. 1951)
Abdülkadir Budak (Doğ. 1952)
Erdal Alova (Doğ. 1952)
Enis Batur (Doğ. 1953)
Erol Çankaya (Doğ. 1953)
Yaşar Miraç (Doğ. 1953)
Adnan Yücel (Doğ. 1953)
Ali Cengizkan (Doğ. 1953)
Veysel Çolak (Doğ. 1954)
Hüseyin Avni Dede (Doğ. 1954)
Leyla Şahin (Doğ. 1954)

IV) 80'Lİ VE 90'LI YILLARDAN SEÇMELER

Gülseli İnal (Doğ. 1947)
İnci Asena (Doğ. 1948)
Behçet Aysan (1949-1993)
Sina Akyol (Doğ. 1950)
Gültekin Emre (Doğ. 1951)
Müslim Çelik (Doğ. 1952)
Ayten Mutlu (Doğ. 1952)
Mehmet Müfit (Doğ. 1952)
Şavkar Altınel (Doğ. 1953)
Metin Cengiz (Doğ. 1953)
Şükrü Erbaş (Doğ. 1953)
Tarık Günersel (Doğ. 1953)
Tuğrul Tanyol (Doğ. 1953)
Hüseyin Ferhad (Doğ. 1954)
A. Kadir Paksoy (Doğ. 1954)
Halim Yazıcı (Doğ. 1954)
Oğuzhan Akay (Doğ. 1955)
Mehmet Çetin (Doğ. 1955)
Roni Margulies (Doğ. 1955)
Murathan Mungan (Doğ. 1955)
Yusuf Alper (Doğ. 1956)
Adnan Azar (Doğ. 1956)

Salih Bolat (Doğ. 1956)
Haydar Ergülen (Doğ. 1956)
Turgay Fişekçi (Doğ. 1956)
Hüseyin Haydar (Doğ. 1956)
Lale Müldür (Doğ. 1956)
Suha Tuğtepe (Doğ. 1956)
Halil İbrahim Özcan (Doğ. 1957)
Adnan Özer (Doğ. 1957)
Hasan Öztoprak (Doğ. 1957)
Suat Vardal (Doğ. 1957)
Orhan Alkaya (Doğ. 1958)
Enver Ercan (Doğ. 1958)
Ahmet Erhan (Doğ. 1958)
Oktay Taftalı (Doğ. 1958)
Mehmet Yaşın (Doğ. 1958)
Cezmi Ersöz (Doğ. 1959)
Mustafa Köz (Doğ. 1959)
Salih Mercanoğlu (Doğ. 1959)
Neşe Yaşın (Doğ. 1959)
Tuğrul Keskin (Doğ. 1960)
Nevzat Çelik (Doğ. 1961)
Turgay Kantürk (Doğ. 1961)
Namık Kuyumcu (Doğ. 1961)
Metin Celal (Doğ. 1961)
Yılmaz Odabaşı (Doğ. 1961)
Mecit Ünal (Doğ. 1961)
Sunay Akın (Doğ. 1962)
Akgün Akova (Doğ. 1962)
Seyhan Erözçelik (Doğ. 1962)
Betül Tarıman (Doğ. 1962)
Birhan Keskin (Doğ. 1963)
Önder Kızılkaya (Doğ. 1963)
Mesut Adnan (Doğ. 1963)
İbrahim Baştuğ (Doğ. 1964)
Küçük İskender (Doğ. 1964)
Altay Öktem (Doğ. 1964)
Ömer Erdem (Doğ. 1967)
Bejan Matur (Doğ. 1968)
Didem Madak (Doğ. 1970)
Tuna Kiremitçi (Doğ. 1973)
Can Bahadır Yüce (Doğ. 1981)

I

19. YÜZYIL SONLARINDAN 1920'LERE

ÂKİF PAŞA √
(1787-1845)

MERSİYE

Tıfl-ı nazeninim unutmam seni
Aylar günler değil geçse de yıllar
Telhkâm eyledi firakın beni
Çıkar mı hatırdan o tatlı diller

Kıyılamaz iken öpmeğe tenin
Şimdi ne haldedir nazik bedenin
Andıkça gülşende gonce dehenin
Yansın ahım ile kül olsun güller

Tagayyürler gelip cism-i semine
Döküldü mü siyah ebru cebine
Sırma saçlar yayıldı mı zemine
Dağıldı mı kokladığım sümbüller

Feleğin kînesi yerin buldu mu
Gül yanağın reng-i ruyun soldu mu
Acaba çürüdü toprak oldu mu
Öpüp okşadığım o pamuk eller

(*Münşeatü Eşar-ı Âkif Paşa*)

ZİYA PAŞA
(1825-1880)

GAZEL

Diyar-ı küfrü gezdim beldeler kâşaneler gördüm
Dolaştım mülk-i islamı bütün viraneler gördüm

Bulundum ben dahi dar-üş-şifa-yı Bab-ı Âli'de
Felatun'u beğenmez anda çok divaneler gördüm

Huzur-ı gûşe-yi meyhaneyi ben görmedim gitti
Ne meclisler ne sahbâlar ne işrethaneler gördüm

Cihan namındaki bir maktel-i âma yolum düştü
Hükümet derler anda bir nice salhaneler gördüm

Ziya değmez humarı keyfine meyhane-i dehrin
Bu işretgehte ben çok durmadım ammâ neler gördüm

(1870)

ŞİNASİ
(1826-1871)

ARZ-I MUHABBET

Eşi yok bir güzeli sevdi beğendi gönlüm
Kıskanır kendi gözümden yine kendi gönlüm
Gâhi hasret iken ol sineye sinem kavuşur
Sanma gönlümde olan derd-i muhabbet savuşur
Yaseminden bile naziktir o boy bos anda
Sarmaşık-vari sarılsam eğilir ol anda
Candan ülfet edeli öyle civan dilber ile
İstemem gayrisini hur ü melek olsa bile
Mest olup neşe-yi şehvetle o gözler bayılır
Serpilince yüzüne gözyaşım amma ayılır
Bağrım ezmez mi süzüldükçe o baygın gözler
Beni imrendirir ağzındaki tatlı sözler
Kendi hüsnünden utanmış da kızarmış yanağı
Yüzün örtüp kapamış saçları baştan aşağı
Uğradım zülfü hayaliyle karasevdâya
Böyle Mecnun dahi düşkün mü idi Leyla'ya
Can çekişmekten ise canımı versem bari
Can feda eyleme bir iş mi sevince yari
Ben şehid olmadan aşkıyle mezarım kazayım
Taşımı gözlerimin kanlı yaşıyla yazayım

(*Müntahabat-ı Eş'ar*)

NAMIK KEMAL

(1840-1888)

KASİDE

Görüp ahkâm'ı asrı münharif sıdk u selametten
Çekildik izzet ü ikbal ile bab-ı hükûmetten
Usanmaz kendini insan bilenler halka hizmetten
Mürüvvet-mend olan mazluma el çekmez ianetten
Vücudun kim hamir-i mayesi hâk-i vatandadır
Ne gam rah-ı vatanda çak olursa cevr ü mihnetten
Hakir olduysa millet şanına noksan gelir sanma
Yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadr ü kıymetten
Muini zalimin dünyada erbab-ı denaettir
Köpektir zevk alan sayyad-ı bî-insafa hizmetten
Hemen bir feyz-i baki terk eder bir zevk i faniye
Hayatın kadrini âli bilenler hüsn-i şöhretten
Nedendir halkta tul-i hayata bunca rağbetler
Nedir insana bilmem menfaat hıfz-ı emanetten
Cihanda kendini her fertten alçak görür ol kim
Utanmaz kendi nefsinden de ar eyler melametten
Felekten intikam almak demektir ehl-i idrake
Edip tezyid-i gayret müstefit olmak nedametten
Durur ahkâm-ı nusret ittihad-ı kalb-i millete
Çıkar âsar-ı rahmet ihtilaf-ı rey-i ümmetten
Eder tedvir-i âlem bir mekinin kuvve-i azmi
Cihan titrer sebat-ı pay-i erbab-i metanetten
Kaza her feyzini her lutfunu bir vakt için saklar
Fütur etme sakın milletteki za'f ü betaetten
Değildir şir-i der-zencire töhmet acz-i akdamı
Felekte baht utansın bi-nasip erbab-ı himmetten
Ziya dûr ise evc-i rif'atından ızdıraridir
Hicab etsin tabiat yerde kalmış kabiliyetten
Biz ol nesl-i kerim-i dude-yi Osmanıyanız kim
Muhammerdir serapa mayemiz hun-i şehadetten
Biz ol âli-himen erbabu cidd ü içtihadız kim
Cihangirane bir Devlet çıkardık bir aşiretten
Biz ol ulvi nihadanız ki meydan-ı hamiyyette
Bize hâk-i mezar ehven gelir hak-i mezelletten
Ne gam pür-ateş-i hevl olsa da gavga-i hürriyyet

>>

Kaçar mı merd olan bir can için meydan-ı gayretten
Kemend-i can güdazı ejder-i kahr olsa celladın
Müreccahtır yine bin kerre zencir-i esaretten
Felek her türlü esbab-ı cefasın toplasın gelsin
Dönersem kahbeyim millet yolunda bir azimetten
Anılsın mesleğimde çektiğim cevr ü meşakkatler
Ki edna zevki âladır vezaretten sedaretten
Vatan bir bi-vefa nazende-i tannaza dönmüş kim
Ayırmaz sadıkan-ı aşkını âlam-ı gurbetten
Müberrayım reca vü havften indimde âlidir
Vazifem mefaatten hakkım ağraz-ı hükümetten
Civanmerdan-ı milletle hazer gavgadan ey bidad
Erir şemşir-i zulmün ateş-i hun-i hamiyyetten
Ne mümkün zulm ile bidad ile imha-i hürriyet
Çalış idraki kaldır muktedirsen âdemiyyetten
Gönülde cevher-i elmasa benzer cevher-i gayret
Ezilmez şiddet-i tazyikten tesir-i sıkletten
Ne efsunkâr imişsin ah ey didar-ı hürriyyet
Esir-i aşkın olduk gerçi kurtulduk esaretten
Senindir şimdi cezb-i kalbe kudret setr-i hüsn etme
Cemalin ta ebet dur olmasın enzar-ı ümmetten
Ne yar-i can imişsin ah ey ümmid-i istikbal
Cihanı sensin azat eyleyen bin ye's ü mihnetten
Senindir devr-i devlet hükmünü düynaya infaz et
Hüda ikbalini hıfz eylesin her türlü afetten
Kilab-ı zulme kaldı gezdiğin nazende sahralar
Uyan ey yareli şir-i jiyan bu hab-ı gafletten

KITALAR

I
Zalim olsa ne rütbe bi perva
Yine bünyad-ı zulmü biz yıkarız
Merkez-i hake atsalar da bizi
Küre-i arzı patlatır çıkarız

II
Çekmedim ömrümde zencir-i esaret barını
Kayd-ı dünyadan müberrayım bilir dünya beni
İşte meydan-ı hamiyyet kaçma ey cellad-ı zulm
Ya seni mahveylesin Mevla cihanda ya beni

EŞREF
(1846-1912)

KITALAR

I
Eylemem ölsem de kizbi ihtiyar,
Doğruyu söyler gezer bir şairim.
Bir güzel mazmun bulunca, Eşrefa,
Kendimi hicveylemezsem kâfirim!

II
Kabrimi kimse ziyaret etmesin Allah için,
Gelmesin reddeylerim billahi öz kardeşimi.
Gözlerim ebna-yi âdemden o rütbe yıldı kim,
İstemem ben fatiha, tek çalmasınlar taşımı!

III
Vakt-i istibdatta söz söylemek memnu idi;
Ağlatırdı ağzını açsan hükümet ananı!
Devr-i hürriyetdeyiz şimdi, değişti kaide,
Söyletirler evvela, sonra s....ler ananı!

IV
Çekdiğim cevr ü cefanın sebebinden sorma,
Deme kim: -Badıheva menkabe dellalı budur!
Habs ile, nefy ile, işkence ile ömür geçer,
İşte Türkiyye'de şair olanın hali budur!

V
Vükelâ kabrine heykel dikelim şöyle yazıp
Ki: "Bunun hal-i hayatında yeri münhal idi
Sanmayın yevm-i vefatında bilindi kadri
Sağlığında yine bu böylece bir heykel idi"

VI
Pâdişâhım, bir dirahta döndü kim gûya vatan,
Daima bir baltadan bir şahı hali kalmıyor;
Gam değil amma bu mülkün böyle elden gitmesi,
Gitgide zulmetmeğe elde ahali kalmıyor!

RECAİZADE MAHMUT EKREM
(1847-1914)

GÜZELİM!

Nedir bu cevrü tegafül zaman zaman güzelim?
Kaçıncıdır bu eziyyetli imtihan güzelim?
Tükendi sabr ü tahammül... Üzüldü can güzelim.
Bu naz ise yetişir artık el-aman güzelim!

Bütün gün eşk-i teesürle gözlerim dolsun..
Baher-ı şevk u ümidim bütün bütün solsun..
İlelebet bana böyle hayat zehr olsun
Sana hulusuma geldiyse bir ziyan güzelim!

Hayat bende mücerret seninle kaimdir..
Neşat ü lezzet ü şevkim seninle daimdir..
Sen olmasan nazarımda güneş de muzlimdir:
Sözün hakikati işte budur inan güzelim!

Gamınla mün'adim oldu tasarrufum özüme..
Seni tefekkür ile uyku girmiyor gözüme.
İnanmak istemiyorsan eğer benim sözüme
Buna şehadet eder gökte ahteran güzelim!

Nasib yok mu bana ba'dema hitabından?
Ses almayım mı daha nağme-yi rübabından?
Tevahhuş eyliyorum hal-i ihticabından..
Sen anla.. Ben edemem hissimi beyan güzelim.

Ben infiale beca nabeca nihayet ver..
Yine şikâyete... şükre... niyaza ruhsat ver!
İade eyleyeyim neş'emi cesaret ver..
Nazardan eyleme didarını nihan güzelim!

Kusurum anlamadım çünkü etmedin mesul..
Olurdu mazeretim belki de karin-i kabul.
Senin sükûtuna karşı benim melül melül
Yetişmiyor mu sana ettiğim figan güzelim?

Ne hal ise beni affet de sermsar eyle..
Küçük düşürmek ile bari ahz-ı sâr eyle..
Dahil i merhametim vechin aşikâr eyle.
Bu sîvedir sana şâyân olan hemân güzelim.

(*Pejmürde*)

AH NİJAD!..

Hasret beni çayır çayır yakarken
Bedenimde buzdan bir el yürüyor
Hayaline çılgın çılgın bakarken
Kapanası gözümü kan bürüyor.

Dağda kırda rast getirsem bir dere
Gözyaşlarım akıtarak çağlarım.
Yollardaki ufak ufak izlere
Senin sanır bakar bakar ağlarım.

Güneş güler, kuşlar uçar havada
Uyanırlar nazlı nazlı çiçekler...
Yalnız mısın o karanlık yuvada
Yok mu seni bir kayırır, bir bekler?..

Can isterken hasret oduyla yansın
Varlık beni alil alil sürüyor.
Bu kaygıya yürek nasıl dayansın?
Bedenciğin topraklarda çürüyor?

Bu ayrılık bana yaman geldi pek,
Ruhum hasta, kırık kolum kanadım.
Ya gel bana, ya oraya beni çek,
Gözüm nuru oğulcuğum, Nijad'ım!

(*Nijad Ekrem*)

ABDÜLHAK HÂMİD TARHAN
(1852-1937)

FERYAD: 8

Mesken oldu bana şu sahralar
Gezerim sû-be-sû tek ü tenha,
Yerde gökte beğendiğim eşya
Yarimi her nazarda arzeyler.
Gece sath-ı semada suret-yab,
Belki de aksi-i hüsnüdür mehtab!

(*Sahra*)

PERLAŞEZ

Akıbet gitti mi güzel Tereze
Yolda gezmek muhal iken kardan?
Geçerek dehşetiyle bulvardan
Ne çabuk vasıl oldu Perlaşez'e!

Ah o bikes verem şehidesinin
Açılan vechi pek dokundu bana!
Girye-nâk olduğun kılar ima
Hâli çeşman-ı mevt-didesinin!

Daha na'şında can takarrürde:
Hissolunmakta kalbinin sıcağı;
Gül gibi pembe sade bir yanağı;
Ki o da an-be-an tagayyürde!

Benzi solmuş teneffüsü durmuş;
Zühre'nin bir nazire peykerine
Gökyüzünden lika-yı bîferine
Sanki bir saye-i beyaz urmuş!

Dense layık vücuduna şeffaf,
Münkeşif haricinden esrarı.
İşte kalbinde zahir âsarı
Daha mahvolmamış ümid-i zifaf!

Bister-i aşka benziyor kucağı;
Ne kadar nerm ü nazenin o beden!
Gözünün rengi belli hariçden,
Örtülüyken müebbeden kapağı!

Tek ü tenha içinde medfeninin
Yatıyor hod-be-hod tebah olmuş!
Döşeği bak nasıl siyah olmuş,
Yasemenden beyaz olan teninin!
....

(*Belde*)

BAĞ-I RANÎ

Gördüm tanıdım değildi pek hoş
Hoşlanmış idim fakat o kızdan
Layık mı ana değil demek hoş
Çıkmak ne reva bu söz ağızdan
Yadımda değildi yada geldi
Temin ederim ki pek güzeldi

Ahvalime hiç değildi âgâh
Hattâ bana âşina değilken
Söylerdi lisan-ı hâli her gâh
Her hâline vakıfım senin ben
Baktıkça alınır yüzünde bir hâl
Tavsifini mümkün olmaz ikmal

Bir hâl idi hüsnden güzel o
Tasvirde pertev-i zekâyı
Bir hüsn idi çehreye bedel o
Tenvirde zulmet-i bekayı
Söyler dururum içip peyapey
Herkül gibi bir Venüs ne hoş şey

(*Bunlar O'dur*)

MAKBER'DEN

Eyvah! Ne yer, ne yar kaldı,
Gönlüm dolu ah u zar kaldı.

Şimdi buradaydı gitti elden,
Gitti ebede gelip ezelden.

Ben gittim o hâksar kaldı,
Bir kûşede tarumar kaldı.

Baki o, enis-i dilden, eyvah!
Beyrutta bir mezar kaldı.
....

Ben neyleyeyim büyükse devran?
Taksiri nedir küçükse insan?..

Kâr etmedi verdiğim devalar,
Geçti yere ettiğim dualar.

Gördük seni ey Hakîm-i Mutlak,
Ey hastalara veren şifalar...
....

Dendan ne bilir gıda-yı ruhu?..
Makber ne bilir safa-yı ruhu?..

Ol akldan üstühan ne anlar?..
Bilmezse mekin, mekân ne anlar?..

Sensiz bulan intiha-yı ruhu,
Bir zerre görür feza-yı ruhu.

Olmazsa vücut ile beraber,
Ben neyliyeyim beka-yi ruhu?..
....

Hasna meleğim ki etti rıhlet,
Söylerdi bütün lisan-ı ismet.

Kim elsinenin odur bihini,
En ruhşinası, dilnişini.

Hindî'ye de eylemişti rağbet,
Türkîye ise verirdi ziynet,

Anlardı ne derse bir Fransez,
Eylerdi bir Anglezle sohbet,

Ya kahve, ya çay içerdik erken,
Kalkıp piyano çalardı; derken,

Oynardı çocuklarım beraber,
Sonra—bu da belki raksa benzer!..

Birden odama firar edip ben,
Hamdeyler idim buna içimden.
....

Artık keseyim yeter figanı,
Ervaha dokunmasın ziyanı.

Bu ah ki candan eyliyor cûş,
Artık anı kendim eyleyin gûş.

Medfen olayım ana, cihanı,
Fevkimde tavaf ede revanı.

Artık kalayım sükût içinde,
Fikretmek için o yar-ı cânı.

SÜLEYMAN NESİP
(1866-1917)

DİLENCİ KIZ

Kış ortasıydı.. hava pek soğuktu, yerlerde
Bir arşını mütecavizdi galiba karlar;
Soğuktu, hatıra geldikçe ellerim sızlar
O kış, evet o şita-yı sefalet-averde

Sokakta dondu sanırdım kanım burudetten;
Soğuk soğuk ciğerimden geçerdi bad-ı vezan!
Yolumda her kimi görsem benim gibi nâlân
Olurdu titreyerek serdî-yi tabiatten.

Bir akşam üstü... Bütün donmuş ortaklık, herkes
Telaş ile müteveccihti kendi hanesine,
Elinde bir yiyecek naklederdi lanesine.

Erişti gûşuma pek ince, pek küçük bir ses:
O karlar üstüne düşmüştü bir zavallı melek,
Morarmış ağzı ile derdi: "Bir dilim ekmek!"

(1896)

ALİ EKREM BOLAYIR
(1867-1937)

FİRKETE

Söyle nazik, güzel demircik sen,
Acaba kaç nigâh-ı dikkatle
Ne kadar itina-yı san'atle
Şekl-i zîb aldın incecik telden?

Hayır, insan değil eden imal
O yapar belki bir nümune sana;
Sonra bî-kayd-ı intizam-ü kemal,
Seni ibzal edip durur makina.

Yine sen kesretinle nazende
Bir güzelsin ki o cüst ü şermende,
Yakışırsın kadınlığın eline;

Firkete, anlarım letafetini,
Nazarım kıskanır saadetini
Sen iliştikçe saçların teline!

(*Zılâl-ı İlham*)

TEVFİK FİKRET
(1867-1915)

HALÛK'UN BAYRAMI

Baban diyor ki: ''Meserret çocukların, yalnız
Çocukların payıdır! Ey güzel çocuk, dinle;
Fakat sevincinle
Neler düşündürüyorsun, bilir misin?... Babasız,
Ümitsiz, ne kadar yavrucakların şimdi
Sıyâh-ı mateme benzer terane-i îdi!

Çıkar o süsleri artık, sevindiğin yetişir;
Çıkar, biraz da şu öksüz giyinsin, eğlensin;
Biraz güzellensin

Şu ru-yı zerd-i sefalet... Evet meserettir
Çocukların payı; lakin sevincinle
Sevinmiyor şu yetim, ağlıyor... Halûk, dinle!

(*Rübâb-ı Şikeste*)

YAĞMUR

Küçük, muttarit, muhteriz darbeler
Kafeslerde, camlarda pür ihtizaz;
Olur dem-be-dem nevha-ger, nağme-sâz
Kafeslerde,camlarda pür ihtizaz;
Küçük, muttarit, muhteriz darbeler...

Sokaklarda seylabeler ağlaşır,
Ufuk yaklaşır... yaklaşır... yaklaşır;

Bulutlar karardıkça zerrata bir
Ağır, muhtazır dalgalanma gelir;

Bürür bir soğuk gölge etrafı hep,
Nümayan olur gündüzün nısf-ı şeb.

Söner şimdi, manzur olurken demin
Heyûlası karşımda bir âlemin.

Açılmaz ne bir yüz, ne bir pencere;
Bakıldıkça vahşet çöker yerlere.

Geçer boş sokaktan, hayalet gibi,
Şitaban ü pûşîde-ser bir sabî.

O dem leyl-i yadımda, solgun, tebâh,
Sürür bir kadın bir rida-i siyâh.

Saçaklarda kuşlar – hazindir bu pek!
Susarlar, uzaktan ulur bir köpek.

Öter gûş-i ruhumda boş bir enin,
Boğuk bir tezad-ı sükûn ü tanin,

Küçük, pür-heves, gevherîn katreler
Sokaklarda, damlarda pür ihtizaz;

Olur mutassıl nevha-ger, nağme saz;
Sokaklarda, damlarda pür ihtizaz

Küçük, pür-heves gevherîn katreler

(*Rübâb-ı Şikeste*)

LEYL-İ VEDÂ

Ooh, gel... rûh-ı tabiat gibi mahmur ü hamûş,
Bu vefasız gecenin koynunda
Kalalım bir ebedi saniye dalgın, bîhûş...
Kim bilir, belki de son leyle-yi sevdamızdır;
Bunda her lahza biraz ömr-i saadet sayılır!

Ooh, bak dalgaların cezbe-yi sâfiyyetine;
Sanki bir hamle-yi sevdaya açık bir sîne.

O kadar râkid ü sâkit, o kadar müstağrak,
O kadar uykuda her şey ki hemen korkulacak.

Ooh, gel gel, bu hafâ-gâha beraber gidelim;
Orda sensiz geçecek günleri tazmin edelim.

Bir siyah kuş gibi âmâde-yi pervaz ü firâr
Bu vefasız gecenin koynunda
Edelim gel, ebedi kalmak için bir ısrar...
Kim bilir belki de son lahza-yı sevdamızdır;
Hoş geçen her dem-i sevda ebediyyet sayılır!...

(*Rübâb-ı Şikeste*)

MAZİ...ÂTİ

Mazi... O şimdi gölge iken, şimdi zî-hayat
Bir cism olan; o şimdi ölen, şimdi canlanan
Mevcut; evet o dalga, o girdab-ı hatırat
İnsan için nedir? Evet, insan ki doğmadan
Ölmekle uğraşır ve bu takdire katlanır,
Mazide bir taayyünü haiz midir?.. Hayır.
Ölmek, hayatı tazelemektir: Biz ölmesek,
Efkâr ölür; hayat-ı beşer şahs-ı fikretin
Bir cümle-î tekâmülü... Her fikr-i müşterek,
Bir sadmedir; onunla kımıldar bu hey'etin
Zerrat-ı bî-nihayesi, zerrat-ı nâimi;
Kevnin, hülâsa, fikr-i beşerdir munazzimi.

Mazide kabil olsa taayyün, beka, sübut,
Ati nasıl hayal edilir?.. Bir zekâ-şiken
Durgunluk ihtinak-ı melulüyle pür-sükût.
Ancak tenebbüt eyleyen, ancak pinekleyen,
Mensuh ü münhasif, mütenahnih, ateh-lika
Bir varlık... İşte, çehre-i mazi-i zî-bekaa!

Mazi... o bir muallim, o bir pîr, o bir peder,
Hâlin tutup sinirli elinden ağır, sabûr,
Âtîye doğru yedmeli... Âtî, o pür-seher

››

Bir ufk-ı muhtecib ki füyûzâta mehd-i nûr,
Efkâr için sipihr-i teâlî bilinmeli;
Âtî çıkınca ortaya, mazi silinmeli!

(*Rübâb-ı Şikeste*)

SABAH OLURSA...

Bu memlekette de bir gün sabah olursa, Halûk,
Eğer bu memleketin sislenen şu nasiye-i
Mukadderatı kavi bir elin kavi, muhyî
Bir ihtizaz-ı temasıyle silkinip şu donuk,
Şu paslı çehre-i millet biraz gülerse... —o gün
Ben ölmemiş bile olsam, hayata pek ölgün
Bir irtibatım olur şüphesiz; — o gün benden
Ümidi kes, beni kötrüm ve boş muhitimde
Meraretimle unut; çünkü leng ü pejmürde
Nazarlarım seni maziye çekmek ister; sen
Bütün hüvviyet ü uzviyyetinle âtisin:
Terennüm eyliyor el'an kulaklarımda sesin!

Evet, sabah olacaktır, sabah olur, geceler
Tulû'-ı haşre kadar sürmez; âkıbet bu sema,
Bu mai gök size bir gün acır; melül olma.
Hayata neş'e güneştir, melal içinde beşer
Çürür bizim gibi... siz , ey feza-yı ferdanın
Küçük güneşleri, artık birer birer uyanın!
Ufukların edebi iştiyakı var nura.
Tenevvür.. asrımızın işte ruh-ı âmâli;
Silin bulutları, silkin zılal-i ahvali,
Ziya içinde koşun bir halas-ı meşkûra.
Ümidimiz bu: ölürsek de biz, yaşar mutlak
Vatan sizinle şu zindan karanlığından uzak!

21 Eylül 1905 (Rübâb-ı Şikeste)

DEVENİN BAŞI

(Halûk'un Ezberi)

Vaktiyle büyük bir devenin bir başı varmış...
Başsız deve olmaz ya, masal, neyse; bütün gün
Yaz kış, bu beyinsiz , bu çürük baş
Çöl, kır, tepe, dağ, taş,
Biçareyi beyhude sürükler ve yorarmış...
Biçare ağır gövde ne yapsın, kime küssün?
Bir karga bulup derdini dökmüş, o demiş: —Vah!
Baştan büyük Allah... başa gelmiş, çekeceksin.
Artık işe hörgüç bile şaşmış
Kuyruksa dolaşmış
Baştan başa enhayı; fakat kimseyi Allah
Baştan düşürüp kuyruğa baktırmasın; ilkin
Bir parça durup dinleyen olmuşsa da, git git,
Âlem bu uzun derdi işitmekten usanmış;
Artık kime dinletmeğe gitse,
Kim duysa, işitse,
Yüz vermediğinden, devecik sakin ü sâkit
Bir hendeğe inmiş, başı sokmuş ve uzanmış,
Birden çekilip: "Haydi – demiş – dûzaha, murdar!"

Haksızlık eden başları bir gün... koparırlar.

(*Halûk'un Defteri*)

MİLLET ŞARKISI

Çiğnendi, yeter, varlığımız cehl ile kahre;
Doğrandı mübarek vatanın bağrı sebepsiz.
Birlikte bugün bulmalıyız derdine çare;
Can kardeşi, kan kardeşi, şan kardeşiyiz biz.
Millet yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol;
Ey hak, yaşa, ey sevgili millet, yaşa... var ol!

Gel kardeşim, annen sana muhtaç; ona koşmak...
Koşmak ona, kurtarmak o bî-bahtı vazifen.

▶▶

Karşında göğüs bağr açık, ölgün, yatıyor bak;
Onsuz yaşamaktansa beraber ölüş, ehven.
Her an o güzel sineyi hançerliyor eller;
İmdadına koşmazsak eğer mahvı mukarrer.

Zulmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa,
Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır.
Göz yumma güneşten, ne kadar nuru kararsa,
Sönmez ebedi, her gecenin gündüzü vardır.
Millet yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol;
Ey hak, yaşa, ey sevgili millet, yaşa... var ol!

Vaktiyle baban kimseye minnet mi ederdi?
Yok, kalmadı hâşâ sana zillet pederinden.
Dünyada şereftir yaşatan milleti, ferdi;
Silkin, şu mezellet tozu uçsun üzerinden.
İnsanlığı pâmâl eden alçaklığı yık, ez;
Billah yaşamak yerde sürüklenmeğe değmez.

Haksızlığın envaını gördük... bu mu kanun?
En gamlı sefaletlere düştük... bu mu devlet?
Devletse de, kanunsa da, artık yeter olsun;
Artık yeter olsun bu denî zulm ü cehalet...

Millet yoludur hak yoludur tuttuğumuz yol;
Ey hak, yaşa, ey sevgili millet, yaşa... var ol!

8 Temmuz 1908 (Rübâb-ı Şikeste)

DOKSAN BEŞ'E DOĞRU

Bir devr-i şeâmet: yine çiğnendi yeminler;
Çiğnendi, yazık, milletin ümmid-i bülendi!
Kanun diye topraklara sürtüldü cebinler;
Kanun diye, kanun diye, kanun tepelendi...
Beyhude figanlar yine, beyhude eninler!

Eyvah! Otuz üç yıl o zehir giryeleriyle,
Hüsranları, buhranları, ehvâli, melali,

>>

Âmâl ü devâhîsi ve sulh u seferiyle
Bir sel gibi akmış, mütevekkil, mütehâlî...
Yazsın bunu tarih-i iber hatt-ı zeriyle!

Ey bir dem-i rüya gibi geçmiş kara günler,
Bir lahza edin seyr-i cahîminizi tekrar;
Dönsün bize mazi, o derin nazra-yi muğber...
Heyhat! Otuz üç yıl, otuz üç yıl bütün ekdar;
Heyhat!.. Ne bir ders, ne de bir fikr-i mukarrer!

Silmez fakat elvahını tarih-i muanit;
Doksan Beş'i aç: Gölgesi bir tac-ı harîsin
Saklar mütelaşi, mütereddit, mütemerrit
Evza'-ı şeb-engîzini bir bûm-ı habisin;
Hâlâ o vesavis, o desayis, o mefasit.

Hâlâ o şebin zeyl-i temadisi bu ızlam;
Hâlâ o cehalet, o tecahül ve o techil;
Hâlâ vatanın hissesi bir tûde-yi âlâm;
Hâlâ düşünen başlara hep lâtıme-yi tenkil
Hâlâ sırıtan dişlere hep lokma-yı in'am.

Hâlâ tarafiyyet, hasebiyyet, nesebiyyet;
Hâlâ "Bu senindir, bu benim!" kısmeti cari;
Hâlâ gazab altında hakikatle hamiyyet...
Hep dünkü terennüm, sayıdan, saygıdan ârî;
Son nağmesi yalnız: Yaşasın sevgili millet!

Millet yaşamaz, hakka tahassürle solurken
Sussun diye vicdanına yumruklar inerse;
Millet yaşamaz, Meclis'i müstahkar olurken
İğfal ile, tehdit ile titrer ve sinerse;
Millet yaşamaz ma'şer-i millet boğulurken!

Kanun diyoruz; nerde o mescûd-ı muhayyel?
Düşman diyoruz; nerde bu? Hariçte mi, biz mi?
Hürriyetimiz var, diyoruz, şanlı, mübeccel.
Düşman bize kanun mu, ya hürriyetimiz mi?
Bir hamlede biz bunları kahr ettik en evvel.

Bir hamle-i mahmûm-ı tagallüble değiştik
Hürriyeti şahsiyyete, kanunu gurura;
Heyhat! Otuz üç yıl geri düştük ve bu mühlik
Yoldan şu nedametli ve gafletli mürura
Bî-şübhe o humma-yı cünun oldu muharrik.

Ey millete bir sille olan darbe-i münker
Ey hürmet-i kanunu tepen saadme-yi bîdâd
Milliyeti, kanunu mukaddes tanıyan her yâdın
Vicdan seni lanetle, mezelletle eder yâdın.

Düşsün sana - meyyal-i tahakküm, -eğilen ser,
Kopsun seni – bir hak diye – alkışlayan eller!

(19 Ocak 1912)

HÂN-I YAĞMA

Bu sofracık, efendiler, -ki iltikama muntazır
Huzurunuzda titriyor –şu milletin hayâtıdır;
Şu milletin ki muztarib, şu milletin ki muhtazır!
Fakat sakın çekinmeyin, yiyin, yutun hapır hapır...
Yiyin efendiler, yiyin; bu hân-ı iştiha sizin;
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin

Efendiler, pek açsınız, bu çehrenizde bellidir;
Yiyin, yemezseniz bugün yarın kalır mı, kim bilir?
Şu nâdi-i niam, bakın kudumunuzla müftehir;
Bu hakkıdır gazanızın, evet, o hak da elde bir!...
Yiyin, efendiler, yiyin; bu hân-ı iştiha sizin;
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin!

Bütün bu nazlı beylerin ne varsa ortalıkta, sây:
Haseb, neseb, şeref, şataf, oyun, düğün, konak, saray;
Bütün sizin, efendiler, konak, saray, gelin, alay;
Bütün sizin, bütün sizin hazır hazır, kolay kolay...
Yiyin, efendiler, yiyin; bu hân-ı iştiha sizin;
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin!

Büyüklüğün biraz ağır da olsa hazmı yok zarar,
Gurur-ı ihtişamı var, sürur-ı intikamı var.

>>

Bu sofra iltifatınızdan işte âb-ü-tab umar.
Sizin şu baş, beyin, ciğer, bütün şu kanlı lokmalar...
Yiyin, efendiler, yiyin; bu hân-ı iştiha sizin;
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin!

Verir zavallı memleket, verir ne varsa; mâlini,
Vücudunu, hayatını, ümidini, hayalini,
Bütün ferâğ-ı hâlini, olanca şevk-i bâlini...
Hemen yutun, düşünmeyin haramını, helalini...
Yiyin, efendiler, yiyin; bu hân-ı iştiha sizin;
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin!

Bu harmanın gelir sonu, kapıştırın gider ayak!
Yarın, bakarsınız, söner bu gün çıtırdayan ocak!
Bu gün ki mideler kavi, bu gün ki çorbalar sıcak,
Atıştırın, tıkıştırın, kapış kapış, çanak çanak...
Yiyin efendiler, yiyin; bu hân-ı iştiha sizin;
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin!

(Haziran 1912)

PROMETE

Kalbinde her dakika şu ulvi tahassürün
Minkar-i âteşîni duy, daima düşün:
Onlar niçin semada, niçin ben çukurdayım?
Gülsün neden cihan bana, ben yalnız ağlayım?..
Yükselmek asumana ve gülmek ne tatlı şey!

Bir gün şu hastalıklı vatan canlanırsa... Ey
Müştak-ı feyz ü nur olan âti-i milletin
Meçhul elektrikçisi, aktar-ı fikretin
Yüklen getir –ne varsa- biraz meskenet-fiken,
Bir parça ruhu, benliği idraki besliyen,
Esmar-i bünyehîzini; boş durmasın elin.
Gör daima önünde esatir-i evvelin
Gökten deha-yi nârı çalan kahramanını...

Varsın bulunmasın bilecek nam ü şanını.

(Halûk'un Defteri)

MEHMET EMİN YURDAKUL
(1869-1944)

BENİM ŞİİRLERİM

–Sen kalbsizsin, hani senin gençliğinin hayatı?
–Aşklarım mı? Bir nefesle solabilen bu şeyler
Bir yanardağ ateşiyle kömür gibi karardı;
Şimdi ise yerlerinde bir sıtmalı yel eser

Evet, benim her şi'rimde yılan dişli diken var;
Sizler gidin, bal verecek yeni açmış gül bulun.
Belki benim acı sesim kulakları tırmalar;
Sizler gidin, genç kızların türküsüyle şen olun.

Varın sizler, onlar ile korularda el ele
Gezin, gülün, bir çift bülbül aşkı ile yaşayın;
Yalnız kendi, yalnız kendi ruhunuzu okşayın.

Zavallı ben, elimdeki şu üç telli saz ile
Milletimin felaketli hayatını söyleyim;
Dertlilerin gözyaşını çevrem ile sileyim!..

(*Türk Sazı*)

BIRAK BENİ HAYKIRAYIM

Ben en hakir bir insanı kardeş duyan bir ruhum;
Bende esir yaratmayan bir Tanrı'ya iman var;
Paçavralar altındaki yoksul beni yaralar;

Mazlumların intikamı olmak için doğmuşum.
Volkan söner, lakin benim alevlerim eksilmez;
Bora geçer, lakin benim köpüklerim eksilmez.

Bırak beni haykırayım, susarsam sen matem et;
Unutma ki şairleri haykırmayan bir millet,
Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir;

Zaman ona kan damlayan dişlerini gösterir.
Bu zavallı sürü için ne merhamet, ne hukuk;
Yalnız bir sert bakışlı göz, yalnız ağır bir yumruk!..

(*Türk Sazı*)

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI
(1869-1949)

GÖZ ÂŞİNALIĞI

İsmini bilmezdim, fakat tanırdım:
Ne yosma bir çiçek takışı vardı!
Kızıl saçlarını ateş sanırdım:
Güneş nuru gibi yakışı vardı.

Öyledir gün şafak söktüğü zaman,
–Göllere gölgeler çöküğü zaman! -
Saçını çözüp de döktüğü zaman,
Dalga dalga düşüp akışı vardı.

Hüsnünde bir eda var ki âsîydi.
Beni harab eden o edâsıydi;
Sevdalı gönlümün âşinasıydi,
Yüzüme bir şirin bakışı vardı.

1897 (*Serab-ı Ömrüm*)

YUNUS EMRE'YE ARMAĞAN

Yüce dağlar ardından
Deniz aşırı geldim
Evliyalar yurdundan
Selam tapşıru geldim.

Ulu bir şara vardım
Dosta armağanım var
Erenlerin bağından
Güller devşirü geldim.

Boz bulanık bir çaydım
Aşk iline baş urdum
Çalkanıp sefa buldum
Süzülüp duru geldim.

Yunus'un toprağına
Vardım yüzüm sürmeğe
Sildim gönül pasını
Yanuben arı geldim.

Cûşa geldim çağlarım
Âşık oldum ağlarım
Candan coşan esrarı
Döküp taşıru geldim.

Rıza Tevfik Allah'tan
Ayrılma ol dergâhtan
Ben kurtuldum günahtan
İğriydim, doğru geldim.

1914 (Serab-ı Ömrüm)

UÇUN KUŞLAR

Uçun kuşlar uçun doğduğum yere;
Şimdi dağlarında mor sünbül vardır.
Ormanlar koynunda bir serin dere,
Dikenler içinde sarı gül vardır.

O çay ağır akar, yorgun mu bilmem?
Mehtabı hasta mı, solgun mu bilmem?
Yaslı gelin gibi mahzun mu bilmem?
Yüce dağ başında siyah tül vardır.

Orda geçti benim güzel günlerim;
O demleri anıp bugün inlerim.
Destan-ı ömrümü okur dinlerim,
İçimde oralı bir bülbül vardır.

Uçun kuşlar, uçun burda vefa yok;
Öyle akar sular, öyle hava yok;
Feryadıma karşı aks-i seda yok;
Bu yangın yerinde soğuk kül vardır.

Hey Rıza, kederin başından aşkın,
Bitip tükenmiyor elem-i aşkın,
Sende –derya gibi- daima taşkın,
Daima çalkanır bir gönül vardır.

(*Serab-ı Ömrüm*)

DİLEK

Dilerim ki fani dünyada kimse
Ömrünü mihnetle telef etmesin.
Fakat kâmil adam olmak isterse,
Elem çektiğine esef etmesin.

1947 (Serab-ı Ömrüm)

CENAP ŞAHABETTİN
(1870-1934)

SENİN İÇİN

Sesin işler gibi bir şuh kanat gamlarıma,
Seni dinlerken olur kalbim uçan kuşlara eş;
Gün batarken sanırım gölgeni bir başka güneş,
Sarışınlık getirir gözlerin akşamlarıma.

Doğuyor ömrüme bir yirmi sekiz yaş güneşi,
Bir kuş okşar gibi sen saçlarımı okşarken.
Koklarım ellerini gülleri koklar gibi ben;
Avucundan alırım kış günü bir yaz ateşi.

Gönlüme avdet eder her unutulmuş nisan
Ne zaman gençliğini yolda hırâman görsem.
Eskiden pembe dudaklarda dağılmış busen
Toplanır leblerime, bir gece dalgın dursan.

Seni zambak gibi gördükçe açık pencerede
Gül açar bahtımın evvelki hazanlık korusu.
Genç eder ufkumu hülyalarımın genç kokusu;
Sorarım ak saçımın örttüğü yıllar nerede?

Cephemi varsın o solgun seneler soldursun.
Yeni yıldız gibi doğdukça güzel her akşam,
Gençliğin böyle benimken kocamam, hiç kocamam.
Ruhum, ölsem bile ben, sen yaşayan ruhumsun.

(*Hayatı ve Seçme Şiirleri*)

HÜSEYİN SİRET ÖZSEVER
(1872-1959)

BOĞAZİÇİ NOTLARI

II

Akşamın rengi soldu gün gideli,
Batı maziye açtı bir dehliz;
Yaşlı bir levha şimdi mavi deniz
Abanoz gölgelerle çerçeveli.

Özledim pek şu köhne sayfiyeyi;
Orda oğluyla münzevi Ekrem;
Komşu gitmiş Sezai, bir görsem,
Onların hali belki benden iyi

Bir gün elbet bu ayrılık bitecek,
Mevsimin son zamanı yaklaşıyor;
Kargalar ufka bir çelenk taşıyor,
Bu bahar son bahârım olsa gerek.

(*Kıvılcımlı Kül*)

TERENNÜM

Gördüm, seni sevdim güzelim gonce-yi tersin;
Sevmek mi güzel, yoksa sevilmek mi ne dersin?
Ben ağlıyorum... sen de mi bitabı-ı kedersin?
Sevmek mi güzel, yoksa sevilmek mi ne dersin?

Fark eyledim aşkınla bugün nur ü zalâmı;
Sensin geceler manzaramın mah-ı tamamı.
Lutf et! Bana anlat bu muamma-yı garamı:
Sevmek mi güzel, yoksa sevilmek mi ne dersin?

(*Bağbozumu*)

MEHMET ÂKİF ERSOY
(1873-1936)

KÜFE

Beş-on gün oldu ki, mutada inkıyâd ile ben
Sabahleyin çıkıvermiştim evden erkenden.
Bizim mahalle de İstanbul'un kenarı demek:
Sokaklarında gezilmez ki yüzme bilmeyerek!
Adım başında derin bir buhayre dalgalanır,
Sular karardı mı, artık gelen gelir dayanır!
Bir elde olmalı kandil, bir elde iskandil,
Selametin yolu insan için bu, başka değil!
Elimde bir koca değnek, onunla yoklayarak,
Önüm adaysa basıp, yok, denizse atlayarak,
–Ayakta durmaya elbirliğiyle gayret eden,
Lisan-ı hal ile amma rükûa niyyet eden-
O sâl - horde, harab evlerin saçaklarına,
Sığınmış öyle giderken, hemen ayaklarına
Delilimin koca bir şey takıldı... Baktım ki:
Genişçe bir küfe yatmakta, hem epey eski.
Bu bir hamal küfesiymiş... Acep kimin? derken;
On üç yaşında kadar bir çocuk gelip öteden,
Gerildi, tekmeyi indirdi öyle bir küfeye:
Tekermeker küfe bitap düştü ta öteye.
–Benim babam senin altında öldü, sen hâlâ
Kurumla yat sokağın ortasında böyle daha!
O anda karşıki evden bir orta yaşlı kadın
Göründü:
        " —Oh benim oğlum, gel etme kırma sakın!
Ne istedin küfeden, yavrum? Ağzı yok, dili yok,
Baban sekiz sene kullandı...Hem de derdi ki: " Çok
Uğurlu bir küfedir, kalmadım hemen yüksüz..."
Baban gidince demek kaldı âdeta öksüz!
Onunla besleyeceksin ananla kardeşini,
Bebek misin daha öğrenmedin mi sen işini?"
Dedim ki ben de:
                " —Ayol dinle annenin
sözünü!"

>>

Fakat çocuk bana haykırdı ekşitip yüzünü:
"–Sakallı, yok mu işin? Git cehennem ol şuradan!
Ne dırlanıp duruyorsun sabahleyin oradan?
Benim içim yanıyor: dağ kadar babam gitti..."
–Baban yerinde adamdan ne istedin şimdi?
Adamcağız sana, bak hal dilince söylerken...
"–Bırak hanım, o çocuktur, kusura bakmam ben...
Adın nedir senin oğlum?"
"–Hasan."
"-Hasan, dinle.
Zararlı sen çıkacaksın bütün bu hiddetle.
Benim de yandı içim anlayınca derdinizi...
Fakat, baban sana ısmarlayıp da gitti sizi.
O, bunca yıl çalışıp alnının teriyle seni
Nasıl büyüttü? Bugün, sen de kendi kardeşini,
Yetîm bırakmayarak besleyip büyütmelisin."
"–Küfeyle öyle mi?"
"–Hay hay! Neden bu söz lakin?
Kuzum, ayıp mı çalışmak, günah mı yük taşımak?
Ayıp: dilencilik işlerken el, yürürken ayak."
"–Ne doğru söyledi! Öp oğlum amcanın elini ..."
"–Unuttun öyle mi? Bayramda komşunun gelini:
"Hasan, dayım yatı mekteplerinde zabittir;
Senin de zihnin açık...Söylemiş olaydık bir...
Koyardı mektebe...Dur söyleyim" demişti hani?
Okutma sen de hamal yap bu yaşta şimdi beni!"
Söz anladım ki uzun, hem de pek uzun sürecek;
Benimse vardı o gün birçok işlerim görecek;
Bıraktım onları, saptım yokuşlu bir yoldan.
Ne oldu şimdi acep, kim bilir, zavallı Hasan?
Bizim çocuk yaramaz, evde dinlenip durmaz;
Geçende Fatih'e çıktık ikindi üstü biraz.
Kömürcüler Kapısı'ndan girince biz, develer
Kızın merakını celbetti, daima da eder:
O yamruyumru beden, upuzun boyun, o bacak,
O arkasındaki püskül ki kuyruğu olacak!
Hakikaten görecek şey değil mi ya? Derken,
Dönünce arkama, baktım: Beş on adım geriden,
Belinde enlice bir şal, başında âbânî;
Bir orta boylu, güler yüzlü pîr-i nurani;

»»

Yanında koskocaman bir küfeyle bir çocucak,
Yavaş yavaş geliyorlar. Fakat tesadüfe bak:
Çocuk, benim o sabah gördüğüm zavallı yetim...
Şu var ki, yavrucağın hâli eskisinden elim:
Cılız bacaklarının dizden altı çırçıplak...
Bir ince mintanın altında titriyor, donacak!
Ayakta kundura yok, başta var mı fes? Ne gezer!
Düğümlü, alnının üstünde sade bir çember.
Nefes değil o soluklar, kesik kesik feryat;
Nazar değil o bakışlar, dümû-i istimdat
Bu bir ayaklı sefalet ki yalnayak, baş açık;
On üç yaşında buruşmuş cebin-i safı, yazık!
O anda mekteb-i rüşdiyyeden taburla çıkan
Bir elliden mütecaviz çocuk ki, muntazaman
Geçerken eylediler ihtiyarı vakfe - güzin...
Hasan'la karşılaşırken bu sahne oldu hazin...
Evet, bu yavruların hepsi, pür-sürud-i şebap
Eder dururdu birer âşiyan-ı nura şitab.
Birazdan oynayacak hepsi bunların, ne iyi,
Fakat Hasan, babasından kalan o pis küfeyi,
–Ki ezmek istedi görmekle rehgüzarında–
İlel'ebet çekecek duş-i ıztırarında!
O, yük değil, kaderin bir cezası masuma...
Yazık, günahı nedir, bilmeyen şu mahkûma!

(*Safahat: Birinci Kitap*)

NAZIM PARÇALARI

Ressam Haklı

Bir zaman vardı ya tarih-i mukaddes modası...
Yeni yaptırdığı köşkün büyücek bir odası,
Mutlaka eski tasvir ile ziynetlensin,
Diye, ressam aratır hayli zaman bir zengin
Biri peyda olarak, ben yaparım, der, kolunu
Sıvayıp akşama varmaz, sekiz arşın salonu
Sıvar amma ne sıvar! sahibi der:
–Usta bu ne

Kıpkızıl bir boya çektin odanın her yerine!
–Bu resim, askeri basmakta iken Fir'avnın
Bahr-i Ahmer yarılıp geçmesidir Musa'nın.
–Hani Musa be adam?
          –Çıkmış efendim karaya.
–Fir'avun nerde?
          —Boğulmuş
          —Ya bu kan rengi boya?
–Bahri Ahmer'e efendim, yeşil olmaz ya bu da!
–Çok güzel levha imiş! Doğrusu şenlendi oda!

(*Safahat: Birinci Kitap*)

İtiraf

Safahat'ımda, evet, şi'r arayan hiç bulamaz;
Yalınız, bir yeri hakkında "hazin işte bu!" der.
Küfe? Yok. Kahve? Hayır. Hasta? Değil. Hangisi var ya?
Üç buçuk nazma gömülmüş koca bir ömr-i heder!

(*Safahat: Birinci Kitap*)

ŞARK

Musallat, hiç göz açtırmaz da Garbın kanlı kâbusu,
Asırlar var ki, İslamın muattal, beyni, bazusu.
"Ne gördün, şarkı çok gezdin?" diyorlar. Gördüğüm: yer yer
Harap iller; serilmiş hanümanlar; başsız ümmetler;
Yıkılmış köprüler; çökmüş kanallar; yolcusuz yollar;
Buruşmuş çehreler; tersiz alınlar; işlemez kollar;
Bükülmüş beller; incelmiş boyunlar; kaynamaz kanlar;
Düşünmez başlar; aldırmaz yürekler; paslı vicdanlar;
Tegallüpler, esaretler, tahakkümler, mezelletler;
Riyalar; türlü iğrenç iptilalar; türlü illetler;
Örümcek bağlamış, tütmez ocaklar; yanmış ormanlar;
Ekinsiz tarlalar; ot basmış evler; secdesiz başlar;
"Gaza" namiyle dindaş öldüren biçare dindaşlar;
Ipıssız âşiyanlar; kimsesiz köyler; çökük damlar;
Emek mahrumu günler; fikr-i ferda bilmez akşamlar!..

Geçerken, ağladım geçtim; dururken, ağladım durdum;
Duyan yok, ses veren yok, bin perişan yurda başvurdum.
Mezarlar, âhiretler, yükselen karşında dûradûr;
Ne topraktan güler bir yüz, ne göklerden güler bir nur?
Derinlerden gelir feryadı yüz binlerce âlâmın;
Ufuklar bir kızıl çember, bükük boynunda İslamın!
Göğüsler hırlayıp durmakta, zincirler daralmakta;
Bunalmış üç yüz elli milyon cansa gırtlakta!

İlahi! Gördüğüm âlem mi insaniyyetin mehdi?
Bütün umranı tarihin bu çöllerden mi yükseldi?
Şu zâirsiz bucaklar mıydı vahdaniyyetin yurdu?
Bu kumlardan mı, Allahım, nebiler fışkırıp durdu?
Henüz tek berk-i îman çakmadan cevvinde dünyanın.
Bu göklerden mi, Yarap, coştu, sağnak sağnak, edyanın?
Serendipler şu sahiller mi, Cudiler bu dağlar mı?
Bu iklimin mi İbrahim'e yol gösterdi ecranı?
Haremler, Beyt-i Makdisler bu topraktan mı yoğruldu?
Bu vadiler mi dem tuttukça bihuş etti DAVUD'u?
Hiralar, Tûr-i Sinalar bu âfâkın mı şehkârı?
Bu taşlardan da, yer yer, taştı RUH-ULLAH'ın esrarı?

Cihanın Garbı vahşet - zar iken, Şarkında Karnak'lar,
Haremler, Sedd-i Çinler, Tak-ı Kisrâlar, Havernaklar,
İremler, Sur-i Babiller sema-peymâ değil miydi?
O maziler, İlahi, bir yıkık rüya mıdır şimdi?
Ne yapsın, naümit olsun mu Şarkın intibahından,
Perişan ruhumuz, haip, dönerken bargâhından?

Bu haybetten usandık biz, bu hüsran artık elversin!
İlahi, nerde bir nefhan ki, donmuş hisler ürpersin,
Serilmiş sineler kâbusu artık silkip üstünden.
"Hayat elbette hakkındır!" desin, dünya "değil" derken?

(*Safahat: Yedinci Kitap*)

BÜLBÜL

–Basri Bey oğlumuza–

Bütün dünyaya küskündüm, dün akşam pek bunalmıştım;
Nihayet, bir zaman kırlarda gezmiş, köyde kalmıştım.
Şehirden kaçmak isterken sular zaten kararmıştı,
Pek ıssız bir karanlık sonradan vadiyi sarmıştı.
Işık yok, yolcu yok, ses yok; bütün hilkat kesilmiş lal...
Bu istiğrakı tek bir nefha olsun etmiyor ihlal.
Muhîtin hâli ''insaniyyet"in timsalidir sandım;
Dönüp maziye tırmandım, ne hicranlar, neler andım!
Taşarken haşrolup beynimden artık bin müselsel yad,
Zalamın sinesinden fışkıran memdut bir feryad.
O müstağrak, o durgun vecdi nâgâh öyle coşturdu
Ki vâdiden bütün, yer yer, eninler çağlayıp durdu.
Ne muhrik nağmeler, Yarab, ne mevcamevc demlerdi:
Ağaçlar, taşlar ürpermişti, güya Sur-ı Mahşerdi!
–Eşin var âşiyanın var, baharın var, ki beklerdin;
Kıyametler koparmak neydi, ey bülbül, nedir derdin?
O zümrüt tahta kondun, bir semavi saltanat kurdun,
Cihanın yurdu hep çiğnense, çiğnenmez senin yurdun,
Bugün bir yemyeşil vâdi, yarın bir kıpkızıl gülşen,
Gezersin hanümanın şen, içim şen, kâinatın şen.
Hazansız bir zemin isterse, şayet ruh-ı serbazın,
Ufuklar, bu'd-i mutlaklar bütün mahkum-i pervazın.
Değil bir kayda, sığmazsın -kanatlandın mı- eb'âda;
Hayatın en muhayyel gayedir âhrara dünyada.
Neden öyleyse matemlerle eyyamın perişandır?
Niçin bir damlacık göğsünde bir umman huruşandır?
Hayır, matem senin hakkın değil... Matem benim hakkım:
Asırlar var ki, aydınlık nedir hiç bilmez âfakım!
Teselliden nasibim yok, hazan ağlar baharımda;
Bugün bir hanümansız serseriyim öz diyarımda!
Ne hüsrandır ki: Şarkın ben vefasız, kansız evladı,
Serapa Garba çiğnettim de çıktım hâk-i ecdadı!
Hayalimden geçerken şimdi, fikrim herc ü merc oldu,
SALAHADDİN-İ EYYUBİ'lerin, FATİH'lerin yurdu.
Ne zilletir ki: nâkus inlesin beyninde OSMAN'ın;
Ezan sussun, fezalardan silinsin yadı Mevlanın!
Ne hicrandır ki: en şevketli bir mazi serap olsun;

O kudretler, o satvetler harap olsun, türap olsun!
Çökük bir kubbe kalsın mabedinden YILDIRIM Hanın;
Şenaatlerle çiğnensin muazzam kabri ORHAN'ın!
Ne heybettir ki; vahdetgâhı dinin devrilip, taş taş,
Sürünsün şimdi milyonlarca me'vâsız kalan dindaş!
Yıkılmış hanümanlar yerde işkenceyle kıvransın;
Serilmiş gövdeler, binlerce, yüz binlerce doğransın!
Dolaşsın sonra, İslamın haremgâhında namahrem...
Benim hakkım, sus ey bülbül, senin hakkın değil mâtem!*

(*Safahat: Yedinci Kitap*)

* *Bu manzume yazılırken Yunan istilası altındaki topraklarımız hususiyle Bursa'ya dair elim haberler geliyordu, tetkikine de imkân yoktu.*

KISSADAN HİSSE

Geçmişten adam hisse kaparmış... Ne masal şey!
Beş bin senelik kıssa yarın hisse mi verdi?
"Tarih"i "tekerrür" diye tarif ediyorlar;
Hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi?

(*Safahat: Yedinci Kitap*)

İSTİKLAL MARŞI

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak,
O benim milletimin yıldızıdır parlayacak,
O benimdir, o benim milletimindir ancak!

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilal;
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal
Hakkıdır hakka tapan, milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım;
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım,
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garb'ın âfakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar.
"Medeniyyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana va'd ettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı!
Düşün, altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahi şudur ancak emeli;
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli!
Bu ezanlar -ki şahadetleri dinin temeli-
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan, İlahi, boşanıp kanlı yaşım;
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım!

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey nazlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal!
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet,
Hakkıdır, hakka tapan milletimin istiklal!

(2 Mart 1921)

ZİYA GÖKALP
(1876-1924)

MEDENİYYET

Avrupa bir akademi âzaları milletler;
Her biri bir nurlu deha, çünkü ayrı harsı var.
Avrupa bir darülfünun, hocaları milletler;
Her birinin ihtisası, bir örneksiz dersi var.

Bu nurlardan biri sönse medeniyyet loş kalır;
Derslerinden biri durur, bir kürsüsü boş kalır.
Medeniyyet, beynelmilel yazılacak bir kitap;
Her faslını bir milletin harsı teşkil edecek.

Medeniyyet bir konser ki birçok çalgı, saz rübap
Birleşmekle bir ahengi ancak tekmil edecek.

Bu kitabın bir mebhasi eksik olsa okunmaz;
Bir âleti yoksa, ahenk gönüllere dokunmaz.

(*Yeni Hayat*)

FAİK ÂLİ OZANSOY
(1876-1950)

NE GÜZEL ŞEY

Yıldızlı semalardaki haşmet ne güzel şey
Mehtaba dalıp yar ile sohbet ne güzel şey
Dünyamızın üstünde bütün ruhlar uyurken
Yıldızların aldında ibadet ne güzel şey
Fani ve adavetlere mahşer bu cihanda
Bir bitmeyecek aşk u muhabbet ne güzel şey
Dünyada senin âşıkın olmak ne saadet
Allah ile -haşa!- bu rekabet ne güzel şey
Lütfen bana güldün, güzelim, mültefit oldun
İcab-ı necabet bu... necabet ne güzel şey
Ey hilkatin emsali yok ibda-ı kemali
Senden bana bir zerre inayet ne güzel şey
Hüsnündeki mana-yı semavi ne ilahi
Aşkındaki reng-i ebediyyet ne güzel şey

(1950)

İHSAN RAİF
(1877-1926)

GECE BAŞLARKEN

Ebrulu semaya hilkat elmas serper,
Durgunca bir deniz sahilleri öper,
Söner ufuklarda sevdalı bir kamer;
    Yıldız gibi uçar ateşböcekleri,
    Gecenin gözyaşı öper çiçekleri.

Bir mahmurluk sarar etrafı, herkesi;
Kesilir hayatın uğuldayan sesi.
Üfler ışıkları zulmetin nefesi;
    Kapanır semanın bîhuş mavi gözü
    Leylin kucağında uyurken yeryüzü.

(*Gözyaşları*)

CELAL SAHİR EROZAN
(1883-1935)

TUHFE-İ TAKDİS

Benim kadınlara ifrat-ı hürmetim vardır.
Bütün bu âleme mensup olan güzellikler
Benim gözümde kadınsız leyaldir yek-ser;
Kadın bu zulmeti nuruyla hırpalar, dağıtır.

Şefîk bir kadının sine-i nezihinde
Yatarsa bir gececik hangi ıstırap uyumaz?
Onun gözünden uçan en küçük tebessüm-i raz
Hayal ü fikri yeşil bir cihan-ı ümmide

Seyahat ettirerek müsterih ü müstesna
Dakikalar yaşatır; bazı kimsesizliğine
Bulur zavallıların, bir temayüliyle deva.

Kadın bu annedir, âğuş-ı şefkatinde bizi
Daha çocukken eder tesliyet rahîmane;
Ve susturan da odur en birinci nalemizi.

(*Beyaz Gölgeler*)

AHMET HAŞİM
(1884-1933)

MEHTAPTA LEYLEKLER

Kenar-ı âba dizilmiş, sükûn ile bekler
Fusun-u maha dalan pür-hayal leylekler...
Havada bir gölü tanzir eder sema bu gece
Onun böcekleri gûya nücumdur yekser...
Neden bu âb-ı semavide avlananlar yok
Bu haşr-ı nur-u hüveynatı hangi kuşlar yer?
Eder bu hikmete gûya ki vakf-ı ruhu nazar
Füsun-u maha dalan pür-hayal leylekler...

(*Göl Saatleri*)

ORMAN

Su değil, mevsimin havası akan,
Duyduğun yaprağın, dalın sesidir;
Suda yıldızların parıltısıdır,
Bu karanlıkta bazı bazı çakan...

(*Piyale*)

MERDİVEN

Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden,
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak,
Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak...

Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta,
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller,
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller,
Sular mı yandı? neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisan-ı hafidir ki ruha dolmakta,
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

(*Piyale*)

BİR GÜNÜN SONUNDA ARZU

Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi fecr oldu nümayan,
Güller gibi... sonsuz iri güller,
Güller ki kamıştan daha nâlân,
Gün doğdu yazık arkalarında!

Altın kulelerden yine kuşlar,
Tekrarını ömrün eder ilan
Kuşlar mıdır onlar ki her akşam,
Âlemlerimizden sefer eyler?..

Akşam, yine akşam yine akşam,
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Akşam, yine akşam, yine akşam,
Göllerde bu dem bir kamış olsam!

(*Piyale*)

PARILTI

Âteş gibi bir nehr akıyordu,
Ruhumla o ruhun arasından,
Bahsetti derinden ona hâlim,
Aşkın bu unulmaz yarasından.

Vurdukça bu nehrin ona aksi,
Kaçtım o bakıştan, o dudaktan;
Baktım ona sessizce uzaktan,
Vurdukça bu aşkın ona aksi.

(*Piyale*)

KARANFİL

Yârin dudağından getirilmiş
Bir katre alevdir bu karanfil,
Ruhum acısından bunu bildi!

Düştükçe vurulmuş gibi, yer yer,
Kızgın kokusundan kelebekler,
Gönlüm ona pervane kesildi.

(*Piyale*)

BİR YAZ GECESİ HÂTIRASI

İşveyle, fısıltıyla, gülüşle,
Olmuş şeb-i sevda yine bitap;
Oklar gibi saplanmada kalbe,
Düştükçe semadan yere mehtap...

Buseyle kilitlenmiş ağızlar,
Gözler neler eyler, neler işrap;
Uçmakta bu ateşli havada,
Vuslat demi bir kuş gibi bitap.

(*Piyale*)

YAHYA KEMAL BEYATLI
(1884-1958)

AÇIK DENİZ

Balkan şehirlerinde geçerken çocukluğum;
Her lahza bir alev gibi hasretti duyduğum.
Kalbimde vardı "Byron"u bedbaht eden melal!
Gezdim o yaşta dağları, hülyam içinde lal...
Aldım Rakofça kırlarının hür havasını,
Duydum akıncı cedlerimin ihtirasını,
Her yaz, şimale doğru asırlarca bir koşu...
Bağrımda bir akis gibi kalmış uğultulu.
Mağlupken ordu, yaslı dururken bütün vatan,
Rüyama girdi her gece bir fatihane zan.
Hicretlerin bakıyyesi hicranlı duygular...
Mahzun hudutların ötesinden akan sular,
Gönlümde hep o zanla beraber çağıldadı,
Bildim nedir ufuktaki sonsuzluğun tadı.
Bir gün dedim ki "istemem artık ne yer ne yar"!
Çıktım sürekli gurbete, gezdim diyar diyar;
Gittim o son diyara ki serhaddidir yerin,
Hâlâ dilimdedir tuzu engin denizlerin!

Garbin ucunda, son kıyıdan en gürültülü
Bir met zamanı, gökyüzü kurşunla örtülü,
Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi;
Gördüm güzel vücudunu zümrütleyen deri
Keskin bir ürperişle kımıldandı anbean;
Baktım ve anladım ki o ejderdi canlanan.
Sonsuz ufuktan ah o ne coşkun gelişti o!
Birden nasıl toparlanarak kükremişti o!
Yelken vapur ne varsa kaçışmış limanlara,
Yalnız onundu koskoca meydan ve manzara!
Yalnız o kalmış ortada, âsi ve bağrı hun,
Bin mağra ağzı açmış, ulurken uzun uzun...
Sezdim bir âşina gibi, heybetli hüznünü!
Ruhunla karşı karşıya kaldım o met günü,

Şekvanı dinledim, ezeli muztarip deniz!
Duydum ki ruhumuzla bu gurbette sendeniz,
Dindirmez anladım bunu hiç bir güzel kıyı;
Bir bitmeyen susuzluğa benzer bu ağrıyı.

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

ITRİ

Rıfkı Melûl Meriç'e

Büyük Itri'ye eskiler derler,
Bizim öz mûsikimizin piri;
O kadar halkı sevkedip, yer yer,
O şafak vaktinin cihangiri,
Nice bayramların sabah erken,
Göğü, top sesleriyle gürlerken,
Söylemiş saltanatlı Tekbir'i.

Ta Budin'den Irak'a, Mısr'a kadar,
Fethedilmiş uzak diyarlardan,
Vatan üstünde hür esen rüzgâr,
Ses götürmüş bütün baharlardan.
O deha öyle toplamış ki bizi,
Yedi yüz yıl süren hikâyemizi
Dinlemiş ihtiyar çınarlardan.

Musikisinde bir taraftan din,
Bir taraftan bütün hayat akmış;
Her taraftan Boğaz, o şehrayin,
Mavi Tunca'yla gür Fırat akmış.
Nice seslerle, gök ve yerlerimiz,
Hüznümüz, şevkimiz, zaferlerimiz,
Bize benzer o kâinat akmış.

Çok zaman dinledim Nevakâr'ı,
Bir terennüm ki hem geniş, hem şuh:
Dağılırken "Neva"nın esrarı,
Başlıyor şark ufuklarında vuzuh;

Mest olup sözlerinde her heceden,
Yola düşmüş, birer birer, geceden
Yürüyor fecre elli milyon ruh.

Kıskanıp gizlemiş kaza ve kader
Belki binden ziyade bestesini,
Bize mirası kaldı yirmi eser.
"Nât"ıdır en mehîbi, en derini.
Vakıa ney, kudüm gelince dile,
Hızlanan mevlevi semaıyle
Yedi kat arşa çıkmış "Âyin"i.

O ki bir ihtişamlı dünyâya
Ses ve tel kudretiyle hâkimdi;
Âdeta benziyor muammaya;
Ulemamız da bilmiyor kimdi?
O eserler bugün define midir?
Ebediyette bir hazine midir?
Bir bilen var mı? Nerdeler şimdi?

Öyle bir musikiyi örten ölüm,
Bir teselli bırakmaz insanda.
Muhtemel görmüyor henüz gönlüm;
Çok saatler geçince hicranda,
Düşülür bir hayale, zevk alınır:
Belki hâlâ o besteler çalınır,
Gemiler geçmiyen bir ummanda.

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

ATİK-VALDE'DEN İNEN SOKAKTA

Nihad Sami Banarlı'ya

İftardan önce gittim Atik - Valde semtine,
Kaç def'a geçtiğim bu sokaklar, bugün yine,
Sessizdiler. Fakat Ramazan maneviyyeti
Bir tatlı intizara çevirmiş sükûneti;
Semtin oruçlu halkı, süzülmüş benizliler,
Sessizce çarşıdan dönüyorlar birer birer;

Bakkalda bekleşen fıkara kızcağızları
Az çok yakından sezdiriyor top ve iftarı.
Meydanda kimse kalmadı artık bütün bütün;
Bir top gürültüsüyle bu sahilde bitti gün.
Top gürleyip oruç bozulan lahzadan beri,
Bir nurlu neş'e kapladı kerpiçten evleri.
Yarab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!
Tenha sokakta kaldım oruçsuz ve neş'esiz.
Yurdun bu iftarından uzak kalmanın gamı
Hadsiz yaşattı ruhuma bir gurbet akşamı.
Bir tek düşünce oldu teselli bu derdime;
Az çok ferahladım ve dedim kendi kendime:
"Onlardan ayrılış bana her an üzüntüdür;
Madem ki böyle duygularım kaldı, çok şükür."

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

KAR MUSİKİLERİ

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu.
Bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir bu.

Bir kuytu manastırda dualar gibi gamlı,
Yüzlerce ağızdan koro hâlinde devamlı.

Bir erganun âhengi yayılmakta derinden...
Duydumsa da zevk almadım İslav kederinden.

Zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta,
Tanburi Cemil Bey çalıyor eski plakta.

Birdenbire mes'udum işitmek hevesiyle
Gönlüm dolu İstanbul'un en özlü sesiyle.

Sandım ki uzaklaştı yağan kar ve karanlık,
Uykumda bütün bir gece Körfez'deyim artık!

Varşova 1927 (Kendi Gök Kubbemiz)

KOCA MUSTAPAŞA

Koca Mustapaşa! Ücra ve fakir İstanbul!
Ta fetihten beri mü'min, mütevekkil, yoksul,
Hüznü bir zevk edinenler yaşıyorlar burada,
Kaldım onlarla bütün gün bu güzel rü'yada.
Öyle sinmiş bu vatan semtine milliyetimiz
Ki biziz hem görülen, hem duyulan, yalnız biz.
Manevi çerçeve beş yüz senedir hep berrak;
Yaşıyanlar değil Allah'a gidenlerden uzak.
Bir bahar yağmuru yağmış da açılmış havayı
Hisseden kimse hakikat sanıyor hulyayı.
Âhiret öyle yakın seyredilen manzarada,
O kadar komşu ki dünyaya duvar yok arada,
Geçer insan bir adım atsa birinden birine,
Kavuşur karşıda kaybettiği bir sevdiğine.

Serviliklerde sükûn, yolda sükûn, evde sükûn.
Bu taraf sanki bu halkıyle ezelden meskûn.
Bir afif aile sessizliği var evlerde;
Örtüyor fakrı, asaletle çekilmiş perde.
Kaldırımsız, daracık iğri sokak, doğru sokak...
Her geçildikçe basılmış ve düzelmiş toprak.
Kuru ekmekle, bayat peyniri lezzetle yiyen,
Çeşmeden her su içerken: "Şükür Allah"a diyen
Yaşıyor sade maişetlerin en safında;
Ruh esen kuytu mezarlıkların etrafında.
Bu vatandaş biraz ahşapla, biraz kerpiçten
Yapabilmiş bu güzellikleri birkaç hiçten.
Türk'ün âsude mizaciyle Bizans'ın kederi
Karışıp mağfiret iklimi edinmiş bu yeri.

Şu fetih vak'ası, yarap! Ne büyük mucizedir!
Her tecellisini nakletmek uzundur bir bir;
Bir tecellisi fakat, ruhu saatlerce sarar:
Koca Mustapaşa var, camii var, semti de var
Elli yıl geçtiği günlerde büyük mucizeden,
Hak'tan ilhamı ile bir gün o güzel semte giden,
Rum vezîr, eski manastırda ederken secde,
Kalbi çok dolduran iman ile gelmiş vecde,

Onu, tek Tanrısının mabedi etmiş de hayal,
Vakfedip her neye malikse, bütün mal ü menal,
Bir fetih camii yapmak dilemiş islama.
Sebep olmuş bu eser yad edilir bir nama.

Dört asırdır inerek camie nur üstüne nur
Yerde bulmuş yaşıyanlar da, ölenler de huzur.
Ona hâlâ gidilirken geçilir bir yoldan,
Göze çarpar ölüm âyetleri sağdan soldan,
Sarmaşıklar, yazılar, taşlar, ağaçlar karışık;
Hafız Osman gibi hattatla gömülmüş bir ışık
Bu mezarlıkta siyalı toprağı aydınlatıyor;
Belli, kabrinde, O, bir nura sarılmış yatıyor.

Gece, şi'riyle sararken Koca Mustapaşa'yı
Seyredenler görür Allaha yakın dünyayı.
Yolda tek tük görünenler çekilir evlerine;
Gece sessizliği semtin yayılır her yerine.
Bir ziyaretçi derin zevk alarak manzaradan,
Unutur semtine yollanmayı artık buradan,
Gizli bir his bana, hâtif gibi, ihtar ediyor;
Çok yavaş, yalnız içimden duyulan sesle, diyor:
"Gitme! Kal! Sen bu taraf halkına dost insansın;
Onların meşrebi, iklimi ve ırkındansın.
Gece, her yerdeki efsunlu sükûnundan iyi
Avutur gamlıyı, teskin eder endişeliyi;
Ne ledünni gecedir! Ta ağaran vakte kadar,
Bir mücevher gibi Sünbül Sinan'ın ruhu yanar.
Ne saadet! Bu taraflarda, her ülfetten uzak,
Vatanın fatihi cedlerle beraber yaşamak!..."

Geç vakit semtime döndüm Koca Mustapaşa'dan
Kalbim ayrılmadı bir an o güzel rüyadan.
Bu muammayı uzun boylu düşündüm de yine,
Dikkatim hadisenin vardı derinliklerine;
Bu geniş ülkede, binlerce latif illerde,
Nice yıl; cedlerimiz kökleşerek bir yerde,
Manevi varlığının resmini çizmiş havaya.
–Ki bugün karşılaşan benzetiyor rüyaya–
Kopmuşuz bizler o öz varlık olan manzaradan.

Bahseder gerçi duyanlar bir onulmaz yaradan;
Derler: İnsanda derin bir yaradır köksüzlük;
Budur âlemde hudutsuz ve hazin öksüzlük.
Sızlatır bazı saatler dayanılmaz bir acı,
Kökü toprakta kalıp kendi kesilmiş ağacı.
Ruh arar başka teselli her esen rüzgârda.
Ne yazık! Doğmuyoruz şimdi o topraklarda!

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

AKŞAM MUSİKİSİ

Kandilli'de, eski bahçelerde,
Akşam kapanınca perde perde,
Bir hatıra zevki var kederde.

Artık ne gelen, ne beklenen var;
Tenha yolun ortasında rüzgâr
Teşrin yapraklarıyle oynar.

Gittikçe derinleşir saatler,
Rikkatle, yavaş yavaş ve yer yer
Sessizlik daima ilerler.

Ürperme verir hayale sık sık,
Her bir kapıdan giren karanlık,
Çok belli ayak sesinden artık.

Gözlerden uzaklaşınca dünya
Bin bir geceden birinde güya
Başlar rüya içinde rüya.

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

RİNDLERİN ÖLÜMÜ

Hafız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış;
Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle,

>>

Gece, bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış
Eski Şiraz'ı hayal ettiren âhengiyle.

Ölüm âsude bahar ülkesidir bir rinde;
Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar, her gece bir bülbül öter.

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

DENİZ TÜRKÜSÜ

Dolu rüzârla çıkıp ufka giden yelkenli!
Gidişin seçtiğin akşam saatinden belli.
Ömrünün geçtiği sahilden uzaklaştıkça
Ve hayalinde doğan âleme yaklaştıkça,
Dalga kıvrımları ardında büyük tenhalık,
Başka bir çerçevedir, git gide dünya artık.
Daldığın mihveri, gittikçe, sarar başka ziya;
Mavidir her taraf, üstün gece, altın derya...

Yol da benzer hem uzun, hem de güzel bir masala
O saatler ki geçer başbaşa yıldızlarla.
Lakin az sonra leziz uyku bir encama varır;
Hilkatin gördüğü rüya biter, etraf ağarır.
Som gümüşten sular üstünde, giderken ileri
Ta uzaklarda şafak bir bir açar perdeleri
Musikisiyle bir âlem kesilir çalkantı:
Ve nihayet görünür gök ve deniz saltanatı.

Girdiğin aynada, geçmiş gibi diğer küreye,
Sorma bir saniye, şüpheyle, sakın: "Yol nereye?"
Ayılıp neş'eni yükseltici sarhoşluktan,
Yılma korkunç uçurum zannedilen boşluktan
Duy tabiatte biraz sen de ilah olduğunu,
Ruh erer varlığının zevkine duymakla bunu.

Çıktığın yolda, bugün, yelken açık, yapyalnız,
Gözlerin arkaya çevrilmeyerek, pervasız,
Yürü! Hür maviliğin bittiği son hadde kadar!..

İnsan, âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar.

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

HÜZÜN VE HÂTIRA

Gurbette duyduğum sonu gelmez hüzünleri,
Yaprakların döküldüğü hicranlı günleri,
Andım birer birer, acıdım kendi halime.
Aksetti bir dakika uzaktan hayalime
Tenha Emirgân'ın Çınaraltı'nda kahvesi,
Poyrazla söyleşir gibi yaprakların sesi.
Hem başka hem de hayli yakın karşı mabede,
Mermerle kaplı çeşmede, mevzun kitabede
Baktım Yesari hatlarının bir nefisine.
Daldım coşup giden denizin musikisine.

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

VUSLAT

Bir uykuyu cananla beraber uyuyanlar,
Ömrün bütün ikbalini vuslatta duyanlar,
Bir hazzı tükenmez gece sanmakla zamanı,
Görmezler ufuklarda şafak söktüğü anı...
Gördükleri rüya, ezeli bahçedir aşka;
Her mevsimi bir yaz ve esen rüzgârı başka.
Bülbülden o eğlencede feryat işitilmez,
Gül solmayı, mehtap azalıp bitmeyi bilmez...
Gök kubbesi her lahza bütün gözlere mavi,
Zenginler o cennette fakirlerle müsavi;
Sevdaları hulyalı havuzlarda serinler,
Sonsuz gibi bir fıskiye âhengini dinler.

Bir ruh o derin bahçede bir def'a yaşarsa.
Boynunda onun kolları, koynunda o varsa,
Dalmışsa, onun saçlarının rayihasıyle,
Sevmekteki efsunu duyar her nefesiyle;
Yıldızları boydan boya doğmuş gibi, varlık,
Bir mucize hâlinde, o gözlerdedir artık;
Kanmaz en uzun buseye, öptükçe susuzdur,
Zira susatan zevk o dudaklardaki tuzdur;
İnsan ne yaratmışsa yaratmıştır o tuzdan.
Bir sır gibidir az çok ilah olduğumuzdan.

Onlar ki bu güller tutuşan bahçededirler.
Bir gün, nereden, hangi tesadüfle gelirler?
Aşk onları sevkettiği günlerde, kaderden,
Rüzgâr gibi bir şevk alır oldukları yerden;
Geldikleri yol... Ömrün ışıktan yoludur o:
Âlemde bir akşam ne semavi koşudur o!
Dört atlı o gerdune gelirken dolu dizgin,
Sevmiş iki ruh, ufku görürler daha engin,
Simaları gittikçe parıldar bu zaferle,
Gök her tarafından donanır meşalelerle.

Bir uykuyu cananla beraber uyuyanlar
Varlıkta bütün zevki o cennette duyanlar,
Dünyayı unutmuş bulunurken o sularda,
–Zalim saat ihmal edilen vakti çalar da–
Bir ân uyanırlarsa leziz uykularından,
Baştan başa, her yer kesilir kapkara zindan.
Bir faciadır böyle bir âlemde uyanmak,
Günden güne hicranla bunalmış gibi yanmak.
Ey talih! Ölümden de beterdir bu karanlık;
Ey aşk! O gönüller sana mal oldular artık;
Ey vuslat! O âşıkları efsununa ram et!
Ey tatlı ve ulvi gece! Yıllarca devam et!

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

ERENKÖYÜ'NDE BAHAR

Canan aramızda bir adındı,
Şirin gibi hüsn ü âna unvan,
Bir sahile hem şerefti hem şan,
Çok kerre hayalimizde canan
Bir şi'ri hatırlatan kadındı.

Doğmuştu içimde ta derinden
Yıldızları mavi bir semanın;
Hazzıyle harap idim edanın,
Hâlâ mütehayyilim sadanın
Gönlümde kalan akislerinden.

Mevsim iyi, kâinat iyiydi;
Yıldızlar o yanda, biz bu yanda,
Hulya gibi hoş geçen zamanda
Sandım ki güzelliğin cihanda
Bir saltanatın güzelliğiydi.

İstanbul'un öyledir baharı;
Bir aşk oluverdi âşinalık...
Aylarca hayal içinde kaldık;
Zannımca Erenköyü'nde artık
Görmez felek öyle bir baharı.

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

GEÇMİŞ YAZ

Rüya gibi bir yazdı. Yarattın hevesinle,
Her anını, her rengini, her şi'rini hazdan,
Hâlâ doludur bahçeler en tatlı sesinle!
Bir gün, bir uzak hatıra özlersen o yazdan

Körfezdeki dalgın suya bir bak, göreceksin:
Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde;
Mehtap... iri güller... ve senin en güzel aksin...
Velhasıl o rüya duruyor yerli yerinde!

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

HATIRLATAN

Hicran, gün ortasında öten bir horoz gibi,
Seslendi pek vakitsiz... İçim yandı ansızın.

Mazi yosunla örtülü bir göl ki yok dibi,
Mevsim serin ve bahçede yaprak yığın yığın.

Hicran gün ortasında neden böyle seslenir,
Birden hatırlatır unutan kalbe sevgiyi?

Keskin bir özleyişle hayal ettiren nedir,
Bir devre varsa insanın ömründe en iyi?

Ey sevgi anladım bu uzaktan seda ile,
Ömrün yegâne lezzetidir hatıran bile.

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

BÜYÜ ŞİİR

Paris'te genç iken koyu Baudelaire-perest idim.
Balkon'la, Yolculuk'la, Güzellik'le mest idim.

Sinmişti şi'ri ruhuma ulvi keder gibi;
Absente damla damla sızan bir şeker gibi.

Hulyasının yarattığı iklim o başka yer!
Gür defnelerle çevrili, afyonlu bahçeler...

Her zevki bir haram olan efsunlu cennetin
Koynunda vardı lezzeti bin türlü nimetin.

Bir gün veda edip o diyarın hayatına,
Döndüm bütün bütün vatanın kâinatına.

Lakin o bahçelerde geçen devreden beri
Kalbimde solmamıştır o şi'rin çiçekleri.

(*Kendi Gök Kubbemiz*)

RUBAİ

İhsan Şükrü'ye

Bilmem kime yahut neye uyduk gittik
Gahi meye gahi neye uyduk gittik
Erbabı-ı zekâ riyayı mezhep bildi
Bizler dil-i divane'ye uyduk gittik

(*Rubailer*)

SES

Yarap ne müsavatı ne hürriyeti ver
Hattâ ne o yoldan gelecek şöhreti ver
Hep neşve veren aşkı terennüm dilerim
Yarap bana bir ses yaratan kudreti ver

(*Rubailer*)

RUBAİ

İkbale geçen hayli taraftan öğülür
İdbare düşen de her taraftan söğülür
Âhir öğülen öğen söğen birlikte
Hep aynı değirmende karışmış döğülür

(*Rubailer*)

TERCİH

Dünyada ne ikbal ne servet dileriz
Hattâ ne de ukbâda saadet dileriz
Aşkın gül açan bülbül öten vaktinde
Yaranla tarab yâr ile vuslat dileriz.

(*Rubailer*)

EMİN BÜLENT SERDAROĞLU
(1886-1942)

SANA

Soğuk Geceler

Bu karda son krizantemler artık ölmüştür.
        Bütün soğuktan ölür
Şikeste dalların üstünde titreşen kuşlar.
        Dışarda her yer kar...
Bu kış semasının üstünde ay da buz tutmuş.
        Uzakta bir baykuş
Beyaz mesafeye meş'um ü nagehan uludu...
        Ziyadeleşti buğu
Şu ince camların üstünde... Ey kadın gelme...
        Hayır... Sakın gelme...
Bak akşam oldu, ocak söndü, lamba yok, boş oda;
        Dışarda yollarda
Kalan köpekleri rüzgârlar işte donduruyor...
        Ve bir saat vuruyor
Uzakta... bak... gece geç, şimdi nısf-ı leyl oluyor;
        Bu yolda gelmek zor;
Ayakların yorulur, dizlerin üşür, gelme
        Bu boş kalan evime...

ALİ CANİP YÖNTEM
(1877-1967)

SOKAK FENERİ

Ölü bir camdan ağlayan korku
İniyor serseri ve boş geceye;
Kaldırımlar bütün sükût, uyku...

Her duvar, her kovukta şimdi niye
Bir büyük göz niyaz eder, ağlar
"Bitsin artık bu gizli şüphe!" diye?

Korkarım... Saklanır heyulalar...
Bana der: "İşte bir sahife oku,
Sarı gölgemde hasta kalbin var!.."

Ölü bir camdan ağlayan korku...

(Geçtiğim Yol)

II

1920'LERDEN 1950'LERE

ORHAN SEYFİ ORHON
(1890-1972)

ANADOLU TOPRAĞI

Senelerce sana hasret taşıyan
Bir gönülle kollarına atılsam.
Ben de, bir gün, kucağında yaşayan
Bahtiyarlar arasına katılsam.

Bu bakımsız, en kuytu bir bucağın
Bence İrem Bağı gibi güzeldir.
Bir yıkılmış evin, harâb ocağın,
Şu heybetli saraylara bedeldir.

Kadîr Mevlam, eğer senden uzakta
Bana takdir eylemişse ölümü;
Rahat etmem bu yabancı toprakta,
Cennette de avutamam gönlümü.

Anladım ki: Sevda, gençlik, şeref, şan...
Asılsızmış şu yalancı dünyada.
Hasretinle yâd ellerde dolaşan
Hızr'ı bulsa yine ermez murâda.

Yalnız senin tatlı esen havanda
Kendi milli gururumu sezerim.
Yalnız senin dağında, ya ovanda
Başımı gökte, alnım açık gezerim.

Hürüm derim, eskisinden daha hür,
Zincirinle bağlansa da ayağım.
Şimdikinden daha ferah görünür,
Zindanında olsa bile durağım.
Bir gün olup kucağına ulaşsam,
Gözlerimden döksem sevinç yaşını.
Sancağının gölgesinde dolaşsam,
Öpsem, öpsem toprağını, taşını!

(*Gönülden Sesler*)

DİYORLAR

Ölürsem yazıktır sana kanmadan,
Kollarım boynunda halkalanmadan.
Bir günüm geçmiyor seni anmadan,
Derdine katlandım hiç usanmadan...
Diyorlar: "Kül olmaz ateş yanmadan,
"Denizler durulmaz dalgalanmadan!"

Saadet benziyor boş bir seraba,
Düşüyor her seven gönül azaba.
Gelmiyor çekilen derdler hesaba,
Diyorum: "Sebep ne bu ıztıraba?"
Diyorlar: "Kül olmaz ateş yanmadan,
"Denizler durulmaz dalgalanmadan!"

(*Gönülden Sesler*)

VASİYET

Dostlarım, toplanın öldüğüm zaman;
Riyayı bir günlük bir yana atın!
Tutunuz tabutun bir kenarından;
Bir derin çukura beni fırlatın!

Kalınca büsbütün sizden uzakta,
Vücudum çürürken kara toprakta,
Uzanın rahatça sıcak yatakta,
Yaşamak gururu içinde yatın!

Yüzyüze getirmez bizi asırlar,
Meydana vurulsun saklanan sırlar
Sayılsın şahsıma ait kusurlar,
Korkmayın içine yalan da katın!

Anlayım: kimlermiş dost sandıklarım;
Muhabbetlerini kıskandıklarımı?
Anlayım: ne boşmuş inandıklarım?
Şu yalan hayatı bana anlatın!

Dostlarım, anmayın artık adımı!
Siliniz gönülden eski yâdımı!
Kırınız, sonuncu itimadımı:
Ölünce bir daha beni aldatın!

VEDA

Hani, o bırakıp giderken seni
Bu öksüz tavrını takmıyacaktın?
Alnına koyarken veda buseni,
Yüzüme bu türlü bakmıyacaktın?

Hani, ey gözlerim bu son vedada,
Yolunu kaybeden yolcunun dağda,
Birini çağırmak için imdada
Yaktığı ateşi yakmıyacaktın?

Gelse de en acı sözler dilime,
Uçacak sanırın bir kaç kelime...
Bir alev halinde düştün elime,
Hani, ey gözyaşım akmıyacaktın?

O, BEYAZ BİR KUŞTU

O, beyaz bir kuştu, uzun kanatlı;
Ardında ışıktan bir iz bıraktı.
Yol gibi dağları aştı bir atlı
Arada bir engin deniz bıraktı.
Uzaktan gelirken derin akisler,
Kapadı geçtiğim yolları sisler.
Tutuştu içimde birikmiş hisler;
Gönlümü o kadar temiz bıraktı.

O, beyaz bir kuştu, ak kanatlıydı;
Yol gibi dağları aşan atlıydı;
Hayaldi, hayalden bile tatlıydı;
Ne ışık bıraktı, ne iz bıraktı!

(*O Beyaz Bir Kuştu*)

ENİS BEHİÇ KORYÜREK
(1891-1949)

HÂTIRA

Geçsin günler, haftalar
Aylar, mevsimler, yıllar...
Zaman, sanki bir rüzgâr
Ve bir su gibi aksın...

Sen gözlerimde bir renk
Kulaklarımda bir ses
Ve içimde bir nefes
Olarak kalacaksın...

(*Güneşin Ölümü*)

HALİT FAHRİ OZANSOY
(1891-1971)

ARUZA VEDA

İlk hasretiyle gençliğimin ilk elemleri
Ey paslı tellerinde gülen, ağlıyan aruz,
Ey eski dost, yad edelim eski demleri,
Madem ki son sadanı dağıtmış, yorulmuşuz!

Anlat alevli bir çölün üstünde ansızın
Billur sesinle hıçkırarak doğduğun günü!
Binbir diyarda binbir ilahî güzel kızın
Anlat nasıl terennümün inletti gönlünü!

Neydin gönülde, şimdi ne oldun, zavallı, sen,
Hıçkır benim de bari bu son gizli nâlemi!
Timsalin âsümanda ziyalarla işlenen
Bir pembe gül mü,yoksa bir altın piyale mi?

Akşam, guruba karşı tüten bir buhurdanın
Hüznüyle şahit olma nihayet zevaline!
İran yoliyle-Zühre tacın, nağme kervanın-
Şâhane geldiğin gibi şâhane git yine!

Biz şimdi başka bir yeni âhenge bağlıyız:
Âşık saziyle geldi erenler bu meclise.
Yalnız bugün senin gibi ölgün sadalıyız,
Zira bu saz da parçalanır gülmek istese...

İncitmeden rübabını insafsız ellerin
Zalim temaslariyle zamanın sitemleri,
Ah ayrılırken, inleyerek paslı tellerin,
Ey eski dost, yâd edelim eski demleri!...

BALKONDA SAATLER

III

Arka mahallelerde kızgın bir yaz öğlesi!
Tabak tıkırdıları duyuluyor evlerden...
Uzakta bir satıcı, yahut bir çocuk sesi...

Susuzluktan bunalmış uçamazken serçeler,
Tozlu sokaklar gibi tutuşup alevlerden
Bodur ağaçlar ile bomboş kalmış bahçeler!

İşte karşıkini de güneş çerçeveledi:
Demin duvar dibinde uyuklıyan bir kedi
Sıyrılıyor yavaşça mutfağın loşluğuna...

Bayıltıyor hararet otu, taşı, böceği;
Fazla güneş içmiş te ortada ay çiçeği
Ayak üstü uğramış ışık sarhoşluğuna!

XII

Ay bir lotüs, kocaman... düşmüş bir berraklığa...
Gök parlıyor durgun bir göl gibi sâf ve şeffaf...
Işık dalgalarında yıkanıyor her taraf...

Ay, balkonda başını dayadı parmaklığa
Uyuyor... Uzakta bir saat çaldı: Bir..iki!
Billur bir hıçkırıktır bu sesin içindeki...

Ay, ışıkla süsleyip bir örümcek ağını
Minyatür bir cibinlik astı dışardan cama.
Ses yok...yalnız yukarda, damda bir miyavlama!

Ay, odaya düşürdü solgun bir yaprağını:
Lambasız bir masanın üzerinde şimdi süs
Bir vazonun içinden parıldayan bu lotüs

(*Balkonda Saatler*)

AKŞAM

Akşam, bir dua gibi derin, içli bir akşam
Kalbimi dolduracak ellerimi uzatsam;
Ellerimi uzatsam eriyecek saçlarım,
Demet demet gufranla dolacak avuçlarım.

Yarasalar uçarken alaca karanlıkta
İçimden de taşıyor akşam gibi bir dua;
Akşam gibi bir dua, ince, tatlı, yumuşak...

Ah, böyle ölmeliyim akşamla sarmaşarak...

ŞÜKÛFE NİHAL
(1896-1973)

DUYMAYAN KADINA

Topla eteklerini yerlere sürünmesin,
Rüzgâra cilvelenen tülleri görünmesin,
Köşede kar içinde can veren çocuklar var...

Süzülerek çıkarken bir barın kapısından,
Haberin yok yurdumun eleminden, yasından...
Köşede kar içinde can veren çocuklar var...

Yerlere pırıltılar aksederken dizinden
Karlar göz göz olmuştur bir göz yaşı izinden...
Köşede kar içinde can veren çocuklar var...

Tahammülüm yok artık çiçeklere, tüllere,
Yükselen gururunla, indir başını yere,
Köşede kar içinde can veren çocuklar var...

1930 (Gayya)

ALİ MÜMTAZ AROLAT
(1897-1967)

BİR GEMİ YELKEN AÇTI

Bir gemi yelken açtı hayal iklimlerine,
Civarından çığlıkla yorgun martılar kaçtı;
Rüzgâr sürüklenirken derinlerden derine
Hayal iklimlerine bir gemi yelken açtı.

Beyaz yelkenlerinde ölgün bir kızıllığın
Titrek son akisleri dalgalandı belirsiz;
Toplanırken göklerde bulutlar yığın yığın
Hırçın bir fırtınayı düşünüyordu deniz.

Ufuklarda solarken altın şafak gülleri
Yabancı âlemlerden saadetler, emeller,
İhtiraslar bekliyen kimsesiz gönülleri
Gizlice sıkıyordu kızgın demirden eller.

En katı yüreklinin bile bu sabah iki,
Üç damla yaş kurudu solgun yanaklarında;
Açılan yolcuların hepsi hissetmişti ki
Bugün de erişilmez o diyara, yarın da...

Madem ki o iklime erişmiye imkân yok,
Neden böyle vakitsiz enginlere çıkışlar?
Bulutlar toplanıyor, ufukta dalgalar çok,
Kış geliyor, yelkenler emin bir yerde kışlar!

Yolcular diyorlar ki; -Erişmek ümidi az;
Biliriz dalgaların herbiri bir mezarlık.
Belki de içimizden hiçbiri ayak basmaz,
Lâkin yolunda ölmek, bu da bir bahtiyarlık!

Ufkun dört duvarına kanadını vurarak
Rüzgâr sürüklenirken derinlerden derine,
Gümüş yelkenlerini yüksekten savurarak
Bir gemi yelken açtı hayâl iklimlerine.

(*Bir Gemi Yelken Açtı*)

LEYLEKLER

Bu akşam sonbahar ne kadar serin;
Geceyi hasretle bekliyor zaman.
Üstünde hasretle leylekler uçan
Beyaz perdeleri indiriverin.

Masamda düşünen eski lambayı
Yakmayın, odamız karanlık dursun;
Gecenin ufkundan yükselen ay'ı
Görelim, perdemiz üstüne vursun.

Perdemiz üstünde uçan leylekler
Şimdi ay vurunca, yabancı, uzak
Mavi bir iklimden kanat çırparak
Geçen leyleklere benziyecekler.

O zaman unutup aşkı, hevesi,
Neşeyle çarparken yorgun kalbimiz,
Göğsümüzden kopan bu coşkun sesi
Kanat seslerine benzeteceğiz.

(*Bir Gemi Yelken Açtı*)

ÖLÜM VE UNUTULMAK

Bir gün kışı hatırlatan bir akşam
Ruhumda son kalan mânâ uçacak.
O gün dinlenecek vücudum ancak,
Kulaklarım kurşun ve gözlerim cam.

Birden örtülecek önümde dünya
Bir anda silinip yakın uzaklar
Beni tahtalara uzatacaklar;
Bitecek yaşamak bu yarım rüya.

Her dakika biraz daha kırılan
Kalbim parçalanmış, yazık, içimde.
Artık ıstırap yok artık içimde.
Çöreklenmiyecek hergün bir yılan.

Kapatacak bana aşina bir el
Gözlerimi kesik hıçkırıklarla
Oh, kalbe batmıyan bu kırıklarla
Her yasa yabancı kalmak ne güzel!..

Seneden seneye ve ağır ağır
Gömüleceğim ben de ine ine
Hareketsiz ve kör, dilsiz ve sağır,
Boş bir karanlığın derinliğine.

(*Bir Gemi Yelken Açtı*)

VAZO

Kartaca'dan dönen bir Fenikeli,
Kimden ilham almış, ne maharetle,
Hangi topraktan ve hangi aletle,
Nasıl da yaratmış sanatkâr eli?

Uzun yolculuktan dönerken geri,
Gözleri fer alıp sudan, ateşten
Vazoda mezc etmiş batan güneşten
Akdeniz'e vurup solan renkleri.

Bir kasırga gibi geçen asırlar
Mezar olup şana, servete, taca;
Yıkıldı Fenike, yandı Kartaca;
Konuştu karanlık ve dilsiz sırlar.

Vazo, hayalinde eski ihtişam,
Tadıyor, renginde parlarken kini,
İşe yaramadan durmak zevkini.
Zamandan alıyor böyle intikam.

(*Hayal İklîminden Dönen Diyor Ki*)

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL
(1898-1973)

ŞARKIN SULTANLARI

I

Ben her akşam dolaşırdım bu yeşil sahilde,
Âşinalar gibi karşımda gülümserdi sular;
Nazlı rüzgâr konuşur anladığım bir dilde,
Sevdiğim şarkıyı söylerdi hafiften korular.

Yaz kış, örterdi ağaçlar bu derin maviliği,
Uhrevi beldeler üstünde güneş parlardı;
Bir havari gibi her gün denizin inlediği
Kayalıklarda gezen ince kadınlar vardı.

Sisli enginleri ruhumla duyup dinlerken
Dolaşan kızları toplardı deniz şen sesine,
Ayrı bir yüz düşünürdüm bu güzelliklerden
El ederken sarışın şaireler beldesine

Gülmek isterdi uzaktan bana bir gölge, niye?
Tanımazdım onu, esmer mi veyahut sarı mı?
Belki bir gün gelerek toplar o mabude diye,
Dağıtırdım deli rüzgârda uzun saçlarımı,

Gezerek sessiz adımlarla nefessiz kumda
Geçirirdim bu hararetli yaz akşamlarını;
Bazı bir şüphe parıldardı sönük ruhumda
Her güzel yüzde arardım bir ilahi kadını.

(*Şarkın Sultanları*)

ÇOBAN ÇEŞMESİ

Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi.
Ey suyun sesinden anlayan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?

"Gönlünü Şîrin'in aşkı sarınca,
"Yol almış hayatın ufuklarınca;
"O hızla dağları Ferhad yarınca,
"Başlamış akmaya çoban çeşmesi..."

O zaman başından aşkındı derdi,
Mermeri oyardı, taşı delerdi.
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi,
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi!

Vefasız Aslı'ya yol gösteren bu,
Kerem'in sazına cevap veren bu
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu...
Sızmazdı toprağa çoban çeşmesi

Leyla gelin oldu, Mecnun mezarda,
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda;
Ateşten kızaran bir gül arar da,
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi

Ne şair yaş döker, ne âşık ağlar,
Tarihe karıştı eski sevdalar:
Beyhude seslenir, beyhude çağlar
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi!..

(*Çoban Çeşmesi*)

TALAS BAĞLARINDA BATI

Daha gün batmadan üstünde beyaz Erciyeş'in
Bürünür tarlaların, bahçelerin rengi yasa;
Karlı bir burcu gezen nuru donarken güneşin,
Atlılar, kaafile halinde dönerler Talas'a.

Yükselen manzara yalçın, suların hüznü derin;
Bazı şirin görünür, bazı da korkunç etraf.
Hepsi bir başka tahassüs veriyor lalelerin;
Kimi şehvet gibi kızgın, kimi sevda gibi saf.

Meyveler yollara yer yer dökülür meşcereden,
Asmalar yemyeşil örter yamacın her yanını;
Kim bilir, hangi bir ummana giden bir dereden
Yol alır köylü kadınlar, sürerek hayvanını.

Kuşlar üstünde gezer, gurbete düşmüş kuşlar,
Yaşlı bir göz gibi sahraya bakan penceremin;
Bu dağın gülleri, derdim ki, neden solmuşlar?
Beddua ettiği yermiş meğer âşık Kerem'in!

Ben de bir türlü garib âşıkım, Aslı'mdan uzak;
Ben de ah etsem eğer karşıki dağlar kül olur.
Gerilir, teşne dudaklar gibi çatlar toprak;
Maveradan bana ağlar gibi sesler duyulur.

Anlarım ruhuma zulmet cereyan ettikçe
Neşemin tılsımı hâlâ o demir pençededir;
Bir siyah dev gibi yaklaştığı esnada gece
Ruhum işkencededir, benliğim işkencededir...

1923 (Han Duvarları)

ONLAR

Dudağında bir ıslık, elinde bir cıgara,
Karışırsın bu gece sen de karanlıklara
Duyarsın bir kafesin ardından öksürükler...

Alaca bir perdeye çizilen gölge bir baş
Seni kumral saçından tutar da yavaş yavaş
Aralanmış kapıdan bir taşlığa sürükler.

Çevrilir dört yanına örselenmiş fidanlar,
İşte onlar, o adı ağza alınmayanlar,
Gözlerinde çürükler, kollarında çürükler.

Sen avutmak dilerken bir acı hatıranı
Duyarsın, fırlatarak çıkarken son liranı,
İçinden hıçkırıklar... Ardından öksürükler...

(*Bir Ömür Böyle Geçti*)

ERİYEN ADAM

Gözlerim gözlerinde dinlenirken eriyor,
Eriyor yaklaşırken dudağına dudağım.
Zerrelerim çözülmüş gibi sesler veriyor,
Ben sıcak bir denize inen buzdan bir dağım.

Yanında damla damla bittiğimi duyarın,
Yoklarım, yerinde mi yüzüm, alnım, saçlarım?
Bir göğüs geçirerek derim ki: "Yine varım,
Fakat bir rüya gibi şimdi kaybolacağım."

Birgün, için içimde neyin varsa alacak,
Varlığım bir su olup kabından boşalacak,
Benden nişan olarak kucağında kalacak
Boş bir yığın: Elbisem, gömleğim, boyunbağım.

(*Bir Ömür Böyle Geçti*)

KISKANÇ

Sakın bir söz söyleme... Yüzüme bakma sakın!
Sesini duyan olur, sana göz koyan olur.
Düşmanımdır seni kim bulursa cana yakın,
Annen bile okşarsa benim bağrım kanolur...

Dilerim Tanrıdan ki, sana açık kucaklar
Bir daha kapanmadan kara toprakla dolsun;
Kan tükürsün adını candan anan dudaklar,
Sana benim gözümle bakan gözler körolsun!

(*Bir Ömür Böyle Geçti*)

SANAT

Yalnız senin gezdiğin bahçede açmaz çiçek,
Bizim diyarımız da bir bir baharı saklar!
Kolumuzdan tutarak sen istersen bizi çek
İncinir düz caddede dağda gezen ayaklar.

Sen kubbesinde ince bir mozayik arar da
Gezersin kırk asırlık bir mabedin içini,
Bizi sarsar bir sülüs yazı görsek duvarda,
Bize heyecan verir bir parça yeşil çini...

Sen raksına dalarken için titrer derinden
Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin,
Bizim de kalbimizi kımıldatır yerinden
Toprağa diz vuruşu dağ gibi bir zeybeğin.

Fırtınayı andıran orkestra sesleri
Bir ürperiş getirir senin sinirlerine,
Istırap çekenlerin acıklı nefesleri
Bizde geçer en yanık bir mûsiki yerine!

Sen anlayan bir gözle süzersin uzun uzun
Yabancı bir şehirde bir kadın heykelini,
Biz duyarız en büyük zevkini ruhumuzun
Görünce bir köylünün kıvrılmayan belini...

Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolumuz
Arkadaş, biz bu yolda türküler tutturırken
Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz!

(*Bir Ömür Böyle Geçti*)

YOLCU İLE ARABACI

-Gurbet ademden kara, hasret ölümden acı,
Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı?
-Henüz bana "Yolunun sonu budur" denmedi,
Ben ömrümü harcadım bu yollar tükenmedi.

-Atları hızlı sür ki köye pek geç varmasın
Nişanlımın gözleri yollarda kararmasın.
-Düştüğüm yollar gibi sonsuzdur benim tasam,
Bekliyenim olsa da razıyım kavuşmasam...

-Bir kere görse gözüm köyün aydınlığını
Kül bağlar içerimde bu kızıl kor yığını.
-Senin de yolun biter, diner gözünde yaşlar,
Benim uğursuz yolum bittiği yerde başlar.

(*Elimle Seçtiklerim*)

KIŞ BAHÇELERİ

Dinmiş denizin şarkısı, rüzgâr uyumakta,
Rıhtım boyu sonsuz bir üzüntüyle karaltı...
Körfez düşünür, Kanlıca mahzundur uzakta,
Mevsim gibi sislenmiş Emirgân, Çınaraltı.

Can verdi kışın sunduğu taslarla zehirden
Her gonca kızıl bir gül açarken yolumuzda.
Üstündeki son dallar ağarmış diye birden,
Pas tuttu bu akşam suların rengi havuzda.

Yerlerde gezen hâtıralar var korulukta:
Yapraklar, atılmış nice mektuplara eştir.
Mehtaba çalan sapsarı benziyle, ufukta,
Binlerce dalın verdiği tek meyve güneştir!

İçlenme, tabiattaki yekpare kederden,
Yas tutma, dağılmış diye kuşlarla çiçekler:
Onlar dönecektir yine gittikleri yerden,
Onlarla giden günlerimiz dönmeyecekler!

1936 (Han Duvarları)

Kemalettin Kamu
(1901-1948)

İZMİR YOLLARINDAN SON MEKTUP

Belki şimdi sana son
Sözlerimi yazmadan
Gözlerim kapanacak.
Belki var daha beş, on
Dakikalık bir zaman.
Anne için yanacak
Mektubum okunurken.
Lâkin ölümün eli
Alnıma dokunurken,
Beliren bir emeli
Çok görme bana sakın.
Ben Tanrıya en yakın
Bir yola sapıyorum,
Milletimin uğrunda
Türbemi yapıyorum.
Düşündüm huzurunda
Ebedi bir akşamın,
Düşündüm ki babamın
Dizi dibinde geçen
Yirmi iki seneden
Elimizde kalan ne?
Sorarım sana anne:
Mademki gün gelecek,
Herkes ayni meleğin
Önünde eğilecek,
Niçin o güne değin
Çan sesleri duyayım.
Bugün de bir yarın da,
Bırakın uyuyayım
İzmir kapılarında!
Anne elveda artık,
Şu iki, üç asırlık
Gecenin gündüzünü

Görmeden gidiyorum.
Ne beis var diyorum,
O günün seherinde
Senin ince yüzünü
Görüyor gibiyim ya.
Ey genç gecelerinde
Beşiğimi bekleyen!
Ediyorum emanet
Seni Anadoluya!
Sütünden, emeğinden
Ne verdinse helal et.
Söyle Hacer'e o da
Hakkını helal etsin,
Gönülcüğü dilerse
Başkalarına gitsin...
Ben ermeden murada
Ecel kırdı kolumu;
Artık beyhude yere
Beklemesin yolumu.
O ne anne, o güzel
Gözlerinden akan ne?
Geri dönemem diye
Ağlıyor musun anne?..

(*Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri*)

GURBET

Gurbet o kadar acı
Ki ne varsa içimde,
Hepsi bana yabancı,
Hepsi başka biçimde!

Eriyorum git gide,
Elveda her ümide,
Gurbet benliğimi de
Bitirmiş bir içimde!

Ne arzum, ne emelim
Yaralanmış bir elim,
Ben gurbette değilim,
Gurbet benim içimde!

(*Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri*)

HAZAN YOLCUSUNA

Saçların yine solgun,
Bağrın elemle dolgun,
Nereye yolculuğun
Yeni bir gurbete mi?

Ben de kuru bir yaprak
Gibi seninleyim bak,
Zülfüne takılarak
Oldum gönül veremi

Gözlerim dolu melâl,
Yüzün bir ince hilâl,
Giderken beni de al
Beraberine emi?

(*Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri*)

İRŞAD

Sevgilim güvenme güzelliğine,
Senin de saçların tarumar olur;
Aldanma talihin pembe rengine,
Hayatın uzun bir intizar olur.

Sevgilim her insan doğarken ağlar,
Çiçeklerle açar, sularla çağlar,
Rehgüzârı olur bahçeler, bağlar,
Nihayet isimsiz bir mezar olur.

Sevgilim baksana bir yanda gülen,
Bir yanda gözünün yaşını silen,
Kimi benim gibi erir derdinden,
Kimi senin gibi bahtiyar olur!

Sevgilim senin de geçer zamanın,
Ne şöhretin kalır, ne hüsn-ü ânın,
Böyledir kanunu kahpe dünyanın,
Dört mevsim içinde bir bahar olur!

(*Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri*)

KİMSESİZLİK

Yıllardır ki bir kılıcım kapalı kında,
Kimsesizlik dört yanımda bir duvar gibi;
Muztaribim, bu duvarın dış tarafında,
Şefkatine inandığım biri var gibi.

Sanıyorum saçlarımı okşuyor bir el,
Kıpırdamak istemiyor göz kapaklarım;
Yan odadan bir ince ses diyor gibi gel!
Ve hakikat bırakıyor hülyamı yarım.

Gözlerimde parıltısı bakır bir tasın,
Kulaklarım komşuların ayak sesinde;
Varsın gene bir yudum su veren olmasın,
Baş ucumda biri bana "su yok" desin de!

(*Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri*)

ÇIĞILTI

Engin ses veriyor yel ıslığına,
Benziyor dalgalar bir kar çığına,
Çarparak bahçemin parmaklığına,
Üç gün, üç gecedir çağlıyor deniz.

Aslan kükreyişi değil kafeste,
Bir insan yüreği saklı bu seste,
Bu benim derdime uyan bir beste:
"Annem öldü" diye ağlıyor deniz!

(*Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri*)

ZAMAN İÇİNDE

1
Gök uzak, yer uykuda,
Yalnız değilim ama,
Bir açık pencereden
Ay doluyor odama.
İçim odam gibi loş
Ürperiyor geceden,
Şurada yatağım boş,
Burada uykusuz ben,

2
Gök uzak, gün uykuda,
Engin mesafelerle
Ay giriyor buluta...
Sesler hatırlatıyor
Bana uzak-yakını.
Durdurmak istiyorum
Saatin tiktakını!

3
Ses yok, mesafe silik,
Odamda varlığımın
Bütün tüyleri dimdik.
Odamda iki kardeş
Bakıyor birbirine,
Birisi can veriyor
Öbürünün yerine.
Odamda iki kardeş
Biri dün, biri yarın.

4
Dün koyu gölgeleri
Üzüntülü bir ömrün;
Beni bana benzeten,
Bütün benim olan dün.
Çağırınca ses veren
Derin bir kuyu gibi,
Yıkılmış kenarları,
Çekilmiş suyu gibi.

Ve bu harabezarın
Yanıbaşında yarın,
Gülüyor acı acı.
Değil bana yabancı
Bu beyaz, temiz yüzün
Ziyneti olan hüzün.

Taze çizgilerini
Yakından tanıyorum,
Sesini eserimin
Son beyti sanıyorum.

5
Ben su istemiyorum
O karanlık kuyudan.
Bana en unutulmaz
Acıları uyutan
Bir baş dönmesi lâzım.

Ama kalbim duracak
Kapanacakmış ağzım.
Ah ey hulyalarımın
Aynası gibi dümdüz
Bana gülümseyen yüz!
Ey yazıma benzeyen
Bu yüzün çizgileri!

6
Odamda iki kardeş:
Biri dün, biri yarın.
Ve ben aralarında
Bir köprüyüm onların.

(*Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri*)

NÂZIM HİKMET
(1902-1963)

KIRK HARAMİLERİN ESİRİ

Ahmet Hamit'e

Geniş dallardan sızan gecenin gölgesiyle,
Ormanda uğuldayan rüzgârların sesiyle,
Bu akşam renklerini kaybedince her çiçek:
Bir kahraman esirin kolları kesilecek...

Bu bir şanlı erdir ki Rabbi bulmuş kanında...
Bir kere düşürmeden yüksek mağrur alnında
Alevden bir sancağın taşımış gölgesini...
Memleketler çökermiş yükseltince sesini
Tam altı yüz yirmi yıl bir nur için dövüşmüş,
Fakat günün birinde kâfir eline düşmüş...
Şimdi ezmek istiyor onu Kırk Haramiler,
Bu son akşam kalbinde Rabbi bulmazsa eğer
Ormanda renklerini kaybedince her çiçek
Bir vuruşta bin kesen kolları kesilecek!

İşte rüzgârda uçan alevleriyle yer yer
Siyah ağaçlıklardan parladı meşaleler...
Dumanlı bir kızıllık ormanı gölgeliyor
Şanlı esirleriyle Haramiler geliyor...

...Ağaçsız bir meydanda büyük kütükler yandı:
Haydutların karanlık yüzleri aydınlandı...
Küçük bir oda gibi yosunlanmış bir taşı
Kendisine taht yapan Haramilerin Başı:
Bir şeyler mırıldandı bir şeyler emreyledi
Sonra boğuk bir sesle: Haydi kesiniz, dedi..
Haydutlar ağır ağır çekilirken geriye
Geniş yüksek bir gölge itildi ileriye...

▸▸

Tunç bir çehre parladı alevin rüzgâriyle
Yüksek gururlu alnı, geniş omuzlariyle
Kolları kesilecek kahraman esirdir bu...
Ne dudakları sarı, ne gözlerinde korku
Bir demir heykel gibi öyle hissiz bekliyor...
Nihayet hep kütükler olunca bir yığın kor:
Haydutların içinden birisi ilerledi
Kolların kesilecek haydi hazırlan dedi...
Zulmette parıldadı çeliği bir baltanın
Kuru bir ses duyuldu, sonra fışkıran kanın
Damlaları ateşten yer yer duman çıkardı:
Şimdi şanlı esirin yalnız bir kolu vardı...
Ormanı baştan başa dolaştı boğuk bir ses
"Öteki kolu da kes! Öteki kolu da kes!.."
Bıraktığı baltayı cellat alırken yerden,
Meydana gölgeleri yakınlaşan göklerden:
Haykırıldı bir büyük şanlı mazinin yâdı
Birden balta esirin elinde parıldadı!...

(*Tüm Eserleri 1, Yayımlanmış Şiirler*)

AĞA CAMİİ

Havsalam almıyordu bu hazin hali önce.
Ah, ey zavallı cami, seni böyle görünce
Dertli bir çocuk gibi imanıma bağlandım;
Allahımın ismini daha çok candan andım.
Ne kadar yabancısın böyle sokaklarda sen!
Böyle sokaklarda ki, anası can verirken,
Işıklı kahvelerde kendi öz evladı var...
Böyle sokaklarda ki çamurlu kaldırımlar,
En kirlenmiş bayrağın taşıyor gölgesini,
Üstünde orospular yükseltiyor sesini.
Burda bütün gözleri bir siyah el bağlıyor,
Yalnız senin göğsünde büyük ruhun ağlıyor.
Kendi elemim gibi anlıyorum ben bunu,
Anlıyorum bu yerde azap çeken ruhunu
Bu imansız muhitte öyle yalnızsın ki sen
Bir teselli bulurdun ruhumu görebilsen!

Ey bu Caminin ruhu: Bize mucize göster
Mukaddes huzurunda el bağlamayan bu yer
Bir gün harap olmazsa Türkün kılıç kınıyla,
Baştan başa tutuşsun göklerin yangınıyla!

(*Tüm Eserleri 1, Yayımlanmış Şiirler*)

GÜNEŞİ İÇENLERİN TÜRKÜSÜ

Bu bir türkü:
toprak çanaklarda
güneşi içenlerin türküsü!
Bu bir örgü:
alev bir saç örgüsü
　　kıvranıyor;
kanlı, kızıl bir meşale gibi yanıyor
esmer alınlarında
　　bakır ayakları çıplak kahramanların!
Ben de gördüm o kahramanları,
ben de sardım o örgüyü,
ben de onlarla
　　güneşe giden
　　　köprüden
　　　　geçtim!
Ben de içtim toprak çanaklarda güneşi
Ben de söyledim o türküyü!

Yüreğimiz topraktan aldı hızını;
altın yeleli aslanların ağzını
　　yırtarak
　　　gerindik!
Sıçradık;
　　şimşekli rüzgâra bindik!
Kayalardan
　　kayalarla kopan kartallar
çırpıyor ışıkta yıldızlanan kanatlarını.
Alev bilekli süvariler kamçılıyor
　　şaha kalkan atlarını!

Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!..

Düşmesin bizimle yola:
evinde ağlayanların
göz yaşlarını
boynunda ağır bir
zincir
gibi taşıyanlar!
Bıraksın peşimizi
kendi yüreğinin kabuğunda yaşayanlar!
İşte:
şu güneşten
düşen
ateşte
milyonlarla kırmızı yürek yanıyor!

Sen de çıkar
göğsünün kafesinden yüreğini;
şu güneşten
düşen
ateşe fırlat;
yüreğini yüreklerimizin yanına kat!

Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!..

Biz topraktan, ateşten, sudan, demirden doğduk!
Güneşi emziriyor çocuklarımıza kanınız,
toprak kokuyor bakır sakallarımız!
Neşemiz sıcak!
kan kadar sıcak,
delikanlıların rüyalarında yanan
o "an"
kadar sıcak

Merdivenlerimizin çengelini yıldızlara asarak,
ölülerimizin başlarına basarak
    yükseliyoruz
        güneşe doğru!
Ölenler
    döğüşerek öldüler;
        güneşe gömüldüler.
Vaktimiz yok onların matemini tutmaya!

Akın var
    güneşe akın!
Güneşi zaaaptedeceğiz
    güneşin zaptı yakın!..

Üzümleri kan damlalı kırmızı bağlar tütüyor!
Kalın tuğla bacalar
        kıvranarak
            ötüyor!
Haykırdı en önde giden,
                emreden!
Bu ses!
        Bu sesin kuvveti,
            bu kuvvet
yaralı aç kurtların gözlerine perde
                                    vuran,
onları oldukları yerde
                    durduran
                        kuvvet!

Emret ki ölelim
            emret!
Güneşi içiyoruz sesinde!
Coşuyoruz,
        coşuyor!..
Yangınlı ufukların dumanlı perdesinde
mızrakları göğü yırtan atlılar koşuyor!

Akın var
    güneşe akın!
Güneşi zaaaptedeceğiz
    güneşin zaptı yakın!..

Toprak bakır
gök bakır
Haykır güneşi içenlerin türküsünü,
Hay-kır
Haykıralım!

1924 (Tüm Eserleri 1, 835 Satır)

SALKIMSÖĞÜT

Akıyordu su
gösterip aynasında söğüt ağaçlarını.
Salkımsöğütler yıkıyordu suda saçlarını!
Yanan yalın kılıçları çarparak söğütlere
koşuyordu kızıl atlılar güneşin battığı yere!
Birden
bire kuş gibi
vurulmuş gibi
kanadından
Yaralı bir atlı yuvarlandı atından!
Bağırmadı,
gidenleri geri çağırmadı,
baktı yalnız dolu gözlerle
uzaklaşan atlıların parıldıyan nallarına!

Ah ne yazık!
Ne yazık ki ona
dört nal giden atların köpüklü boynuna bir daha
yatmayacak,
beyaz orduların ardında kılıç oynatmayacak!

Nal sesleri sönüyor perde perde,
Atlılar kayboluyor güneşin battığı yerde!

Atlılar atlılar kızıl atlılar,
atları rüzgâr kanatlılar!
Atları rüzgâr kanat...
Atları rüzgâr,
Atları...
At...

Rüzgâr kanatlı atlılar gibi geçti hayat!

Akar suyun sesi dindi.
Gölgeler gölgelendi
renkler silindi
Siyah örtüler indi
mavi gözlerine
sarktı salkımsöğütler
sarı saçlarının
üzerine
Ağlama salkımsöğüt
ağlama,
Kara suyun aynasında el bağlama!
el bağlama!
ağlama

1928 (Tüm Eserleri I, 835 Satır)

ORKESTRA

Bana bak!
hey!
Avanak!
Elinden o zırıltıyı bıraksana!
Sana,
üç telinde üç sıska bülbül öten
üç telli saz
yaramaz!

Bana bak!
hey!
Avanak!
Üç telinde üç sıska bülbül öten
üç telli saz
dağlarla dalgalarla kütleleri
ileri
atlatamaz!

Üç telli saz
yatağını değiştirmek isteyen
                                        nehirlerden:
                                                köylerden, şehirlerden
                                                                        aldığı hızla,
milyonlarla ağzı
        birtek
        ağızla
        güldüremez!
        Ağlatamaz!

hey!
hey!
üç telli sazın
üç telinde öten üç sıska bülbül öldü acından.
Onu attım
            köşeye!
hey!
hey!
üç telli sazın
    ağacından
        deli tiryakilere
            içi afyon lüleli
                bir çubuk
                    yaptılar!
Hey!
Hey!
Dağlarla dalgalarla, dağ gibi dalgalarla dalga gibi
                                                                        dağ-lar-la
başladı orkestram!
Hey!
Hey!
Ağır sesli çekiçler
                sağır
                    örslerin kulağına
                                Hay-kır-dı!.

Sapanlar güleşiyor tarlalarla.
                        tarlalarla!

Coştu çalgıcı başı,
esiyor orkestram
dağlarla dalgalarla, dağ gibi dalgalarla, dalga gibi,
dağ-lar-la

1921 (Tüm Eserleri I, 835 Satır)

BAHRİ HAZER

Ufuklardan ufuklara
ordu ordu köpüklü mor dalgalar koşuyordu;
Hazer rüzgârların dilini konuşuyordu balam,
konuşup coşuyordu!
Kim demiş "çört vazmi!"
Hazer ölü bir göle benzer!
Uçsuz bucaksız başı boş tuzlu bir sudur Hazer!
Hazerde dost gezer, e...y!..
düşman gezer!

Dalga bir dağdır
kayık bir geyik!
Dalga bir kuyu
kayık bir kova!
Çıkıyor kayık
iniyor kayık,
devrilen
bir atın
sırtından inip.
şahlanan
bir ata
biniyor kayık!

Ve türkmen kayıkçı
dümenin yanında bağdaş kurup oturmuş.
Başında kocaman kara bir papak;
bu papak değil:
tüylü bir koyunu karnından yarıp
geçirmiş başına!
Koyunun tüyleri düşmüş kaşına!

Çıkıyor kayık
    iniyor kayık

Ve kayıkçı
"Türkmenistanlı bir Buda heykeli" gibi
dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş,
fakat, sanma ki Hazerin karşısında elpençe divan durmuş!
O bir Buda heykelinin
taştan sükûnu gibi kendinden emin
dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş.

Bakmıyor
kayığa
sarılan
sulara!
Bakmıyor
çatlayıp
yarılan
sulara!

Çıkıyor kayık
iniyor kayık
devrilen
bir atın
sırtından inip

şahlanan
bir ata
biniyor kayık!
–Yaman esiyor be karayel yaman!
Sakın özünü Hazerin hilesinden aman!
Aman oyun oynamasın sana rüzgâr!

–Aldırma anam ne çıkar
ne çıkar
kudurtsun
karayel
suları,
Hazerde doğanın
Hazerdir mezarı!

Çıkıyor kayık
        İniyor kayık
Çıkıyor kayık
        iniyor ka...
Çık...
        in...
            çık..

1928 (Tüm Eserleri I, 835 Satır)

KEREM GİBİ

Hava kurşun gibi ağır!
Bağır
        bağır
            bağır
                bağırıyorum.
Koşun
        kurşun
            erit-
                -meğe
                    çağırıyorum...

O diyor ki bana:
–Sen kendi sesinle kül olursun ey!
                                        Kerem
                                            gibi
                                                yana
                                                    yana...

"Deeeert
        çok,
            hemdert
                yok"
Yürek-
        -lerin
kulak-
        -ları
            sağır...
Hava kurşun gibi ağır"...

Ben diyorum ki ona:
–Kül olayım
      Kerem
        gibi
          yana
             yana.

Ben yanmasam
  sen yanmasan
    biz yanmasak
      nasıl
        çıkar
          karan-
             -lıklar
               aydın-
                 -lığa...
Hava toprak gibi gebe.
Hava kurşun gibi ağır.
  Bağır
    bağır
      bağır
        bağırıyorum.

Koşun
  kurşun
    erit-
      -meğe
        çağırıyorum...

1930 Mayıs (Tüm Eserleri I, Sesini Kaybeden Şehir)

YALNAYAK

Kafamızda güneş
          ateş
             bir sarık.
Arık toprak
      çıplak ayaklarımıza çarık.

İhtiyar katırından
daha ölü bir köylü
yanımızda,
yanımızda değil
yanan
kanımızda.
Omuz yamçısız
bilek kamçısız
atsız, arabasız
jandarmasız,
ayı ini köyler
balçık kasabalar
kel dağlar aştık.
İşte biz o diyarı böyle dolaştık!
Hasta öküzlerin
yaşlı gözlerinde
dinledik taşlı tarlaların sesini.
Gördük ki vermiyor
toprak artık altın başaklı nefesini
kara
sapanlara!
Rüyada gezer gibi gezmedik
Hayır,
bir çöplükten bir çöplüğe ulaştık.
İşte biz o diyarı böyle dolaştık.
Biz
biliriz
o memleket
neye hasret çeker.
Bu hasret
bir materyalist kafası kadar
çizgileşmiştir.
bu hasrette
madde var
madde!

*

Basık
suratı asık
evler

>>

köstebek yolu sokakların üstünde
vermiş kafa kafaya
Cin gözlü
güvercin sözlü
abani sarıklılar
dükkânlara bağdaşmış.
Yanık
tabanı çarıklılar
önlerinde.
Yarma
bir jandarma
tarlada zina eden
bir çifti sürür.
Kahvede
piri mugan dede
sulanırken çırağa
"Lâhavle ve lâ" çekip derin derin
bu geçenlerin
suratına tükürür.

İşte şu
ekşimiş uyku kokan çömlek gibi şehrin
kara sevdası değil öyle romantik,
onun
ruhunun
iki kıvrak kelimelik
hasreti var:
BUHAR
ELEKTRİK!

*

Kör değilseniz eğer
görürsünüz ki
şu toprak yüzlü rençper
Kafkastan arta kalan
kalbur göğüslü oğlu
kel başlarında mültezimin
tırnakları oyulu,
kızıyla
karısıyla
kağnısıyla

>>

son karış toprağına sarılmak,
ölse de burda onlarla ölmek
burda
onlarla
gömülmek
istiyor.

*

Dağların tarlaların özlediği,
arzulu bir kadın gibi şehvetle gözlediği
her tırnağında 1.000 manda kuvveti
demirleşen
ve su çalkalar gibi toprağı eşen
ruhu buhar
makinalar!

*

Ey cam karınları
sarı
nargileler gibi horuldayan,
ey üç atlı yaylısının içinden
sağır
burunsuz
kör
köylülere
Pierre Loti ahı çekip geçen
ağzı gemli
eli
kalemli
efendiler
Tatlı maval dinlemekten gayrı usandık.
Artık
hepinizin kafasına
şu
daaaaaank
desin:

Köylünün toprağa hasreti var,
toprağın hasreti
makinalar!

1922 (Tüm Eserleri I, Varan 3)

TARANTA - BABUYA BEŞİNCİ MEKTUP

Görmek
işitmek
duymak
düşünmek
ve konuşmak
koşmak alabildiğine
başı dolu
başı boş
koş -
- mak...

Hehehey TARANTA - BABU
hehehey
yaşamak ne güzel şey
anasını sattığımın
yaşamak ne güzel şey...
Düşün beni
Kollarım, senin üç çocuk doğurmuş
geniş kalçalarındayken...
Düşün sıcak...
Düşün kara bir taşa damlıyan
çırılçıplak
bir su sesini...
İstediğin yemişin
rengini, etini, adını düşün...
Gözdeki tadını düşün
kıpkırmızı güneşin
yemyeşil otun
ve koskocaman
masmavi bir çiçek gibi açan
ay ışığının...

Düşün TARANTA - BABU!
İnsan oğlunun yüreği
kafası
kolu
yedi kat yerin altından
çekip çıkarıp
öyle ateş gözlü çelik allahlar yaratmış ki
kara toprağı bir yumrukta yere serebilir,
yılda bir veren nar
bin verebilir.
Ve dünya öyle büyük,
öyle güzel
öyle sonsuz ki deniz kıyıları
her gece hepimiz
yan yana uzanıp yaldızlı kumlara
yıldızlı suların
türküsünü dinleyebiliriz...

Yaşamak ne güzel şey
TARANTA - BABU
yaşamak ne güzel şey...
Anlıyarak bir usta kitap gibi
bir sevda şarkısı gibi duyup
bir çocuk gibi şaşarak
YAŞAMAK...
Yaşamak:
birer birer
ve hep beraber
ipekli bir kumaş dokur gibi...
Hep bir ağızdan
sevinçli bir destan
okur gibi
YAŞAMAK...

YAŞAMAK...

Ne acayip iştir ki
bu ne mene gidiştir ki TARANTA - BABU
bugün bu
"bu inanılmayacak kadar güzel"

>>

bu anlatılamayacak kadar sevinçli şey:
böyle zor
bu kadar
          dar
böyle kanlı
          bu denlü kepaze...

(*Tüm Eserleri 3, Taranta Babu'ya Mektuplar*)

SİMAVNA KADISI OĞLU ŞEYH BEDREDDİN DESTANI'ndan

9.
Sıcaktı.
Sıcak.
Sapı kanlı, demiri kör bir bıçaktı
                                        sıcak.

Sıcaktı.
Bulutlar doluydular,
bulutlar boşanacak
                              boşanacaktı.
O, kımıldanmadan baktı,
      kayalardan
          iki gözü iki kartal gibi indi ovaya.
Orda en yumuşak, en sert
en tutumlu en cömert,
en
      seven,
en büyük, en güzel kadın:
                                  TOPRAK
                                        nerdeyse doğuracak
                                              doğuracaktı.

Sıcaktı.
Baktı Karaburun dağlarından O
baktı bu toprağın sonundaki ufka
                                        çatarak kaşlarını:

▸▸

Kırlarda çocuk başlarını
Kanlı gelincikler gibi koparıp
çırılçıplak çığlıkları sürükleyip peşinde
beş tuğlu bir yangın geliyordu karşıdan ufku sarıp.
Bu gelen
    Şehzade Murattı.
Hükmü hümâyun sâdır olmuştu ki şehzade Muradın ismine
Aydın eline varıp
Bedreddin halifesi Mustafanın başına ine.

Sıcaktı.
Bedreddin halifesi mülhid Mustafa baktı,
baktı köylü Mustafa.
Baktı korkmadan
        kızmadan
            gülmeden.
Baktı dimdik
        dosdoğru.
Baktı O.
En yumuşak, en sert
en tutumlu, en cömert,
en
    seven,
en büyük, en güzel kadın:
                    TOPRAK
            nerdeyse doğuracak
                doğuracaktı.

Baktı.
Bedreddin yiğitleri kayalardan ufka baktılar.
Gitgide yaklaşıyordu bu toprağın sonu
    fermanlı bir ölüm kuşunun kanatlarıyla.
Oysa ki onlar bu toprağı,
    bu kayalardan bakanlar, onu,
üzümü, inciri, narı,
tüyleri baldan sarı,
    sütleri baldan koyu davarları,
ince belli, aslan yeleli atlarıyla
duvarsız ve sınırsız
bir kardeş sofrası gibi açmıştılar.

Sıcaktı.
Baktı.
Bedreddin yiğitleri baktılar ufka..
En yumuşak, en sert
    en tutumlu, en cömert,
en
seven,
en büyük, en güzel kadın:
                    TOPRAK
            nerdeyse doğuracak
                doğuracaktı.

Sıcaktı.
Bulutlar doluydular,
Nerdeyse tatlı bir söz gibi ilk damla düşecekti yere.
Birden -
        - bire
kayalardan dökülür
    gökten yağar
        yerden biter gibi,
bu toprağın verdiği en son eser gibi
Bedreddin yiğitleri şehzade ordusunun karşısına
                                    çıktılar.
Dikişsiz ak libaslı
            baş açık
                yalnayak ve yalın kılıçtılar.
Mübalaga cenk olundu.

Aydının Türk köylüleri,
        Sakızlı Rum gemiciler,
                    Yahudi esnafları,
    on bin mülhid yoldaşı Börklüce Mustafa'nın
düşman ormanına on bin balta gibi daldı.
Bayrakları al, yeşil,
    kalkanları kakma, tolgası tunç
                        saflar
pâre pâre edildi ama,
boşanan yağmur içinde gün inerken akşama
on binler iki bin kaldı.
Hep bir ağızdan türkü söyleyip

>>

hep beraber sulardan çekmek ağı,
demiri oya gibi işleyip hep beraber,
hep beraber sürebilmek toprağı,
ballı incirleri hep beraber yiyebilmek,
yârin yanağından gayrı her şeyde
                                                            her yerde
                                                                    hep beraber!
                                                            diyebilmek
                                                            için
onbinler verdi sekiz binini...

Yenildiler.

Yenenler, yenilenlerin
                                    dikişsiz, ak gömleğinde sildiler
                                                                                            kılıçlarının kanını.
Ve hep beraber söylenen bir türkü gibi
hep beraber kardeş elleriyle işlenen toprak
Edirne sarayında damızlanmış atların
                                                                    eşildi nallarıyla.
Tarihsel, sosyal, ekonomik şartların
                                    zarurî neticesi bu!
                                                        deme, bilirim!
O dediğin nesnenin önünde kafamla eğilirim.
Ama bu yürek
                o, bu dilden anlamaz pek.
O, "hey gidi kambur felek,
hey gidi kahbe devran hey",
                                                        der.
Ve teker teker,
bir an içinde,
omuzlarında dilim dilim kırbaç izleri,
                                                            yüzleri kan içinde
geçer çıplak ayaklarıyla yüreğime basarak
geçer Aydın ellerinden Karaburun mağlûpları...

(*Tüm Eserleri 3*)

14.
Yağmur çiseliyor,
korkarak
yavaş sesle
bir ihanet konuşması gibi.

Yağmur çiseliyor,
beyaz ve çıplak mürted ayaklarının
ıslak ve karanlık toprağın üstünde koşması gibi.

Yağmur çiseliyor,
Serez'in esnaf çarşısında,
bir bakırcı dükkânının karşısında
Bedreddin'im bir ağaca asılı...

Yağmur çiseliyor,
Gecenin geç ve yıldızsız bir saatidir.
Ve yağmurda ıslanan
yapraksız bir dalda sallanan şeyhimin
çırılçıplak etidir.

Yağmur çiseliyor,
Serez çarşısı dilsiz,
Serez çarşısı kör.
Havada konuşmamanın, görmemenin kahrolası hüznü
Ve Serez çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü.

Yağmur çiseliyor.

(*Tüm Eserleri 3*)

FEVKALÂDE MEMNUNUM DÜNYAYA GELDİĞİME

Fevkalâde memnunum dünyaya geldiğime,
toprağını, aydınlığını, kavgasını ve ekmeğini seviyorum.
Kutrunun ölçüsünü santimine kadar bilmeme rağmen
ve meçhulüm değilken güneşin yanında oyuncaklığı
dünya, inanılmayacak kadar büyüktür benim için.

››

Dünyayı dolaşmak,
görmediğim balıkları, yemişleri, yıldızları görmek isterdim.
Halbuki ben
yalnız yazılarda ve resimlerde yaptım Avrupa yolculuğumu.
Mavi pulu Asya'da damgalanmış
        bir tek mektup bile almadım.
Ben ve bizim mahalle bakkalı
İkimiz de kuvvetle meçhulüz Amerika'da.
Fakat ne zarar,
Çin'den İspanya'ya, Ümit Burnu'ndan Alaska'ya kadar
her mili bahride, her kilometrede dostum ve düşmanım var.
Dostlar ki bir kerre bile selamlaşmadık
aynı ekmek, aynı hürriyet, aynı hasret için ölebiliriz.
Ve düşmanlar ki kanıma susamışlar
          kanlarına susamışım.
Benim kuvvetim:
bu büyük dünyada yalnız olmamaklığımdır.
Dünya ve insanları yüreğimde sır
     ilmimde muamma değildirler.
Ben kurtarıp kellemi nida ve sual işaretlerinden,
büyük kavgada
     açık ve endişesiz
       girdim safıma.
Ve dışında bu safın
     toprak ve sen
       bana kâfi gelmiyorsunuz.
Halbuki sen harikulâde güzelsin
       toprak sıcak ve güzeldir.

(*Tüm Eserleri 4, Dört Hapishaneden*)

TÜRK KÖYLÜSÜ

Topraktan öğrenip
    kitapsız bilendir,
Hoca Nasreddin gibi ağlayan
    Bayburtlu Zihni gibi gülendir,
Ferhad'dır,
   Kerem'dir
    ve Keloğlan'dır.

>>

Yol görünür onun garip serine,
analar, babalar umudu keser.
Kahbe felek ona eder oyunu.
Çarşambayı sel alır,
bir yâr sever
el alır,
kanadı kırılır
çöllerde kalır,
ölmeden mezara koyarlar onu.
O, "Yunusu biçâredir,
baştan ayağa yâredir,"
ağu içer su yerine.
Fakat bir kerre bir dert anlayan düşmesin önlerine
ve bir kerre vakterişip:
"–Gayrık, yeter!"
demesinler.
Ve bir kerre dediler mi:
"İsrafil surunu urur
mahlukat yerinden durur"
toprağın nabzı başlar
onun nabızlarında atmaya.
Ne kendi nefsini korur
ne düşmanı kayırır,
"dağları yırtıp ayırır,
kayalar kesip yol eyler abıhayat akıtmaya..."

(*Tüm Eserleri 4, Dört Hapishaneden*)

BİR CEZAEVİNDE, TECRİTTEKİ ADAMIN MEKTUPLARI — 1

Senin adını
kol saatımın kayışına tırnağımla kazıdım.
Malûm ya, bulunduğum yerde
ne sapı sedefli bir çakı var,
(bizlere âlât-ı katıa verilmez),
ne de başı bulutlarda bir çınar.
Belki avluda bir ağaç bulunur ama
gökyüzünü başımın üstünde görmek
bana yasak...

>>

Burası benden başka kaç insanın evidir?
Bilmiyorum.
Ben bir başıma onlardan uzağım,
hep birlikte onlar benden uzak.
Bana kendimden başkasıyla konuşmak
yasak.
Ben de kendi kendimle konuşuyorum.
Fakat çok can sıkıcı bulduğumdan sohbetimi
şarkı söylüyorum karıcığım.
Hem, ne dersin,
o berbat, ayarsız sesim
öyle bir dokunuyor ki içime
yüreğim parçalanıyor.

Ve tıpkı o eski
acıklı hikâyelerdeki
yalnayak, karlı yollara düşmüş, yetim bir çocuk gibi bu yürek,
mavi gözleri ıslak
kırmızı, küçücük burnunu çekerek
senin bağrına sokulmak istiyor.
Yüzümü kızartmıyor benim
onun bu an
böyle zayıf
böyle hodbin
böyle sadece insan
oluşu.

Belki bu hâlin
fizyolojik, psikolojik filan izahı vardır.
Belki de sebep buna
bana aylardır
kendi sesimden başka insan sesi duyurmayan
bu demirli pencere
bu toprak testi
bu dört duvardır...

Saat beş, karıcığım,
Dışarda susuzluğu
acayip fısıltısı
toprak damı

>>

ve sonsuzluğun ortasında kımıldanmadan duran
bir sakat ve sıska atıyla,
Yani, kederden çıldırtmak için içerdeki adamı
dışarda bütün ustalığı, bütün takım taklavatıyla
ağaçsız boşluğa kıpkızıl inmekte bir bozkır akşamı.

Bugün de apansız gece olacaktır.
Bir ışık dolaşacak yanında sakat, sıska atın.
Ve şimdi karşımda haşin bir erkek ölüsü gibi yatan
bu ümitsiz tabiatın
ağaçsız boşluğuna bir anda yıldızlar dolacaktır.
Yine o malûm sonuna erdik demektir işin,
yani bugün de mükellef bir daüssıla için
yine her şey yerli yerinde işte, her şey tamam.
Ben,
ben içerdeki adam
yine mutad hünerimi göstereceğim
ve çocukluk günlerimin ince sazıyla
suzinâk makamından bir şarkı ağzıyla
yine billâhi kahredecek dil-i nâşâdımı
seni böyle uzak,
seni dumanlı, eğri bir aynadan seyreder gibi
kafamın içinde duymak...

(*Tüm Eserleri 4, Dört Hapishaneden*)

BİR CEZAEVİNDE, TECRİTTEKİ ADAMIN MEKTUPLARI — 3

Bugün pazar.
Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.
Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak
bu kadar mavi
bu kadar geniş olduğuna şaşarak
kımıldanmadan durdum.
Sonra saygıyla toprağa oturdum,
dayadım sırtımı duvara.
Bu anda ne düşmek dalgalara,

Bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.
Toprak, güneş ve ben
Bahtiyarım...

(*Tüm Eserleri 4, Dört Hapishaneden*)

BİR AKŞAM ÜSTÜ

Bir akşam üstü
oturup
hapisane kapısında
rubailer okuduk Gazalî'den:
"Gece
büyük lâciverdî bahçe.
Altın pırıltılarla devranı rakkaselerin.
Ve tahta kutularda upuzun yatan ölüler."

Bir gün eğer,
benden uzak,
karanlık bir yağmur gibi,
canını sıkarsa yaşamak
tekrar Gazalî'yi oku.
Ve Pirâyende'm benim,
ben eminim
sen sadece merhamet duyacaksın
ölümün karşısında onun
ümitsiz yalnızlığı
ve muhteşem korkusuna.

Bir akar su getirsin Gazalî'yi sana:
"– Toprak bir kâsedir
çömlekçinin rafında tâcidar,
ve zafer yazıları
yıkılmış duvarlarında Keyhüsrevin..."

Birikip sıçramalar.
Soğuk
sıcak
serin.

>>

Ve büyük lâciverdî bahçede
başsız ve sonsuz
ve durup dinlenmeden
devranı rakkaselerin...

Bilmiyorum, neden
aklımda hep
ilkönce senden duyduğum
Çankırılı bir cümle var:
"Pamukladı mıydı kavaklar
kiraz gelir ardından."

Kavaklar pamukluyor Gazalî'de,
fakat
görmüyor, üstat,
kirazın geldiğini.
Ölüme ibadeti bundandır.

Şeker Ali yukarda, koğuşta bağlama çalıyor.
Akşam.
Dışarda çocuklar bağrışıyorlar.
Çeşmeden akıyor su.
Ve jandarma karakolunun ışığında
akasyalara bağlı üç kurt yavrusu.
Açıldı demirlerin dışında
büyük, lâciverdî bahçem.
A s l o l a n h a y a t t ı r ...

Beni unutma Hatçem...

(*Tüm Eserleri 4, Dört Hapishaneden*)

YİRMİNCİ ASRA DAİR

–Uyumak şimdi,
uyanmak yüz yıl sonra, sevgilim...

–Hayır,
kendi asrım beni korkutmuyor
ben kaçak değilim.

Asrım sefil,
asrım yüz kızartıcı,
asrım cesur,
büyük
ve kahraman.

Dünyaya erken gelmişim diye kahretmedim hiçbir zaman.
Ben yirminci asırlıyım
ve bununla övünüyorum.
Bana yeter
yirminci asırda olduğum safta olmak
bizim tarafta olmak
ve dövüşmek yeni bir âlem için...

–Yüzyıl sonra, sevgilim...
–Hayır, herşeye rağmen daha evvel.
Ve ölen ve doğan
ve son gülenleri güzel gülecek olan yirminci asır
(benim şafak çığlıklarıyla sabaha eren müthiş gecem),
senin gözlerin gibi, Hatçem,
güneşli olacaktır...

12.11.1941 (Tüm Eserleri 4, Dört Hapishaneden)

FAKİR BİR ŞİMAL KİLİSESİNDE ŞEYTAN İLE RAHİBİN MACERASI

İlkönce yağmurla
sonra birdenbire açan güneşle başlamıştı sabah.
Henüz ıslaktı asfaltın solundaki tarla.
Harp esirleri çoktan iş başındaydılar.
Topraktan nefret duyarak
–halbuki köylüydü birçoğu–
tıraşlı ve korkak
çapalıyorlardı patatesleri.
Suluboya, solgun resimleri hatırlatıyordu insana
köy kilisesinden gelen çan sesleri.

Pazardı.
Kilisede erkeklerin hepsi ihtiyardı
kadınların değil,
içlerinde büyük memeli kızlar,
ve sarı saçlarına ak düşmemiş anneler vardı.
Maviydi gözleri.
Başları önde,
kalın, kırmızı ve harap parmaklarına bakıyorlardı.
Terliydiler.
Haşlanmış lahanayla günlük kokuyordu.
Kürsüde muhterem peder
"beyannameyi" okuyordu,
–gözlerini gizleyerek.–

Renkliydi pencere camlarından biri.
Bu camdan içeri giren güneş
duruyordu genç bir kadının bembeyaz ensesinde
eski bir kan lekesi gibi.

Ve hiçbir zaman
doğurmamış olan
göğüssüz ve kalçasız bir Meryem'in kucağında bir çocuk:
başı öyle büyük
o kadar inceydi ki kıvrılmış bacakları
hazin ve korkunçtu.
Önlerinde kandil yanıyordu
eski
sert
ve boyalı tahtayı aydınlatıp...

İki adam boyundaydı tahta heykel.
Şeytan saklanmıştı arkasına
–kaşları çekik, sakalı sivri,
Mefistofeles olması muhtemel,–
ve âlim bir tebessümle
dinliyordu muhterem pederi.
"–Avrupa'nın bekası,
(okuyordu beyannameyi muhterem peder)
Avrupa'nın bekası için harbediyoruz."
Dinliyordu Şeytan
sivri sakalında keder

ve âsi ve selîm aklına
dayanılmaz bir ağrı vermekteydi yalan.
Okuyordu rahip:
"–Avrupa milletleri el ele verip
harbediyoruz,
ve mutlak imha edeceğiz
medeniyet için tahripçi bir unsuru."
Şeytan bir parça yana itti Meryem'in heykelini
ve havada sihirle efsun alâmetleri daireler çevirip
kaldırdı elini
rahibe doğru
–etsizdi, uzundu bu el,
hakikat gibi, kemikli ve kuru.–
Ve ne olduysa o anda oldu işte.
Renkli camın altındaki kadın
çırılçıplak göründü kırmızı güneşte.
Memeleri ağırdı
ve sarı ipek gibi parlıyordu karnının altında tüyler.
Düşürdü kâadı muhterem peder
ve Şeytan'ın iğvasıyla hakikati bağırdı:
"–Karşı koymak günü geldi en büyük tehlikeye.
Harbediyoruz,
fuhuşun bekası için,
kerhane kapıları kapanmasın diye.
Ve sen orda, arkada
içinde beyaz entarisinin
bir erkek çocuğu gibi duran,
sen orospu olacaksın kızım.
Sana firengi ve belsoğukluğu verecekler
büyük şehirlerimizden birinde.
Baban dönmeyecek,
Yatıyor şimdi yüzükoyun
çok uzak bir toprağın üzerinde.
Şimdi kan içindedir
etli kalın kulaklar
ve ince kollarının dolandığı boyun.
Yattığı yerde yalnız değil.
Hareketsiz duran tanklarla, terkedilmiş toplar sahada."

Kendi sesinden ürkerek
sustu rahip.

»

Orda, arkada, beyazlı kız ağlıyordu.
Kadife ceketli bir erkek
–İhtiyar orman bekçisi civar çiftliğin–
bir şeyler söylemek istedi.
Sivri sakalını kaşıdı Şeytan,
rahibe: "Devam et,"– dedi.
Ve muhterem peder
başladı tekrar konuşmaya:

"–Harbediyoruz:
pazar ve mal nizamının bekası için.
Kömür, lastik ve kereste,
ve kendi değerinden fazla yaratan iş kuvveti
satılmalıdır.
Patiska, benzin
buğday, patates, domuz eti
ve taze gümrah bir sesin içindeki cennet
satılmalıdır.
Güneşli bahçesi ve resimli kitapları çocukluğun
ve ihtiyarlığın emniyeti
satılmalıdır.
Şan, şeref ve saadet,
ve
kuru kahve
topyekûn pazar malı olup
tartılıp, ölçülüp, biçilip satılmalıdır.
Harbediyoruz:
harbi bitirdiğimiz zaman
aç, işsiz ve sakat
–harp madalyasıyla fakat–
köprü altlarında yatılmalıdır..."

Yine sustu muhterem peder.
Şeytan emretti yine:
"–Naklet onun macerasını,
o ne idi, ne oldu, anlat..."

Ve anlattı rahip:
"–Onu hepiniz hatırlarsınız,
toprağın içindeki bir patates tohumu gibi

fakir,
çalışkan
ve neşesiz geçti çocukluğu.
Sonra uyandı birdenbire
on yedi yaşına doğru.

Yine fakirdi, çalışkandı.
Fakat aylarca gidip
bulutsuz bir denizde
altında sönük yelkenlerin
sanki çok sıcak bir sabah ufukta apansızın
yeni bir dünya keşfeder gibi buldu neşeyi...
Mahallede sesi en güzel olan insandı
ve en güzel mandolin çalan.
Hatırlıyorsunuz değil mi
size doğru gelen dostluğunu kocaman, kırmızı elinin,
ve mavi kurdelesini
mandolininin?..
İçinizde kimin kalbini kırdı,
kime yalan söyledi,
sarhoş olduğu vaki midir,
ve kiminle dövüştü?
Çocuklara saygısını
ve ihtiyarlara şefkatini inkâr edebilir miyiz?
Belki biraz kalın kafalı
fakat kalbi bir balık yavrusu gibi temiz
onu geçen sene harbe gönderdik.
Şimdi gerilerinde cephenin
işgal altındaki bir köyün odasındadır.
Baygın bir kadının ırzına geçmekle meşgul
bir tahta masanın üzerinde.
Beli çıplak
pantolonu dizlerinde
başında miğfer
ve ayaklarında kısa, kalın çizmeler.
Yerde iki çocuk ölüsü yatıyordu
direkte bağlı bir erkek.
Dışarda yağmur yağıyor
ve uzaktan uzağa motor sesleri.
Kadını masadan yere iterek
doğrulup çekti pantolununu...

»

Halbuki hepiniz hatırlarsınız onu,
hatırlıyorsunuz değil mi
size doğru gelen dostluğunu kocaman, kırmızı elinin
ve mavi kurdelesini
mandolininin?"

Yine birdenbire sustu muhterem peder.
(Susabilmek bir hünerdir
insanın ağzından çıkan sözler
kendisine ait olmazsa.)
Fakat tahta Meryem'in arkasından
yine emretti Şeytan:
"–Rahip, devam et,"– dedi.

Ve devam etti rahip:
"–Harbediyoruz.
Çalıştırılan insan yığınları
birbirine devrederek zinciri,
karanlık ve ağır,
beton künklerin içinde akmalıdır.
Ve sen kocakarı
–ön safta, solda, diz çöküp
yüzü eski bir kâat gibi buruşuk olan–
seni temin ederim ki
kilise kapısında oynayan torunun
–beş yaşında
başı altın bir top gibi yuvarlak–
dedesi,
senin kocan,
babası,
senin oğlun
ve komşuların gibi
kömür ocaklarında çalışacak.
Hiçbir şeyi
ümit etmemeyi
öğrensin.
Bu maksatla
uçuyor bombardıman birliklerimiz
tasavvur edilmeyecek kadar çok ölüm taşıyıp
iki gergin kanatla.

Ve motorlarına benzinle beraber
belki bir parça keder dolarak
(öldürenlerde tevehhüm edilen keder gibi bir şey),
uçuyor av kuvvetleri himayesinde olarak
bombardıman birliklerimiz
birbiri ardından giden dalgalar halinde...
Harbediyoruz:
öldürdüklerimizin sayısı
–bizden ve onlardan
aralarında meme çocukları da var–
şimdilik
beş altı milyon kadar.
Harbediyoruz:
Kundak bezinin çeşidiyle belli olmalı herkesin yeri.
Harbediyoruz:
parlasın ebediyen diye sabah güneşlerinde
hapisane demirleri..."
Hakikat çok taraflıdır.
Fakir bir Şimal kilisesinde
–Şeytan'ın iğvasıyla da olsa–
fakir bir papaz
onu o kadar uzun anlatamaz.
İnzibat kuvvetleri aldı haberi
–kadife ceketli orman bekçisinden–
gelip indirdiler kürsüden muhterem pederi.
Ve asfalt yolun üzerinde
arasında silahlı iki adamın
giderken muhterem peder
Şeytan baktı arkasından:
çekik kaşlarında ümit
ve sivri sakalında keder.

12.9.1941 (Tüm Eserleri 4, Dört Hapishaneden)

26 AĞUSTOS GECESİNDE SAATLAR İKİ OTUZDAN BEŞ OTUZA KADAR VE İZMİR RIHTIMINDAN AKDENİZ'E BAKAN NEFER

Saat 2.30.

Kocatepe yanık ve ihtiyar bir bayırdır,
ne ağaç, ne kuş sesi,
ne toprak kokusu vardır.
Gündüz güneşin,
gece yıldızların altında kayalardır.
Ve şimdi gece olduğu için
ve dünya karanlıkta daha bizim,
daha yakın,
daha küçük kaldığı için
ve bu vakitlerde topraktan ve yürekten
evimize, aşkımıza ve kendimize dair
sesler geldiği için
kayalıklarda şayak kalpaklı nöbetçi
okşayarak gülümseyen bıyığını
seyrediyordu Kocatepe'den
dünyanın en yıldızlı karanlığını.

Düşman üç saatlik yerdedir
ve Hıdırlık tepesi olmasa
Afyonkarahisar şehrinin ışıkları gözükecek.
Kuzeydoğuda Güzelim dağları
ve dağlarda tek tek
ateşler yanıyor.
Ovada Akarçay bir pırıltı halinde
ve şayak kalpaklı nöbetçinin hayalinde
şimdi yalnız suların yaptığı bir yolculuk var:
Akarçay belki bir akar su,
belki bir ırmak,
belki küçücük bir nehirdir
Akarçay Dereboğazı'nda değirmenleri çevirip
ve kılçıksız yılan balıklarıyla
Yedişehitler kayasının gölgesine girip çıkar.

Ve kocaman çiçekleri eflatun
                                        kırmızı
                                            beyaz
ve sapları bir, bir buçuk adam boyundaki
                              haşhaşların arasından akar.
Ve Afyon önünde
                         Altıgözler köprüsünün altından
                                        gündoğuya dönerek
ve Konya tiren hattına rastlayıp yolda
Büyükçobanlar köyünü solda
                    ve Kızılkilise'yi sağda bırakıp, gider.

Düşündü birdenbire kayalardaki adam
kaynakları ve yolları düşman elinde kalan bütün nehirleri.
Kim bilir onlar ne kadar büyük,
                              ne kadar uzundular?
Birçoğunun adını bilmiyordu,
yalnız, Yunan'dan önce ve Seferberlik'ten evvel
Selimşahlar çiftliğinde ırgatlık ederken Manisa'da
        geçerdi Gediz'in sularını başı dönerek.

Dağlarda tek
                tek
                  ateşler yanıyordu.
Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki
şayak kalpaklı adam
nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden
    güzel, rahat günlere inanıyordu
ve gülen bıyıklarıyla duruyordu ki mavzerinin yanında,
birdenbire beş adım sağında onu gördü.
Paşalar onun arkasındaydılar.
O, saati sordu
Paşalar: "Üç", dediler.
Sarışın bir kurda benziyordu
Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı.
Yürüdü uçurumun başına kadar,
eğildi, durdu.
Bıraksalar
İnce, uzun bacakları üstünde yaylanarak
ve karanlıkla akan bir yıldız gibi kayarak
Kocatepe'den Afyon ovasına atlıyacaktı.

Saat 3.30.

Halimur - Ayvalı hattı üzerinde
manga mevziindedir.

İzmirli Ali Onbaşı
(Kendisi tornacıdır)
karanlıkta gözyordanuyla
sanki onları bir daha görmiyecekmiş gibi
baktı manga efradına birer birer:
Sağda birinci nefer
sarışındı.
İkinci esmer.
Üçüncü kekemeydi
fakat bölükte
yoktu onun üstüne şarkı söyliyen.
Dördüncünün yine mutlak bulamaç istiyordu canı.
Beşinci, vuracaktı amcasını vuranı
tezkere alıp Urfa'ya girdiği akşam.
Altıncı,
inanılmayacak kadar büyük ayaklı bir adam,
memlekette toprağını ve tek öküzünü
ihtiyar bir muhacir karısına bıraktığı için
kardeşleri onu mahkemeye verdiler
ve bölükte arkadaşlarının yerine nöbete kalktığı için
ona "Deli Erzurumlu" derdiler.
Yedinci Mehmet oğlu Osman'dı.
Çanakkale'de, İnönü'nde, Sakarya'da yaralandı
ve gözünü kırpmadan
daha bir hayli yara alabilir,
yine de dimdik ayakta kalabilir.
Sekizinci
İbrahim
korkmayacaktı bu kadar
bembeyaz dişleri böyle tıkırdayıp
birbirine böyle vurmasalar.
Ve İzmirli Ali Onbaşı biliyordu ki:
tavşan korktuğu için kaçmaz
kaçtığı için korkar.

Saat: 4

Ağzıkara-Söğütlüdere mıntıkası.
On ikinci Piyade Fırkası.
Gözler karanlıkta, uzakta.
Eller yakında, mekanizmalar üzerinde.
Herkes yerli yerinde.
Tabur imamı,
mevzideki biricik silahsız adam:
                                        ölülerin adamı,
kırık bir söğüt dalı dikerek kıbleye doğru,
durdu boyun büküp
                              el kavuşturup
                                    sabah namazına.
İçi rahattır.
Cennet, ebedî bir istirahattır.
Ve yenilseler de, yenseler de âdâyı,
meydânı gazadan o kendi elleriyle verecektir
                              Cenâbı rabbülâlemîne şühedâyı.

Saat: 4.45.

Sandıklı civarı.
Köyler.
Sarkık, siyah bıyıklı süvari,
çınar dibinde, beygirinin yanında duruyordu.
Çukurova beygiri
          kuyruğunu karanlığa vuruyordu:
              dizkapaklarında kan,
              kantarmasında köpük...

İkinci Süvari Fırkası'ndan Dördüncü Bölük,
atları, kılıçları ve insanlarıyla havayı kokluyor.
Geride, köylerde bir horoz öttü.
Ve sarkık, siyah bıyıklı süvari
              ellerinin tersiyle yüzünü örttü.
Karşı dağlar ardında, düşman elinde kalan
                         bir başka horoz vardır:
baltaibik, sütbeyaz bir Denizli horozu.
Düşmanlar her hal onu çoktan kesip
          çorbasını yapmışlardır.

Saat beşe on var.

Kırk dakka sonra şafak
sökecek.
"Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak".

Tınaztepe'ye karşı Kömürtepe güneyinde,
On beşinci Piyade Fırkası'ndan iki ihtiyat zabiti
ve onların genci, uzunu,
Darülmuallimin mezunu
Nureddin Eşfak,
mavzer tabancasının emniyetiyle oynıyarak
konuşuyor:

–Bizim İstiklâl Marşı'nda aksıyan bir taraf var,
bilmem ki, nasıl anlatsam,
Âkif, inanmış adam,
Fakat onun, ben,
inandıklarının hepsine inanmıyorum.
Meselâ, bakın
"Gelecektir sana vadettiği günler Hakkın."
Hayır,
gelecek günler için
gökten âyet inmedi bize.
Onu biz, kendimiz
vadettik kendimize.
Bir şarkı istiyorum
zaferden sonrasına dair.
"Kim bilir belki yarın..."

Saat beşe beş var.
Dağlar aydınlanıyor.
Bir yerlerde bir şeyler yanıyor.
Gün ağardı ağaracak.
Kokusu tütmeğe başladı:
Anadolu toprağı uyanıyor.
Ve bu anda, kalbi bir şahan gibi göklere salıp
ve pırıltılar görüp
ve çok uzak
çok uzak bir yerlere çağıran sesler duyarak

bir müthiş ve mukaddes mâcerada,
ön safta, en ön sırada,
şahlanıp ölesi geliyordu insanın.
Topçu evvel mülâzimi Hasan'ın
yaşı yirmi birdi.
Kumral başını gökyüzüne çevirdi,
kalktı ayağa.
Baktı, yıldızları ağaran muazzam karanlığa.
Şimdi bir hamlede o kadar büyük.
öyle şöhretli işler yapmak istiyordu ki
bütün ömrünü ve hâtırasını
ve yedi buçukluk bataryasını
ağlanacak kadar küçük buluyordu.

Yüzbaşı sordu:
–Saat kaç?
–Beş.
–Yarım saat sonra demek...

98956 tüfek
ve şoför Ahmet'in üç numrolu kamyonetinden
yedi buçukluk şnayderlere, on beşlik obüslere kadar,
bütün âletleriyle
ve vatan uğrunda,
yani, toprak ve hürriyet için ölebilmek kabiliyetleriyle
Birinci ve İkinci Ordu'lar
baskına hazırdılar.

Alaca karanlıkta, bir çınar dibinde,
beygirinin yanında duran
sarkık, siyah bıyıklı süvari
kısa çizmeleriyle atladı atına.

Nureddin Eşfak
baktı saatına:
–Beş otuz...
Ve başladı topçu ateşiyle
ve fecirle birlikte büyük taarruz...

Sonra.
Sonra, düşmanın müstahkem cepheleri düştü.
Bunlar:
Karahisar güneyinde 50
ve doğusunda 20-30 kilometredeydiler.

Sonra.
Sonra, düşman ordusu kuvâyi külliyesini ihâta ettik
Aslıhanlar civarında
30 Ağustosa kadar.

Sonra.
Sonra, 30 Ağustosta düşman kuvâyi külliyesi imha ve
esir olundu.
Esirler arasında General Trikopis:
alaturka sopa yemiş bir temiz
ve sırmaları kopuk firenk uşağı...

Yaralı bir düşman ölüsüne takıldı Nureddin Eşfak'ın ayağı.
Nureddin dedi ki: "Teselyalı Çoban Mihail,"
Nureddin dedi ki: "Seni biz değil,
buraya gönderenler öldürdü seni..."

Sonra.
Sonra, 31 Ağustos günü
ordularımız İzmir'e doğru yürürken
serseri bir kurşunla vurulan
Deli Erzurumluydu.
Devrildi.
Kürek kemikleri altında toprağı duydu.
Baktı yukarı,
baktı karşıya.
Gözleri hayretle yandılar:
önünde, sırtüstü, yan yana yatan postalları
her seferkinden kocamandılar.
Ve bu postallar daha bir hayli zaman
üzerlerinden atlayıp geçen arkadaşların arkasından
seyredip güneşli gökyüzünü
ihtiyar bir muhacir karısını düşündüler.

Sonra.
Sonra, sarsılıp ayrıldılar birbirlerinden
ve Deli Erzurumlu ölürken kederinden
yüzlerini toprağa döndüler.

Solda, ilerdeydi Ali Onbaşı,
Kan içindeydi yüzü gözü.
Bir süvari takımı geçti yanından dörtnala.
Kaçanı kovalamıyordu yalnız
ulaşmak da istiyordu bir yerlere
ve sadece kahretmiyor
yaratıyordu da.
Ve kılıçların,
nalların,
ellerin
ve gözlerin pırıltısı
ardarda çakan aydınlık bir bütündü.

Ali Onbaşı bir şimşek hızıyla düşündü
ve şu türküyü duydu:

"Dörtnala gelip uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket bizim.

Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak
ve ipek bir halıya benziyen toprak,
bu cehennem, bu cennet bizim.

Kapansın el kapıları, bir daha açılmasın.
yok edin insanın insana kulluğunu,
bu dâvet bizim.

Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
Ve bir orman gibi kardeşçesine
bu hasret bizim..."
Sonra.
Sonra, 9 Eylülde İzmir'e girdik
ve Kayserili bir nefer
yanan şehrin kızıltısı içinde gelip

>>

öfkeden, sevinçten, ümitten ağlıya ağlıya,
Güneyden Kuzeye,
Doğudan Batıya,
Türk halkıyla beraber
seyretti İzmir rıhtımından Akdeniz'i.

Ve biz de burda bitirdik destanımızı.
Biliyoruz ki lâyığınca olmadı bu kitap,
Türk halkı bağışlasın bizi,
onlar ki toprakta karınca,
suda balık,
havada kuş kadar
çokturlar,
korkak,
cesur,
câhil,
hakîm
ve çocukturlar
ve kahreden
yaratan ki onlardır,
kitabımızda yalnız onların mâceraları vardır...

(*Tüm Eserleri 4, Kuvayi Milliye/Destan*)

RUBAİLER'den

Öptü beni: "Bunlar, kâinat gibi gerçek dudaklardır,"-dedi.
"Bu ıtır senin icâdın değil, saçlarımdan uçan bahardır," dedi.
"İster gökyüzünde seyret, ister gözlerimde:
"Körler onları görmese de, yıldızlar vardır,"-dedi...

*

"Şarapla doldur tasını, tasın toprakla dolmadan,"-dedi Hayyam.
Baktı ona gül bahçesinin yanından geçen uzun burunlu, yırtık pabuçlu adam:
"-Ben, bu nimetleri yıldızlarından çok olan dünyada açım."-dedi.
"Şaraba değil, ekmek almaya bile yetmiyor param..."

*

Ölümü, ömrün kısalığını tatlı bir kederle düşünerek
şarap içmek lâle bahçesinde, ayın altında...
Bu tatlı keder doğduk doğalı nasibolmadı bize:
bir kenar mahallede, simsiyah bir evde, zemin katında...

*

Ömür gelip geçiyor, vakti ganimet bil uyanılmaz uykulara varmadan:
yâkut şarabı billûr kadehe doldur, seher vaktidir ey delikanlı uyan...
Perdesiz, buz gibi odasında uyandı delikanlı,
gecikmeyi affetmeyen fabrikanın canavar düdüğüydü uğuldayan...

(*Tüm Eserleri 5*)

KIZÇOCUĞU

Kapıları çalan benim
kapıları birer birer.
Gözünüze görünemem
göze görünmez ölüler.

Hiroşima'da öleli,
oluyor bir on yıl kadar.
Yedi yaşında bir kızım,
büyümez ölü çocuklar.

Saçlarım tutuştu önce,
gözlerim yandı kavruldu.
Bir avuç kül oluverdim,
külüm havaya savruldu.

Benim sizden kendim için
hiç bir şey istediğim yok.
Şeker bile yiyemez ki
kâat gibi yanan çocuk.

Çalıyorum kapınızı
teyze, amca, bir imza ver.
Çocuklar öldürülmesin
şeker de yiyebilsinler.

1956 (Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler)

KAVAK

Ağaç gece seyredilir.
Suda gümüşten servidir
İstanbullu Nedim için.

Ak bedenli gelinleri,
Melûl mahzun kayınları
Sever Riyazanlı Yesenin

Bende bir kavak ürperir,
Nerde olsam sesi gelir
Muhacirliğimden beri.

Her ağaç gibi kavak da
Ömrünce durur ayakta
Gözler durur birşeyleri.

Gözler şose boylarını,
Anadolu köylerini
Sarı sıcak yaz gününde.

Beni de gözledi kavak,
Geceleri haykırarak
Hapishanenin önünde.

Şâhit ayıplarımıza,
Şâhit kayıplarımıza,
Umudumuzun şâhidi.

Şahit bitlenişimize,
Topraktaki işimize,
Hey gidi kavak, hey gidi.

Kavaklarını öğmekten,
Kuru kuruya sevmekten
Ne çıkar ki memleketim!

Kara toprağa eğilip,
Yüzümün terini silip
Bir tek kavak dikemedim.

1956 (Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler)

KARLI KAYIN ORMANINDA

Karlı kayın ormanında
Yürüyorum geceleyin.
Efkârlıyım, efkârlıyım,
Elini ver, nerde elin?

Ay ışığı renginde kar,
Gece çizmelerim ağır,
İçimde çalınan ıslık
Beni nereye çağırır?

Memleket mi, yıldızlar mı,
Gençliğim mi daha uzak?
Kayınların arasında
Bir pencere, sarı, sıcak.

Ben ordan geçerken biri:
"Amca dese, gir içeri."
Girip yerden selamlasam
Hane içindekileri.

Eski takvim hesabiyle
Bu sabah başladı bahar.
Geri geldi Memed'ime
Yolladığım oyuncaklar.

Kurulmamış zembereği
Küskün duruyor kamyonet,
Yüzdüremedi leğende
Beyaz kotrasını Memet.

Kar tertemiz, kar kabarık,
Yürüyorum yumuşacık.
Dün gece on bir buçukta
Ölmüş Berut, tanışırdık.

Bende boz bir halısı var
Bir de kitabı, imzalı.
Elden ele geçer kitap
Daha yüzyıl yaşar halı.

Yedi tepeli şehrimde
Bıraktım gonca gülümü
Ne ölümden korkmak ayıp
Ne de düşünmek ölümü.

En acayip gücümüzdür,
Kahramanlıktır yaşamak:
Öleceğimizi bilip
Öleceğimizi mutlak.

Memleket mi daha uzak,
Gençliğim mi, yıldızlar mı?
Bayramoğlu, Bayramoğlu
Ölümden öte köy var mı?

Geceleyin, karlı kayın
Ormanında yürüyorum.
Karanlıkta etrafımı
Gündüz gibi görüyorum.

Şimdi şurdan saptım mıydı
Şose, tirenyolu, ova,
Yirmi beş kilometreden
Pırıl pırıldır Moskova...

14 Mart 1956, Moskova, Peredelkino
(*Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler*)

DİKİLİ TAŞLAR

Düştük Varna'dan, bre dilber aman, Sofya yoluna,
Yol boyu ceviz.
Kokusu kına, kokusu yeşil.
Yol ceviz değil, bre dilber aman, biz cevizdeyiz.
Yolda rastladık Ölen Kayalar Mezarlığı'na.
Vardık yanına.
Yüce mezarlık.
Taşlar, dağılmış cesettir, yatar,
Taşlar, dikilmiş durur ayakta,
çürür ayakta,
yüreklerini yel oyar gider.
Bir böyle keder, bre şahin aman, ben bilirim ben.
Bu nasıl keder!
Kımıldamadan toz toprak olmak...
Bir acı firak, bir kara duman, bre şahin aman.
Bu nasıl kader!
Bir böyle keder,
böylesi, gülüm,
bir bana malûm...

6 Haziran 1957, Varna
(Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler)

CEVİZ AĞACI

Başım köpük köpük bulut, içim dışım deniz,
ben bir ceviz ağacıyım Gülhane Parkı'nda,
budak budak, şerham şerham ihtiyar bir ceviz...
Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında.

Ben bir ceviz ağacıyım Gülhane Parkı'nda.
Yapraklarım suda balık gibi kıvıl kıvıl.
Yapraklarım ipek mendil gibi tiril tiril,
koparıver, gözlerinin, gülüm, yaşını sil.
Yapraklarım ellerimdir, tam yüz bin elim var.
Yüz bin elle dokunurum sana, İstanbul'a.
Yapraklarım gözlerimdir, şaşarak bakarım.

Yüz bin gözle seyrederim seni, İstanbul'u.
Yüz bin yürek gibi çarpar, çarpar yapraklarım.

Ben bir ceviz ağacıyım Gülhane Parkı'nda.
Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında.

Balçık, 1957, 1 Temmuz
(*Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler*)

SEBASTİAN BAH'IN 1 NUMARALI DOMİNÖR KONÇERTOSU[1]

Güz sabahı üzüm bağında
sıra sıra, büklüm büklüm kütüklerin tekrarı,
kütüklerde salkımların,
salkımlarda tanelerin,
tanelerde aydınlığın.

Geceleyin çok büyük, çok beyaz evde
her birinde ayrı ışık
pencerelerin tekrarı.

Yağan bütün yağmurların tekrarı,
toprağa, ağaca, denize,
elime, yüzüme, gözüme
ve camda ezilen damlalar.
Günlerimin tekrarı,
birbirine benzeyen,
benzemeyen günlerimin.

Örülen örgüdeki tekrar,
yıldızlı gökyüzündeki tekrar,
ve bütün dillerde "seviyorum"un tekrarı,
ve yapraklarda ağacın tekrarı,
ve her ölüm döşeğinde acısı tez biten
yaşamanın.

Yağan kardaki tekrar,
　　　　incecikten yağan karda,
　　　　lapa lapa yağan karda,
　　　　buram buram yağan karda,
esen tipide savrularak
ve yolumu kesen kardaki tekrar.

Çocuklar koşuyor avluda,
avluda koşuyor çocuklar.
İhtiyar bir kadın geçiyor sokaktan,
sokaktan ihtiyar bir kadın geçiyor,
geçiyor sokaktan ihtiyar bir kadın.

Geceleyin çok büyük, çok beyaz evde
　　　　her birinde ayrı ışık
　　　　pencerelerin tekrarı.

Salkımlarda tanelerin,
tanelerde aydınlığın

Yürümek iyiye, haklıya, doğruya
dövüşmek yolunda iyinin, haklının, doğrunun
zaptetmek iyiyi, haklıyı, doğruyu.

Sessiz gözyaşın ve gülümsemen, gülüm,
hıçkırıkların ve kahkahan, gülüm,
pırıl pırıl beyaz dişli kahkahanın tekrarı.

Güz sabahı üzüm bağında
　　　sıra sıra, büklüm büklüm kütüklerin tekrarı
　　　　kütüklerde salkımların
　　　　salkımlarda tanelerin
　　　　tanelerde aydınlığın
　　　　aydınlıkta yüreğimin.

Tekrardaki mucize gülüm,
tekrarın tekrarsızlığı...

　　23 Şubat 1958, Varşova
　　(Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler)

MASALLARIN MASALI

Su başında durmuşuz
çınarla ben.
Suda suretimiz çıkıyor
çınarla benim.
Suyun şavkı vuruyor bize,
çınarla bana.
Su başında durmuşuz
çınarla ben, bir de kedi.
Suda suretimiz çıkıyor
çınarla benim bir de kedinin,
Suyun şavkı vuruyor bize
çınara, bana, bir de kediye.

Su başında durmuşuz,
çınar, ben, kedi bir de güneş.
Suda suretimiz çıkıyor
çınarın, benim, kedinin, bir de güneşin.
Suyun şavkı vuruyor bize
çınara, bana, kediye, bir de güneşe.

Su başında durmuşuz
çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz.
Suda suretimiz çıkıyor
çınarın, benim, kedinin, güneşin bir de ömrümüzün.
Suyun şavkı vuruyor bize
çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze.

Su başında durmuşuz.
Önce kedi gidecek
kaybolacak suda sureti.
Sonra ben gideceğim
kaybolacak suda suretim.
Sonra çınar gidecek
kaybolacak suda sureti.
Sonra su gidecek
güneş kalacak,
sonra o da gidecek.

Su başında durmuşuz
çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz.
Su serin,
çınar ulu,
ben şiir yazıyorum,
kedi uyukluyor,
güneş sıcak,
çok şükür yaşıyoruz.

Suyun şavkı vuruyor bize
çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze

7 Mart 1958 Varşova-Şvider
(*Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler*)

SLAVYA KAHVESİNDE ŞAİR DOSTUM TAVFER'LE YARENLİK

Slavya kahvesinde dostum Tavfer'le
Viltava suyuna karşı oturup
tatlı tatlı yarenliği severim
hele sabahları, hele baharda.

Hele sabahları, hele baharda
konuşurken dalar dalar gideriz,
bir yitirir, bir buluruz birbirimizi.

Hele sabahları, hele baharda
Pırağ şehri yaldızlı bir dumandır
ve kızıl, kocaman bir elma gibi
Nezval geçer taze çıkmış kabrinden
paramparça yüreği de elinde
ve Orhan Veli'yle karşılaşırlar
Urumeli Hisarı'ndan gelir o
ve telli kavağa benzer Orhan'ım
yüreceği delik deşik onun da.

Biz de aynı loncadanız biliriz, Tavfer
zanaatların en kanlısı şairlik
sırların sırrını öğrenmek için
yüreğini yiyeceksin, yedireceksin.

Pırağ şehri yaldızlı bir dumandır.
Viltava suyunun köpüklerine
martı kuşlarıyla gelir İstanbul.

Lejyonerler Köprüsü'ne gidelim Tavfer,
martı kuşlarına ekmek verelim.

26 Nisan 1958, Pırağ
(Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler)

TUNA ÜSTÜNE SÖYLENMİŞTİR

Gökte bulut yok
söğütler yağmurlu
    Tuna'ya rastladım
    akıyor çamurlu çamurlu
    Hey Hikmet'in oğlu, Hikmet'in oğlu
    Tuna'nın suyu olaydın
    Karaorman'dan geleydin
    Karadeniz'e döküleydin
mavileşeydin mavileşeydin mavileşeydin
geçeydin Boğaziçi'nden
başında İstanbul havası
çarpaydın Kadıköy iskelesine
çarpaydın çırpınaydın
vapura binerken Memet'le anası.

Viyana dolayları, 1 Haziran 1958
(Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler)

VERA'NIN UYKUDAN UYANIŞI

İskemleler ayakta uyuyor
masa da öyle
serilmiş yatıyor sırtüstü kilim
yummuş nakışlarını
ayna uyuyor
pencerelerin sımsıkı kapalı gözleri
uyuyor sarkıtmış boşluğa bacaklarını balkon
karşı damda bacalar uyuyor
kaldırımda akasyalar da öyle
bulut uyuyor
göğsünde yıldızıyla
evin içinde dışında uykuda aydınlık

uyandın gülüm
iskemleler uyandı
köşeden köşeye koşuştular
masa da öyle
doğrulup oturdu kilim
nakışları açıldı katmer katmer
ayna seher vakti gölü gibi uyandı
açtı kocaman mavi gözlerini pencereler
uyandı balkon
toparladı bacaklarını boşluktan
tüttü karşı damda bacalar
kaldırımda akasyalar ötüştü
bulut uyandı
attı göğsündeki yıldızı odamıza
evin içinde dışında uyandı aydınlık
doldu saçlarına senin
dolandı çıplak beline ak ayaklarına senin.

Mayıs 1960, Moskova
(*Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler*)

OTOBİYOGRAFİ

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim bir daha
geriye dönmeyi sevmem
üç yaşımda Halep'te paşa torunluğu ettim
on dokuzumda Moskova Komünist Üniversite öğrenciliği
kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu
ve on dördümden beri şairlik ederim

kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
                                        ben hasretlerin
hapislerde de yattım büyük otellerde de
açlık çektim açlık grevi de içinde ve tatmadığım yemek
                                                    yok gibidir

otuzumda asılmamı istediler
kırk sekizimde Barış madalyasının bana verilmesini
                                        verdiler de
otuz altımda yarım yılda geçtim dört metre kare betonu
elli dokuzumda on sekiz saatta uçtum Pırağ'dan Havana'ya

Lenin'i görmedim nöbet tuttum tabutunun başında 924'de
961'de ziyaret ettim anıtkabri kitaplarıdır
partimden koparmağa yeltendiler beni
                                sökmedi
yıkılan putların altında da ezilmedim

951'de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne ölümün
52'de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü

sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından dostlarımın
içtim ama akşamcı olmadım

hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana
başkasının hesabına utandım yalan söyledim
yalan söyledim başkasını üzmemek için
ama durup dururken de yalan söyledim.

bindim tirene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim
çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim 21'den beri
camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye
ama kahve falına baktırdığım oldu
yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiyemde Türkçemle yasak

kansere yakalanmadım daha
yakalanmam da şart değil
başbakan filan olacağım yok
meraklısı da değilim bu işin
bir de harbe girmedim
sığınaklara da inmedim gece yarıları
yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında
ama sevdalandım altmışıma yakın
sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlin'de kederden gebermekte olsam da
insanca yaşadım diyebilirim

ve daha ne kadar yaşarım
başımdan neler geçer daha
kim bilir.

Bu otobiyografi 1961 yılı 11 Eylül'ünde
Doğu Berlin'de yazıldı.
(*Tüm Eserleri 5, Yeni Şiirler*)

SAMAN SARISI

Vera Tulyakova'ya derin saygılarımla

I

Seher vaktı habersizce girdi gara ekspres
kar içindeydi
ben paltomun yakasını kaldırmış perondaydım
peronda benden başka da kimseler yoktu
durdu önümde yataklı vagonun pencerelerinden biri
perdesi aralıktı
genç bir kadın uyuyordu alacakaranlıkta alt ranzada
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
kırmızı dolgun dudaklarıysa şımarık ve somurtkandı
üst ranzada uyuyanı göremedim
habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
bilmiyorum nerden gelip nereye gittiğini
baktım arkasından
üst ranzada ben uyuyorum
Varşova'da Biristol Oteli'nde
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığım yoktu
oysa karyolam tahtaydı dardı
genç bir kadın uyuyor başka bir karyolada
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
ak boynu uzundu yuvarlaktı
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
oysa karyolası tahtaydı dardı
vakıt hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarılarına
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığımız yoktu
oysa karyolalar tahtaydı dardı
iniyorum merdivenleri dördüncü kattan
asansör bozulmuş yine
aynaların içinde iniyorum merdivenleri
belki yirmi yaşımdayım belki yüz yaşımdayım
vakıt hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarılarına
üçüncü katta bir kapının ötesinde bir kadın gülüyor sağ elinde
kederli bir gül açıldı ağır ağır
Kübalı bir balerinle karşılaştım ikinci katta karlı pencerelerde
taze esmer bir yalaza gibi geçti alnımın üzerinden

şair Nikolas Gilyen Havana'ya döndü çoktan
yıllarca Avrupa ve Asya otellerinin hollerinde oturup içtikti
yudum yudum şehirlerimizin hasretini
iki şey var ancak ölümle unutulur
anamızın yüzüyle şehrimizin yüzü
kapıcı uğurladı beni gocuğu geceye batık
yürüdüm buz gibi esen yelin ve neonların içinde yürüdüm
vakıt hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarılarına
çıktılar önüme ansızın
oraları gündüz gibi aydınlıktı ama onları benden başka gören
olmadı
bir mangaydılar
kısa konçlu çizmeleri pantolonları ceketleri
kolları kollarında gamalı haç işaretleri
elleri ellerinde otomatikleri vardı
omuzları miğferleri vardı ama başları yoktu
omuzlarıyla miğferlerinin arası boşluktu
hatta yakaları boyunları vardı ama başları yoktu
ölümlerine ağlanmayan askerlerdendiler
yürüdük
korktukları hem de hayvanca korktukları belli
gözlerinden belli diyemem
başları yok ki gözleri olsun
korktukları hem de hayvanca korktukları belli
belli çizmelerinden
korku belli olur mu çizmelerden
oluyordu onlarınki
korkularından ateş etmeğe de başladılar artsız arasız
bütün yapılara bütün taşıt araçlarına bütün canlılara
her sese her kıvıltıya ateş ediyorlar
hatta Şopen Sokağı'nda mavi balıklı bir afişe ateş ettiler
ama ne bir sıva parçası düşüyor ne bir cam kırılıyor
ve kurşun seslerini benden başka duyan yok
ölüler bir SS mangası da olsa ölüler öldüremez
ölüler dirilerek öldürür kurt olup elmanın içine girerek
ama korktukları hem de hayvanca korktukları belli
bu şehir öldürülmemiş miydi kendileri öldürülmeden önce
bu şehrin kemikleri birer birer kırılıp derisi yüzülmemiş miydi
derisinden kitap kabı yapılmamış mıydı yağından sabun
saçlarından sicim

ama işte duruyordu karşılarında gecenin ve buz gibi esen yelin
 içinde sıcak bir firancala gibi
vakıt hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarılarına
Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
kahraman bir mazurka oynuyorlar tarihleri boyunca
Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
bana ilk ve belki de son nişanımı bu sarayda verdiler
tören memuru açtı yaldızlı ak kapıyı
girdim büyük salona genç bir kadınla
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
ortalıkta da ikimizden başka kimseler yoktu
bir de akvareller bir de incecik koltuklar kanapeler
 bebekevlerindeki gibi
ve sen bundan dolayı
bir resimdin açık maviyle çizilmiş belki de bir taş bebektin
belki bir pırıltıydın düşümden damlamış sol mememin üstüne
uyuyordun alacakaranlıkta alt ranzada
ak boynun uzundu yuvarlaktı
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığın yoktu
ve işte Kırakof şehrinde Kapris Barı
vakıt hızla ilerliyor gece yarılarına yaklaşıyoruz
ayrılık masanın üstündeydi kahve bardağınla limonatamın
 arasında
onu oraya sen koydun
bir taş kuyunun dibindeki suydu
bakıyorum eğilip
bir koca kişi gülümsüyor bir buluta belli belirsiz
sesleniyorum
seni yitirmiş geri dönüyor sesimin yankıları
ayrılık masanın üstündeydi cıgara paketinde
gözlüklü garson getirdi onu ama sen ısmarladın
kıvrılan bir dumandı gözlerinin içinde senin
cıgaranın ucunda senin
ve hoşça kal demeğe hazır olan avucunda
ayrılık masanın üstünde dirseğini dayadığın yerdeydi
aklından geçenlerdeydi ayrılık
 benden gizlediklerinde gizlemediklerinde
ayrılık rahatlığındaydı senin
 senin güvenindeydi bana
büyük korkundaydı ayrılık

>>

birdenbire kapın açılır gibi sevdalanmak birilerine ansızın
oysa beni seviyorsun ama bunun farkında değilsin
ayrılık bunu farketmeyişindeydi senin
ayrılık kurtulmuştu yerçekiminden ağırlığı yoktu tüy gibiydi
diyemem tüyün de ağırlığı var ayrılığın ağırlığı yoktu ama
kendisi vardı
vakıt hızla ilerliyor gece yarıları yaklaşıyor bize
yürüdük yıldızlara değen Ortaçağ duvarlarının karanlığında
vakıt hızla akıyordu geriye doğru
ayak seslerimizin yankıları sarı sıska köpekler gibi geliyordu
ardımızdan koşuyordu önümüze
Yegelon Üniversitesi'nde şeytan taşlara tırnaklarını batıra
batıra dolaşıyor
bozmağa çalışıyor Kopernik'in Araplardan kalma usturlabını
ve pazar yerinde bezzazlar çarşısının kemerleri altında
rok end rol oynuyor Katolik öğrencilerle
vakıt hızla ilerliyor gece yarılarına yaklaşıyoruz
vuruyor bulutlara kızıltısı Nova Huta'nın
orda köylerden gelen genç işçiler madenle birlikte
ruhlarını da alev alev döküyor yeni kalıplara
ve ruhların dökümü madenin dökümünden bin kere zordur
Meryem Ana kilisesinde çan kulesinde saat başlarını çalan
borazan gece yarısını çaldı.
Ortaçağdan gelen çığlığı yükseldi
ve sustu gırtlağına saplanan okla ansızın
borazan iç rahatlığıyla öldü
ve ben yaklaşan düşmanı görüp de haber veremeden
öldürülmenin acısını düşündüm
vakıt hızla ilerliyor gece yarıları ışıklarını yeni söndürmüş bir
vapur iskelesi gibi arkada kaldı
seher vaktı habersizce girdi gara ekspres
yağmurlar içindeydi Pırağ
Bir gölün dibinde gümüş kakma bir sandıktı
kapağını açtım
içinde genç bir kadın uyuyor camdan kuşların arasında
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
kapadım kapağı yükledim sandığı yük vagonuna
habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
baktım arkasından kollarım iki yanıma sarkık

yağmurlar içindeydi Pırağ
sen yoksun
uyuyorsun alacakaranlıkta alt ranzada
üst ranza bomboş
sen yoksun
yeryüzünün en güzel şehirlerinden biri boşaldı
içinden elini çektiğin bir eldiven gibi boşaldı
söndü artık seni görmeyen aynalar nasıl sönerse
yitirilmiş akşamlar gibi Vıltava suyu akıyor köprülerin altından
sokaklar bomboş
bütün pencerelerde perdeler inik
tıramvaylar bomboş geçiyor
biletçileri vatmanları bile yok
kahveler bomboş
lokantalar barlar da öyle
vitrinler bomboş
ne kumaş ne kristal ne et ne şarap
ne bir kitap ne bir şekerleme kutusu
ne bir karanfil
şehri duman gibi saran bu yalnızlığın içinde bir koca kişi yalnızlıkta on kat artan ihtiyarlığın kederinden silkinmek için Lejyonerler Köprüsü'nden martılara ekmek atıyor
gereğinden genç yüreğinin kanına batırıp
her lokmayı
vakıtları yakalamak istiyorum
parmaklarımda kalıyor altın tozları hızlarının
yataklı vagonda bir kadın uyuyor alt ranzada
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
elleriyse gümüş şamdanlarda mumlardı
üst ranzada uyuyanı göremedim
ben değilim bir uyuyan varsa orda
belki de üst ranza boş
Moskova'ydı üst ranzadaki belki
duman basmış Leh toprağını
Birest'i de basmuş
iki gündür uçaklar kalkıp inemiyor
ama tirenler gelip gidiyor bebekleri akmış gözlerin içinden geçiyorlar
Berlin'den beri kompartımanda bir başımayım

karlı ovaların güneşiyle uyandım ertesi sabah
yemekli vagonda kefir denen bir çeşit ayran içtim
garson kız tanıdı beni
iki piyesimi seyretmiş Moskova'da
garda genç bir kadın beni karşıladı
beli karınca belinden ince
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
tuttum elinden yürüdük
yürüdük güneşin altında karları çıtırdata çıtırdata
o yıl erken gelmişti bahar
o günler Çobanyıldızına haber uçurulan günlerdi
Moskova bahtiyardı bahtiyardım bahtiyardık
yitirdim seni ansızın Mayakovski Alanı'nda yitirdim ansızın
seni oysa ansızın değil çünkü önce yitirdim avucumda elinin sıcaklığını senin sonra elinin yumuşak ağırlığını yitirdim avucumda sonra elini
ve ayrılık parmaklarımızın birbirine ilk değişinde başlamıştı çoktan
ama yine de ansızın yitirdim seni
asfalt denizlerinde otomobilleri durdurup baktım içlerine yoksun
bulvarlar karlı
seninkiler yok ayak izleri arasında
botlu iskarpinli çoraplı çıplak senin ayak izlerini bir de tanırım
milisyonerlere sordum
görmediniz mi
eldivenlerini çıkarmışsa ellerini görmemek olmaz
elleri gümüş şamdanlarda mumlardır
milisyonerler büyük bir nezaketle karşılık veriyor
görmedik
İstanbul'da Sarayburnu akıntısını çıkıyor bir romorkör ardında üç mavna
gak gak ediyor da vak vak ediyor da martı kuşları
seslendim mavnalara Kızıl Meydan'dan romorkörün kaptanına seslenemedim çünkü makinası öyle gümbürdüyordu ki sesimi duyamazdı yorgundu da kaptan ceketinin düğmeleri de kopuktu
seslendim mavnalara Kızıl Meydan'dan
görmedik
girdim giriyorum Moskova'nın bütün sokaklarında bütün

››

kuyruklara
ve yalnız kadınlara soruyorum
yün başörtülü güler yüzlü sabırlı sessiz kocakarılar
al yanaklı kopça burunlu tazeler şapkaları yeşil kadife
ve genç kızlar tertemiz sımsıkı gayetle de şık
belki korkunç kocakarılar bezgin tazeler şapşal kızlar da var
ama onlardan bana ne
güzeli kadın mileti erkeklerden önce görür ve unutmaz
görmediniz mi
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri kocaman
Pırağ'da aldı
görmedik
vakıtlarla yarışıyorum bir onlar öne geçiyor bir ben
onlar öne geçince ufalan kırmızı ışıklarını görmez olacağım
diye ödüm kopuyor
ben öne geçtim mi ışıldakları gölgemi düşürüyor yola gölgem
koşuyor önümde gölgemi yitireceğim diye de bir telâştır
alıyor beni
tiyatrolara konserlere sinemalara giriyorum
Bolşoy'a girmedim bu gece oynanan operayı sevmezsin
Kalamış'ta Balıkçının Meyhanesine girdim ve Sait Faik'le tatlı
tatlı konuşuyorduk ben hapisten çıkalı bir ay olmuştu
onun karaciğeri sancılar içindeydi ve dünya güzeldi
lokantalara giriyorum estırat orkestraları yani cazları ünlülerin
sırmalı kapıcılara bahşiş sever dalgın garsonlara
gardroptakilere ve bizim mahalle bekçisine soruyorum
görmedik
çaldı geceyarısını Stırasnoy Manastırı'nın saat kulesi
oysa manastır da kule de yıkıldı çoktan
yapılıyor şehrin en büyük sineması oralarda
oralarda on dokuz yaşıma rastladım
birbirimizi birde tanıdık
oysa birbirimizin yüzünü görmüşlüğümüz yoktu
fotoğraflarımızı bile
ama yine de birbirimizi birde tanıdık şaşmadık el sıkışmak
istedik
ama ellerimiz birbirine dokunamıyor aramızda kırk yıllık
zaman duruyor
uçsuz bucaksız donmuş duruyor bir kuzey denizidir

ve Stırasnoy Alanı'na şimdi Puşkin Alanı kar yağmaya başladı
üşüyorum hele ellerim ayaklarım
oysa yün çoraplıyım da kunduralarımla eldivenlerim kürklü
çorapsız olan oydu bezle sarmış postallarında ayaklarını elleri
çıplak
ağzında ham bir elmanın tadı dünya
on dördünde bir kız memesi sertliği avuçlarındaki
gözünde türkülerin boyu kilometre kilometre ölümün boyu
bir
karış
ve haberi yok başına geleceklerin hiçbirinden
onun başına gelecekleri bir ben biliyorum
çünkü inandım onun bütün inandıklarına
sevdim seveceği bütün kadınları
yazdım yazacağı bütün şiirleri
yattım yatacağı bütün hapislerde
geçtim geçeceği bütün şehirlerden
hastalandım bütün hastalıklarıyla
bütün uykularını uyudum gördüm göreceği bütün düşleri
bütün yitireceklerini yitirdim
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri koskocaman
görmedim

II

On dokuz yaşım Beyazıt Meydanı'ndan geçiyor çıkıyor Kızıl
Meydan'a Konkord'a iniyor Abidin'e rastlıyorum da mey-
danlardan konuşuyoruz
evveli gün Gagarin en büyük meydanı dolaşıp döndü Titof da
dolaşıp dönecek hem de on yedi buçuk kere dolanacak
ama daha bundan haberim yok
meydanlarla yapılardan konuşuyoruz Abidin'le tavan arasında
ki otel odamda
Sen ırmağı da akıyor Notr Dam'ın iki yanından
ben geceleyin penceremden bir ay dilimiymiş gibi görüyorum
Sen ırmağını rıhtımında yıldızların
bir de genç bir kadın uyuyor tavan arasındaki odamda Paris
damlarının bacalarına karışmış
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu

saman sarısı saçları bigudili mavi kirpikleriyse yüzünde bulut
çekirdekteki meydanla çekirdekteki yapıdan konuşuyoruz
Abidin'le
meydanda fırdönen Celâlettin'den konuşuyoruz
Abidin uçsuz bucaksız hızın renklerini döktürüyor
ben renkleri yemiş gibi yerim
ve Matis bir manavdır kosmos yemişleri satar
bizim Abidin de öyle Avni de Levni de
mikroskobun ve füze lumbuzlarının gördüğü yapılar meydanlar
renkler ve şairleri ressamları çalgıcıları onların
hamlenin resmini yapıyor Abidin yüz elliye altmışın meydanlığında
suda balıkları nasıl görüp suda balıkları nasıl avlayabilirsem
öyle görüp öyle avlayabilirim kıvıl kıvıl akan vakıtları tuvalinde Abidin'in
Sen ırmağı da bir ay dilimi gibi
genç bir kadın uyuyor ay diliminin üstünde
onu kaç kere yitirip kaç kere buldum daha kaç kere yitirip kaç
kere bulacağım
işte böyle işte böyle kızım düşürdüm ömrümün bir parçasını
Sen ırmağına Sen Mişel Köprüsü'nden
ömrümün bir parçası Mösyö Düpon'un oltasına takılacak bir
sabah çiselerken aydınlık
Mösyö Düpon çekip çıkaracak onu sudan Paris'in mavi suretiyle birlikte ve hiçbir şeye benzetemiyecek ömrümün bir
parçasını ne balığa ne pabuç eskisine
atacak onu Mösyö Düpon gerisin geriye Paris'in suretiyle
birlikte suret eski yerinde kalacak.
Sen ırmağıyla akacak ömrümün bir parçası büyük mezarlığına
ırmakların
damarlarımda akan kanın hışırtısıyla uyandım
parmaklarımın ağırlığı yok
parmaklarım ellerimle ayaklarımdan kopup havalanacaklar
salına salına dönecekler başımın üstünde
sağım yok solum yok yukarım aşağım yok
Abidin'e söylemeli de resmini yapsın Beyazıt Meydanı'nda şehit düşenin ve Gagarin Yoldaşın ve daha adını sanını kaşını gözünü bilmediğimiz Titof Yoldaşın ve ondan sonrakilerin ve tavan arasında yatan genç kadının
Küba'dan döndüm bu sabah

Küba meydanında altı milyon kişi akı karası sarısı melezi ışıklı
bir çekirdek dikiyor çekirdeklerin çekirdeğini güle oynaya
sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
işin kolayına kaçmadan ama
gül yanaklı bebesini emziren melek yüzlü anneciğin resmini
değil
ne de ak örtüde elmaların
ne de akvaryumda su kabarcıklarının arasında dolanan kırmızı
balığınkini
sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
1961 yazı ortalarında Küba'nın resmini yapabilir misin
çok şükür çok şükür bugünü de gördüm ölsem de gam yemem
gayrının resmini yapabilir misin üstat
yazık yazık Havana'da bu sabah doğmak varmışın resmini
yapabilir misin
bir el gördüm Havana'nın 150 kilometre doğusunda deniz
kıyısına yakın bir duvarın üstünde bir el gördüm
ferah bir türküydü duvar
el okşuyordu duvarı
el altı aylıktı okşuyordu boynunu anasının
on yedi yaşındaydı el ve Mariya'nın memelerini okşuyordu
avucu nasır nasırdı ve Karayip denizi kokuyordu
yirmi yaşındaydı el ve okşuyordu boynunu altı aylık oğlunun
yirmi beş yaşındaydı el ve okşamayı unutmuştu çoktan
otuz yaşındaydı el ve Havana'nın 150 kilometre doğusunda
deniz kıyısında bir duvarın üstünde gördüm onu
okşuyordu duvarı
sen el resimleri yaparsın Abidin bizim ırgatların demircilerin
ellerini
Kübalı balıkçı Nikolas'ın da elini yap karakalem
kooperatiften aldığı pırıl pırıl evinin duvarında okşamaya ka-
vuşan ve okşamayı bir daha yitirmeyecek Kübalı balıkçı
Nikolas'ın elini
kocaman bir el
deniz kaplumbağası bir el
ferah bir duvarı okşayabildiğine inanamayan bir el
artık bütün sevinçlere inanan bir el
güneşli denizli kutsal bir el
Fidel'in sözleri gibi bereketli topraklarda şekerkamışı hızıyla
fışkırıp yeşerip ballanan umutların eli

››

1961'de Küba'da çok renkli çok serin ağaçlar gibi evler ve çok
rahat evler gibi ağaçlar diken ellerden biri
çelik dökmeğe hazırlanan ellerden biri
mitralyözü türküleştiren türküleri mitralyözleştiren el
yalansız hürriyetin eli
Fidel'in sıktığı el
ömrünün ilk kurşunkalemiyle ömrünün ilk kâadına hürriyet
sözcüğünü yazan el
hürriyet sözcüğünü söylerken sulanıyor ağızları Kübalıların
balkutusu bir karpuzu kesiyorlarmış gibi
ve gözleri parlıyor erkeklerinin
ve kızlarının eziliyor içi dokununca dudakları hürriyet
sözcüğüne
ve koca kişileri en tatlı anılarını çekip kuyudan yudum yudum
içiyor
mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
hürriyet sözcüğünün resmini ama yalansızının
akşam oluyor Paris'te
Notr Dam turuncu bir lamba gibi yanıp söndü ve Paris'in bütün
eski yeni taşları turuncu bir lamba gibi yanıp söndü
bizim zanaatları düşünüyorum şirciliği resimciliği çalgıcılığı
filan düşünüyorum ve anlıyorum ki
bir ulu ırmak akıyor insan eli ilk mağarayı ilk bizonu çizdiğin-
den beri
sonra bütün çaylar yeni balıkları yeni su otları yeni tatlarıyla
dökülüyor onun içine ve kurumayan uçsuz bucaksız akan
bir odur.
Paris'te bir kestane ağacı olacak
Paris'in ilk kestanesi Paris kestanelerinin atası
İstanbul'dan gelip yerleşmiş Paris'e Boğaz sırtlarından
hâlâ sağ mıdır bilmem sağsa iki yüz yaşında filan olmalı
gidip elini öpmek isterdim
varıp gölgesinde yatmak isterdim bu kitabın kâadını yapanlar
yazısını dizenler nakışını basanlar bu kitabı dükkânında
satanlar para verip alanlar alıp da seyredenler bir de
Abidin bir de ben bir de bir saman sarısı, belası başımın.

Tiren, Varşova - Krakof - Pırağ -
Moskova - Paris - Havana - Moskova
1961

NE GÜZEL ŞEY HATIRLAMAK SENİ

Ne güzel şey hatırlamak seni:
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşım kırkı geçmiş iken...

Ne güzel şey hatırlamak seni:
bir mavi kumaşın üstünde unutulmuş olan elin
ve saçlarında
vakur yumuşaklığı canımın içi İstanbul toprağının...
İçimde ikinci bir insan gibidir
seni sevmek saadeti...
Parmakların ucunda kalan kokusu sardunya yaprağının,
güneşli bir rahatlık
ve etin daveti:
kıpkızıl çizgilerle bölünmüş
sıcak
koyu bir karanlık...

Ne güzel şey hatırlamak seni,
yazmak sana dair,
hapiste sırtüstü yatıp seni düşünmek:
filanca gün, filanca yerde söylediğin söz,
kendisi değil
edasındaki dünya...

Ne güzel şey hatırlamak seni.
Sana tahtadan bir şeyler oymalıyım yine:
bir çekmece
bir yüzük,

ve üç metre kadar ince ipekli dokumalıyım.
Ve hemen
fırlayarak yerimden
penceremde demirlere yapışarak
hürriyetin sütbeyaz maviliğine
sana yazdıklarımı bağıra bağıra okumalıyım...

Ne güzel şey hatırlamak seni:
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşım kırkı geçmiş iken...

(*Tüm Eserleri 7, Saat 21-22 Şiirleri*)

KARANLIKTA KAR YAĞIYOR

Ne mâveradan ses duymak,
ne satırların nescine koymak o "anlaşılmayan şeyi",
ne bir kuyumcu merakıyla işlemek kafiyeyi,
ne güzel laf, ne derin kelâm...
Çok şükür
    hepsinin
        hepsinin üstündeyim bu akşam.
Bu akşam
bir sokak şarkıcısıyım hünersiz bir sesim var;
sana,
senin işitemiyeceğin bir şarkıyı söyleyen bir ses.
Karanlıkta kar yağıyor,
sen Madrit kapısındasın.
Karşında en güzel şeylerimizi
    ümidi, hasreti, hüriyeti
        ve çocukları öldüren bir ordu.

Kar yağıyor.
Ve belki bu akşam
ıslak ayakların üşüyordur.
Kar yağıyor
ve ben şimdi düşünürken seni
şurana bir kurşun saplanabilir
ve artık bir daha
        ne kar, ne rüzgâr, ne gece...

Kar yağıyor
ve sen böyle "No pasaran" deyip
            Madrit kapısına dikilmeden önce
            her halde vardın.

>>

Kimdin, nerden geldin, ne yapardın?
Ne bileyim,
    mesela:
Astorya kömür ocaklarından gelmiş olabilirsin.
Belki alnında kanlı bir sargı vardır ki
kuzeyde aldığın yarayı saklamaktadır.
Ve belki varoşlarda son kurşunu atan sendin
"Yunkers" motorları yakarken Bilbao'yu.
Veyahut herhangi bir
Konte Fernando Valaskeros de Kortoba'nın çiftliğinde
                                                ırgatlık etmişindir.
Belki "Plasa da Sol"da küçük bir dükkânın vardı,
renkli İspanyol yemişleri satardın.
Belki hiçbir hünerin yoktu, belki gayet güzeldi sesin.
Belki felsefe talebesi, belki hukuk fakültesindensin
ve parçalandı üniversite mahallesinde
bir İtalyan tankının tekerlekleri altında kitapların.
Belki dinsizsin,
belki boynunda bir sicim, bir küçük haç.
Kimsin, adın ne, tevellüdün kaç?
Yüzünü hiç görmedim ve görmeyeceğim.
Bilmiyorum
belki yüzün hatırlatır
Sibirya'da Kolçak'ı yenenleri;
belki yüzünün bir tarafı biraz
bizim Dumlupınar'da yatana benziyordur
ve belki bir parça hatırlatıyorsun Robespiyer'i.
Yüzünü hiç görmedim ve görmeyeceğim,
adımı duymadın ve hiç duymayacaksın.

Aramızda denizler, dağlar,
benim kahrolası aczim
ve "Ademi Müdahale Komitesi" var.
Ben ne senin yanına gelebilir,
        ne sana bir kasa kurşun,
            bir sandık taze yumurta,
                bir çift yün çorap gönderebilirim.
Halbuki biliyorum,
bu soğuk karlı havalarda
iki çıplak çocuk gibi üşümektedir

Madrit kapısını bekleyen ıslak ayakların.
Biliyorum,
ne kadar büyük, ne kadar güzel şey varsa,
insan oğulları daha ne kadar büyük
ne kadar güzel şey yaratacaklarsa,
yani o korkunç hasreti, daüssılası içimin
güzel gözlerindedir
Madrit kapısındaki nöbetçimin.
Ve ben ne yarın, ne dün, ne bu akşam
onu sevmekten başka bir şey yapamam.

25.12.1937
(*Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri*)

DÜNYANIN EN TUHAF MAHLÛKU

Akrep gibisin kardeşim,
korkak bir karanlık içindesin akrep gibi...
Serçe gibisin kardeşim,
serçenin telaşı içindesin.
Midye gibisin kardeşim,
midye gibi kapalı, rahat
ve sönmüş bir yanardağ ağzı gibi korkunçsun kardeşim.
Bir değil
beş değil
milyonlarcasın maalesef.
Koyun gibisin kardeşim,
gocuklu celep kaldırınca sopasını
sürüye katılıverirsin
ve âdeta mağrur, koşarsın salhaneye.

Dünyanın en tuhaf mahlûkusun yani,
hani şu derya içinde olup,
deryayı bilmeyen balıktan da tuhaf.
Ve bu dünyada, bu zulüm
senin sayende,
Ve açsak, yorgunsak, alkan içindeysek
ve hâlâ şarabımızı vermek için
üzüm gibi eziliyorsak,

▸▸

kabahat senin,
            demeğe de dilim varmıyor ama,
kabahatin çoğu senin, canım kardeşim!

1947 (Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri)

DON KİŞOT

Ölümsüz gençliğin şövalyesi,
ellisinde uyup yüreğinde çarpan aklına
bir Temmuz sabahı fethine çıktı
güzelin, doğrunun ve haklının:
Önünde mağrur, aptal devleriyle dünya,
altında mahzun ve kahraman Rosinant'ı.

Bilirim, hele bir düşmeye gör hasretin hâlisine,
hele bir de tam okka dört yüz dirhemse yürek,
yolu yok, Don Kişot'um benim, yolu yok,
                    yel değirmenleriyle dövüşülecek.
Haklısın, elbette senin Dülsinya'ndır dünyanın en güzel kadını,
elbette sen haykıracaksın bunu
                        bezirgânların suratına,
ve alaşağı edecekler seni
                    bir temiz pataklayacaklar.
Fakat sen, yenilmez şövalyesi susuzluğumuzun,
sen, bir alev gibi yanmakta devam edeceksin
                        ağır, demir kabuğunun içinde
ve Dülsinya bir kat daha güzelleşecek.

1947 (Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri)

BİR ŞİİR KİTABININ KAPAK RESMİ

Çöl gelir, kumda giden iziyle;
kutup gelir, dilsiz, beyaz buzuyla;
deniz gelir tuzuyla;

gelir dümdüz ovalar
ince belli tazıyla,
yarışır gökyüzüyle.
Kaleden çıkar gelir,
geceleyin Diyarbekir,
Dicle boyu geceleyin
çıtırdayan karpuzuyla.
Cıvıl cıvıl kuşlarıyla gelir çınar.
Balık gelir deniziyle,
pul pul gümüş yaldızıyla;
gemi gelir yıldızıyla;
kemanî başında denizkızıyla.
Gül gelir, ceylan nazıyla;
yılan gelir, kıpkırmızı gözüyle;
insan gelir, ayağının tozuyla,
insan gelir, bir çift sevda sözüyle.
Nâzım der ki: Gelir Eyyub'un oğlu Bedri,
boynu uzun, boynu eğri,
yeşille, kırmızıyla,
sırma sırma çiziyle,
bir acayip yazıyla...

1947 (Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri)

MEŞGALE

Öküzlerimizin boynuzlarında aydınlanırken ortalık
toprağı sürüyorum sabırlı bir kibirle,
çıplak ayaklarımda toprak nemli ve ılık.

Pazılarımda pırıltılar,
demir dövüyorum öğleye kadar,
kırmızıya boyanıyor karanlık.

Yapraklarında yeşilin en güzeli,
zeytin devşiriyorum ikindi sıcağında,
üstüm başım, yüzüm gözüm ışık.

Her akşam mutlaka misafirim var,
kapım bütün türkülere
alabildiğine açık.

Geceleyin suya dizboyu girip
çekiyorum denizden ağları:
yıldızlarla balıklar karmakarışık.
Benden sorulur oldu
dünyanın hâli artık:
İnsan ve toprak,
karanlık ve aydınlık.

Anladın ya, işim başımdan aşkın,
beni lafa tutma, gülüm,
ben sana âşık olmakla meşgulüm.

1948 (*Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri*)

ANGİNA PEKTORİS

Yarısı burdaysa kalbimin
yarısı Çin'dedir doktor.
Sarınehr'e doğru akan
ordunun içindedir.
Sonra, her şafak vakti, doktor,
her şafak vakti kalbim
Yunanistan'da kurşuna diziliyor.

Sonra, bizim burda mahkûmlar uykuya varıp
revirden el ayak çekilince
kalbim Çamlıca'da bir harap konaktadır
her gece, doktor.

Sonra, şu on yıldan bu yana
benim fakir milletime ikram edebildiğim
bir tek elmam var elimde, doktor,
bir kırmızı elma:
kalbim.

Ne arteryo-skleroz, ne nikotin, ne hapis,
işte bu yüzden, doktorcuğum, bu yüzden
bende bu angina pektoris.
Bakıyorum geceye demirlerden
ve iman tahtamın üstündeki baskıya rağmen
kalbim en uzak yıldızla birlikte çarpıyor.

1948 Nisan (Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri)

HAPİSTE YATACAK OLANA BAZI ÖĞÜTLER

Dünyadan memleketinden insandan
umudun kesik değil diye
ipe çekilmeyip de
atılırsan içeriye
yatarsan on yıl on beş yıl
daha da yatacağından başka
"Sallansaydım ipin ucunda
bir bayrak gibi keşke"
demeyeceksin
yaşamakta ayak direyeceksin.

Belki bahtiyarlık değildir artık
boynunun borcudur fakat
düşmana inat
bir gün fazla yaşamak.

İçerde bir tarafınla yapayalnız kalabilirsin
kuyunun dibindeki taş gibi
fakat öbür tarafın
öylesine karışmalı ki dünyanın kalabalığına
sen ürpermelisin içerde
dışarda kırk günlük yerde yaprak kıpırdasa.

İçerde mektup beklemek
yanık türküler söylemek bir de
bir de gözünü tavana dikip sabahlamak
tatlıdır ama tehlikelidir.

Tıraştan tıraşa yüzüne bak
unut yaşını
koru kendini bitten
              bir de bahar akşamlarından
bir de ekmeği
              son lokmasına dek yemeyi
bir de ağız dolusu gülmeyi unutma hiçbir zaman.

Bir de kimbilir
sevdiğin kadın seni sevmez olur
ufak iş deme
yemyeşil bir dal kırılmış gibi gelir
                                        içerdeki adama.

İçerde gülü bahçeyi düşünmek fena
dağları deryaları düşünmek iyi
durup dinlenmeden okumayı yazmayı
bir de dokumacılığı tavsiye ederim sana
bir de ayna dökmeyi.

Yani içerde on yıl on beş yıl
              daha da fazlası hattâ
geçirilmez değil
                  geçirilir
                  kararmasın yeter ki
                  sol memenin altındaki cevahir.

Mayıs 1949 (Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri)

ELLERİNİZE VE YALANA DAİR

Bütün taşlar gibi vakarlı,
hapiste söylenen bütün türküler gibi kederli,
bütün yük hayvanları gibi battal, ağır
ve aç çocukların dargın yüzlerine benzeyen elleriniz.
Arılar gibi hünerli, hafif,
sütlü memeler gibi yüklü,
tabiat gibi cesur
ve dost yumuşaklıklarını haşin derilerinin altında gizleyen
                                                                      [elleriniz

Bu dünya öküzün boynuzunda değil,
bu dünya ellerinizin üstünde duruyor.
    İnsanlar, ah benim insanlarım,
yalanla besliyorlar sizi.
Halbuki açsınız,
etle, ekmekle beslenmeğe muhtaçsınız.
Ve beyaz bir sofrada bir kere bile yemek yemeden doyasıya,
göçüp gidersiniz bu her dalı yemiş dolu dünyadan.

İnsanlarım, ah benim insanlarım,
hele Asya'dakiler, Afrika'dakiler,
        Yakın Doğu, Orta Doğu, Pasifik adaları
            ve benim memleketlilerim;
yani bütün insanların yüzde yetmişinden çoğu,
elleriniz gibi ihtiyar ve dalgınsınız,
elleriniz gibi meraklı, hayran ve gençsiniz.

İnsanlarım, ah benim insanlarım,
Avrupalım, Amerikalım benim,
uyanık, atak ve unutkansın ellerin gibi,
ellerin gibi tez kandırılır,
            kolay aldatılırsın...

İnsanlarım, ah benim insanlarım,
antenler yalan söylüyorsa,
yalan söylüyorsa rotatifler,
kitaplar yalan söylüyorsa,
duvarda afiş, sütunda ilan yalan söylüyorsa,
beyaz perdede yalan söylüyorsa çıplak baldırları kızların,
dua yalan söylüyorsa,
ninni yalan söylüyorsa,
rüya yalan söylüyorsa,
meyhanede keman çalan yalan söylüyorsa,
yalan söylüyorsa umutsuz günlerin gecelerinde ayışığı,
ses yalan söylüyorsa,
ellerinizden başka her şey
        herkes yalan söylüyorsa,
elleriniz balçık gibi itaatli,
elleriniz karanlık gibi kör,
elleriniz çoban köpekleri gibi aptal olsun,
            elleriniz isyan etmesin diyedir.

↗

Ve zaten bu kadar az misafir kaldığımız
bu ölümlü, bu yaşanası dünyada
bu bezirgân saltanatı, bu zulüm bitmesin diyedir.

1949 (*Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri*)

LEHİSTAN MEKTUBU

Sevgilim, gonca gülüm,
başladı Lehistan ovasında yolculuğum:
Küçücük bir çocuğum,
bakıyorum ilk resimli kitabıma;
küçücük bir çocuğum,
hayretler içinde, hayretler içinde;
küçücük bir çocuğum,
bakıyorum ilk resimli kitabıma,
insanları, hayvanları, eşyaları,
daha renkli, daha güzel,
yeni baştan keşfederek.

Lehistan ovasında bahar.
Bir bizim ovaların baharları böyledir:
Işığında şahin olup uçasın gelir,
deresinde sazan olup yüzesin gelir,
yeşilini çiy çiy yiyesin gelir.
Bir bizim ovaların baharları böyledir:

Sesin var mı, yok mu, bakmaz,
zorla türkü söyletir;
uykunda bile yakanı bırakmaz,
girer, düşüne girer
güneşlerle yüklü dallar...
Lehistan ovasında bahar,
bahar,
bahar.

Sevgilim, gonca gülüm, ah gonca gülüm,
sokmak için fırsat kolluyor ölüm
çöreklenmiş sol mememin altında;

››

rezillik olurdu, zulüm mü, zulüm,
ayrılmak dünyadan bahar vaktında.

Sevgilim, dayı kızım, Memed'imin anası,
dedelerimizden biri
1848 Polonya muhaciri.
Belki o Varşovalı güzel kadına, senin
ikizmişsiniz gibi benzeyişin bundandır.
belki ben o yüzden böyle sarı bıyıklı
böyle uzun boyluyum.
oğlumuzun gözleri böyle kuzey mavisi.
Belki de bu yüzden bu ova bana
bizim ovaları hatırlatıyor,
yahut da bu yüzden bu Leh türküsü,
içimde, derinde, yarı aydınlık
uyuyan bir suyu kımıldatıyor.

Lehistan'dan gelmiş dedelerimizden biri,
gözlerinde karanlığı yenilginin,
saçları al kana boyalı.
Uykusuz geceleri Borjenski'nin
benimkilerine benzer olmalı.
Tıpkı benim gibi o da
çok uzaklarda kalan bir ağacın altında
unutmuş olabilir uykusunu.
Onu da benim gibi deli etmiştir, deli,
her solukta alıp da memleket kokusunu
memleketi bir daha görmemek ihtimali.

Sevgilim,
nerde ne zaman hürriyet dövüşmüş de
ön safında Polonyalı bulunmamış?
Bir Zenci türküsü olacak,
Harlem'de söylenen bir türkü.
Kederli biraz, umutsuz değil,
karanlık gibi yumuşak.
Eminim, bir Zenci türküsü olacak.
Harlem'de söylenen bir türkü.
Usullacık, usullacık okur onu anneler,
çocuklar uykuya korkusuz varır:

Kapının önünde dolaşmaktadır
Savannah'ta zenciler için ölen
ak kanatlı
Polonyalı atlı
Pulavski Kazimir.

Milletlerin baharıydı
Uzak kayalıklarda açan çiçeklerin
ışıklı balıydı hürriyet,
milletler arıydı.
Milletlerin baharıydı,
bahardı, bir tanem,
büyük bir bahar.
Yürüdü Macar ordusunun önünde
öfkeli ufacık bir ihtiyar
Lehistan'ın en yeşil dalı General Bem...
Paris'e gidebilsem, dayı kızı, Paris'e gidebilsem,
yağmur yağsa o gün öğleden önce
öğleden sonra açsa güneş.
Kızıl bir bayrak gibi inse akşam
Varşova'dan getirdiğim beyaz gülü
Dombrovski Vroslav'ın kabrine koysam.
Biliyorsum, gülüm,
en kutsal umudumuzun ağacı
Lenin'in memleketinde dikildi.
Fidandı henüz.
Karlı gecelerde onu bekledi
elleriyle ısıtarak
sabahlara dek
büyük çekist Cercinski Feliks.
Yetmiş yedi milletin kanı
karışıp İspanyol kanıyla
aktı İspanya toprağına.
Dedim ya, dayı kızı, dedim ya
nerde, ne zaman hürriyet dövüşmüş de
ön safında Polonyalı bulunmamış?
Öyle şey olmaz.
Dövüştü sarı, genç aslanlar gibi Valter
(Sverçevski)
Saragosa'da o yaz.

Dövüştü ölüme karşı
hayat gibi akıllı, kurnaz,
dövüştü gülerek, şakalaşarak.
Valter biliyordu ki, toprak
tel örgülerin önünde durdurulmaz
ve öyle karanlıkta kaçak maçak değil,
ay ışığında hatta güpegündüz
geçer sınır topraklarını pasaportsuz.
Valter biliyordu ki
Madrit'te çıkan yangın
Varşova'yı yakabilir.
Varşova yandı, gonca gülüm,
Varşova yandı.
Gamalı haçıyla Paris'e girdi ölüm
Moskova kapılarına dayandı.
Kan aktı
hiçbir kitabın yazmadığı
hiçbir türkünün söylemediği kadar.
Stalingrat'ta yüzgeri etti ölüm,
kovalandı inine dek
ve orda iki büklüm
can verdi.
Valter ölümü yenenlerle beraberdi.

Sevgilim, gonca gülüm,
başladı Lehistan ovasında yolculuğum.
Lehistan'da millet
sosyalizmi kurmakla meşgul.
Sosyalizm,
yani şu demek ki, dayı kızı,
sosyalizm,
senin anlayacağın yani,
elkapısının yokluğu değil de
imkânsızlığı.
Ekmeğimizde tuz,
kitabımızda söz,
ocağımızda ateş oluşu hürriyetin,
yahut, başkası yel de,
sen yaprakmışın gibi titrememek,
bunun tersi yahut...

Sosyalizm,
devirmek dağları elbirliğiyle,
ama elimizin öz biçimini,
öz sıcaklığını yitirmeden.

Yahut, meselâ,
sevgilimizin bizden ne şan, ne para,
vefadan başka bir şey beklemeyişi...
Sosyalizm,
yani yurttaş ödevi sayılması bahtiyarlığın,
yahut, meselâ,
– bu seni ilgilendirmez henüz –
esefsiz,
güvenle,
emniyetle,
gölgeli bir bahçeye girer gibi
girebilmek usulcacık ihtiyarlığa
ve hepsinden önemlisi,
çocukların, ama bütün çocukların,
kırmızı elmalar gibi gülüşü...
Göğsümü kabartmıyor değil
dedelerimizden birinin Lehli oluşu...

1954 (Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri)

YILBAŞI

Yağdı, bütün gece yağdı kar,
yıldızlarla aydınlanarak.
Bir şehir, bir sokak, bir ev var,
ahşap bir ev, uzak mı uzak.

Yatıyor minderde bir çocuk,
benim oğlan, sarışın, tombul.
Misafir yoktu, kimseler yok.
Pencerede fakir İstanbul.

Öttü acı acı düdükler.
Hapislik gibidir yalnızlık.
Kapadı kitabı Münevver.
Ağlayıverdi yumuşacık.

Bir şehir, bir sokak, bir ev var,
ahşap bir ev, uzak mı uzak.
Yağdı, bütün gece yağdı kar
yıldızlarla aydınlanarak.

23 Mart 1956 Moskova, Peredelkino
(Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri)

YA AYNİ, YA HABİBİ!..

Port-Saidli Mansur'um on üç, on dört yaşında.
Yalnayak, başıkabak, oturur boya boyar
aynalı, çıngıraklı sandığının başında.
İskarpinler, pabuçlar, postallar, kunduralar,
tozlu, çamurlu, umutsuz,
çıkar aynalı sandığa.
Fırçalar kanatlanır, parlar kızıl kadife.
İskarpinler, pabuçlar, postallar, kunduralar,
sevinçli, dipdiri, genç,
umutlu, pırıl pırıl,
iner aynalı sandıktan.

Mansur'um kara kuru,
hurma çekirdeği gibi.
Mansur'um tatlı.
Mansur'um hep aynı şarkıyı söyler:
Ya ayni, ya habibi!..
Port-Said'i yaktılar, öldürdüler Mansur'u.
Bu sabah gazetede fotoğrafını gördüm:
ölülerin arasında bir küçük ölü.
Ya ayni, ya habibi!
Hurma çekirdeği gibi...

Pırağ, 25.11.1956
(Tüm Eserleri 7, Eserlerine Girmeyen Şiirleri)

ŞEHİR, AKŞAM VE SEN

Koynumda çırılçıplaksınız
şehir akşam ve sen
aydınlığınız yüzüme vuruyor
bir de saçlarınızın kokusu.
Bu çarpan yürek kimin
sesleri soluklarımızın üstünde küt küt atan
senin mi şehrin mi akşamın mı
yoksa benimkisi mi?
Akşam nerde bitiyor nerde başlıyor şehir
şehir nerde bitiyor sen nerde başlıyorsun
ben nerde bitip nerde başlıyorum?

9 Temmuz 1959
(*Tüm Eserleri 8, Son Şiirler*)

DÖRTLÜK

Yeryüzüne tohum gibi saçmışım ölülerimi
Kimi Odesa'da yatar, kimi İstanbul'da, Pırağ'da kimi
En sevdiğim memleket yeryüzüdür.
Sıram gelince yeryüzüyle örtün üzerimi.

16 Ağustos 1959
(*Tüm Eserleri 8, Son Şiirler*)

AHMET HAMDİ TANPINAR
(1901-1962)

NE İÇİNDEYİM ZAMANIN

Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
Yekpare, geniş bir ânın
Parçalanmaz akışında.

Bir garip rüya rengiyle
Uyuşmuş gibi her şekil,
Rüzgârda uçan tüy bile
Benim kadar hafif değil.

Başım sükûtu öğüten
Uçsuz, bucaksız değirmen;
İçim muradına ermiş
Abasız, postsuz bir derviş;

Kökü bende bir sarmaşık
Olmuş dünya sezmekteyim,
Mavi, masmavi bir ışık
Ortasında yüzmekteyim

(*Bütün Şiirleri*)

SABAHA KARŞI

Bir kadın başı duvarda
Uzanmış süzüyor beni,
Ve gülünç kuşlar dallarda
Kırpıyor kirpiklerini.

Eriyen parmaklarımda
Mumyalanıyor aydınlık
Sesler çınlıyor alnımda
Hâfıza gibi dağınık.

Yüzler asılı dallarda
Küçük, sıska, kandil yüzler,
Onlar ağlıyor kemanda
Ve üzüntü dolu gözler.

Bir kadın başı duvardan
Uzanmış gülüyor bana,
Gülüyor ta uzaklardan
Sabahın boş aynasına.

(*Bütün Şiirleri*)

BİR HEYKEL İÇİN

Tahtadan ve yumuşak rüya işçiliğinde
Bu kadın başı her an biraz daha derinde,
Daha hülyalı, dalgın, ümitsizce kendisi
Toplanmış ay ışığı, yüzen tek su nerkisi
Hiç akmayan bir zaman nehrinin sularında
Ne uçan bir kırlangıç, ne sedef kumsalında
Ateşler püskürerek dolaşan bir ejderha
Uzakta yeşim rengi bir ufkun kenarında
Bir başka akşam gibi açılıp gülsün diye
Derinleşen bir bahçe lotus çiçekleriyle...
Ne de başka bir remiz uçsuz bucaksız Çinden,
Gülümsüyor ölümün sonsuzluğu içinden
Gülümsüyor vaktiyle nasıl gülümsediyse
Ömrünün sabahında ümide ve sevgiye.

(*Bütün Şiirleri*)

BİR GÜL BU KARANLIKLARDA

Bir gül, bu karanlıklarda
Sükûta kendini mercan
Bir kadeh gibi sunmada
Zamanın aralığından.

Başında bu mucizenin
Sesler, kokular ve renkler
Bilmiyorum hangi derin
Ve uzak hayali bekler.

Ve diyor fecirden berrak
Sesiyle her ürperişte,
Geceyi yumuşatarak;
"Bütün gözyaşların işte!

Serinletmesin ne çıkar
Bu ümitsiz yalvarışı
Hiçbir meyve, ne de pınar,
"Ne de günlerin akışı!

Yetmez mi bu müjde sana,
"Aydınlatırsam alnını,
"Ben her rüyayı zamana
"Taşıyan yıldız kervanı!"

(*Bütün Şiirleri*)

HATIRLAMA

Sen akşamlar kadar büyülü, sıcak,
Rüyalarım kadar sade, güzeldin,
Başbaşa uzandık günlerce ıslak
Çimenlerine yaz bahçelerinin.
Ömrün gecesinde sükûn, aydınlık
Boşanan bir seldi avuçlarından,
Bir masal meyvası gibi paylaştık
Mehtabı kırılmış dal uçlarından

(*Bütün Şiirleri*)

HER ŞEY YERLİ YERİNDE

Her şey yerli yerinde; havuz başında servi
Bir dolap gıcırdıyor uzaklarda durmadan,
Eşya aksetmiş gibi tılsımlı bir uykudan,
Sarmaşıklar ve böcek sesleri sarmış evi.

Her şey yerli yerinde; masa, sürahi, bardak,
Serpilen aydınlıkta dalların arasından
Büyülenmiş bir ceylan gibi bakıyor zaman
Sessizlik dökülüyor bir yerde yaprak yaprak.
Biliyorum gölgede senin uyuduğunu
Bir deniz mağarası kadar kuytu ve serin
Hazların âleminde yumulmuş kirpiklerin
Yüzünde bir tebessüm bu ağır öğle sonu.

Belki rüyalarındır bu taze açmış güller,
Bu yumuşak aydınlık dalların tepesinde,
Bitmeyen aşk türküsü kumruların sesinde,
Rüyası ömrümüzün çünkü eşyaya siner.

Her şey yerli yerinde bir dolap uzaklarda
Azapta bir ruh gibi gıcırdıyor durmadan,
Bir şeyler hatırlıyor belki maceramızdan
Kuru güz yaprakları uçuşuyor rüzgârda.

(*Bütün Şiirleri*)

BÜTÜN YAZ

Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede...
Sen zambaklar kadar beyaz
Ve ürkek bir düşüncede,

Sanki mehtaplı gecede,
Hülyan, eşiği aşılmaz
Bir saray olmuştu bize;
Hapsolmuş gibiydim bense,
Bir çözülmez bilmecede.
Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede.

(*Bütün Şiirleri*)

MAVİ, MAVİYDİ GÖKYÜZÜ

Mavi, maviydi gökyüzü
Bulutlar beyaz, beyazdı
Boşluğu ve üzüntüsü
İçinde ne garip yazdı...

Garip, güzel, sonra mahzun
Işıkla yağmur beraber,
Bir türkü ki gamlı, uzun,
Ve sen gülünce açan güller

Beyaz, beyazdı bulutlar,
Gölgeler buğulu, derin;
Ah o hiç dinmeyen rüzgâr
Ve uykusu çiçeklerin.

Mor aydınlıkta bir çınar
Veya kestane dibinde;
Mahmur süzülen bakışlar
İkindi saatlerinde...

Birden gülümseyen yüzün
Sabahların aynasında
Ve beni çıldırtan hüzün
İki bakış arasında.

Kimbilir şimdi nerdesin?
Senindir yine akşamlar;
Merdivende ayak sesin
Rıhtım taşında gölgen var.

(*Bütün Şiirleri*)

AHMET KUTSİ TECER
(1901-1967)

NERDESİN

Geceleyin bir ses böler uykumu,
İçim ürpermeyle dolar: –Nerdesin?
Arıyorum yıllar var ki ben onu,
Âşıkıyım beni çağıran sesin.

Gün olur sürüyüp beni derbeder,
Bu ses rüzgârlara karışır gider.
Gün olur peşimden yürür beraber,
Ansızın haykırır bana: –Nerdesin?

Bütün sevgileri atıp içimden,
Varlığımı yalnız ona verdim ben,
Elverir ki bir gün bana derinden,
Ta derinden bir gün bana "Gel" desin.

(*Ahmet Kutsi Tecer, Kişiliği, Sanat Anlayışı ve Tüm Şiirleri*)

BESBELLİ

Besbelli ölümüm sabahleyindir.
İlk ışık korkuyla girerken camdan,
Uzan, başucumda perdeyi indir,
Mum olduğu gibi kalsın akşamdan.

Sonra koş terlikle haber vermeye,
"Kiracım bu sabah can verdi" diye,
Üç beş kişi duysun ve belediye,
Beni kaldırmaya gelsin, odamdan.
Evden çıkar çıkmaz omuzda tabut.
Sen de eller gibi adımı unut.
Kapımı birkaç gün için açık tut,
Eşyam bakakalsın diye arkamdan.

(*Ahmet Kutsi Tecer, Kişiliği, Sanat Anlayışı ve Tüm Şiirleri*)

RÜZGÂRGÜLÜ

Her yandan duyarım bir gül kokusu,
Meltemle dağıtır uzak bahçeler.
Günbatısı, poyraz ve gündoğusu,
Cenup rüzgârları ruhumu çeler.

Bilmem ki nerede bu gizli bahar?
Nereden bu ıtrı alıyor rüzgâr?
İklimler dışında bir iklim mi var?
Ne fecir bir şey der, ne şafak söyler.

Gün olur çağırır beni her ufuk,
Sevdalar eline başlar yolculuk,
Elinde bir rüzgârgülü, bir çocuk,
Durmadan yüzüme bakarak üfler.

(*Ahmet Kutsi Tecer, Kişiliği, Sanat Anlayışı ve Tüm Şiirleri*)

BİR TOPRAK İŞÇİSİNE

Sen omzunda yorgan, elinde torban,
Sen mevsim işçisi, büyük gezginci,
Doğduğundan beri sen, anan, baban,
Orakçı, çapacı, ırgat, ekinci.

Sen, anan ve baban... Siz topraksızlar,
Sizi ben tanırım uzun yollardan.
Siz ey yığın yığın büyük yalnızlar,
Sizi de yaratmış bizi yaradan.

Ekip biçtiğiniz toprak sizindir,
Sizindir zorluğu, derdi, mihneti.
Sizin çektiğiniz derde dar gelir,
Tanrının ambarı olsa cenneti.

Ve cennet, dünyanın kurulduğundan
Beridir Tanrı'nın düşüncesidir
Sen sabrını yere çaldığın zaman
Bu güzel hulyadan Tanrı ürperir.

Siz ey yığın yığın büyük yalnızlar,
Sizi de yaratmış bizi yaradan.
Ey mevsim işçisi, ey topraksızlar,
Sizin toprağınız size bu vatan.

(*Ahmet Kutsi Tecer, Kişiliği, Sanat Anlayışı ve Tüm Şiirleri*)

BAĞLAMACIYA

Çal bağlamacı çal, eski türküler,
Dirilt nağmelerini ataların!
Dertli, Emrah, Ruhsat dile gelsinler,
Duyur sesini eski ustaların!

Gevheri, Seyrani, Sümmani'yi an,
Ömer gibi ağla, Kerem gibi yan,
Şakısın dilinde Karacaoğlan,
Bağlaman şenliğidir odaların.

Çal, söyle bir türkü uzun havadan,
Bir varsağı çağır, sonra bir destan,
Arkadan yine bir Karacaoğlan,
Günahsa boynuma hep kadaların.

"Yiğitler silkinip ata binende..."
Köroğlu'nun ruhu canlanır bende.
Bu türküyü söyler baban, deden de,
Sen de destancısı ol bu dağların.

Hani Dadaloğlu, Kuloğlu, Muslu?
Küsmüş parmakları, sazları yaslı.
Çal ozanların, âşıkların nesli,
Duyur sesini eski ustaların!

(*Ahmet Kutsi Tecer, Kişiliği, Sanat Anlayışı ve Tüm Şiirleri*)

HALİDE NUSRET ZORLUTUNA
(1901-1984)

GİT BAHAR

Çekil, bu gölgeli yolda gezinme...
Bahar, bakışların gene pek sarhoş.
Yanılıp gönlüme misafir inme:
Kapısı kilidli, mihrabı bomboş,
Mabedtir orası, meyhane değil!

Altınlı başında papatya niçin?
Sarı saçlarına penbe gül takın!
Git bahar, gönlümde ibadet için
Diz çöken kızları ürkütme sakın,
Kalbime girme, o kâşâne değil!

Ziyalar, kokular, renkler, çiçekler...
Ömrünün her günü bir başka düğün.
Bülbüller koynunda aşkı çiçekler,
Güller dökülürler göğsüne bütün.
Gerçekten güzelsin, efsane değil!

Git bahar, git bahar, uzaklarda gül!
Denize renginden bırak hediye;
Ufuklarda gezin, semaya süzül,
Sokulma kalbime peymane diye.
Gördüklerin kandil... peymane değil!

1981 (*Geceden Taşan Derdler*)

NECMETTİN HALİL ONAN
(1902-1968)

BOĞAZ RÜYASI

Son gül dağıldı, son kuş uçup gitti. Şimdi yaz
Yol yol sürüklenen sarı yaprak sesindedir.
Eşsiz güzelliğiyle hayalimde hep Boğaz;
Gönlüm yaz ortasında Bebek bahçesindedir.

Üstünde incecik buğudan tül, öbür kıyı
Sakin bir öğle sonrası hazziyle uykuda.
Bir ses, hüzünle perdeli, bir eski şarkıyı
Rüyada bir dua gibi söyler Küçüksu'da.

Artık uzak ve hatıralaşmış, güneşli yaz
Yaprakların tabiatı örten pasındadır;
Her an, yaz ortasında hayal ettiğim Boğaz
Masmavi, göz kapaklarımın arkasındadır.

(*Dünden Bugüne Türk Şiiri*)

BİR YOLCUYA

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak, bir devrin battığı yerdir.
Eğil de kulak ver, bu sessiz yığın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.

Bu ıssız, gölgesiz yolun solunda
Gördüğün bir tümsek, Anadolu'nda,
İstiklal uğrunda, namus yolunda
Can veren Mehmed'in yattığı yerdir.

Bu tümsek, koparken büyük zelzele,
Son vatan parçası geçerken ele,
Mehmed'in düşmanı boğduğu sele
Mübarek kanını kattığı yerdir.

Düşün ki, haşr olan kan, kemik, etin
Yaptığı bu tümsek, amansız, çetin
Bir harbin sonunda bütün milletin
Hürriyet zevkini tattığı yerdir.

(*Çakıl Taşları*)

ZEKİ ÖMER DEFNE
(1903-1992)

ILGAZ

Yıldızlar çamlara değer de geçer,
Gün burdan başını eğer de geçer,
Sular dizlerini döğer de geçer...
Bir Ilgaz, Er Ilgaz, Ilgaz, Yâr Ilgaz!

Başında bir tavus tuğ gibi çamlar,
Yollara dizilmiş tığ gibi çamlar,
Karşıdan bir zümrüt çığ gibi çamlar...
Bir Ilgaz, Er Ilgaz, Ilgaz, Yâr Ilgaz!

Dalı var: Göklere yeşil direktir,
Gülü var: dağlara düşman yürektir,
Yolu var: içinde yitsen gerektir..
Bir Ilgaz, Er Ilgaz, Ilgaz, Yâr Ilgaz!

(*Büyük Memleket Şiirleri Antolojisi*)

Ercüment Behzat Lav
(1903-1984)

KÖROĞLU'NDAN MEMİŞ'E MEKTUP

Atımla avradım öldü pusatım kırıldı
"Yeni bir at al
avrat çok tazelersin
pusatını da değiştir"
dediler öyle yaptım
Yeni at
huysuz çıktı
beni yere serdi
Yeni avrat
soysuz çıktı
Eşrafla yattı
Yeni pusat uğursuz çıktı
geri tepti beni ele sattı
Bunlardan hayır yok dedim yola düzüldüm
Pusat atsız avratsız bir yere gittim
Burada ömür
sürülmüş bir tarla kadar yatkın yumuşaktı
Hava süt beyazı
Ne donu var ne ayazı
bir su kadar ışıldaktı
Güneşi dağın doruğunda kazığa çakmışlar
buyrukla kararıp buyrukla ışımada
Deli gemsiz karayeli
kovuğa tıkmışlar
Ağaçları uslu uslu kaşımada
Yaprakların sallanıp hışımak ne haddine
Kuş adam hayvan sus pus
Bağırışmak yasak
İşe karışmak yasak
Yarışmak yasak
Dur yasak

>>

Otur yasak
Çiviyi ses çıkarmadan çak
Ağır ezgi yürü
Burnunu yerde sürü
Soluk alma
Etliye sütlüye dalma
Senden iyisi yok
Dikili ağızlar kulakta
"Nasıl olsa aş kaynıyor
Gırtlağa ister koçan girsin ister kor
Yaşayan ölüler geçinip gidiyor
Yön yöre güllük gülistanlık
Bize ne
yerin dibinde kül yutan
sığırtmaçlardan
Kapı kulları
kapınca davulları
ileti iletiveriyorlar bize
İlle ne var ne yok yalan yanlış
Ziyanlı çıkmazsın
Gel bu gidişe sen de alış"

Yetti canıma bu dirlik düzenlik
Özledim soysuz avradı
Huysuz atı uğursuz pusatı
Deli gemsiz karayeli
Heybemi sırtladım
gene sılama döndüm Memiş

(*Kaos*)

BİR KAHRAMANIN MİDESİ

Vahşi hayvanlara yediriyorlar ölülerimizi
Beyazlar bizimle savaşınca
Bizse kendimiz yiyormuşuz
Onları haklayınca

Böyle de olsa
Daha şerefli bir mezar değil mi
Hayvan bağırsaklarından
Bir kahramanın midesi?

(*Mau Mau*)

TOKAT

Bizim Papaz Efendi dedi ki:
"İsa bir yanağına tokat yedi
Öbür yanağını da çevirdi
İsa'nın yediği iki tokat
Roma'yı devirdi.."
Ben de Papaz Efendi'ye dedim ki:
"Ben de İsa Babamızın kuluyum
Her gün efendimden tokat yiyorum
Her tokat yiyişimde
Öbür yanağımı da çeviriyorum
Efendim niye devrilmiyor Roma gibi?
Roma'dan güçlü mü bizim efendi?"

(*Mau Mau*)

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI
(1904-1946)

SON DİLEK

Âşıkım, dağlara kurulu tahtım,
Çobanlar bağrımı dağlar da geçer.
Günümü yıl eden şu kara bahtım
Engin gurbetlerden çağlar da geçer.

Hasretle doldurur geçtiğim yeri
Vahşi kuş sesleri, yaban gülleri.
Bazan Akpınara giden bir peri
İnce yollarımı bağlar da geçer.

Örtse gözlerimi sonsuz bir diyar
Mezarım dağlara kalsa yadigâr,
Gönlümü çiğneyip geçen nazlı yar
Belki mezarımdan ağlar da geçer...

BURSA'DA AKŞAM

Bu gün de sonbahardan süzülüp doğdu akşam,
Dağların yere indi koyu, serin gölgesi;
Uludağ etekleri al ipekten bu akşam;
Düştü yeşil ovaya kubbelerin gölgesi...

Ufuklarda bu akşam ne sis var, ne bulut var;
Selvilerin içinde bir alev Emir Sultan.
İçten dualar gibi geçiyor sanki rüzgâr,
Bir ilâhi adaya benzeyen Yıldırım'dan.

Ovada ince yollar gölgeleniyor işte;
Karşıdan renk içinde solgun ay görünüyor.
Güneşin son nurundan bir damlacık içmiş de,
Şu karşıki kulübe bir saray görünüyor...

Gözlerine vurunca Kubbelerin gölgesi,
Öz cenneti gönlümle seyr ettim ben bu akşam;
Göklerde ne bir nefes, ne de bir kanad sesi;
Uludağ etekleri al ipekten bu akşam!..

BATAKLIK GÜNEŞLERİ

Kuyrukları düğümlü atlarımız çamurda,
Kamışlarla çizilmiş bir aynada gölgemiz...
Gözlerimiz, akşamdan süzülen ince nurda;
Karşımızda nehirle kucaklaşan bir deniz,
Kamışlarla çizilmiş bir aynada gölgemiz!..

Bu, uzun bir ova ki karlı dağlardan ıssız;
Suların üstündeki her sazlık birer ada,
Bacakları çırçıplak, sıtmalı bir köylü kız,
Bu bataklık içinde güneşle bir arada!..
Bacakları çırçıplak, sıtmalı bir köylü kız!..

Bu nurdan ve çamurdan ovayı bırakarak
Sürdük atlarımızı kızıl denize doğru!
Hâlâ orda, gözyaşı çamurlara akarak,
İzimizden fışkıran sulara dalan yolcu;
Bataklıkta güneşle birlikte kalan yolcu!..

UFUK HASRETİ

Sarp dağlardan örülmüş dört duvar içindeyim,
Nerdesiniz güneşler, nerdesiniz ovalar?
Dağılmaz, simsiyah bulutlar içindeyim;
Nerdesiniz güneşler, nerdesiniz ovalar!..

Yine duman kapladı zindanımda her yeri,
Çoruh'a savuruyor yaprakları sonbahar...
Nerdesiniz ey sabah ve akşam güneşleri;
Nerdesiniz atımı koşturduğum ovalar?..

Duvarlara çarparak çırpınan bir kuş gibi,
Gözlerim uzak, geniş bir ufuk arıyor.
Çoruh, dağlar içinde akamaz olmuş gibi;
Süzülerek geçtiği ovaları anıyor.

Ufuk... Ufuk... Upuzun deniz olsun, göl olsun!
Gözlerimi dikince kanarak indireyim;
Doğan, batan günleri içime sindireyim;
Ufuk... Ufuk... isterse alevden bir çöl olsun...

Bir gün ufuk derdine gönlümü verip bir an,
Ufuk!... diye dağları gözümle deleceğim!..
Bir gün, ufuk!.. diyerek bu çıplak kayalıktan,
Bir siyah kartal gibi göğe yükseleceğim...

ÇORUH AKŞAMLARI

Her akşam kayboluyor Çoruh uçurumlarda;
Kızıl bir damla güneş suyuna damlamadan!..
Sular, bütün kan rengi akarken her pınarda,
Dağların boğuştuğu bu kayalık diyarda,
Çoruh uyur suyuna bir ışık damlamadan!..

Girdapların kararmış gözleri süzülünce,
Korkunç birer dev gibi sulara girer dağlar.
Karlı dağlar ardından titrek bir ay gülünce
Çoruh zincir içinde bir esir gibi ağlar...
Korkunç birer dev gibi sulara girer dağlar...

Granit kayalara, akıntılara karşı,
Çekilip itilerek bir kayık sürüklenir;
Reisler bağrışır zalim rüzgâra karşı,
Girdaplarda bir kayık boşaltılır, yüklenir;
Çekilip itilerek bir kayık sürüklenir.

Her akşam kayboluyor Çoruh uçurumlarda;
Kızıl bir damla güneş suyuna damlamadan;
Sular, bütün kan rengi akarken her pınarda;
Dağların boğuştuğu bu kayalık diyarda
Çoruh uyur suyuna bir ışık damlamadan!..

Artvin 1933

DENİZ HASRETİ

Gözümde bir damla su deniz olup taşıyor,
Çöllerde kalmış gibi yanıyor, yanıyorum.
Bütün gemicilerin ruhu bende yaşıyor;
Başımdaki gökleri bir deniz sanıyorum.

Nasıl yaşayacağım ey deniz, senden uzak?...
Yanıp sönüyor gibi gözlerimde fenerin!..
Uyuyor mu limanda her gece sallanarak,
Altundan çivilerle çakılmış gemilerin?..

Sevmiyorum suyunda yıkanmamış rüzgârı;
Dalgaların gözümde tütüyor mavi, yeşil...
İçimi güldürmüyor sensiz ay ışıkları;
Ufkundan yükselmeyen güneşler güneş değil!

Bir gün nehirler gibi çağlayarak derinden
Dağlardan, ormanlardan sana akacak mıyım?
Ey deniz, şöyle bir gün sana bakacak mıyım?
Elma bahçelerinden, fındık bahçelerinden?..

Artvin 1933

TAHTACI GÜZELLERİ

Güneşi baltaların
Ucunda taşıyarak,
Burdan daha çok uzak
Bir ormana gidiyor

➤➤

Tahtacı güzelleri...
Yemyeşil ormanların
Baş tacı güzelleri....

Kırmızı, al, yeşil, mor
Fistanları rüzgârın
Elinde birer bayrak;
Gür, siyah saçlar, gümüş
Paralarla karışık;
Omuzlara dökülmüş;
Çam kokusuyla dolu
Taşkın göğüsler açık...

Türkülerle gidiyor
Tahtacı güzelleri...
Kırmızı, al, yeşil, mor
Fistanları rüzgârın
Elinde birer bayrak
Semiz katırlarıyla
Yapraklara basarak
Ormanlardan ormana,
Türkülerle gidiyor
Tahtacı güzelleri....
Yemyeşil ormanların
Baş tacı güzelleri...

SARIKIZ MERMERLERİ

Afrodit, aşk tahtını kurmuş yüksek başında,
Yakub'un rüyasından sanki iz var taşında...
Şahikanda yaşamış efsane dünyaları,
Senden birer parçaymış kâinatın dağları...
Yalçın tepelerinde kartal saklı yuvalar,
Eteğinde Aşil'den ses veren Truvalar;
Binbir çiçek açarken ormanlarında yer yer,
Saçlarını tatarmış körfezinde periler...
Bahar meşalelerle sende alkışlanırmış
Yapraklar solarken de başında ağlanırmış...
Venüs, şen sahilinde yatarmış kumsallara,

»

Her taşın bir taç gibi sunulmuş krallara...
İlyad'ı çamlarının dibinde yazmış Homer,
Lesbos'dan akşamları seyretmiş seni Bodler...
Barbaros, göklerinde tanımış ülkerini,
Yeşil ormanlarında yapmış gemilerini...
Sarıkız'ın derdiyle çatlamış kayaların,
Sarıkız'ı anarak esiyormuş rüzgârın;
Taşında ve suyunda ağlıyor onun sesi,
Zümrüt tepelerinde türkmenlerin kâbesi...
Mağrur güzelliklerin ruhumda ve tenimde,
Senin yüksek başından dileğim var benim de...
Bir şey istemiyorum, ne çiçek, ne de çemen...
Ne dağ çileklerinden, ne beyaz çam balından,
Ne gemiler yapılan o kızıl çam dalından...
Ne ceylan, ne de ince türkmen dilberlerinden...
Bir parça istiyorum meşhur mermerlerinden...
Ne üstüne destanlar, sevdalar yazmak için;
Ne şekilsiz derdime bir şekil kazmak için
Fıskiyeli havuzlar, heykeller kurmuyorum;
Mermerinden saraylar yapıp oturmuyorum;
Bir şelâle parçası, bir kevser ister gibi
Onu çürütmeyecek bir cevher ister gibi;
Bir parça istiyorum meşhur mermerlerinden...
Ne ceylan, ne de ince türkmen dilberlerinden;
Sarıkız'ın gözyaşı damlamış bir yerinden
Bir parça istiyorum meşhur mermerlerinden...
Toprağına gömdüğüm bir dağ sümbülü için,
Eteğine koyduğum bir küçük ölü için...

(*Sarıkız Mermerleri*)

BİR HANÇER İSTİYORUM

Portakallar altında geçmiyor bu yıl güzüm;
Gönlüm, uzak bir köyün gelecek baharında!..
Aylar var ki, ey Tanrım, görünmez oldu yüzüm
Dor atlı yaylıların süslü aynalarında!..

Dağlar önümde boy boy, güneş gözümde tel tel;
At üstünde söylenen şiirler kadar güzel,
Türküler yakılacak ölümler istiyorum.

Bayburt'un kalesinden sakatlar geçmez elbet;
Çoruh'un sularından hastalar içmez elbet,
Yiğitçe saplanacak bir hançer istiyorum!..

İstanbul 1941

SON ŞEHİR

-Anneme-

Duvarda canlı ışıklar bir hayâl,
Bu yaldızından alevler taşan resim.
Ölümle gölgeli bir düştür, ihtimâl,
Bakıp bakıp bana mahzunlaşan resim.
Bu ince çerçeveden başlıyor düşüm,
Gözümde canlanıyor mavi bir liman.
Bu rengi, bilmiyorum, nerde görmüşüm?
Deniz parıltılı, dağlar duman duman...

Düşünce yollara köy köy, konak konak;
Nasıl arardık o aydın şehirleri?
Derinleşen uçurumlardan korkarak,
Nasıl geçerdik o azgın nehirleri...
Nasıl arardık o aydın şehirleri?..

Önümde şarkın o kar yüklü damları;
Ve işte buzdan ışıklarla bir şafak!
Beyaz ufuklara karşıydı camları;
Benim kızaktır o billûr yokuşta bak!
Ve işte buzdan ışıklarla bir şafak!

Bir ince kız gibi omuzumda mavzerim;
"Çakırcalım!" diye başlardı türküler...
Birer ateşti o çapraz fişeklerim;
Güneş batınca yavaşlardı türküler;
"Çakırcalım!" diye başlardı türküler...

Uzaklaşırken at üstünde bahçeden,
Düşerdi omuzuma nurdan bakışların.
Limon çiçekleri dallarda ürperen...
Alevlenirdi gururdan bakışların;
Düşerdi omuzuma nurdan bakışların...

Bu son şehirde kapanmıştı gözlerin:
Sütun sütundu uzaktan şelaleler.
Deniz güzel... geceler, çeşmeler serin...
Bahar sefasına dalmıştı bahçeler;
Sütun sütundu uzaktan şelaleler...

(*Yayla Dumanı*)

NECİP FAZIL KISAKÜREK
(1905-1983)

AYRILIK VAKTİ

Akşamı getiren sesleri dinle,
Dinle de gönlümü alıver gitsin.
Saçlarımdan tutup kor gözlerinle
Yaşlı gözlerime dalıver gitsin.

Güneşle köye in, beni bırak da
Küçüle küçüle kaybol ırakta.
Bu yolu dönerken arkana bak da
Köşede bir lahza kalıver gitsin.

Ümidim yılların seline düştü,
Saçının en titrek teline düştü,
Kuru yaprak gibi eline düştü,
İstersen rüzgâra salıver gitsin.

(*Örümcek Ağı*)

SAYIKLAMA

Kedim, ayak ucuma büzülmüş uyumakta,
İplik iplik sarıyor sükûtu bir yumakta
Hırıl hırıl,
Hırıl hırıl...

Bir göz gibi süzüyor beni camlardan gece,
Dönüyor etrafımda bir sürü kambur cüce
Fırıl fırıl,
Fırıl fırıl...

Söndürün lambaları uzaklara gideyim,
Nurdan bir şehir gibi ruhumu seyr edeyim
Pırıl pırıl,
Pırıl pırıl...

Sussun, sussun uzakta ölümüme ağlayan!
Gencim, ölmem, arzular kanımda bir çağlayan
Şırıl şırıl,
Şırıl şırıl...

Ne olurdu bir kadın, elleri avucumda,
Bahs etse yaşamanın tadından baş ucumda
Mırıl mırıl,
Mırıl mırıl...

(*Kaldırımlar*)

KALDIRIMLAR

I

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa karışan noktasında,
Sanki beni bekleyen, bir hayâl görüyorum.

Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık,
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
Bu gece yarısında iki kişi uyanık:
Biri benim, biri de uzayan kaldırımlar.

İçimde damla damla bir korku birikiyor.
Sanıyorum her sokak başını kesmiş devler.
Simsiyah camlarını üzerime dikiyor
Gözleri çıkarılmış bir âmâ gibi evler.

Kaldırımlar, ıztırab çekenlerin annesi;
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
Kaldırımlar, duyulur sükûn içinde sesi,
Kaldırımlar, içimde uzayan bir lisandır.

Bana düşmez can vermek yumuşak bir kucakta;
Ben, bu kaldırımların istediği çocuğum.
Aman, sabah olmasın bu karanlık sokakta;
Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum.

Ben gideyim yol gitsin, ben gideyim yol gitsin,
İki yanımdan aksın bir sel gibi fenerler.
Tak tak ayak sesimi aç köpekler işitsin,
Yolumda bir taak olsun zulmetten taş kemerler.

Ne ışıkta gezeyim, ne göze görüneyim,
Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları!
Islak bir yorgan gibi iyice bürüneyim,
Örtün üstüme, örtün serin karanlıkları.

Uzanıverse gövdem taşlara boydan boya,
Alsa şu soğuk taşlar alnımdaki ateşi.
Dalıp sokaklar kadar esrarlı bir uykuya,
Ölse kaldırımların karasevdalı eşi...

II

Başını bir emele satan kahraman gibi,
Etinle, kemiğinle sokakların malısın.
Kurulup üzerine bir taht-ı revan gibi,
Sonsuz mesafelerin üstünden aşmalısın.

Bahtın kaldırımlara düştüğü günden beri,
Kaynamış ruhlarınız bir derdin potasında.
Senin gölgeni içmiş onun göz bebekleri,
Onun taşı erimiş senin kafatasında.

İkinizin de ne eş, ne arkadaşınız var;
Sükût gibi kimsesiz, çığlık gibi hürsünüz.
Dünyada sakınacak bir kuru başınız var,
Onu da ne tarafa olsa götürürsünüz.

Ömrünüz taş olsa da gide gide yorulur,
Bir gün ölüme çıkar bu yolun kıvrımları.
Ne kaldırımlar kadar seni anlayan olur,
Ne senin anladığın kadar kaldırımları...

(*Kaldırımlar*)

OTEL ODALARINDA

Bir merhamettir yanan daracık odaların
İsli lambalarında, isli lambalarında.

Gizli bir akis kalmış gelip geçen her yüzden
Küflü aynalarında, küflü aynalarında.

Atılan elbiseler boğazlanmış bir adam,
Kırık masalarında, kırık masalarında.

Bir sırrı sürüklüyor terlikler pıtır pıtır
İzbe sofalarında, izbe sofalarında.

Atıyor sızıların çıplak duvarda nabzı
Çivi yaralarında, çivi yaralarında.

Duyuluyor zamanın tahtayı kemirdiği
Tavan aralarında, tavan aralarında.

Ağlayın âşinasız, sessiz can verenlere
Otel odalarında, otel odalarında...

(*Kaldırımlar*)

HIRS

Sen kaçan bir yavru ceylansın dağda,
Ben peşine düşmüş bir canavarım.
İstersen dünyayı çağır imdada,
Yeryüzünde bir sen, bir de ben varım!

Seni korkutacak geçtiğin yollar,
Arkandan gelecek hep ayak sesim,
Sarıp vücudunu hayâlî kollar,
Enseni yakacak ateş nefesim.

Kimsesiz odanda kış geceleri
İçin ürperdiği demler beni an!
De ki: "Odur sarsan pencereleri!.."
De ki: "Rüzgâr değil, odur haykıran!"

Göğsümden havaya kattığım zehir
Solduracak bir gül gibi ömrünü,
Kaçıp dolaşsan da sen şehir şehir,
Bana kalacaksın yine son günü.

Hırsım gibi sonsuz yaşarsan sen de,
Ben ölümle sırdaş olur beklerim.
Hırsıma toprağı rakib etsen de,
Mezarında bir taş olur beklerim.

(*Kaldırımlar*)

HEYKEL

Yıllar bir gözyaşı olup da kaymış
Bu eski heykelin yanaklarında.
Yapraktan saçını yerlere yaymış,
Sonbahar ağlıyor ayaklarında.

Süzüyor ufukta bir kızıl yeri
İçi karanlıkla dolu gözleri.
Alnında akşamın ince kederi,
Sessizliğin sırrı dudaklarında.

Yanan bir kâğıtta nasıl bir satır
Kaybolursa, akşam onu karartır.
Artık o silinen bir hâtıradır
Bu ıssız bahçenin uzaklarında.

(*Kaldırımlar*)

TABUT

Tahtadan yapılmış bir uzun kutu,
Baş tarafı geniş, ayak ucu dar,
Çakanlar bilir ki bu boş tabutu
Yarın kendileri dolduracaklar.

Her yandan küçülen bir oda gibi
Duvarlar yanaşmış, tavan alçalmış.
Sanki bir taş bebek kutuda gibi
Hayalim içinde uzanmış kalmış.

Cılız vücuduma tam görünse de
İçim bu dar yere sığılmaz diyor.
Geride kalanlar hep dövünse de
İnsan birer birer gene giriyor.

Ölenler yeniden doğarmış, gerçek
Tabut değildir bu, bir tahta kundak.
Bu ağır hediye kime gidecek
Çakılır çakılmaz üstüne kapak?

SANATKÂRIN ÇİLESİ

Tanrım diledi ki bir gün bu adam,
Gezdirsin boşluğu ense kökünde,
Ve uçtu başından birdenbire dam,
Gökü bir çatlağın yardığı günde.

Evet, her şey bende bir gizli düğüm;
Ne ölüm terleri döktüm... nelerden...
Dibi yok göklerden yeter ürktüğüm,
Yetişir çektiğim mesafelerden.

Ufuk bir tilkidir, kaçak ve kurnaz.
Yollar bir yumaktır, uzun dolaşık.
Her gece rüyamı yazan sihirbaz.
Tutuyor önümde bir mavi ışık.

Bu mu rüyalarda içtiğim cennet,
Sırrını ararken patlayan gülle,
Yeşil asmaları kavrayan şehvet.
Karınca sarayı bölünmüş gülle.

Ensemin örsünde bir çelik balyoz,
Kapandım yatağa, son çare diye.
Bir kanlı şafakta bana çil horoz
Yepyeni bir dünya etti hediye.

Rabbim bir isim ver bana halimden,
Herkesin bildiği dilden bir isim,
Eski esvaplarım tutun elimden,
Aynalar, söyleyin bana, ben kimim?

Ne yalanlarda var, ne hakikatte,
Gözümü yumunca gördüğüm nakış.
Boşuna gezmişim, yok tabiatte
İçimdeki kadar iniş ve çıkış.

(*Sonsuzluk Kervanı*)

BU YAĞMUR...

Bu yağmur.. bu yağmur.. bu kıldan ince,
Öpüşten yumuşak yağan bu yağmur.
Bu yağmur.. bu yağmur.. bir gün dinince
Aynalar yüzümü tanımaz olur.

Bu yağmur kanımı boğan bir iplik,
Karnımda acısız yatan bir bıçak.
Bu yağmur, yerde taş ve bende kemik
Dayandıkça çisil çisil yağacak.

Bu yağmur.. bu yağmur.. cinnetten üstün;
Karanlık, kovulmaz düşüncelerden.
Cinlerin beynimde yaptığı düğün
Sulardan seslerden ve gecelerden.

(*Sonsuzluk Kervanı*)

SAİT FAİK ABASIYANIK
(1906-1954)

ŞİMDİ SEVİŞME VAKTİ

Çıplak heykeller yapmalıyım.
Çırılçıplak heykeller
Nefis rüyalarınız için
Ey önümden geçen ak sakallı kasketli,
Yırtık mintanından adaleleri gözüken
Dilenci
Sana önce
Şiirlerin tadını
Aşkların tadını
Kitaplardan tattırmalıyım
Resimlerden duyurmalıyım, resimlerden...

Şu oğlan çocuğuna bak
Fırça sallıyor
Kokmuş manifaturacının ayağına
Dörtyüzbin tekliğinden
On kuruş verecek.

Seni satmam çocuğum
Dörtyüzbin tekliğe,
Ne güzel kaşların var
Ne güzel bileklerin
Hele ne ellerin var, ne ellerin.

Söylemeliyim,
Yok
Yok... meydanlarda bağırmalıyım.
Bu küçük
Güllerin buram buram tüttüğü
Anadolu şehri kahvesinde
Kiraz mevsiminin
Sevişme vakti olduğunu.

Resimler seyrettirmeli, şiirler okutturmalıyım
Baygınlık getiren şiirler

Kiraz mevsimi, kiraz
Küfelerle dolu pazar.
Zambaklar geçiriyor bir kadın.
Bir kadın bir bakraç yoğurt götürüyor
Sallıyor boyacı çocuğu fırçasını
Belediye kahvesinde hâlâ o eski, o yalancı
O biçimsiz bizans şarkısı.

Sana nasıl bulsam, nasıl bilsem,
Nasıl etsem nasıl yapsam da
Meydanlarda bağırsam
Sokakbaşlarında sazımı çalsam
Anlatsam şu kiraz mevsiminin
Para kazanmak mevsimi değil
Sevişme vakti olduğunu...

Bir kere duyursam hele güzelliğini, tadını,
Sonra oturup hüngür hüngür ağlasam
Boş geçirdiğim, bağırmadığım sustuğum günlere
Mezarımda bu güzel, uzun kaşlı boyacı çocuğunun
Oğlu bir şiir okusa
Karacaoğlan'dan
Orhan Veli'den
Yunus'tan, Yunus'tan...

(*Şimdi Sevişme Vakti*)

O VE BEN

Sana koşuyorum bir vapurun içinden
Ölmemek, delirmemek için...
Yaşamak; bütün âdetlerden uzak
Yaşamak...

Hayır değil, değil sıcak;
Dudaklarının hâtırası;
Değil saçlarının kokusu
Hiçbiri değil.
Dünyada büyük fırtınanın koptuğu böyle günlerde
Ben onsuz edemem.
Eli elimin içinde olmalı,
Gözlerine bakmalıyım,
Sesini işitmeliyim.
Beraber yemek yemeliyiz
Ara sıra gülmeliyiz
Yapamam, onsuz edemem.
Bana su, bana ekmek, bana zehir
Gibi gelen çirkin kızım.
Sensiz edemem!

(*Şimdi Sevişme Vakti*)

BİR ZAMANLAR

Bazı akşam üstleri, oturur
Hikâyeler yazardım,
Deli gibi!

Ben hikâye yazarken
Kafamdaki insanlar
Balığa çıkarlardı.

Kadınlar,
Kahve cezvelerini ısıtan, mavi ışıklı ispirto lambalarını
yakarlardı
–Geceleyin, karanlıkta, bir dağ başında–
Bir değirmenci;
Yüzükoyun kapanırdı uzun uykusuna.

Köylüler gelirdi
Bakraçlarıyla pazara
Yoğurt satmaya.
Çıplak bir çocuk ayakları avucumda idi

»

Sokakta diz boyu kar vardı
Bir köprü başında
Bıçaklardım istediğimi;
Atardım kendimi, büyük şehirlerin
Asma köprülerinden suya,
Duyardım suyu yardığımı.
Görürdüm:
Suya düşüşümün
Köprüye fışkırttığı suyu.

(*Şimdi Sevişme Vakti*)

BİR MASA

Bize bir masa ayır Yanakimu
Aleksandramla benim için
Bir masa
Üstü çiçeksiz
Örtüsü gazeteden
Şarabı aşktan
Hem hülyadan
Aleksandram mızıka çalsın
Siyaha çalar parmaklariyle
Güftesi bayağı şarkılar
Adî havalar
Meyhane acı zeytinyağı koksun
Sen hoşnud ol Yanakimu.

(*Şimdi Sevişme Vakti*)

KÖPRÜ

İnsanlar köprüden geçmediği zaman
Acaba köprü düşünür mü?

Çamaşır mandalını gözlerinde sallayan meczubun geçtiğini
Üsküdar iskelesinin kanapelerinde güneş banyosu yapanı
Üsküdar kıyılarının ötesindeki
Kastamonu, Sivas, Safranbolu, Erzurum'u.

Burada insanların içinde büyük dürbünler,
Güller gibi açmıştır,
Yufkacılar burada açarlar, koskocaman oklavalarla
–İçlerindeki hamurdan–
Şeffaf ve titrek memleket rüyalarını.

Alyanaklı, beyaz, kalın şekerciler;
Akide ve bergamutlarını mermer tezgâhlara vurdukları zamanki kasvetsiz hallerini burada kaybeder, burada şairleşirler
Hışırtı ile ve kocaman bıçaklarla kesilen tahan helvalarının kokusu ellerinde
Askeri müzedeki, balmumundan yeniçeri heykelleri gibi, güzel, büyük insanlar
Burada omuz omuza;
Kötü yağlarla yaptıkları börekten şişmanlamış, iyi insanlarla
Dalgıcı seyrederler.

Onlar ki küçük parmaklarını birbirine vermişlerdir.
Onlar ki sarı elbiselerinin içinde
Kazsız köyün sıcak gecelerini
Kırağıları ve zelzeleleri, feyezanları ve harbleri görmüşlerdir;

Onlar ki yağsız köpüklü ayranlar içmiş, taşlı bulgur pilâvı yemişlerdir;
Küçük parmaklarını birbirine vererek...
Bazan birdenbire sarası tutup düşerek...
Nereden gelir, nereye giderler
Küçük parmaklarını birbirine vererek?
Bunlardır köprünün sair filmenamları.

Hepsi yirmişer, otuzar yaşında ihtiyar rüyaları görmüş;
Aşağıda, İstanbul bıçkınlarının söğüştüğü sandallarda,
Balıkçıların torik yakaladığına - onlardan daha çok memnun;
Çifti altmış paraya satılan bayat simitlerden hoşlanırlar.

Onlarda her şey bir derin uykudadır.
Kahramanlık, dostluk, sevgi ve müsamaha...
Bütün lüzumlar ve lâzımlar.
Şu ensesi dümdüz ustura ile alınmış
Saçları arkaya taranmış,
Bol elbiseli, altın bakışlı, sarışın uzun bacaklı adam
Kimdir biliyor musunuz?
Onu köprüden başka, bir de eski polisler tanır:
–Ulan sen yine buralarda mısın? derler

Omuzlarını kısar, ellerini cebinden çıkarır, atar ağzından
cigarasını
–Gidiyoruz be mâvin bey ağabey, der.
Bu meşhur yankesici Yedikuleli İstavrodur
Ve hoş çocuktur.

Bir başkası gece saat ondan sonra vapurları ve ışıkları sey-
reder güler.
Ah ona bir bilet alan olsa dünyayı dolaşmak işten değil;
Onun yanındaki gitmemeyi, gitmek isteyerek düşünmekte,
Yalnız bu sonuncuda her şey yalancı, hülya ve melânkolidir.

Her kim ki bir arkadaş bulmak için dolanmakta ise
Ondan çekinmeli...
Köprüde arkadaş olunmaz;
Köprüden seyredilir.

(*Şimdi Sevişme Vakti*)

MARİKULA DOĞUR

İstemem eski rüyalardaki kadın resimlerini:
Tombul ve beyaz.
Bana bir taze dişin, yazın kumsalda kızarmış
Tüyü altın bacağın yeter
Ve tren yollarında tüten öğlelerin...
Kışın şarap içtiğimiz kahvelerdeki
Boyalı kadınlar rüyası... bitsin.

Ne su başlarında tavus tüyleri gibi çeşitli böceklerin
 hasreti
Ne çayır içinde gülüşen çocukların yırtık mintanları
Sen: Taze dişlerinde hıyar kokusu...
Ağzında olgun domateslerin çekirdeği,
Karpuz ve erik.

Doldursun bütün bu sahili Marikula
Çıplak dizlerinde ağları ördüğün zaman
Birdenbire sancılanarak yapacağın çocuklar.
Vapurlara seslenecekler Marikula:
– Hey, kaptan dur!
Marikula doğur!
Her dokuz ay on günde ikizlerini
Sandallar boş bekliyor.
Balık yalnız tutulmuyor Marikula;
Bacakları çevik çocuklarım sendedir!
Doğur Marikula doğur!

(*Şimdi Sevişme Vakti*)

İLHAMİ BEKİR TEZ
(1906-1984)

İKİ LAF

Poliste adımızı sordular,
–Bileklerimize kelepçe vurdular–
Dedik ki biz oyuz
Dosyada künyemiz vardır.
Babamız Ahmet annemiz Fatma...
Vaktimiz yoktu evlenemedik
dedik;
Nüfusta kaydımız bekârdır.
Ne avrat, evlat ne dünür...
Yirminci asırda her şair
bizim gibi düşünür.

İçerde küf ve nem
Demir parmaklık arkasında ışıltılar!
–Geç dediler;
Aralandı kapı, yürüdük,
Eğildi üstünden atladık– duvar.
Sağnak sağnak
Yağıyordu gökten aydınlık
Yürüdük...
Yer bizimle
gökler bizimle
Sular bizimle başladı yürümeğe,
Yürüdük
Demirkapı, Ahırkapı, Adliye.
Yürüdük...
Bileklerimizde tel kelepçe
Bütün gece...

Yargıçta suçumuzu sordular
–Bileklerimizde karakol mühürü vurgular–
Dedik ki çok
Dedik ki yok

Dedik ki adam öldürmedik kan içmedik
Yalnız iki laf dedik
Dedik ki
Gün ağardı göğe bak!
Dedik ki
Güneş doğsa sırtımız ısınacak!
Dedik ki çok

Hür bir dünyada mesut insanlar
Onlar için yemiş verir ormanlar
İnsan büyür mihnet küçülür
Ve pürüzsüz sular gibi akar zamanlar.
Yıldızlar omuzların hemen tepesinde
Keder ve hınç Kafdağı'nın ötesinde
Gök bir anneçınar gibi üstünde onların
Ve onlar oynaşırlar bu çınarın gölgesinde

Sokakta yolumuza durdular.
Neticeyi sordular.
Dedik ki
Ya kırmızı, ya sarı!
Şahit edip deriz ki gökleri ve tarlaları
Adam öldürmedik kan içmedik!
Yalnız iki laf dedik.

(*Şiirler*)

GURBET

Değerli katınızadır..
Yazan Pötürgeli Hamzadır
Alan gurbette Abdülkerim..
Evvela mahsus selam eder
İki gözlerinden öperim.
Elhamdülillah ki sağız!
Dört nala koşuyor zaman
Günün birinde konuşacağız.
Nasılsınız?
Nasıl Ahmet?

Tütüm tütüm tüter gurbet
Siz orda biz burada
Gurbet bıçaktır yarada
İstanbulda sıkıyönetim
Örfidare Ankarada..

Nasılsınız Sabiha Hanım,
Nasılsınız Zikri Ağabey?
Ölüm değil bir şey
          Ayrılık zor!

Orada İslam mezarlığı var mı,
Yabancılar nereye gömülüyor?
Kaçınız öldü kaçınız sağ?..
Sağ kalanlar hiç olmazsa
          Gönderin resminizi!

Çok değiştinizse eğer
Resme yazın isminizi
Küçüktüm İtalyayı gördüm
Kayalar maviliklere uzanıyordu;
Özlem özlem yanıyordu
          Deniz fenerlerinde şey...
Nasılsınız yiğit Mehmet,
Nasılsın Zikri Ağabey?

Sonrasını hatırlamam
Nereye geçti vapur,
Nereden su içti vapur
          hatırlamam...

Simirna'da incir üzüm
Kilikya'da çeltik pamuk;
Ana avrat çoluk çocuk
Sattılar üç batmana!

Altıncı filo yoldadır.
Müslüman evlerinde
Naylon kadın külotları biçiliyor...
Ölmek değil bir şey,
Satılmak zor!

Hatırlıyorum ki hürdük,
Tepelerde yükselen ayı görürdük,
Bakracımız bakırdandı ay gibi
Evlere taze süt götürürdük.
İskambil oynardık altı kol,
Fasulye pişirirdik elimizle;

Burnunu silerdik helal çocukların
kendi mendilimizle.

O ne yoldu göklere açılan yol!
O ne tatlı şeydi ümit!
Açıl be paslı kilit!

Bir vatan ki
Çığlık çığlık
Akardı şarkılar caddelerinde çığ gibi.
Bir vatan ki
Şimdi
Çemberi paslı
Üç kaburga kemiği kırılmış
Eski bir şarap fıçısı gibi.
Gurbetteyiz gurbet!

İşte böyle yiğit Ahmet,
İşte böyle Abdülkerim!

Tekrar selam eder
İki gözlerinden öperim.

Elhamdülillah ki sağız;
Dört nala koşuyor zaman
Yakında bulaşacağız

Dağlarda ateş yakan çobanlar
Artık atom enerjisinde ısınır
Fildişi parmaklarından akar zamanlar
Milyonca ve milyonlarca asır

>>

Tek bir ülke ve tek bayrak,
Ne sınır, ne sınıf, ne diktatör,
Bizimdir bu deniz, bu gök, bu toprak
Duy ve düşün ve gör.

Duy ve düşün Kerim!
Sondan bir öncesidir bu,
Gözlerinden yanaklarından öperim!.

(*Şiirler*)

SABAHATTİN ALİ
(1907-1948)

HAPİSHANE ŞARKISI

V

Başın öne eğilmesin
Aldırma gönül, aldırma
Ağladığın duyulmasın,
Aldırma gönül, aldırma

Dışarda deli dalgalar
Gelip duvarları yalar;
Seni bu sesler oyalar,
Aldırma gönül, aldırma

Görmesen bile denizi,
Yukarıya çevir gözü:
Deniz gibidir gökyüzü;
Aldırma gönül, aldırma

Dertlerin kalkınca şaha
Bir küfür yolla Allaha...
Görecek günler var daha;
Aldırma gönül, aldırma

Kurşun ata ata biter
Yollar gide gide biter;
Cezâ yata yata biter;
Aldırma gönül, aldırma

1933 (Dağlar ve Rüzgâr)

ASAF HÂLET ÇELEBİ
(1907-1958)

MISRI KADÎM

acaba ot gibi yerden mi bittim
acaba denizlerde mi şaşırdım
ve zamanı nasıl unutmaktayım

zaman unutulunca mısrı kadîm yaşanabiliyor
kendimi unutunca seni yaşıyorum
yaşamak
bu ânı yaşamaktır
ammon râ'hotep
veya tafnit
kim olduğunu bilmek istemiyorum
yalnız etrafından nefes almalıyım

dut bu a'ru ünnek pahper
kama pet kama tâ
mısır metinlerinde okuduğum cümleler
seninle okuduklarımsa büsbütün başka şeylerdi

seninle bir bahçedeyiz geliyor bana
orada hem var hem yok gibiyim
daha doğrusu bütün bir bahçe oluyorum
insanlığımdan çıkarak
kama pet
kama tâ

(*Om Mani Padme Hum*)

KUNÂLA

vakit geldi kunâla
hanyayı göreli çok oldu
tam kırk yılda seni buldum kunâla

►►

bu can tenden geçmeden
bu dünyadan göçmeden
bir kerecik sevmek çok değil
simsiyah saçların var kunâla
kemiklerine yapışık etlerin var
bir gün dökülecek
kunâla kuşu gibi gözlerin var
bir gün sönecek
kunâla
bu etlerin arkasında güzelliklerin var
benden başka kimse bilmiyecek

bu can içimde kuştur kunâla
seni görünce titrer
bu can gözümde mahabbettir kunâla
seni görünce yanar
bu can burnumda soluk olur kunâla
uçar gider.

bu can benden geçmeden
bu dünyadan göçmeden
bir tek seni sevmek çok değil

(*Om Mani Padme Hum*)

KORKUYORUM

etli dudakların var
yiyecek beni
korkuyorum
pitekantropum
dişim
hayvanım
birbirine yakın gözlerinden
uzun
ve yuvarlak
sıcak
karnından

gözlerin orman akşamlarından kalmadır
    anlaşılmaz sözlerin var
gündüzleri bam başka
        geceleri büyücüsün
korkuyorum
    mara'm
        şeytanım
sivri dişlerinden
    uzun ayaklarından
        ve simsiyah saçlarından
iyilikler dolu yüreğin var
    rahmetler taşıran
        seven
            ve okşayan
korkuyorum
    bodhisattva'm
        bilinmez dünyadan
            ve uyutan
                kucağından

(*Om Mani Padme Hum*)

MARİYYA

"Preguntias que significa
Saudade; voute dizer
Saudade e tudo o que fica
Depois te tudo morrer"
Maria Barbas

çin kadar uzaklardan
    can kadar yakından
sen bir masal kızısın
dün
    çinden gelmiştin
bu gün
    lizboa'dan

yüzünde tarçın kokusu
        gözünde cîn
bir gün buradan gidersin
                                        mariyya
can kadar yakın
            çin kadar uzak
lizboa boyalı haritalar da kapanır
bir gün buradan gidersin
                                        mariyya
aynalarda seni ararım
bu şehirde seni ararım

bu dünyada seni ararım
                                        mariyyaaa

            (*Om Mani Padme Hum*)

CEVDET KUDRET
(1907-1998)

TOPRAĞA BAĞLI

Ne uçmayı bilirim, ne gökten haberdarım,
Bir karış bile fazla yükselemem yerimden:
Toprağa basmak için yapılmış ayaklarım.

Bir karış bile fazla yükselemem yerimden,
Hasretle büyük, geniş semalara bakarım:
Toprak beni daima çeker eteklerimden...

(*Mütarekeden Sonrakiler*)

YEDİKULE'DE AKŞAM

Güneş vurdu başını bir kale kemerine!
Kuşlar yine bu akşam surlara otursunlar.
Baksınlar şu kocaman mahalle üzerine...

Kızıl bir aydınlıkta şaşırıp kaldı bunlar:
Ufak saksılar gibi görünüyor uzaktan,
Pencere camlarında kurutulan sabunlar...

Mademki ayni yükü sürüyecek her zaman:
Ne çıkar, çevirdiği dolabın kenarında
Şu bostan beygirinin gözünü bağlamaktan?..

Akşam Yedikulenin gezer sokaklarında:
Kızıl bir şerit gibi yolların ucu yandı,
Güneş, yardı başını bir kal'a duvarında..

Bostan korkulukları sanki bir kahramandı,
Kuşlara bahsederken büyük tasavvurundan!
Sular olduğu yerde bir defa halkalandı:

Akşam, attı kendini Yedikule surundan...

(*Mütarekeden Sonrakiler*)

SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL
(1907-1968)

AKŞAM VE DEVELER

Böyle yalçın dağlarda sessiz dolaşanlar kim?
Köyler, ufka dizilen tozlanmış birer resim;
Yollar, köyleri saran eskimiş çerçeveler...

Sesler çıkmadan söner paslı çıngıraklarda...
Yassı tabanlarını sürükler bir kenarda
Boynu kısa develer, boynu uzun develer.

Günle birlikte erir uyuklayan mor dağlar;
Ekilmemiş tarlalar, çalı bitiren bağlar,
Döker her kalbe kırık bir lambanın isini...

Adımlar derinleşir renklerin vedaında.
Bir dua okur gibi gezdirir dudağında
Deveci, türküsünü, yolcu, sevgilisini...

(*Başlangıcından Bugüne Türk Şiiri*)

YOLCULUK

Bir yaz günü, odamda kaparken bavulumu,
Çekecek koltuğumun parmakları kolumu
Her zamanki sesiyle bana: "Otur" diyecek.

Bütün kış geceleri duyduğum laflariyle,
Çıplak bir kadın gibi, beyaz çarşaflariyle
Beni uyutmak için yatağım esneyecek.

Yolda, adımlarımı çağıracak geriye,
Aralık kalan kapım belki dönerim diye
Penceremde buğudan bir damla yaş donacak.

Yürürken sağ omzuma hafif sesle ötüşüp,
-Bir evden anlaşılmaz fısıltılarla düşüp-
Bembeyaz bir el gibi bir güvercin konacak.

Dudağımı gizlice çekerek dudağına,
Akşam gibi düşecek vagon basamağına
Garda beyaz, dumandan bir kadının bedeni.

Son kampana çalacak ve son düdük ötecek
Mesafeler bir nokta halinde küçültecek
Külrengi istasyonda mendil sallayan beni...

(*Dünden Bugüne Türk Şiiri*)

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR
(1908-1969)

ÇANKIRI'DA AKŞAM

Soluyup kesik kesik
Rengi yüklenir çöker
Kervandır çanı eksik
Çankırı'da tepeler.

Bir garipçe iş olur
Meyva dalda kuş olur
Yamalar nakış olur
Benek olur bereler.

Kaya bile şimdi tül
Diken de bir çeşit gül
Dünyaya küskün gönül
Kapısını aralar.

Işıklar ipek olur
Yapraklar çiçek olur
Çalılar petek olur
Dolar kuru dereler.

Ana evlendir bizi
Bak renk renk, dizi dizi
Dallar asmış çehizi
Tamamlanmış töreler.

Ürperen bahçelerde
Bir içkidir keder de
Gökte kanar gider de
Gönüldeki yaralar.
Evler hisar kesilir
Yabanlar yâr kesilir
Ayvalar nar kesilir
Şarap olur şıralar.

Geceyle başlar akın
Ordulaşır bağ-ekin
Doğrulur Karatekin
Der: Benimdir buralar

Çankırı–1937 (*Benden İçeri*)

İKİ SES

Dışardan herkes: – Görmemiş ol, savuş..
İçimden bir ses: – Konuş! Konuş! Konuş!

Dışardan herkes: – Böyle uslu, yavaş..
İçimden bir ses: – Savaş! Savaş! Savaş!

Dışardan herkes: – Tıkırında işin..
İçimden bir ses: – Düşün! Düşün!. Düşün!

Dışardan herkes: – Bugüne uy, barın..
İçimden bir ses: – Yarın!. Yarın!. Yarın!.

1947 (*Benden İçeri*)

BAYBURT KOŞMASI

Çoruh coşkun Çoruh hırçın Çoruh şen
Ark boyunca nabız gibi atıyor
Bir tepede Âşık Zihni yer almış
Bir tepede Şehit Osman yatıyor

Bir sararmış beniz hali taşında
Kalesi var göğe ağmak peşinde
Kavakları yıldız öper düşünde
Kargaları firak firak ötüyor

Celâli'de çilesini denemiş
Hicranî'si sevgisizi kınamış
Zaman saat kulesinde tünemiş
Tezeklerde tütsü tütsü tütüyor

Kavağının suna gibi boyu var
Irmağında insan kapma huyu var
Oyunu var türküsü var suyu var
Gönülleri birbirine katıyor

Dağ ardında kovalarken biz onu
Çoruh bizi dâvet etti en sonu
Visâl yeri "Cumhuriyet balkonu"
Geç kalmışım çağıl çağıl çatıyor

Taşı oyan su bana da işledi
Köpük köpük yüreğimi dişledi
Madem Çoruh konuşmaya başladı
Âşık Ömer koşman burda bitiyor

(*Benden İçeri*)

YAŞAR NABİ NAYIR
(1908-1981)

SONBAHAR

Altın rengi gözleri yanan bir semaverdi,
Ilık bir çay kokusu akardı saçlarından.
Yanmanın lezzetini onda hissettim bir an
Ve yazın sevgisini bana önce o verdi.

Yaz gibi iri olgun meyvaları severdi,
Bir çocuk gibi şendi ve gülerdi her zaman
Bir mevsim gözlerinden içime doldu cihan
Ve güzel yaz günleri ne çabuk geçiverdi.

Artık donuk bir cam var mavi gökler yerinde.
Güneşi benden çalan o sıcak bakışlardır,
Ve yazı o götürdü mutlak beraberinde.

En güzel rüyaların bile bir sonu vardır:
Bir bahar rüzgârından alarak bir sabah hız
Mevsimlerin ömrünü yaşamıştı aşkımız.

Onu şimdi kaybettim ve şimdi sonbahardır.

(*Başlangıcından Bugüne Türk Şiiri*)

MUSTAFA SEYİT SUTÜVEN
(1908-1969)

SUTÜVEN

Bir kayadan duman duman
On yedi metre atlayan
Dağ kokusuyla yüklü su.

Boşluğa fırlayınca, saç
Düştüğü yerde üç kulaç
Mavi su, ak köpüklü su.

Şi'rin elindesin bugün
Eski masalların bütün
Canlanacak birer birer.

"Akha'lılar da bir zaman
Şâir, ilâhe, kahraman,
Şi'rini burda içtiler.

Hepsi tapardı rengine,
Rastlamamıştı dengine,
Hiçbiri, mor Tesalya'da.

Öyle füsunludur bu yer
Şi'rine borçludur "Homer"
Çünkü senindir "İlyada".

Eski, uzun zamanların
Tığ gibi kahramanların
Türküsüdür sesin henüz.

Dağda hayat uyandıran
Taşları duygulandıran
Bir son ilahesin henüz.

Afrodit olmadan ilah
Dağdan inerdi her sabah
Elde gümüş hamam tası.

Burda çıkardı örtüden
Kimseye gösterilmeyen
Gerdanı, göğsü, kalçası.

Altına mavi mermerin,
Üstüne ak köpüklerin
Kurt gibi saldırırdı hep.

Kimseye belli etmeden,
Hırsla kucakladıkça sen,
Göğsünü kaldırırdı hep.

Burda "Mogol", "Yunan", "Mısır"
"Med", "Roma", "Türk" asır asır
Taptı döküldüğün yere.

Tanrıların konakları,
Orduların otakları
Burda ererdi göklere.

Söylediğim masal değil;
Atları, kahraman "Aşil"
Burda sulardı bir zaman.

Burda gezerdi "Keykubad",
Burda keserdi "Mihridat",
Burda içerdi "Antuvan"!

Göğse nasıl batarsa diş
Öyle derinden işlemiş
Taşlara "Hektor"un izi.

Söyle, bugün niçin, neden
Bunca ilahlığınla sen
Kulluğa almadın bizi?

Halbuki bir "Yunan" kadar,
Hüsnüne her tapan kadar
Tapmayı biz de anlarız.

Bizleri başka görme sen;
Hüsnü, Huda kadar seven
Gönlü temiz adamlarız.

Hepsini at da bir yana,
Bâri o günlerin bana
Şi'rini söyle, tatlı su!

Şi'rini, geldiğin yerin
Şi'rini, eski günlerin
Söyle, köpük kanatlı su!

(*Bütün Şiirleri*)

SON KUMAŞ

Görmedim ilham atını,
Ben bu şiir san'atını
Bir deli kızdan okudum.

Sanatı öğretti bana:
Ben de bu tezgahtan ona
Türlü kumaşlar dokudum.

Altı buçuk yıl emeğim;
Gönlüm, elim gözbebeğim
Eskidi sırtında bütün.

Tam gözü doldurduğu gün,
Sevgiden almış gibi hız
Ansızın evlendi o kız.

İstedim ünler salacak,
Bir yaman örnekli duvak
Örmek o ruhum geline.

Ay ışığından bir ipek
Gamla beraber bükerek
Taktım ömür iğnesine.

İğneyi ilkin derime,
Sonra çürük gözlerime
Saplayarak, titremeden;

İşledim üç günde bakın:
Solmuş ümit yaprağının
Üstüne her duygumu ben.

Sanatım ermişti sona;
Gitti merasimle ona
Ellerimin son hüneri.

İşte o kızdan bu kumaş
Her yanı kıpkırmızı yaş,
Ertesi gün geldi geri!

(*Bütün Şiirleri*)

SAVAŞ VE BARIŞ ÜSTÜNE

Donovan'ın
Otuz tonluk bir tank
Sağ ayağını dişinin kovuğuna yerleştirince
Hastanede ameliyattan sonra ölürken
Karısını düşünmüş,
Karısıyla nasıl yattığını bile hatırlamış
Üstelik gözleri yaşarmıştır.
Donovan, vatan uğrunda
İşte böyle ölmüştür.

(*Bütün Şiirleri*)

B-T DENİZALTISI

Henüz bir balığa bile çarpıp öldüremeden
Yediği torpille denizin dibine
Uzandığı zaman
Kaptan emretti:
Vatan yolunda,
Disiplin üzre
Ölüme hazırlandılar.
Vatana can vermekten
Gurur duymak için tekrar emir aldılar.
Ve mağrur olmağa hazırlandılar.
Ne zaman ki şaka bitti
Oksijen bitti
Damarlardan hemoglobin ayağını çekti
Herşey silindi gözlerden,
Canın azizliği
Canın tadı,
Canın bir taneliği
Arasında ölüp gittiler.

(*Bütün Şiirleri*)

HASAN İZZETTİN DİNAMO
(1909-1989)

YİRMİBİRİNCİ YÜZYILIN İNSANLARINA ŞİİRLER
I

Bir Eyüp sabrıyla bekledim
Sabahı olmayan gecelerde.
Gül dalları yerine demir çubuklar vardı
Münzevî-münzevî pencerelerde.

Dört uzun yıl boyunca
Dışarda koskoca bir doğa
Baştan çıkaran kokularıyla
doldurdu yolları.
Her bahar göğün kapılarında
Şarkılar okudu tarla kuşları.

Apak bulutlar geçti habersiz
Âşıklığımdan, şairliğimden,
Bahar yağmurları bensiz yağdı
Ebemkuşağı açtı bensiz.

Bir Eyüp sabrıyla bekledim
Gübreliğinde günlerimin,
İnsanlar olmadı farkında
En küçük hünerimin.
Ne de bir kimsenin oldu haberi
varlığımla yokluğumdan.
Yalnız, bir bahar sabahına benzeyen çocukluğumdan
Ebemkuşakları gelirdi
eğlendirmek için beni,
İçinde çırılçıplak çimdiğim dereler
Söylerken kulağımın dibinde ninni
Bir bahar sabahı gibi güzel çocukluğumun
Kırık beşiğine başımı koyar
Uyanmadan günlerce uyurdum.

>>

Umudumu, dudaklarında büyük türküler
Ellerinde gelincik desteleri
karşımda bulurdum.
Öğrenme
istemem
bir Eyüp sabrı nedir
Torunlarımın torunu.
Say ki dedelerin bir masal yaşadı
Say ki acılar masaldı,
Öttür ölümsüzlüğe doğru borunu!

1939 (*Özgürlük Türküsü*)

MAPUSANEDEN AŞK SONNET'LERİ

Sonnet II

Anarım Yeşilırmağı aklıma düştükçe sen
O misket elmalarıyle yüklü bahçelerde
Ak yüzün, kumral saçın, apak elbisen
Açılıp görünür sisler içinde perde perde.

Yürürken kıyıdaki ince patikada
Yüzerdi durgun suda nilüfer gibi gölgen.
Ben, bir dal altında gizli karşı yakada
Geçip giderdin anan, kardeşlerinle sen.

Keşfettin mi düş kurmayı sen o çağında?
Dönerken bir yığın elma çiçeği kucağında.
En aşağı bencileyin dalgın görünürdün.

Yeşil çağıltılariyle akarken Yeşilırmak
Gelirdi tutsağın gibi içimden haykırmak,
Sense akarsu gibi, rüzgâr gibi hürdün.

(*Özgürlük Türküsü*)

ON BİRİNCİ SONNET

Kendimi varisi sanırdım şiir imparatorluğunun
Belki de bu yüzden ömrüm boyunca sürgünlerde gezdim.
İçimdeki altın yeleli arslanı görmeseydi kanun
Bir canavar gibi gurbet gurbet böyle sürülmezdim.

Güzel bir Türkiye hayali ve mutlu insanlar
Oturdu yazamadığım şiirlerime boydan boya.
Katakomplardan kalkan düşüncelerin döktüğü kanlar
Çaldı en uysal düşünceme bir kanlı boya.

Dikildi karşıma demirden yumruğuyla felek
Yol verdi birer birer geçsin diye cücelere
Sürdü beni taşından altın yapılmayan gecelere.

Beni demir kazıklara bağlarken sürgünler
Ve geçip giderken kaplumbağa gibi günler
Böğürüp dururdu danalar gibi salhanede gerçek!

(*Gecekondumdan Şiirler*)

HALKIM

Türkiyeli'm, türküm, benim garip halkım,
Her zaman görmek istedim seni
mutlular mutlusu,
Bu dünya güzeli yurdumda
Sıra dağlar gibi felaketler
sana kurdukça pusu
Ağulu dizelerle dolup taştı şarkım.

Ulusun döktüğü gözyaşının
Ağusu mermeri deler de geçer.
Kanlar geçer damar damar mermerden,
O, isterse canlanıp yürür mermer.

Meyhanelerde içen şairlerin
Elbette, saygıya değer tasaları.
Söyle, yalnızlıklarından başka hangi gölgenin
Ağırlığı altında çatırdar masaları?

Talihsiz sanatçıları memleketimin
Halkımın türküsünden uzakta
                    içtikçe içerler.
Sonra, birkaç münzevi okuyucunun
                    ölümsüzlüğünde
                    öbür yana göçerler

Kına beni, arkadaşım kına:
Yalnız, şunu bil ki rahattır içim,
Ellerim bulaşmadıkça ihanete,
Ellerim batmadıkça kana.

Kırk yıl geçtiğim yolları
İncileriyle süsledim gözyaşlarınının,
Gelip geçmesi için ulustaşlarımın,
Bağışlarım da beni bilmeyerek
                    bıçaklayan insanımı,
Bağışlarım bilmeyerek alsa da canımı
Suratıma bilerek tükürene beslerim kin.
Dikilir durur ortasında tanyerinin
Şair nöbettedir insanlar uyusun
Şiir nöbettedir insanlar uyusun,
Bu topsuz, tüfeksiz nöbetçinin
Gölgesinde korkusuz canlar uyusun.

Ne güzel ölümsüzlüğü
            halkların,
              halkların.
Sonra, onların göğüslerinde yatan
Mutluluk düşlü şarkıların.
Oturur bir yanda şairler
Uzatıp başını sözcüklerin aralığından
Söyler içinin zifir gibi karanlığından
Leyla'yı. Şirin'i güldüren türküler.
Halksa, öbür yanda döker gözyaşı,
Yatar acıdan ısırır
        toprağı, taşı,

Sözcük sultanları
gönüllerinin harem dairesinde
unutur giderler
ulusçul kayguyu, telaşı.

Güzel halkım,
Senden bir tek alkış beklemeden
Salt senin için ağladı durdu kırk yıl
binlerce şarkım.

Bitirdim nice dert okulunu,
Yalnız, şununla öğünebilirim
Bir gün işçime ihanet etmedim
Bir gün ihanet etmedim insana.
Bin bir yerinden vurulmuş yüreğimi
Ah, anlatabilsem bir gün sana.

(*Kavga Şiirleri*)

İNSANIN KAHPESİ

İnsanoğlunun kahpesi,
Ne arslana, ne kaplana benzer.
İnsanoğlunun kahpesi,
İlk bakışta sana bana benzer.

İnsanoğlunun kahpesi,
Arslandan, kaplandan yırtıcı.
İnsanoğlunun kahpesi,
Her yanda haklı, her işte haklı,
Hem de gürültücü, patırtıcı.

Onca sıfırdır
Doğanın her güzel yarattığı,
Ya da sanatçının her güzel dediği,
Dana beynini beğenmez
İnsan beynidir yediği.

Sabrımızı yer kıtır kıtır
                    çerez yerine.
Cellattan bile daha kaygusuzdur
Namuslu insanın üzüntülerine...

(*Kavga Şiirleri*)

AHMET MUHİP DRANAS
(1909-1980)

SELAM

Uçuşuyor, duran bir ânın havasında
Işıktan kuşları bir akşam seherinin;
Gündüzün geceyle buluşan noktasında
Yaklaşıyor musikîsi eteklerinin

Ve sanki ufkuma baştanbaşa gül rengi
Kanatlarını açmada bir altın devir.
Başlıyor ömrün ve ölümün güzelliği,
Söyleyecek şimdi zaferlerini şiir;

Selam, sonsuzluğun aydınlık bahçesinden
Selam, senelerce, senelerce evvele,
Hatırası kalbe ışıklarla dökülen
En sevgiliye, en iyiye, en güzele.

Geçmiş bir zamanı kalbim bulmak üzredir,
Tamamlanacaktır yarım kalmış rüyalar;
Ey hafıza! cömert memenden beni emzir,
Zengin renklerini ufkuma dök, ey bahar!

Uzattığımız bu tası dolduracak mı
Yine bol sularla akarak o çeşmeler?
Yoksa, hiç bulunmayacak kadar uzak mı
Dudakları öpüşlerle dolu geceler?

Ey, pembe akşamların karasevdaları!
Güzelliklerine doyulmamış zamanlar!
Ergen yastığının ateşten rüyaları!
Ey, saf kalbimizde doğmuş ve ölmüş anlar!..

Hatırası kalbe ışıklarla dökülen
En güzele, en iyiye, en sevgiliye
Selam, sonsuzluğun aydınlık bahçesinden,
Selam, senelerce, senelerce öteye...

(*Şiirler*)

SERENAD

Yeşil pencerenden bir gül at bana,
Işıklarla dolsun kalbimin içi.
Geldim işte mevsim gibi kapına
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak,
Ben aşkımla bahar getirdim sana;
Tozlu yollarından geçtiğim uzak
İklimden şarkılar getirdim sana.

Şeffaf damlalarla titreyen, ağır
Koncanın altında bükülmüş her sak.
Seninçin dallardan süzülen ıtır,
Seninçin karanfil, yasemin, zambak...

Bir kuş sesi gelir dudaklarından;
Gözlerin, gönlümde açan nergisler.
Düşen öpüşlerdir dudaklarından
Mor akasyalarda ürperen seher.

Pencerenden bir gül attığın zaman
Işıkla dolacak kalbimin içi.
Geçiyorum mevsim gibi kapından
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

(*Şiirler*)

OLVİDO

Hoyrattır bu akşamüstüler daima.
Gün saltanatıyla gitti mi bir defa
Yalnızlığımızla doldurup her yeri
Bir renk çığlığı içinde bahçemizden,
Bir el çıkarmaya başlar bohçamızdan
Lavanta çiçeği kokan kederleri;
Hoyrattır bu akşamüstüler daima.

Dalga dalga hücum edip pişmanlıklar
Unutuşun o tunç kapısını zorlar
Ve ruh, atılan oklarla delik deşik;
İşte, doğduğun eski evdesin birden,
Yolunu gözlüyor lamba ve merdiven,
Susmuş ninnilerle gıcırdıyor beşik
Ve cümle yitikler, mağlûplar, mahzunlar...

Söylenmemiş aşkın güzelliğiyledir
Kâğıtlarda yarım bırakılmış şiir;
İnsan, yağmur kokan bir sabaha karşı
Hatırlar bir gün bir camı açtığını,
Duran bir bulutu, bir kuş uçtuğunu,
Çöküp peynir ekmek yediği bir taşı...
Bütün bunlar aşkın güzelliğiyledir

Aşklar uçup gitmiş olmalı bir yazla
Halay çeken kızlar misali kolkola.
Ya sizler! ey geçmiş zaman etekleri,
İhtiyar ağaçlı, kuytu bahçelerden
Ayışığı gibi sürüklenip giden;
Geceye bırakıp yorgun erkekleri
Salınan etekler fısıltıyla, nazla.

Ebedi âşığın dönüşünü bekler
Yalan yeminlerin tanığı çiçekler
Artık olmayacak baharlar içinde
Ey, ömrün en güzel türküsü aldanış!
Aldan, gelmiş olsa bile ümitsiz kış;
Her garipsi ayak izi kar içinde
Dönmeyen âşığın serptiği çiçekler.

Ya sen! ey sen! esen dallar arasından
Bir parıltı gibi görünüp kaybolan
Ne istersin benden akşam saatinde?
Bir gülüşü olsun görülmemiş kadın,
Nasıl ölümsüzsün aynasında aşkın;
Hatıraların bu uyanma vaktinde
Sensin hep, sen, esen dallar arasından.

Ey unutuş! kapat artık pencereni,
Çoktan derinliğine çekmiş deniz beni;
Çıkmaz artık sular altından o dünya.
Bir duman yükselir gibidir kederden
Macerası çoktan bitmiş o şeylerden.
Amansız gecenle yayıl dört yanıma
Ey unutuş! kurtar bu gamlardan beni.

(*Şiirler*)

KÖPÜK

Oyun bitti ve her şey yerini buldu.
Akşamla ebedi kızlar anne oldu.
Aynalara bakma, aynalar fenalık;
Denizi, sonsuz olanı düşün artık.
Bir gün beni hatırlayabilirsin ancak,
Güzelsen soyabilirsin çırılçıplak;
Oradayım hep ben, orada, derinde,
Gemilerin ihtiyar köpüklerinde.

(*Şiirler*)

KAR

Kardır yağan üstümüze geceden,
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden,
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dörtnala, dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze, inceden.

Sesin nerde kaldı, her günkü sesin,
Unutulmuş güzel şarkılar için
Bu kar gecesinde uzaktan, yoldan,
Rüzgâr gibi tâ eski Anadolu'dan
Sesin nerde kaldı? Kar içindesin!

Ne sabahtır bu mavilik, ne akşam!
Uyandırmayın beni, uyanamam.
Kaybolmuş sevdiklerimiz aşkına,
Allah aşkına, gök, deniz aşkına
Yağsın kar üstümüze buram buram...

Buğulandıkça yüzü her aynanın
Beyaz dokusunda bu saf rüyanın
Göğe uzanır –tek, tenha– bir kamış
Sırf unutmak için, unutmak ey kış!
Büyük yalnızlığını dünyanın.

(*Şiirler*)

YAĞMUR, GÜL VE ELLER

Yel yapraklarımı savurur,
Dört yanım yağmurla örtülü;
Güz vaktim gerçek ya, ne yağmur!

Kafamda hep bir uykusuzluk
Ve masamda bir düşler gülü,
Gecenin içinde, soyunuk.

Ve bir düşünce arasında
Ellerim; beyaz, boş ve bencil,
Bu gül'le gece arasında.

Kopmuş gidiyor dallarımdan...
Hayır, başımdan yana değil
Uykusuzluğum, ellerimden.

(*Şiirler*)

FAHRİYE ABLA

Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar,
Kapanırdı daha gün batmadan kapılar.
Bu, afyon ruhu gibi baygın mahalleden,
Hayalimde tek çizgi bir sen kalmışsın, sen!
Hülyasındaki geniş aydınlığa gülen
Gözlerin, dişlerin ve ak pak gerdanınla
Ne güzel komşumuzdun sen, Fahriye abla!

Eviniz kutu gibi küçücük bir evdi,
Sarmaşıklarla balkonu örtük bir evdi;
Güneşin batmasına yakın saatlerde
Yıkanırdı gölgesi kuytu bir derede.
Yaz, kış yeşil saksı ıtır pencerede;
Bahçende akasyalar açardı baharla
Ne şirin komşumuzdun sen, Fahriye abla!

Önce upuzun, sonra kesik saçın vardı;
Tenin buğdaysı, boyun bir başak kadardı.
İçini gıcıklardı bütün erkeklerin
Altın bileziklerle dolu bileklerin.
Açılırdı rüzgârda kısa eteklerin;
Açık saçık şarkılar söylerdin en fazla.
Ne çapkın komşumuzdun sen, Fahriye abla!

Gönül verdin derlerdi o delikanlıya,
En sonunda varmışsın bir Erzincanlıya.
Bilmem şimdi hâlâ bu ilk kocanda mısın,
Hâlâ dağları karlı Erzincan'da mısın?
Bırak, geçmiş günleri gönlüm hatırlasın;
Hâtırada kalan şey değişmez zamanla.
Ne vefalı komşumuzdun sen, Fahriye abla!

(*Şiirler*)

BÜYÜK OLSUN

Ben büyük şarkıları severim; büyük olsun,
Deniz gibi, gökyüzü gibi her şey ve mahzun.
Seviyorsam seni aşk ölümsüzdür gönlümce,
Âşıksam kadınım değil tanrıçasın, ece.
Denizler yolculuğa çağırır durur da beni
Gitmem düşünerek geri döneceğim günü.
Ben büyük rüzgârları severim; büyük olsun
Aşkım da, özlemim de hepsi, her şey ve mahzun.
İnsan bir yanınca Kerem misali yanmalı,
Uykudan bile mahşer gününde uyanmalı.

(*Şiirler*)

ATLIKARINCA

Ne çektik böyle gülünceyedek
Eh, şeniz işte hep bu düğünde!
Karım şen bir deliler evinde,
Yirmisindeki hemşirem Van'da,
Babam tahta tezgâhının üstünde,
Ben bir hayal atının sırtında
Ve anam mahzun... ölünceyedek.

(*Şiirler*)

ŞEHRİN ÜSTÜNDEN GEÇEN BULUTLAR

Bakıp imreniyorum akınına
Şehrin üstünden geçen bulutların.
Belki gidiyorlardır yakınına
Rüyamızı kuşatan hudutların.

Evler, ağaçlar, sular, ben ve bu an
Sanki bulutlarla bir, akıyoruz;
Onların hevesine uyaraktan
Cenup ufuklarına bakıyoruz.

Biz de hafif olsaydık bir rüzgârdan,
Yer alsaydık şu bulut kervanında,
Güzel'e ve Yeni'ye doğru koşan
Bu sonrasız gidişin bir yanında;

Dağlara, denizlere, ovalara
Uzansaydık yağarak iplik iplik,
Tohumları susamış tarlalara
Bahar, gölge ve yağmur götürseydik.

Bakıp imreniyorum akınına
Şehrin üstünden uçan bulutların.
Gidiyor, gidiyorlar yakınına
Rüyamızı kuşatan hudutların.

(*Şiirler*)

HER ŞEYİN UZAKLAŞTIĞI SAAT

Kanı çekiliyor evlerin,
Eriyip dökülüyor damlar;

Şimdi rüya görür damlarda
Soluk, uzun yüzlü adamlar.

Bir kanat yumuşaklığıyle
Göklerden indi mi akşamlar,

Sonsuzlaşan yollara dalmış
Tasalı gözler olur camlar;

Bekler camların arkasında
Soluk, uzun yüzlü adamlar.

(*Şiirler*)

BİTMEZ TÜKENMEZ CAN SIKINTISI

Bir bıçak saplı durur göğsünde,
Hangi su tasına uzansan boş;
Hangi pencereye koşarsan koş
Aynı siyah güneş gökyüzünde.

Aynı siyah güneş, aynı siyah,
Aynı susayış, aynı koşuş, aynı...
Of... hep aynı şey, aynı şey, aynı şey,
Aynı, aynı, aynı, aynı, aynı...

(*Şiirler*)

AYAKLAR

Ölmüş o, ayrı düşmüş sürüden,
Ayakları dışarda örtüden.

Ölmüş herkes gibi ölen insan,
Yalnız ayaklar kalmış yaşayan.

Ardından ölüme düşen başın
İki kardeş bakakalmış şaşkın.

Burada ansızın susup kalmış,
Koyunları başıboş bırakmış.

Der ki, bu ayakları görenler,
Başım değilmiş düşünen meğer,

Ayaklarım, az gide uz gide,
Ayaklarım, ümitler peşinde!

Yolcu ölmüş; işte ayaklar hür!
Yolcu ölmüş; ayaklar düşünür...

(*Şiirler*)

MAŞAR DAĞI

Bir kuşluk vaktıydı, bahardı.
Yollarda çiçek dere dere
Kişi, Maşar Dağı'na vardı,
Baktı doruğundan düzlere.

Göz alan bir güneş doğardı
Gökçegelin gibi Ağrı'dan.
Ve iki yüce dağın ardı
Kızıl bir lâleydi Tanrı'dan.

İçimde sanki sen esersin
Tanrım! Garip kişi kuş ola,
Seni bir yerde bulmak için
Kendini dağdan aşağı sala.

Sen bu doyulmaz evrendesin;
Ama nerdesin? Hangi pınar
Başında hangi ormandasın?
Nerde bahçenden uçan kuşlar?

Boşluklarda seni arıyor
Dağ bir yanda, kişi bir yanda:
Bir yaralı hayvan bağırıyor
Senden ayrı düşen insanda.

(*Şiirler*)

DARAĞACI

Ve günlerden bir gün, bir sabah erken
Kuşluk vaktinde, bülbüller öterken
Kentin meydanında bir darağacı.
Sallanıyor boşlukta bir yabancı.
Geçiyor sabahın yolu alnından
Ve yalın ayakları gecede...
(Yeni yollarını mı düşünmede
Bu ayaklar?.. son durağına kadar
Ne uysal yürümüştür bu ayaklar!)

Esintili alanda üç beş adam;
Uykusuz yüzleri donuk birer cam,
Bakadurmuşlar öyle... ve garibi,
Hepsi ayrı ayrı asılmış gibi.
Ben de aralarında üç beş adam;
Uzatsam elimi, alnını tutsam,
"Uyan, kardeşim! desem, bu uykudan",
Yüzünü kapardı hemen korkudan.

Çekilirken gece batıya doğru,
Konmuş da bir çatıya karga ruhu
Söylenip duruyordu: "Gün doğmada
"Ya sallanır gördüğüm kim, sehpada?
"Ben miyim bu? ben mi, bu baş, bu eller,
"Bu ayaklar?.. ya hani nerde yollar?
(Anlamamış ne olup bittiğini
Zavallı karga; atın yittiğini
Sadece bir göğe, bir yere bakıp
Ölüyü ölüye çekiştirir hep.)
"Niye geldin bu çıkmaza, be ayak?
"Var mı beni boşlayıp, burda barınmak?
"Ben insanoğlunun aynası mıyım?
"Şu garip yolcunun aynısı mıyım?
"Benzeten kim bana bu dağarcığı?
"Orada sadece bir darağacı
"Ve onda rüzgârla sallanan bir dal!...
"Yalnız, beni düşünür gibi bir hâl!"

Bir yağmur gölcüğü yerde akşamdan,
İçinde titrek bir yansı idamdan...

Bu biçim üzre bitecekken gece,
Dağılacakken artık seyirci de,
Birden, kargalarla doldu gökyüzü.
Tüm asılmışların ruhlar sürüsü
Tamusal bir koroyla, dişi erkek,
Alçalarak, yükselerek, dönerek,
İlenirlerdi bağrışa çağrışa
Hem asılana, hem asan nebbaşa:

"İşte Ölen, ama işte Öldüren,
"İşte Bulan, ama işte Bulduran,
"Filozof ve kurtarıcı, hem yalvaç,
"Hem doğrucu bir ruh, ve de yalancı
"Ve siyasacı ve hakcı ve hırsız
"Ve can çalan ve övüngen ve arsız..."

Gün doğmak üzre, eşya kabarıyor,
Yeryüzünün çatısı ağarıyor;
Acı bir gün! karga ağlanır durur,
Adam darağacında sallanır durur...

(*Şiirler*)

YAĞMA

Ümit Yaşar'a

Boğaz'ın kıyısında, aydınlık
Pencerelerde —her bulutun yolu—
Bir mevsim, seninle başbaşa kaldık,
Yaşadıkdı bir zaman İstanbul'u.

Akan suda kuş gibi gemilerde
Eski evler ve tenha sokaklarla,
Şarkı gibilerle, düş gibilerle
Sarmaş dolaş... Olmaz gibi bir dünya.

Mutluluklar şehri bir İstanbul'du,
Şiirler, buluşmalar, aşklar... şimdi
Akşam olan bir gün gibi son buldu;
Ne şiir kaldı, ne aşk, ne beklenti.

Tığ gibi minareleriyle, kendi
Kendisinde güzel, tek, yüce, kutlu
Bir ölümsüzlükler, zaferler kenti
Bu gün yenilgilerle, yasla dolu.

Bir songün hali, bir taş taş üstüne;
Hem mide, hem ruhta bir açlık, ejder
Örneği saldırmada dörtbir yöne;
Toz, duman, inilti, akıntılar, çöpler...

Niçin geri geldik bunca yıl sonra?
Batık bir ülkeyi aramak gibi.
İşte gençliğimiz; ta uzaklara,
Çok uzaklara bak. Orada belki.

Ama gizlice bak, olur ki ürker.
Yaşantıdan fazla anılardan kork,
Bize gülümsüyorsa geçmiş günler;
Belki yalandır, belki o bile yok.

Orda elinde bir simitle, ufak,
Süzgün bir çocuk, çocukluğum işte;
Nasıl kaçıyor benden, nasıl bir bak,
Yaban domuzu görmüş gibi düşte.

Boğaziçi, daha sağken gömülmek
İçin dönüşmüş beton mezarlara;
Bir hippi kız, bir deccal, şimdi Bebek
Koylarında ilham, arsız, farfara.

Ölebilirsin ha yol ortasında.
Yanılıp gökyüzüne bakma sakın.
Bir sevi vaktinin bile havasında
Yor artık o mahrem örtüsü aşkın.

O güzelim aşkın vücudu yağma,
Şarkısı ne mahur beste, ne Itri...
Tenekeler çalıp çığlık çığlığa
Yarı bir sevişme, ayaküzeri

Ve ekmek kapanın elinde. Hayat
Haklı değil. Tanrı ve kul ortada.
Darağacında sallananlardan tut
Yargı kürsüsüne kadar yürü, taa...

Her şey değişiyor, kalbimiz bile,
Ama yüzyıllarla besli bir şehir
İnsan yaşamından daha da hızla
Bunca çabuk nasıl yok olabilir?

Hani o masal dünyası yalılar,
Hani o kayıklar ki kızca beyaz,
Hani o kadınlar ki sevdalılar,
Renk renk şemsiyeler altında bin yaz?

Ve o İstanbullular... doygun, uçuk,
Sanki bir gelecek tufandan haber
Almışlarcasına hep, çoluk, çocuk,
Göksel gemilere binip gitmişler.

Gidiş o gidiş... ve kimbilir kaç yıl
Bu göç, fakiri, zengini elele
Usulca... ve artık hiç... Hayal meyal
Görünmüyorlar bulutlarda bile...

Kurabilir misin tekrar, düşünsen?
Hayallerimizi bile yitirdik;
Dağılmış bir sofra bu, bitti şölen.
Sona kalmışlarsa biz gibi yenik.

Ne kadar yalnızız şu akşam vakti,
Bir selam bile yok artık verilen;
Anlamsız turistler gibiyiz şimdi
Kapalıçarşı'da sen, Köprü'de ben.

Söyle bir doğruyu bilen güzel'im,
Sulara vurmuş gökyüzü mü? Neydi?
Uzanıp yıldızları tutsa elim
Bulur muyuz yeniden o cenneti?

Ruhumuz Boğaz'da, o eski yerde,
Yeni akımları umursamadan,
Bir hayalet gibi pencerelerde
Ne denli beklese de... hiç bir zaman.

Bir tanrı ve tarih güzeli, tabu;
Güneş ve sular mucizesi, bir giz...
Her zaman sonsuz elbet, İSTANBUL bu.
Körelen belki de biziz... kalbimiz.

(*Şiirler*)

BİRAZ DAHA

Yaşlandım; güneşim batıyor. Gece
Yaklaşmada sinsi, sessiz ve sonsuz.
Biliyorum; her şeysiz, sensiz, bensiz
Yiteceğim, karanlıklar içinde.

Biraz daha her şeyle haşır neşir,
Biraz daha kendimle bilişmemiz,
Biraz daha seninle baş başa, bir...
Biraz daha gök, biraz daha deniz.

(*Şiirler*)

HÂMİT MACİT SELEKLER
(1909-1974)

SULH

İşte gün, dışarda serpilen ışık
Düşen ses, solan yüz ve birkaç sayı...
Yüzün pençe pençe, saçın dağınık,
Beyaz örtüsüyle kurdum masayı.

"Sofra hazır!" Hava dalgalı ılık,
Sesin andırıyor gergin bir yayı.
Ve sen çok güzelsin sevgilim, artık
Sildim başımdaki günlük tasayı.

Bu anda uzakta, daha uzakta,
Evde, su başında yahut sokakta
Konuşan, sevişen ve hıçkıran var,

Onların da kalbi böyle vurmakta,
Onlar da seviyor ve bekliyorlar
Ne zaman gelecek diye ilkbahar...

(*Dünden Bugüne Şiirler*)

ZİYA OSMAN SABA
(1910-1957)

SEBİL VE GÜVERCİNLER

Çözülen bir demetten indiler birer birer,
Bırak, yorgun başları bu taşlarda uyusun.
Tutuşmuş ruhlarına bir damla gözyaşı sun,
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler...

Nihayetsiz çöllerin üstünden hep beraber
Geçerken bulmadılar ne bir ot ne bir yosun,
Ürkmeden su içsinler yavaşça, susun, susun!
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler...

En son şarkılarını dağıtarak rüzgâra,
Beyaz boyunlarını uzattılar taslara...
Bir damla suya hasret gideceklermiş meğer.

Şimdi bomboş sebilden selviler bir şey sorar,
Hatırlatır uzıyan dem çekişleri rüzgâr,
Mermer basamaklarda uçuşur beyaz tüyler.

(*Geçen Zaman*) *1928*

KANAT

Ey bulutları uçuşan gök,
Kokusunu duyduğum bahar,
Ey gözlerden saklı tabiat.
Beklemek neye yarar? – Rüzgâr,
Mesafeleri içime dökl
Gideyim bırak beni hayat,
Gideyim... Tren, gemi, kanat...

(*Geçen Zaman*) *1936*

AHRET

Bir garip dünyada ben yadırgadım yerimi.
Yıllardan sonra gir gün, görüp çektiklerimi,
Tanrım bir meleğine emredecek: "Yetişir!"

Gözlerimi o saat sessiz kapıyacağım.
Beni bekliyedursun bir kenarda yatağım;
Bütün yorgunluğumu alacak bir teneşir.

Bir yükü atmış gibi içimde bir hafiflik,
Oraya geçmek için aşacağım bir eşik,
Bir lâhza tutacağım bana uzanan eli.

Bir el gözlerimdeki perdeyi sıyıracak.
Onları bulacağım... Ve annem şaşıracak:
"Oğlum! Ne kadar da büyümüş ben görmeyeli."

(*Geçen Zaman*) *1938*

BEYAZ

Bir bademin altına, yorgun, oturmak biraz,
Ayrı ayrı seyretmek çiçek açmış her dalı,
Artık bütün renklerden, artık uzaklaşmalı:
Beyaz işte, aylardır gözümde tüten beyaz.

Kış bitti... Uzaklarda ilk ümitler gibi yaz,
Duyuyorum bu sabah, kış içimden çıkalı,
İçimin dört duvarı bembeyaz badanalı,
Ah, sade nefes almak, göğsüme dolan bu haz...

Bir kuş ötecek şimdi... Havada bir durgunluk,
Mermeriyle konuşan açık kalmış bir musluk,
Beyaz çiçeklerini tektük düşüren kiraz.

Bahar pınarlarından içime damlıyan su,
Bembeyaz çiçeklerin ıslak, temiz kokusu,
Kış bitti... Uzaklarda ilk ümitler gibi yaz...

(*Geçen Zaman*) *1936*

İHTİYAR, ÇOCUK, HİZMETÇİ V.S.

Değneğini taşlara kakar,
Beli bükülmüş, toprağa bakar,
İhtiyar...

Yeni başlamış yolculuk.
Yalınayak, benzi uçuk
Çocuk.

Tatmamış baharı, bilmiyor sevinci;
Şu kızların en genci;
Hizmetiçi.

Bakar caddeye doğru,
Gözlerinde uyku,
Orospu.

Esmer güzeli hemşirem,
Gedecek, sürmeden bir dem:
Verem.

Akşam oldu, gözlerini yum,
Sen herşeyden mahrum
Yavrum...

(*Geçen Zaman*) *1944*

ANA, BABA, EVLAT

Bilinmez talih, anlaşılmaz kader,
Ömürleri bir sabah birleşecek oldu,
Seviştiler, evlendiler,
Bir çocukları oldu.

Bir beşik içinde şimdi
Bütün sevinçleri, küçücük,
Küçük ayakları, küçücük avuçları,
Daha kaç günlük!

Beceriksiz nefes alışları duyulur,
—Ana, baba, evlat, küçük odada üçü—
Etrafında deste deste nur,
Ağzında ak bir koku annesinin sütü.

Kuşlar gibi, henüz konuşmak bilmez sesi.
Güneş görmemiş gözler, el değmemiş ten.
Belli, Allahım, besbelli,
Onu var eden.

Senden gelen herşey o: her sabah doğan güneş,
Her yıl dönen bahar, kuru toprağa yağış.
Senden,
Bu eve bu bağış.

Baba, karşımda düşünür:
"Ana hasreti değil, aşka benzemiyor bu:
O kadar taze, o kadar başka!
Meğer sevecekmişim oğlumu..."

Basıp bağrına annesi, der:
"Onu ben doğurdum, ninnisini söylüyorum,
Allahın bile değil!
O, yalnız benim yavrum..."

(*Geçen Zaman*) *1946*

ÇOCUK GÜLÜŞLERİ

Çocuk gülüşleri... İlk gülüşler, tatlı, gevrek...
Dile gelir gibiyken etrafta bütün eşya,
Duvarlarda resimler, saksıda açan çiçek.
Pencerenin içine kuşlar gelmişken renk renk
Gülmek... Sabah, güneşe; akşam, damdaki aya,
Kış, daha bir sevinçken, kar tanesi: kelebek.
Gülmek, gülen anneye, eve dönen babaya;
Yaşamak, daha tatlı, daha güzelken dünya.

(*Geçen Zaman*) *1946*

PATİK YAP, KUNDURACI

Patik yap, kunduracı, bol bol patik;
Bebeler için, ilk adımı atacak,
Çocuklar için, koşacak, oynıyacak...
Terzi abla, minimini elbiseler dik,
Yazlık, kışlık, mevsimlik...
Saçlarına kurdela,
Bileklerine bilezik...
Ama şu dünya hali, bin türlü kaza, bela
Ama bunca hastalık, gıdasızlık, verem;
Tabutçu, ölçünü büyük tut, büyük!
Çocukların öldüğünü istemem...

(*Nefes Almak*) *1950*

MİSAKIMİLLÎ SOKAĞI No.37

Ah, şimdi hâtıralar mahallesinde
Misakımillî sokağı No. 37.
Orası bütün evler, bütün ömür içinde,
Mesut olduğumuz evdi.

Talihin bir gün karşımıza çıkardığı.
El ele döşediğimiz bir çift küçük odası.
Ne diyeyim bilmem ki:
Gönül sarayı, aşk yuvası...

Akşamlar iner "kaymak yoğurt"çularla,
Kaldırımlar benim çin gölgelenirdi.
Saatler ilerler bozacılarla,
Derken bir komşu seslenirdi.

Pencerelerimizden biri karşı arsaya bakar,
Ötekinin önünde bir havagazı feneri;
Rüzgârla açılıp kapanırdı ışığı,
Geceleri...

O geceler, doğan günler orada,
Kaderlerin en güzelini ördü.
Misakimillî sokağı No. 37,
Çocuğum orada dünyayı gördü.

Misakımillî sokağı! senin
Esen rüzgâr, yağan karını sevdim.
Camın önüne her oturuşta seyrettiğim
Arnavut kaldırımlarını sevdim.

Bir çocukluk oyunu mu oynadık orada?
Sen gelin olmuştun, ben güvey.
Sen öyle güzel; ben, daha genç,
Yepyeni, taptazeydi her şey.

Ne zaman o sokağa yolum düşse şimdi,
Ayaklarım geri geri gider.
Evler cansızdır elbet, insanlar vefasız,
Komşumuz başkalarına komşuluk eder.

Yabancı perdeler asılmış penceresi,
Bir vakitler içinde çocuğumun oturduğu.
—Yeni kiracılar evlâtsız besbelli—
Şimdi birkaç saksının durduğu.

Söz birliği etmiş şimdi saksılar, perdeler,
Elektrik lambasiyle değitirilen fener.
O sokağa ne zaman yolum düşse, bir ses:
Günler geçti, geçti, geçti... der

(*Nefes Almak*) *1951*

İSTANBUL

Seni görüyorum yine İstanbul,
Gözlerimle kucaklar gibi, uzaktan.
Minare minare, ev ev,
Yol, meydan.

Geliyor Boğaziçi'nden doğru,
Bir iskelenden kalkan vapurun sesi,
Mavi sular üstünde yine
Bembeyaz Kızkulesi.

Bir yanda, serin sabahla beraber,
Doğduğum kıyılar: Beşiktaşım.
Baktıkça hep semt semt, yer yer,
Beş yaşım, on beş yaşım, ah yirmi yaşım!

Durmuş bir tepende okuduğum mektep,
Askerlik ettiğim kışladır ötesi.
Birgün, bir kızını benim eden
Evlendirme dairesi.

Benim de sayılmaz mı oralar?
Elimi tutar gibi iki yanımdan,
Babamın yattığı Küçüksu,
Anamın toprağı Eyüpsultan.

Önümde, açık kollariyle Boğaz,
Çengelköy'den aktarma Rumelihisarı.
İstanbul, İstanbulum benim,
Kadıköy'ü, Üsküdar'ı...

Gün olur, Köprü ortasında durur,
Anarım Adalar'da çamların uykusunu,
Gün olur, Beyoğlu'nu özler içim,
Koklamak isterim tünelin kokusunu.

Bulut geçer üstünden,
Gemi gelir yanaşır
Bir eski türküdür, kulağıma fısıldar:
"İçi dolu çamaşır".

Göğünde tanıdım ayın on dördünü,
Kırlarında bilirim baharı,
Her şey, içimde her şey,
İstanbul yadigârı.

Bir daha görüyorum seni dünya göziyle,
Göğün hep üstümde, havan ciğerlerimdedir,
Ey doğup yaşadığım, yerde her taşını
Öpüp başıma koymak isteğim şehir!

(*Nefes Almak*) *1952*

NEFES ALMAK

Nefes almak, içten içe, derin derin,
Taze, ılık, serin,
Duymak havayı bağrında.

Nefes almak, her sabah uyanık,
Ağaran güne penceren açık,
Bir ağaç gölgesinde, bir su kenarında.

Üstünde gökyüzü, ufuklara karşı,
Senin her yer: Caddeler, meydanlar, çarşı...
Kardeşim, nefes alıyorsun ya!

Koklar gibi maviliği, rüzgârı öper gibi,
Ananın südünü emer gibi,
Kana kana, doya doya...

Nefes almak, kolunda bir sevgili,
Kırlarda, bütün bir pazar tatili.
Bahar, yaz, kış.

Nefes almak, akşam, iş bitince,
Çoluk çocuğunla artık bütün gece,
Nefesin nefeslerine karışmış.

Yatakta rahat, unutmuş, uykulu,
Yanında karına uzatıp bir kolu,
Nefes almak.

O dolup boşalan göğse...
Uyumak, sevmek nefes nefese,
Kalkıp adım atmak, tutup ıslık çalmak

Sürahide, ışıl ışıl, içilecek su.
Deniz kokusu, toprak kokusu, çiçek kokusu,
Yüzüme vuran ışık, kulağıma gelen ses.

Ah, bütün sevdiklerim, her şey, herkes...
Anlıyorum birbirinden mukaddes,
Alıp verdiğim her nefes.

(*Nefes Almak*) *1953*

DENİZ KIYISINDAKİ KULÜBE

Bir deniz kıyısında kursam kulübemi...
İsterim her şeyim denizden yana olsun.
Çakıl taşları, şeytanminarelerim, yosun,
Deniz sesi, deniz ufku, deniz meltemi...

Pırıl pırıl enginlerden geçecek bir gemi.
Yelkenler, kürekler, bir ömür, kayıklarla,
Kulaçlamak suları, konuşmak balıklarla,
Koşmak kumlarda yalnayak.

Ah, bir deniz kıyısında, buralardan uzak,
Başımızı sokacak bir kovuk;
Çoluk çocuk,
Yaz, kış.

Dalgaların kıyıya bırakacağı barış,
Kardeş kardeş,
Bütün gün gökyüzünde tanrısal güneş,
Akşamları gurub, sabahları şafak.

Günler ya serin, ya sıcak.
Ne kin artık, ne garez, ne hırs, ne tamah,
Bir mutluluk içinde kalbim, aydınlık, ferah,
Çarpacak...

(*Nefes Almak*) *1954*

DİLEK

Mesut olmuş görmek isterdim hepinizi.
Her bahar gününde, dertliyi, ümitsizi.
Terfi etmiş memur, sınıf geçmiş öğrenci,
Kadını, erkeği, yaşlısı, genci,
Bir bayram sevinciyle, kol kola, sokaklarda.
Su başlarında, ağaç altlarında, parklarda,
Sevgililer, baş başa, muratlarına ermiş.
Çocuklar, el ele, bir halka oluvermiş.
Görmek isterdim camlardan, odalarda oturmuş,
Radyoyu açmış, küçük sofrayı kurmuş.
Yol, meydan, dere, tepe, dağ, bayır, kır...
Vapurlar, limanlarda, yola çıkmaya hazır.
Gazinolar, plajlar, sinemalar açık.
Her dilden bir şarkı, her dudakta bir ıslık.
Ne yoksul ahı, ne dul hıçkırığı, ne hasta iniltisi,
Mesut olmuş görmek isterdim hepinizi!..

(*Nefes Almak*) *1954*

KİM BİLİR

İlk yağmur damlası düştü
Kuru yapraklarına güzün.
Ardında kış kıyamet,
Dert, hüzün.

Alınyazısı hepsi... Kısmet...
Ha yazı ha kışı geceyle gündüzün,
Kim bilir kaç günü kaldı
Ömrümüzün?

(*Nefes Almak*) *1956*

DÜŞÜMDE

Düşümde gördüm Cahit'i:
Banka gibi bir yer,
Aynı servise verilmişiz
Yolumu gözler.

Baktım ki, toplamış memurlarını
Nutuk çekmede şefimiz
El edip geçecektim yerime
Sessiz.

Cahit bu, dayanamadı boynuma atıldı.
Gözyaşlarını duydum yüzümde bir ara.
O düşümde ağladı,
Bense uyandıktan sonra.

(*Nefes Almak*) *1957*

Cahit Sıtkı Tarancı
(1910-1956)

GÜN EKSİLMESİN PENCEREMDEN

Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlıyan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.

Ve gönül Tanrısına der ki:
- Pervam yok verdiğin elemden;
Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin penceremden!

(*Otuz Beş Yaş*)

KULAK VER Kİ...

Kulak ver ki havasında bahçemizin,
Gök maviliğinden, dal yeşilliğinden
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Nasıl dinlersen öyle, şen veya hazin.

Kulak ver, dolaşan ruhumuzu tel tel;
Dallardaki tomurcukları ürperten
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Dinledikçe ömrüm artar, öyle güzel!

KORKTUĞUM ŞEY

Gün çekildi pencerelerden;
Aynalar baştan başa tenha.
Ses gelmez oldu bahçelerden;
Gök kubbesi döndü siyaha.

Sular kesildi çeşmelerden;
Nerden dolacak bu tas nerden,
Nergislerin açtığı yerden
Ey kuş uçurtmıyan ejderha?

Ne yardan geçilir, ne serden;
Korkuyorum bu gecelerden.
Bel bağladığım tepelerden
Gün doğmıyabilir bir daha.

(*Otuz Beş Yaş*)

MEMLEKET İSTERİM

Memleket isterim
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;
Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.

Memleket isterim
Ne başta dert, ne gönülde hasret olsun;
Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.

Memleket isterim
Ne zengin fakir, ne sen ben farkı olsun;
Kış günü herkesin evi barkı olsun.

Memleket isterim
Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;
Olursa bir şikayet ölümden olsun.

(*Otuz Beş Yaş*)

ŞAŞIRDIM KALDIM

Şaşırdım kaldım nasıl atsam adım;
Gün kasvet gece kasvet.
Bulutlar, sisler içinde bunaldım;
Gök mavisine hasret.

Olmuyor seni düşünmemek Tanrım,
Ummamak senden medet.
Suyun dibine vardı ayaklarım;
Suyun dibinde zulmet.

Kalmadı ümidin soluk ve cılız
Işığında bereket.
Ve ölüm, kapımda kişner, sabırsız
Bir at oldu nihayet.

(*Otuz Beş Yaş*)

ÖLÜMDEN SONRA

Öldük, ölümden bir şeyler umarak.
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü
Nasıl hatırlamazsın o türküyü,
Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,
Alıştığımız bir şeydi yaşamak.

Şimdi o dünyadan hiçbir haber yok;
Yok bizi arayan, soran kimsemiz.
Öylesine karanlık ki gecemiz,
Ha olmuş ha olmamış penceremiz;
Akan suda aksimizden eser yok.

(*Otuz Beş Yaş*)

İNSANOĞLU

Âdemle Havva'dan geldiğim doğru;
Vuruldum bir kere elma dalına.
Hâlâ aklımda o tufan yağmuru;
Şükür çıktığıma Nuh'un salına.

Ölmek varsa günün birinde gayri,
Göz nuru, el emeği, alın teri
Yaşadığım iyi kötü günleri
Değişmem hiçbir cennet masalına

(*Otuz Beş Yaş*)

ÖYLE DALMIŞIM Kİ

Öyle dalmışım ki bu akşam üstü,
Komşu arsadır gözümde gökyüzü.

Ben dünyadan bihaber bir çocuğum;
Kayıp zıpzıplarımı arıyorum.

Koşun çocuklar, koşun komşu kızlar,
Avuçlarıma sığmıyor yıldızlar.

(*Otuz Beş Yaş*)

BİR ÖLÜNÜN AĞZINDAN

Kabrime çiçek getirenlere gülerim;
Gafil kişilermiş şu insanlar vesselam;
Bilmezler ki bu kabirle yoktur alâkam;
Ben o çiçeklerdeyim, ben o çiçeklerim.

(*Otuz Beş Yaş*)

PAYDOS

Paydos bundan böyle çılgınlıklara;
Sert konuşmağa başladı aynalar.
Yetiştir koştum aşkın peşi sıra;
Bitirdi beni bu içki, bu kumar.

Ne saklıyayım gaflet ettiğimi?
Elimle batırmışım gençliğimi;
Binip bineceğim en güzel gemi!
Aldığını geri vermez dalgalar.

Meyhaneler, sabahçı kahveleri,
Cümle eş dost, şair, ressam, serseri,
Artık cümbüşte yoksam geceleri,
Sanmayın tarafımdan ihanet var.

Yaş ilerliyor... Artık geçti bizden;
Kişi ev bark edinmeli vakitken.
Gün gelince biz değil miyiz ölen?
Cenazemiz yerde kalmasın dostlar!

(*Otuz Beş Yaş*)

ABBAS

Haydi abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir sofranızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumanı,
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaştan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan.

(*Otuz Beş Yaş*)

ANACIĞIM

Bir gün sılaya geldiğimde,
Bir şeyler sezersen hâlimde,
Hiç şaşırmıyasın anacığım.
Başımı koyup dizlerine,
Uzun uzun ağlayacağım,
Bütün insanların yerine.

(*Otuz Beş Yaş*)

GARİP KİŞİ

Bu akşam ilk olarak ağladım,
Bekâr odamın penceresinde.
Hani ev bark? Hani çoluk çocuk?
Ne geçti elime bu hayatın
Meyhanesinde, kerhanesinde?
Yatağım her gece böyle soğuk.
Saadet bu ömrün neresinde?

(*Otuz Beş Yaş*)

HAYAL ETTİĞİM ŞEY

Beşiktaşlım için

Gök mavi mavi gülümsüyordu,
Yeşil yeşil dallar arasından.
Altın sesi birden bire sordu:
"Ne haber eski aşk yarasından!"

"Kapandı, dedim, bitti karanlık;
Vuslatla sona erdi o çile;
Bu huzur şelalesi aydınlık
Yeni bir çağdır başlar seninle;"

Mevsim bahar devamı bir yazdı;
Okşamak devresindeydi rüzgâr;
Yukarda bulutlar bembeyaz,
Gelinlik elbisesi bulutlar.

Nihayet bahtiyar başımızı
Bir yastığa attığımız günden,
Aşkın hayata verdiği hazzı
Neden sonra tattığımız günden,

Bir ömür sürüyoruz, bîhaber
Günün beyhude dağdağasından,
Gök hâlâ mavi mavi gülümser,
Yeşil yeşil dallar arasından.

(*Otuz Beş Yaş*)

OTUZ BEŞ YAŞ ŞİİRİ

Yaş otuz beş! yolun yarısı eder.
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdaki cevher,
Yalvarmak, yakarmak nafile bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.

Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allahım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar?
Neden böyle düşman görünürsünüz;
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?

Zamanla nasıl değişiyor insan!
Hangi resmime baksam ben değilim:
Nerde o günler, o şevk, o heyecan?
Bu güler yüzlü adam ben değilim;
Yalandır kaygısız olduğum yalan.

Hayal meyal şeylerden ilk aşkımız;
Hâtırası bile yabancı gelir.
Hayata beraber başladığımız
Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir;
Gittikçe artıyor yalnızlığımız

Gökyüzünün başka rengi de varmış!
Geç farkettim taşın sert olduğunu.
Su insanı boğar, ateş yakarmış!
Her doğan günün bir dert olduğunu,
İnsan bu yaşa gelince anlarmış.

Ayva sarı nar kırmızı sonbahar!
Her yıl biraz daha benimsediğim.
Ne dönüp duruyor havada kuşlar?
Nerden çıktı bu cenaze? ölen kim?
Bu kaçıncı bahçe gördüm tarumar?

Neylersin ölüm herkesin başında.
Uyudun uyanamadın olacak
Kim bilir nerde, nasıl, kaç yaşında?
Bir namazlık saltanatın olacak,
Taht misâli o musalla taşında.

(*Otuz Beş Yaş*)

MÜJDE

Kuşlar haber verdi bana kuşlar
Gelecekte bir şeyler olacak
Gün dilediğimiz gibi doğar
İnsan yüzümüz güler olacak

Neden sonra nehir yatağında
Kurt ininde kuzu otlağında
Dünya dirlik düzenlik çağında
Düşle gerçek beraber olacak

(*Düşten Güzel*)

BAYRAM YEMEĞİ

Korkarım felekte bir gün
Bir bayram yemeğinde
Anam babam gibi kardeşlerimde
En güzel dalgınlığında ömrün
Beni gurbette sanıp
Keşke gelseydi bu bayram diyecekler
Ve birdenbire yürekler
Aynı acıyla yanıp
Hepsinin gözleri yaşaracak
Öldüğümü hatırlayarak

(*Düşten Güzel*)

MEMLEKET

Bir yanda Anadolu bir yanda Rumelidir
Hepsi bizden yolcusu olsun hancısı olsun
Efkâr ettiğimiz şey memleketin hâlidir
Sanmam hemşehrim sanmam bundan acısı olsun

Köylümüz efendimiz tarlasında perişan
İşçimiz kardeşimiz kavgasında perişan
Anam bacımdır bahtı karşısında perişan
Hemen Allah cümlemizin yardımcısı olsun

(*Düşten Güzel*)

EDA

Neyleyim seni kartpostal manzara
Rüzgârın yok o yerin havasından
Uğuldamak yaraşır ormanlara
Denizin güzelliği dalgasından

Geyik dağdan dağa atlarken güzel
Nar dalında diş diş çatlarken güzel
Kestane mangalda patlarken güzel
Kişilik güzelliğin esasından

Beni saran şey suyun akışıdır
Yemiş yüklü dalların sarkışıdır
Ananın çocuğuna bakışıdır
Sevdiğimin geçilmez edâsından

(*Düşten Güzel*)

KORKUNÇ GÜZEL

Bu el titremesi kadeh tutarken
Bu yaşta nasıl koyuyor insana
Orhan gibi vaktinde gitmek varken
Değer mi oyalanmana

Rakıdan tütünden beter alışık
Olduğumuz korkunç güzel bir şey var
Tutmuş bırakmış bizi bir sıkımlık
Canımız çıkana kadar

(*Sonrası*)

BİR ŞEY

I

Bir şey ki hava gibi ekmek gibi su gibi
Lazım insana lazım onsuz yaşanılmıyor
Ana baba gibi dost gibi yavuklu gibi
Kalp titremeden göz yaşarmadan anılmıyor

Bir şey ki gözünüzde memleket kadar aziz
Âşk ettiğimiz kendimize dert ettiğimiz
Adını çocuklarımıza bellettiğimiz
Bir şey ki artık hasretine dayanılmıyor

II

Bir şey daha var yürekler acısı
Utandırır insanı düşündürür
Öylesine başka bir kalp ağrısı
Alır beni ta Bursa'ya götürür

Yeşil Bursa'da konuk bir garip kuş
Otur denmiş oracaktı oturmuş
Ta yüreğinden bir türkü tutturmuş
Ne güzel şey dünyada hür olmak hür

Benerci Jokond Varan Üç Bedrettin
Hey kahpe felek ne oyunlar ettin
En yavuz evladı bu memlektin
Nâzım ağbey hapislerde çürür

Yaprak, 1-5-1950 (*Bütün Şiirleri, 1983*)

RIFAT ILGAZ
(1911-1993)

CENAZE

Omuzlanınca tabutun
İlk defa kurtuldu ayakların topraktan
Muhteşem oldu medreseden çıkışın

Dikildiler yol üstüne
Bir dilim ekmeği çok görenler
Yüzüne bakmıyanlar sağlığında
Bir selâmla ödediler bütün borçlarını

Üzülme gelmiyor diye çelenkler peşinden
Mevsimsiz oldu ölümün
Ne olurdu bir kış daha bekleseydin
Bahar gelir çiçekler açardı

Ölümün kimseyi sevindirmedi
Atsız arabasız kalktı cenazen
Alçak gönüllü adamdın
Herkesten uzak yaşadın
Cami avlusunda
Ölümün de gürültüsüz olsun

1940-1943 (*Uzak Değil*)

ALİŞİM

Kasnağından fırlayan kayışa
Kaptırdın mı kolunu Alişim
Daha dün öğle paydosundan önce
Zileli'nin gitti ayakları
Yazıldı onun raporuna
İhmalden

Gidenler gitti Alişim
Boş kaldı ceketin sağ kolu
Hadi köyüne döndün diyelim
Tek elle sabanı kavrasan bile
Sarı öküz gün görmüştür
Anlar işin içyüzünü
Üzülme Alişim sabana geçmezse sözün
Ağanın davarlarına geçer
Kim görecek kepenek altında eksikliğini
Kapılanırsan boğaz tokluğuna

Gidenler gitti Alişim
Boş kaldı ceketin sağ kolu
Sağ yanın yastık ister Alişim
Sol yanın sevdiğini
Kızlar da emektar sazın gibi
Çifte kol ister saracak

(*Uzak Değil*) *1940-1943*

ÇOCUKLARIM

Sizi yoklama defterinden öğrenmedim
Benim haylaz çocuklarım
Sınıfın en devamsızını
Bir sinema dönüşü tanıdım
Koltuğunda satılmamış gazeteler
Dumanlı bir salonda
Kendime göre karşılarken akşamı
Nane şekeri uzattı en tembeliniz
Götürmek istedi küfesinde elimdeki ıspanak demetini
En dalgını sınıfın

Çoğunuz semtine uğramaz oldu okulun
Palto ayakkabı yüzünden
Kiminiz limon satar balıkpazarında
Kiminiz Tahtakale'de çaycılık eder
Biz inceleyeduralım aç tavuk hesabı
Tereyağındaki vitamini
Kalorisini taze yumurtanın

Karşılıklı neler öğrenmedik sınıfta
Çevresini ölçtük dünyanın
Hesapladık yıldızların uzaklığını
Ortaasyadan konuştuk laf kıtlığında
Birlikte neler düşünmedik
Burnumuzun dibindekini görmeden
Bulutlara mı karışmadık
Güz rüzgârlarında dökülmüş
Hasta yapraklara mı üzülmedik
Serçelere mi acımadık kış günlerinde
Kendimizi unutarak

(*Uzak Değil*) *1944*

UYUSUN DA BÜYÜSÜN

Tüketme nefesimi maviş kızım
Bildiğin Türkçe kıt gelir masallarıma
Sözden sazdan anlamazsın
Kuştan yapraktan haberin yok

Biz yaşlılar neler de bilmeyiz
Hele sen belle dilimizi
Biliriz de güzel laf etmesini
Çekiniriz konuşmaktan
Yazmasını bilir yazamayız

Üzme beni yum gözlerini
Uyutacak ninnilerim yok
Türküler mi istersin benden
Yanık memleket türküleri
Ne arasın bende o ses
Islıkla söylenir marşlar mı istersin
Bunlar size gelmez
Uykusunu kaçırır çocukların

Sana hazır ninniler söylesem
Bahçeye kurdum desem salıncak
İnanır mısın

>>

Ne bahçe var, ne beşik
Bir arabacık da mı istemezdi şu asfalt
Yorganın yatağın iğreti
Doğdun doğalı ne oyun gördün
Ne oyuncak

Uyu benim maviş kızım
Dem geçecek devran geçecek
Keloğlan murada erecek
Sökülecek Has bahçe'nin çitleri
Ağlayan nar gülecek

(*Uzak Değil*) *1945-1948*

SANATORYUMDA

Bir doktor konferans verdi

Kesildi tıknefeslerin soluması
Yitirdi hızını
Ciğerleri zorlıyan öksürük
Ak gömlekli hekim kürsüde
İlacın ekmeğin bizden esirgediğini
İki çift sözle yapacak
Evet diyor ak gömlekli hekim
Elinizdedir yaşamak
Kırılmasın cesaretiniz
Biliriz nasıl yaşanır karşı adalarda
Su içer gibi kendiliğinden
Onların da elindededir yaşamak

Söylüyor ak gömlekli hekim
Yorulma yok çalışma yok
Ateşçi Dursun'a bakıyorum
Gözüm kayıyor Balıkçı Niyazi'ye
Gırgıra asılmak yok demek boylu boylu
Şabladaki Reiz'de kulaklar
Donmuş istika halatı avuşta
Mola etmek yok iki yüz yirmi kulacı
Gözlerde haftalık uyku
Torik yataklarına olta salmak yok

Söyleniyor kürsüden
Temiz havada açık havada
Güneş altında değil
Beşiktaşlı sandalcıda gözlerim
Düşüverdi kırçıl başı önüne
Tam yedi yıl suç işlemiş demek
Karıştı yüzü Rıza'nın

Anasının alınteri döktüğü bostana
Korkuluk ta olamaz artık
Vaktinde yiyeceksiniz diyor kürsüden
Hem de çeşitli yiyeceksiniz
Tatlı eksik olmasın sofranızdan

Otuz sekiz ateşte Selim Efendi'nin
Açılıverdi iştahı yutkunuyor
Derken unutuverdi biçare
Sıkı sıkı tuttuğu öksürğü
Boğulurcasına öksürüyor

Bize yüklüyor suçu ak gömleklim
Har vurup harman savurdunuz sağlığınızı
Geç vakitlere kadar oturdunuz içtiniz
Kiminiz pokerde kiminiz barda

Sorumuz var ak gömlekli hekimden
Beykozlu ha doğruldu ha doğrulacak
Tütün deposundan Ali kımıldanıyor
Kauçuk kaynakçısı Osman
Hatırladı buhar kazanını
Hayır kimse bir şey soracak değil
Geçirmişiz sorunun sırasını

Soluk aldı ak gömlekli hekim
Sonunu tatlıya bağlıyacak
Hepiniz kurtulacaksınız çocuklar
Döneceksiniz kanlı canlı evinize
Gençleriniz asker olacak
Doğacak nurtopu yavrularınız
Kiminiz tarlasına dönecek
Kiminiz tezgâhına

Sanmayın şifası yok bu hastalığın
Tıbbın elinden ne kurtulur
İniyor ak gömlekli hekim kürsüden
Alkışlanır böyle vâdedenler
Biz sade öksürüyoruz

(Uzak Değil) *1945-1948*

BU DA BİR ÖZGÜRLÜK ŞİİRİDİR

1944 yılındasın yanlışın yok
Kıştı girdiğin Temmuz ortasındasın
Emirle de olsa açıldı ya
İşte demir kapılar ardına kadar
Dışardasın

Tepende ne zamandır unuttuğun güneş
Liman bildiğin gibi yerli yerinde
Hazır Karadeniz seferine şu vapur
Şu mavna Haliç'ten geliyor
Poyrazdır bir uçtan bir uca esen
Çekebilirsin ciğerlerine
Bu ses fren gıcırtısıdır
Durdu Beşiktaş tramvayı durakta

Gidemezsin elinde değil
Emrindesin insanı hiçe sayanların
Bir liseli talebeyle vurulu bileklerin
Kırk mahkûmun sürüklediği zincire
Tek suçunuz hür insanlar gibi konuşmak
Kitaplar suç ortağınız
1944 yılındasın yanlışın yok

Doğrudur dağıldığı esir pazarlarının
Tek forsa kalmadı kalyonlara çakılı
Roma sirklerinde atılmıyor köleler
Aç aslanların ağzına
Çoktan yerlebir ettiler Bastil'i
Kenar mahalleliler

Özgürlük şarkısıdır söylenen Volga boylarında
Ne Taif'tesin ne Magosa zındanında
Yalnız nâmı kalmıştır kaleme alanın
"Hamasat Kasidesi"ni
Seviyoruz her zamandan fazla Fikret'i
Yeni anlaşıldı manası "Millet Şarkısı"nın
Aynı "Sis'tir memleketin üzerindeki

Bugün de vaktinde çıktı gazeteler
Geçti ilk sayfalara Beşiktaş cinayeti
Ismarlama yazıları üstad kalemlerin
Taksim'deki ziyafetten resimler
Çeyrek saat uzaktasın çok değil
O batası Babıali'den
Tek satır yok sayfalarda
Bu zincirleme tutsaklık üzerine

Çekildi dış kapıdan demir sürgüler
Tuttu süngülüler yolları
Topyekûn himayesindeyiz zincilerin

(*Uzak Değil*) *1945-1948*

PARMAKLIĞIN ÖTESİNDEN

I
İnsanları alabildiğine sevmeyi
Bırakmazlar yanına
Böyle çekersin cezasını
Üç duvar bir kapı arasında
Onlardan ayrı
Böyle onlardan uzak

Yasak sana boylu boyunca sokaklar
Bahçeler yalı kahveleri
Dostlara mektup değil
Bir selam yasak

Kapılar demir sürgülü çifte kilitli
Kapalı özgürlüğe giden yollar
İçerdeki içerde mahzun
Dışardaki dışarda

Burada her şey sade
Ekmek ve su, düşünceler
Emirler çeşitli
Kapıda kilit emir
Uzakta düdük emir
Emir dışarda dikilen nöbetçi

Özgürlüğü çoktan unuttum
O yemyeşil masalların kızıdır
Eskiden sevilmiş
Bir ince hastalıktır olsa olsa
Şimdi ciğerlerimde

Şu pencercye verdim kendimi
Bütün üzüntülere karşılık
Boğaz sularının üzerinden
Karşı sırtlara açılmış pencereye
Üsküdar'ı bilmezdim önceleri
Burada ısınıverdi kanım
Vurgunum şu Kızkulesi'ne
Ne de şirin görünüyor uzaktan
Karacaahmet
Hiç de söyledikleri gibi değil
Düşündürmüyor adama ölümü
Umudumu yitirmedim
Ölüm umutsuzlar için olmalı

III
Bizim de bir çift sözümüz vardı
Nar çiçeği gül dalı üstüne
Dudaklarımızda kaldı

Göremedik sıkıntısız yaşandığını
Bolluğun şiirini yazamadık
Ne kadar uzak
İsteklerimle içli dışlı yaşamak
Üzmek hastalıklı şiirlerle
Eşimi dostumu
Mezar taşları kadar ölçülü
Beyitler düzmek boy boy

İçliyimdir herkes kadar
Düşündürür beni de şu gökyüzü
Kuş cıvıltısı nar çiçeği
Huyumdan ettiniz Cibali kızları
Sekiz düdüğünden önce
Penceremin altından geçenler
Saçları dağınık gözleri uykulu
Çoraba tütüne gidenler
Beni huyumdan ettiniz
Yorgun gözlerinizdeki acıyı
Dert edindim kendime
Saçlarını tezgâhına yolduranları
Sıtma gebesi tazeleri görmeseydim
Boşuna harcıyacaktım sevgimi

Şu parmaklığın ötesinde kaldı
Bütün çalışanlar
Teker teker sökülmüşüz toprağımızdan
Havamızdan suyumuzdan olmuşuz
Yaşamaktayız şu çatının altında
Daha mahzun daha hesaplı
Rahat günlerin işçisi olacaktık.
Güzel günlerin şairi
Bir çift sözümüz vardı
Nar çiçeği gül dalı üstüne
Dudaklarımızda kaldı

(*Uzak Değil*) *1945-1948*

KUŞ MİSALİ

I
Ortada hesap yanlışlığı yok
Yavrumuz vakitsiz doğdu
Tam sekiz aylık

Bilmem ne vardı acele edecek
Sekiz aylık çocuk yaşamazmış
Bunu da bizim gibiler söylüyor
Zor yaşar dokuz aylıkları
Bizim buralarda

Ne yapalım yetmezse ömürcüğü
Var bir tane daha geride
Onu büyütürüz ister istemez
O da bizim kadar düşünceli
Memnun görünmüyor gelenden

Bilse hiç üzülmiyecek
Söylemeğe dili varmıyor ebenin
Misafire benziyor yavrucak
İş erken doğmakta değil
Gelmişken yaşamakta

Eziyet bize yaptığı
Hazırlayınca çekip gidecek
Bezini muşambasını

Kolayına ısınmıyor odamız
Buz kesiyor elleri ayakları
Sıcak şişeler mi koymalı dersin
Pamuklara mı sarmalı
Akşama sabaha yolcudur
Annesini de istemez oldu
Minneti kalmadı kimseye

II
Sekiz aylık çocuk bu kadar yaşarmış
Dört gün yaşadı
Çok bilmiş insanlar gibi
Gitti sabaha karşı

Haber verince bekçiye
Soruldu ekmek karnesi
Doğuma bakarak
Daha uygun buldular ölümü
İzin çıktı gömülmesine

Dört gündür soğuktan
Su yüzü görmiyen yavrumuz
Geleneklere uygun yıkandı
Çıkarken kucağımda kapıdan
Bulamadı beklenen gözyaşını

Çocuklar düştü arkamıza
Yüzü kirli çocuklar
Dört yanımı saranlara
Su dökenlere Yâsin okuyanlara
Dağıttım son meteliğe kadar

Ayın sonunda gitti en kötüsü
Kaldı ebenin parası ay başına
Bildi vakitsiz doğduğu gibi
Vakitsiz ölmesini yavrucak
Gitti kuş misali

(*Uzak Değil*) *1945-1948*

KAHVELER GAZETELER

Kimini vurguncu yaptı bu savaş
Kimini karaborsacı
Laf olur diye dost çayı içmiyenler
Mahkemelik oldular rüşvet yüzünden
Gaz fişi ekmek karnesi derken
Kimler karışmadı ki piyasaya

"'Kimini sefil etti 39 Harbi
Kimini şair etti."
Beni de gazete tiryakisi.
Dadandık kahvelere haber yüzünden

Bir bardak ıhlamur karşılığı
Yeni nizamdan demvuran yazılar okuduk
Düştük eli kalem tutup ta
Eli tüfek tutmıyanların peşine
Cenk meydanlarını dolaştık
Denizler geçtik dağlar aştık

Gün oldu kırıldı kanadımız
Kaldık çöllerde
Gün oldu Urallar'dan vurup
Ulaşmak istedik Kızılelma'ya
Yürüdük şehir şehir
Bir de ne görelim
Arpa boyu yol gitmişiz

Düşenin dostu mu olur
Zafer nerde biz orda
Meserret'de kurtardık Sivastopol'u
İkbal'de girdik Berlin'e
Atikali kahvesinde patladı
Atom bombası

Pes dediler bir yaz akşamı
Şehzadebaşı'nda Japonlar
Çektik zafer bayrağını kapıya.

(*Uzak Değil*) *1945-1948*

ZİYARET GÜNÜ NOTLARI

I

Bugün başlıyor işte
Namus yüzünden on üç yıl giyen
Beşiktaşlı Nafiz'in çilesi
Tuttu Adana'nın yolunu
İki çocuklu karısı
Seyhan Bar'a kontratlı gidiyor
Kaşlar alındı
Saçlar boyandı
Üst baş modaya uygun
İki çocuk bırakıldı komşuya

Ne tutar ki çocuğun bakım parası
Kazan kazan ver postaya
Altına döndü Çukurova'da başaklar
Parmaklığa dayamış başını Nafiz
Bekliyor karısını orta koğuşta
Olandan bitenden habersiz

II

Öğretmeni tanımadan
Jandarmayı polisi öğrendi
Babasının çamaşırları koltuğunda
Cebinde sigara paketi
Ayıplasalar da yeridir
Taşınıp durması cezaevine
Kitap yüzünden yatanın
Komşuya düşer tasası
Babasına bakarsan oralı değil
Varsın diyor su yolunda kırılsın
Bizim su testisi

III

Gün görmüş oğlan şu Fikri
Bilir nasıl da karşılanır
18 numaradan Adalet
Ne çıkar üstte yok başta yoksa
Konyalı'nın ceketi yenicedir
Temel'in pabuçları biçimli
Uğursuz derler Fatihli'nin boyunbağına
Bir ayda üç hüküm yedi
Takılır böyle günde elbet
Açar çiçek gibi adamı
Güler yüz tatlı dil Fikri'den
At elin eğer emanet

IV

Üç kuruş beş kuruş
Harçlık gelir dışardan
Eşten dosttan akrabadan
Yalnız Necati içerden çıkarır
Genç karısının ekmek parasını
Kalmadı elde avuçta
Buraya düştü düşeli
Bir gençliği kaldı para eder
Şöyle her ziyaret sonu
Beş liracık sıkıştırır eline karısının
Yerin dibine geçer her seferinde
Her seferinde kendinden iğrenir

V

Ters yüzüne çevirdiler kapıdan
Tütündeki Şevkiye'yi
Sarılacaktı kocasının boynuna
Çok şeyleri vardı anlatacak
Simdi düşünüyor kara kara
"İhtilattan men" de ne demek
Gitti havaya gündelik
Bir de gelip görememek

(*Uzak Değil*) *1945-1948*

İÇELİM

İşte bir aradayız
Sağlığından haber beklediklerimiz yanımızda
Aramızda uzun zamandır yüzünü görmediklerimiz
Kimimiz mahpustan dönmüşüz
Kimimiz sürgünden

Bu akşam keyfimiz yerinde
Günlük dertlerimizden sıyrılmışız
Nasıl kazanıldığını unutmuşuz paranın
Elimiz o kadar açık
Harcıyalım neşemiz için
İyisi gelsin şarabın
Yüklü olsun mezeler

Nöbetçisiz geçiyor akşamımız demek
Kilitsiz demir parmaklıksız
İstersek burda keser konuşmamızı
Çıkarız kol kola kelepçesiz
Dolaşırız canımızın çektiği sokakta

Özlemini çekmişiz uzun zaman
Güneş yüzlü dostların
Duymuşuz her çeşit yalnızlığı
Tek başımıza hücremizde
İki çift laf etmenin karşılıklı
Ne demek olduğunu anlamışız

Konuşalım
Bir suç olduğunu bilerek her sözümüzün
Karşı masaya duyurmadan
Güzel günlerin yaklaştığını söyliyelim

Ne olacak bilir miyiz birazdan
Belki hesabı sorulacak neşemizin
Kaldıralım son kadehleri
Ayrılalım arkadaşlar
Ayrılırken öpüşelim

(*Uzak Değil*) *1945-1948*

ŞİİRDE

Önce şiirde sevdim kavgayı
Özgürlüğü kelime kelime şiirde
Mısra mısra sevdim yaşamayı
Öfkeyi de sevinci de

Senin ışıklı günlerin
Benim iyimser dostlarım
Hepsi hepsi şiirde

Ne varsa yitirdiğim
Bütün bulduklarım şiirde
Kafiyeden önce gelen
Sevgilerimiz mi sade
Sürgün de var
Hapis de

(*Uzak Değil*) *1945-1948*

LEYLAKLARINI ANLATIYORUM

Leylak getiriyorsun bana güneşli bir gün
Onu saçlarından topladığın belli
Bir leylak bahçesisin karşımda

Böyle kucağında kalsa daha iyi
Bir vazoya bırakıp gidiyorsun
Sen gidiyorsun leylaklar kalıyor mu sanki
Önce renkleri gidiyor arkandan
Nesi varsa gidiyor soyunarak

Her vazoya baktıkça karşımdasın ne tuhaf
Her kokladıkça dönüp dönüp geliyorsun
Düşünceler gibi filizleniyorsun gün geçtikçe
Yaprak yaprak gelişiyorsun
Leylak leylak bakıyorsun gözlerimin içine
Ölümsüz bir mevsim oluyorsun

(*Uzak Değil*) *1945-1948*

BİR KOZADA

Geç kalmadık tam zamanı
İş başlamaktaydı başladık
Örüyoruz kozamızı birlikte
Zaman da bir kozadır ipekböceğim
Her solukta örülen
Bir dışındayız bir içinde

Bir gün bizim de dokunacak
Atlasımız çalışkan ellerde
Gül yaprağı inceliğinde duru
Sabahların eridiği mavilikte
Mekikler söyliyecek türkümüzü
En güzeli bu değil mi övgünün
En sürüp gideni ipekte

İlk yağıla başladı diriliş
Özsuyla buğulandı dalların ucu
Yaprağa durdu dipten doruğa
Bahçedeki dut ağacı

(*Uzak Değil*) *1963-1970*

HASAN BASRİ ALP
(1912-1945)

MAHSUL

En güzel, en olgun, en harikulâde
Meyvesini versin diye toprak
Hiçbir emek esirgenmedi ondan
Ne zindan, ne temerküz kampları,
Ne duvar diplerinde kurşunlanmak,
Ter, göz yaşı ve kanla suladık onu
Dökecek yer yüzüne tam ve olgun mahsulünü
Toprak nankör değildir
Utandırmaz insanoğlunu

(*Dünden Bugüne Türk Şiiri*)

BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU
(1913-1975)

OĞLUM MEHMEDE

Meyvelerimizi Takdim Ederim

İşte armutlarımız çırılçıplak
Ne avret mahallerinde yaprak
Ne de kendilerini verirken naz ederler
Üç aylık sabinin gülüşü
Yağmurun kendiliğinden dökülüşü gibi
Herşeylerini verirler
Yabana atma meyvelerin şehvetini tosunum
Şehvetle nur
Yalnız meyvelerin cennetinde
Haşrüneşr olur
Dalından ayrılan meyveye kulak ver
Hâlâ içerisinde toprağın uğultusu
Ve için için akan serin çeşmeler.
Isır meyveleri tosunum birer birer
İnsan oğlu cennetlerin en güzeline
Meyveleri ısırarak girer.
Oğlum Mehmede meyvelerimizi takdim ederim
Dilerim Allahtan
Meyve ağaçları sıralansın ömrün boyunca
Hazzın biri tükenmeden
Öteki yansın dallarda alev alev
Ve rüyalarına salkımların buğusu dolsun
Cürmün çağla taşlamaktan
Yaran böğürtlen dikenlerinden
Ölümün ağulu dutlardan olsun.

(*Yaradana Mektuplar*)

ASLINI ARARSAN

Ben yalnız seni büyürken gördüm Mehmedim
Aslını ararsan;
Biz bu dünyada her şeyi olmuş bitmiş bulduk.
Gökyüzü çoktan çatılmış
Toprak yığrılmuş sıcağı sıcağına
Petekler dolmuş ağzına kadar
Narlar yarılmış

Aslını ararsan
Ne mevsimlerin birbirine değdiği yeri
Ne bulutları ne karanfilleri
Ne yıldızların niçin uçtuğunu
Ne de insanların niçin göçtüğünü biliriz.

Aslını sorarsan
Biz bu dünyada her şeyi olmuş bitmiş bulduk
Hayatı kırk yıllık bir dost gibi yanıbaşımızda
Ölümü göz kapaklarımızın eşiğinde
Ve adlarınız
İbibik kuşu gibi başımızın üstüne konmuş!

(*Yaradana Mektuplar*)

HELE BİR BAŞLASIN

Hele bir başlasın ılık yaz yağmurları, içimdeki çocuk!
Hele bir kanatlansın ufuklar,
Hele bir içini çeksin orman,
Hele bir kere güneşler yansın,
Kertenkeleler üşümesin,
Hele bir kere toprak kansın,
Mevsim demlensin,
Hele bir ballansın böğürtlen dikenleri!
Gelincikler bedava,
Gökler sahipsiz
Bahçeler zilzurna...
Hele bir başlasın ılık yaz yağmurları, içimdeki çocuk!

▸▸

Dudaklarında kalın kabuklu bir portakal kokusu,
Tabanlarında, kınalı keklikleri bol dağların rüzgârı
karıncalansın.
Hele bir kere dallarda sallansın
İri kalçaları şeftalilerin;
Hele bir duyulsun uzaktan
Yaylı çıngırakları
Yıldızlar seslensin,
Hele bir armut ağacı temmuzu yüklensin,
Hele bir kerecik yalınayak yere değsin içimdeki çocuk...

(*Yaradana Mektuplar*)

ERİMEK

Erimek belirsizce her şeyde
Karışmak sulara, yıldızlara
Sinmek kokusuna mor menevşenin
Yanmak damar damar nefes nefes
Yaşamak tükene tükene.

(*Karadut*)

SEVİNSİN

Aldık nasibimizi hüzünden
İşte geldik gidiyoruz sevinsin
Halbuki ne güzel başlamıştı hikâye
Şerbet gibi bir gök üstümüzde.
Ve bütün lezzetleriyle toprak
Gözümüzde nur, dizimizde takat
On parmağında on hüner vardı
Biz onun sevgili kulları.
Dünyasını âbad eyledik
Bir can verdi bize bin alır
Gideriz gözümüz arkada kalır
Sevinsin

Açın kapıları açın
Gidin haber verin meleklere
Can çekişip durmasın beyhude yere
Elbet bir tutam ot biter üstümüzde
Mezarına göre ayağını uzatır ölülerimiz.

(*Karadut*)

MÜJDE

Portakal kabuğundan
Kavun diliminden
Havalandı nakışlar
Avşar kiliminden.
Çılgın topukları üstünde
Sebepsiz sevincin
Adamın canı dostlara
Güzel haberler götürmek ister
Aksi gibi ne dost var meydanda
Ne de güzel haber.

(*Karadut*)

BİR YAZ GEÇTİ

Bir yaz geçti
Tozu dumana katarak
Kavun karpuz yüklü
Bir yaz geçti.
Bütün iştihalar tetikteydi
Ağaçlar kolum kanadım kadar benim
Deniz anam babam kadar iyiydi.

Bir yaz geçti yanıbaşımızdan
Dişimizden tırnağımızdan
Alı al moru mor
Nefes nefese bir yaz geçti.

(*Karadut*)

KARADUT

Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulum
Günahımsın, vebalimsin.

Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
Yoluna bir can koyduğum
Gökte ararken yerde bulduğum
Karadutum, çatal karam, çingenem
Daha nem olacaktın bir tanem
Gülen ayvam, ağlayan narımsın
Kadınım, kısrağım, karımsın.

(*Karadut*)

SAKAL MAKAL YAHUT AFERİN OĞLUM AHMET BU YOLDA DEVAM ET

Herifçioğlu Sen Mişel'de koyuvermiş sakalı
Neylesin bizim köyü, nitsin Mahmut Makal'ı
Esmeri, sarışını, kumralı, kuzgunî karası
Cebinde dört dilberin telefon numarası
Bir elinde telefon, bir elinde kesesi
Uyyy!.. yesun oni nenesi
Yesun oni nenesi.

(*Tuz*)

TÜRKÜLER DOLUSU

Kirazın derisinin altında kiraz
Narın içinde nar
Benim yüreğimde boylu boyunca

Memleketim var.
Canıma ciğerime dek işlemiş
Canıma ciğerime
Sapına kadar
Elma dalından uzağa düşmez
Ne yana gitsem nafile
Memleketin hali gözümden gitmez
Binbir yerinden bağlanmışım
Bundan ötesine aklım ermez.

Yerliyim yerli olmasına
İlmik ilmik damar damar
Yerliyim
Bir dilim Trabzon peyniri
Bir avuç tiftik
Bir çimdik çavdar
Bir tutam Şile bezi gibi
Dişimden tırnağıma kadar.
Ressamım
Yurdumun taşından toprağından sürüp gelir nakışlarını
Taşıma toprağıma toz konduranın
Alnını karışlarım
Şairim şair olmasına
Canım kurban şiirin gerçeğine, hasına
İçersine insan kokusu sinmiş mısralara vurgunum
Bıçak gibi kemiğe dayansın yeter
Eğri büğrü, kör topal kabulüm.
Şairim
Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası
Ayak seslerinden tanırım
Ne zaman bir köy türküsü duysam
Şairliğimden utanırım.
Şairim
Şiirin gerçeğini köy türkülerimizde bulmuşum
Türkülerle yunmuş yıkanmış dilim
Onlarla ağlamış onlarla gülmüşüm

Hey hey yine de hey hey
Salınsın türküler bir uçtan uca
Evelallah hepsinde varım

»

Onlar kadar sahici
Onlar kadar gerçek.
İnsancasına, erkekçesine
Bana bir bardak su dercesine
Bir türkü söylemeden gidersem yanarım.

Ah bu türküler
Türkülerimiz
Ana südü gibi candan
Ana südü gibi temiz

Türkülerde tüter dağ dağ yayla yayla
Köyümüz, köylümüz, memleketimiz.
Ah bu türküler köy türküleri
Dilimizin tuzu biberi
Memleket ahvalini onlardan sor
Kitaplarda değil türkülerde ara Yemen'i
Öleni kalanı gidip gelmeyeni
Ben türkülerden aldım haberi
Ah bu türküler köy türküleri
Mis gibi insan kokar mis gibi toprak
Hilesiz hurdasız çırıl çıplak
Dişisi dişi erkeği erkek
Kaşı kaş gözü göz yarası yara
Bıçağı bıçak.
Ah bu türküler köy türküleri
Karanlık kuyularda açılmış çiçekler gibi
Kiminin reyhasından geçilmez
Kimi zehir kimi zemberek gibi

Ah bu türküler köy türküleri
Olgun bir karpuz gibi yarılır içim
Kan damlar ucundan mürekkep değil
İşte söz, işte ses, işte biçim:
Uzun kavak gıcım gıcım gıcılar.
İliklerine kadar işlemiş sızı
Artık iflah olmaz kavak ağacı
Bu türkünün yüreğinde sancı var.

Ah bu türküler köy türküleri
Ne düzeni belli ne yazanı
Altlarında imza yok ama
İçlerinde yürek var
Cennet misali sevişen
Cehennemler gibi döğüşen
Bir çocuk gibi gülüp
Mağaralar gibi inleyen
Nasıl unutur nasıl
Ömründe bir defa Kâzım'ın türküsünü dinleyen

(*Tuz*)

KARABİBER

İzmir'de bir ağaç gördüm
Adı karabiberdi karabiber
Yaprağının ucunu ısırdım
Tadı karabiberdi karabiber.

Bir yaşıma daha girdim
Biber dediğin tuzluğa yaraşır
Fidesi olur fidan olur
Bir çınar boyunda karabiber
İnsanın başı döner

Çiçek mi, meyva mı, tohum mu nedir
Nar tanesi gibi pırıl pırıl
Çingene pembesinden sıcak
Karabiber ağaçlar dolusu
Karabiber sebil
Karabiber salkım saçak

İzmir'de bir ağaç gördüm
Adı karabiberdi
Ya karabiber türküsü Allahım
Necati Cumalı söylerdi
Soba borusu gibi bir sesi vardı
Karabiberim, derdi karabiberim
Candarmalar geliyor kalk gidelim

İzmir'de bir ağaç gördüm
Adı karabiberdi

Benim, avuç içi kadar saksılarda
Asma kütükleri, yeşerten anam
Bu ağacı görse sevincinden ağlardı

İzmir'de bir ağaç gördüm
Adı karabiberdi
Dalını, meyvasını, gölgesini
Getirdi masamıza serdi
Yapraklarını görsen bayılırsın
Bir yazma oyası kadar ince
Söğüt dallarından narin
Saçlarının arasında dolaştığını duyarsın
İncecik, biberli ellerin

(*Merhaba Yeşil*)

ZİNDANI TAŞTAN OYARLAR

Sılanın ufak tefek yolları
Ağrıdan sızıdan tutmaz elleri
Tepeden tırnağa şiir gülleri
Yiğitim aslanım aman burda yatıyor

Bugün efkârlıyım açmasın güller
Yiğitimden kötü haber verirler
Demirden döşeği taştan sedirler
Yatak diken diken yastık batıyor
Yiğitim aslanım aman burda yatıyor

Bir şubat gecesi tutuldu dilin
Silaha bıçağa varmadı elin
Ne ana ne baba ne kız ne gelin
Yiğitim aslanım aman burda yatıyor

Ne bir haram yedin ne cana kıydın
Ekmek kadar temiz su gibi aydın
Hiç kimse duymadan hükümler giydin
Yiğitim aslanım aman burda yatıyor
Döşek melil mahzun yastık batıyor

Mezar arasında harman olur mu
Onüç yıl hapiste derman kalır mı
Azrail aç susuz canın alır mı
Yiğitim aslanım aman burda yatıyor
Döşek melil mahzun yastık batıyor

Zindanı taştan oyarlar
İçine bir yiğit koyarlar
Sağa döner böğrü taşa gelir
Sola döner çırçıplak demir
Çeliğin hası da yiğitim aman böyle bilenir
Döşek melil mahzun yastık batıyor
Yiğitim aslanım aman burda yatıyor

Dilinde dilimi bulduğum, gücüne kurban olduğum
Anam babam gibi övdüğüm
Dayan aslan ustam yiğitim dayan
Dayan hey gözünü sevdiğim
Bugün efkârlıyım açmasın güller
Yiğitimden kötü haber verirler

Sana kökü dışarda diyenlerin kökleri kurusun
Kurusun murdar ilikleri dilleri çürüsün
Şiirin gökyüzü gibi herkesin
Sen Kızılırmak'casına bizimsin
En büyük demircisi dilimizin
Canımız ciğerimizsin.

Bugün burdaysa şiirin yarın Çin'dedir
Bütün hışmıyla dilimiz
Kökünden sökülmüş bir çınar gibi yüreğimiz içindedir.

Bugün burdaysa şiirin yarın Çin'dedir
Acısıyla sızısıyle, alnının kara yazısıyle
Bir yanı nur içinde tertemiz
Bir yanı sızım sızım sızlayan memleketimiz içindedir.

Bugün burdaysa şiirin yarın Çin'dedir
Bütün hışmıyla dilimiz
Kökünden sökülmüş bir çınar gibi yüreğimiz içindedir.

(*Bigüzel*)

HALİM ŞEFİK GÜZELSON
(1913-1990)

OTOPSİ

–Orhan Veli'ye Ağıt–

Morgta açılınca kafatası
Doktor beyler beyin gördüler
İndirince tenkafesine neşteri
Doktor beyler yürek gördüler
Yürekte ne gördüler dersiniz
Yürekte memleket gördüler
Dünya gördüler
Bir de dost gördüler
Ama bu işte doktor beyler
Doğrusu geç kaldılar
Çok geç kaldılar

(*Otopsi*)

SİS

Ayın çevresinde bir ışık halkası
Denizden dumandan tütmeye başladı
Islak ince bir ayaz
Ağacına kadar işledi sandalın
Sis ağır ağır kesti yolunu
Nerde el ele vermiş o eski manzaralar

İstanbul limanı bu günlerde tenha
Dövizimiz az da
Yalnız bir şilep o da bizim
İki sayılı şamandırada
Ambar kapakları örtülü yüklü
Yüklü sigortada

Vardiyada Rizeli Ahmet
Görünce sisi atladı baş tarafa
Haydi kampana

Feyhaman Beyin bizzat sürdüğü kadillak
Atatürk Köprüsü'nden geçerken
Bindirdi kaldırıma
Hali tasvire ne hacet
Vah yavrum vah
Fazla azgınlık daima felaket

Derken efendim
Şehirde limanda trafik mayna
Sis bu sığar mı ele avuca
Yayıldıkça yayıldı
Yerleştikçe yerleşti
Çıktı dağların sağrısına yokladı dorukları
İndi baştan başa doldurdu dereleri
Durdu terazilendi

Dahası var mı arkadaş dahası
Ta Fatih'te Eskiali'de
Şeyh Bedrettin Sokağı'na kadar girdi
Ne sisti

(*Otopsi*)

BALIK AĞZI

Bu bir kılıç balığının öyküsü
Yazılmasa da olurdu
Ama bizi yeni sulara götürecek akıntı durdu
Uskumrunun arkasından gidiyorduk
Sürünün içide ben de vardım
Sırtımda bir zıpkın yarası
Bahtiyar olmasına bahtiyardım
Nedense gitmiyordu kulağımdan
Bir türlü o "Ağ var" sesleri

Denizkızı girmiş düşünceme
Ben iflah olmam
Dalyanları birbirine katmak orkinosların harcı
Dolanınca ağa çok geçmeden küserim
Bir çocuk bile çeker sandala beni
Bu kadar ağır olmasam

Beni böyle koşturan yaşama sevinci
Kanal boyunca bir o yana bir bu yana
Siz yok musunuz siz derya kuzuları
Kestim kılıcımla karanlığını dibin
Yakamoz içinde bıraktım suları
Ah aysız gecelerde olur ne olursa

Atın beni mor kuşaklı bir takaya götürün
İri gözlerimde keder
Kılıcımda hüzün
Satın beni satın
Rakı için

(*Otopsi*)

YAZIT II

Burda Halim Şefik yatıyor
Biz yakından tanıdık onu
Pek cana yakın bir çocuktu
Varsın uyusun ağzında biberonu

(*Otopsi*)

O BİÇİM

Herifçioğlu yıkarken beni
Belki de keçileri kaçıracak
Bu ne biçim ölü diyecek
Her yanı sımsıcak.

(*Otopsi*)

İSKENDER FİKRET AKDORA

(Doğ. 1914)

İNSANA DOĞRU

- I -

Ey kudretli büyük rüzgâr;
Dudağıma o gül tadını getir!
Sen, hâtıralarımı sakla,
Çocukluğumu mesud geçirdiğim şehir!

Vaad edilmiş ân ki kalbe
Huzur getirecek mi Rabbim?
Promete içimde yaşıyor,
Yaşayan Promete ben'im!

Ve zincirsiz koştuğum kırlar,
Sarhoş başımda duman...
Gölgemi görüyorum duvarda;
Gölgem, gölgem ne kadar perişan.

(*Sağken, 1*) *Hatıralar Şehri 1935-1945*

İNSANLAR VE ÖTEKİLER

Yeter bu renklerdeki dâvet,
Bu akşam vaktı gülen kuş;
Bu ufuklar ötesinde,
Sonsuzluğa tırmanan yokuş...

Yeter içimdeki korku,
Ben miyim yeryüzünde tek fâni
Yağmura, geniş göklere karşı,
Şarkı söylediğim günler hani ?
Çocukluğun mâsum inanışları;
Ki yemyeşil bir dağ üstünden,
Her şeyi gören Tanrı'ya şükür!

Denizlerin ıslak aydınlığında,
- Etinin lezzetinden habersiz -
Balıklar var, insanlara küsköndür.

(*Sağken, 1*) *Renkli Şiirler 1945-1950*

NÂZIM'DAN ÖTE...

Ben sadece ölen babamdan ileri,
doğacak çocuğumdan geriyim.
N.H.

Bir düş kuruyordu çocuk–
Gözleri yarı kapalı;
Düşten de öte, özlemdi,
Beklentisiydi yaşamının–
Başı göğe dayalı...

Bir ata binmiş gidiyordu–
Bulutlardan düşen ışığa;
Yıldıznuş, göktaşıynuş... ne umuru?
Değebildikten, tutabildikten sonra...

Attan inip rüzgâra bindi,
PEGAS'a bindi, parıltılarla;
Bir imgeye daldı çocuk–

Gözleri açık, havada,
Büyüyecekti daha.

Düzenin–
(Düzensizlik! demeliydi buna)
Pençesinde ezilip tükenmeyecekti,
Düş görmesi de bilerekti;
Bu deyim yetmedi anlatmaya,
Ayağı yere basıyordu sımsıkıya,
Ne umut, yakarı, baş-eğme,
Ne kendi kendini yeme,
O, yerinden fırlamış bir yürekti,
Yumrukları sıkılı koskoca erkekti.

Rimini, 18. VII. 1989 (*Adam Sanat, Nisan 1990*)

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

(Doğ. 1914)

AĞIR HASTA

Üfleme bana anneciğim korkuyorum,
Dua edip edip, geceleri.
Hastayım ama ne kadar güzel
Gidiyor yüzer gibi, vücudumun bir yeri.

Niçin böyle örtmüşler üstümü
Çok muntazam, ki bana hüzün verir.
Ağarırken uzak rüzgârlar içinde
Oyuncaklar gibi şehir.

Gözlerim örtük fakat yüzümle görüyorum
Ağlıyorsun, nur gibi.
Beraber duyuyoruz yavaş ve tenha
Duvardaki resimlerle, nasibi.

Anneciğim, büyüyorum ben şimdi,
Büyüyor göllerde kamış.
Fakat değnekten atım nerde
Kardeşim su versin ona, susamış.

(*Çocuk ve Allah*)

ÇOCUK, GECE, AYAKKABILAR

Gece olunca herkesten gizli,
Bir işimiz vardı çok garip.
Ayakkabıları dizerdik kardeşimle
Hırsızlar gibi taşlığa inip.
Babamınkiler bir yanda benimkiler bir yanda
Biz iki erkek.
Gecenin ve mesafenin karanlığına karşı
Kim bilir neler düşünerek.

(*Çocuk ve Allah*)

VÜCUDU YARATMAK

Toplansın baş ucuna dilenciler
Bir dilim ekmek lezzetinden bahsedelim.
Mevsimle vaktin arasında
Körler gibi karanlıktan emin
O kadar tenha, herkes hâtırasında.

Şükür ateşleri yanar karşı dağlardan
Doymuş çobanların âdeti.
Kuşların konduğu yalnızlık,
Anacak kaybolmuş saadeti
Kalbimiz daha sadık.

Sıhhat dolu hayvanlar emniyet verir
Abdal ve saygısız obur ve serbest.
Hülyamızda şehzadeler uyurken,
Hicap duymaksızın bahsetsin herkes
Vücudunu yaratmak zevkinden.

(*Çocuk ve Allah*)

YARI AYDINLIKLAR Kİ SAHİPSİZ

Yarı aydınlıklar ki sahipsiz
Ve mavi serçeler sabahtan erken.
Çocuğum şarkı söyle sokaklarda
Sesin güzelliğini kaybetmeden.

Kapılar açılır ardına kadar
Kuşlar uçar hâtıralar içinden.
Çocuğum bol bol masal dinle
Henüz inanırken.

En uzak gemileri korsanların
Seyretmek yıldızların silinmesini.
Çocuğum sor neden akşam oluyor
Ayıplamaz kimse seni.

Bazı sahillerin serinliği
Ve unutulmayan ilk demet.
Çocuğum sana yalvarıyorum
Ellerin çirkinleşmeden dua et.

(*Çocuk ve Allah*)

BALKON

II
Seni, bütün arzu, bütün ruh,
Hayallerle kaybolmuş denizin dibi,
Seni ki ne kadar, ne kadar yaşıyorum
Toprak altına giren hâcimler gibi.

Aşkın vahşi sahillerinden haber verir
Önümüzde göklere başlayan ada.
Hayata ve manzaraya bağdaş kuran vücudumuz
Dolaşır iri kemikli masal dünyalarında.

Ruhumuz bir denizdir ki açılmış sükûn için,
Sessizlik enginlere inen bir kuğu.
Giden çocukluğumu duyurmaktadır
Yıldızların sonsuz çocukluğu.

Gök nebatları sarkmış kıyılara
Girmiş meçhul göllere, meçhul hayvanları ruhun.
An'lar, yapayalnız, ayrılmış manzaradan,
Bir mezarın başında bir selvi kadar uzun!

Seni, aşk, uyku, lezzet,
Sıcak mevsimlerden kopmak üzere olan muzlar.
Vücudumdan geçen fikirler duyuyorum;
Geniş yaprakların satıhlarındaki rüzgâr.

Önümde karanlığın en güzel yeri
Düşer atmosferlerin bahçesinden bir zambak,
Seni, en uzak mesafeler içinden,
Her şey'i gerilerde bırakarak!

(*Çocuk ve Allah*)

NEREYE

Nereye sevdiğim benim, inandığım nereye,
Rüyaların yarasalar gibi uçuştuğu geceler içinden.
Dalgınlığımla hareketlerini seçemiyorum,
Varlığının altın kafiyesini arıyorken ben.

Hangi dünyaları dolaştıktı bilmiyorum,
O nasıl bir adaydı, nasıl bir deniz.
Gök, bir söğüt dalı gibi eğilmişti sulara doğru,
Ve eğilmiştik o dal gibi hayata doğru ikimiz.

Kim ellerini alnımda gezdirirken o ten, sesile,
Bana kalbin musikisini verecek, haberi olmadan.
Geceyi avuçlarımda siyah bir gül gibi duyuyorum,
Ve sen misin bilmiyorum bu gülü bırakan.

Nereye, ey göz yaşlarımın sıcaklığı,
Ki başka birisi yok beni duyan.
Rüyalar nereye gidiyor, anlamıyorum;
Ve sen nereye gidiyorsun, hatıralardan.

(Çocuk ve Allah)

9.

Ve sahilin çarpık ağaçları altından
Garip yarasalar geldi.
Gözlerinin rengi ne güzeldi.
Bir adamı uyurken öldürmeyiniz.

Ve meçhul, bitmez tükenmez rüyasında
Vakit geçirebilir.
Gözlerinin rengi ne güzeldi.
Ki en büyük emanettir.

Ve kaybeder kendini gündüzün
Selamlar içinde herkes.
Gözlerinin rengi ne güzeldi
Hayata veda edemez.

(Çocuk ve Allah)

DEVAM EDEN

Çeşmeler ki rahatsızlık verir kalbe,
Gece yarısı, geçen arabalar gibi.

Meçhul bir çocuk yastıkta yer değiştirir
Ve bir serinlik duyar hayatın nasibi.

Harap şehirleri çeviren çirkin dağlar,
Varlığın talihine iştirak etmek.
Ve bilinmez serçeler ki bahçeme kondurur,
İçim onları uzaktan severek.

Yüzüme değdikçe bazı bazı,
Beni dehşetle titretir elim.
Komşularım ki gündüzleri işe gider,
Gece ne yaparlar ah bilmek isterim.

Uyku içinde bir göl ki yalnız rüya,
Neden sonra yaşamak,
Dallar nedametle eğildi yerlere,
Kalmadı topraktan başka inanacak.

(*Çocuk ve Allah*)

KÂİNATIN AKŞAM YOKLAMASI

Bir an, akşamın fikirden geçmesi,
İlk insandan son insana kadar, daima.
Kendimi ve herkesi boşlukta his ediyorum;
Dairemsi bir müddet iniyor ruhuma.

Bir an, coğrafyanın dışında,
Ve bütün sathı, atmosferin.
Sevgilerin en samimi olduğu saat;
En çok düşünceye benzediği vakit, çiçeklerin.

Bir an, zamanın gölgesi yüze değer,
Ve aralığı hayatın -ölümün aralığı.
Bembeyaz bulutlar gibi geçer göklerden,
Kör bir adamın bahtiyarlığı.

Bir an; bütün anaların şefkatı,
Ve maviliklerde rüyası, bütün genç kızların.
Merhametin büyük varlığı gibi silik,
Kalpteki ışığı gibi uçan yıldızların.

Bir an, kaybolmuş sonsuzluğu göz yaşlarının,
Hatıraların kaybolmuş mesafesi.
Bir misafirliğin ilk manzaraları kaplar,
Ve gurbet kaplar, herkesi.

Bir an, hayalden hendeseler dünyasında,
Kürelerin mesafelerindeki ahenk.
Bütün sessizliğiyle hayatın uzunluğu,
Denizlerden, gözlerde mazi olan renk.

Bir an üstümüzde elbise,
Kızını okşayan bir adamın avuçlarındaki sıcaklık.
Ve bütün atomları kaplar habersiz,
Gençlikteki ölümden uzaklık.

Bir an, bir an ki her şey farkında,
Her gün aynı vakit semadan geçer.
Ve susar bir insan gibi hüzünle,
Taşlar, bulutlar, ışıklar, fikirler.

Bir an ki cesaretin büyük sessizliği,
Hissin ve aklın sonsuz memleketinde.
Allaha mevcut veriliyor,
Kâinat hazır ol vaziyetinde!

(*Çocuk ve Allah*)

ÖLÜ

Hangi mahallede imam yok,
Ben orada öleceğim.
Kimse görmesin ne kadar güzel,
Ayaklarım, saçlarım ve herşeyim.

Ölüler namına, azade ve temiz,
Meçhul denizlerde balık;
Müslüman değil miyim, haşa,
Fakat istemiyorum, kalabalık.

Beyaz kefenler giydirmesinler,
Sızlamasın karanlığım havada.
Omuzlardan omuzlara geçerken sallanmayayım,
Ki bütün azalarım hülyada.

Hiç bir dua yerine getiremez,
Benim kâinatlardan uzaklığımı.
Yıkamasınlar vücudumu, yıkamasınlar,
Çılgınca seviyorum sıcaklığımı.

(*Daha*)

HAYVANLARIN PADİŞAHI GECEDİR

Hayvanların padişahı gecedir,
Simsiyah tüylü gece.
Dişi bir hayvan gibi bana cesaret verir,
Yarimi düşündükçe.

Yol açar, muhteşem efsanelere,
Rüya içinde kan.
Vahşi hatıralar hücum eder,
Çırılçıplak dağlarından.

Doldurmuşuz, kurtlar, kuşlar,
Bir muhabbet deminde, sazlığı,
Aşk ve lezzet üzre parlıyor,
Dişlerimin beyazlığı.

(*Daha*)

EMZİRİYORDU

Emziriyordu karanlıkta, tenhada,
Yavrularını, cesur hayvan.
Sevgiyle, lezzetle, arzuyla parlıyordu,
Aramızda kalan.

Verdiği devam eder, kendiliğinden,
Taşlar kadar kıymetli, toprak kadar rahat.
Yıldızın ve ormanın altında habersiz,
Büyüyen nebat.

Emziriyordu, bir saadet ağarmasında,
Sular vakti, ağaçlar serçeleri.
Hazla susmuş dağlar üstünden,
Gök, yeri.

(*Taş Devri*)

YAĞMURSUZ KÖY

Acım, kara toprak acım, duyasın biraz.
Kara öküzle beraber acım bu gece.
O düşünür, düşündükçe doyar,
Ben düşünürüm, düşündükçe acıkırım.
Acım, kara toprak acım, duyasın biraz,
Açlık saklanılamaz.

Obur dağlarda uyur poyraz,
Kurdun kuşun uykusundan.
Kayar yağlı yıldızlar hele hele,
Beslenir karanlık.
Obur dağlarda uyur poyraz,
Açlık uyunulamaz.

Açlık siyah yüzümüzde, açlık beyaz.
Acıkmış ova bayır.
Yağmur yağmaz olmuş, ekin kurumuş,

Nettik ki küsmüş gökler hepten?
Açlık siyah yüzümüzde, açlık beyaz,
Açlık yaşanılamaz.

(*Toprak Ana*)

AĞAÇSIZ KÖY

Ne kavak, ne kaysı, ne iğde, ne çam,
Rüzgârlar aman vermemiş, ha dememiş sabah sisi.
Ağaçsız kalmış köyümüz.
Kuşlar besmelesiz kalmış.
Ne kavak, ne kaysı, ne iğde, ne çam.
Netsem gönlümü avutamam.

Mevsimler değişir, eksilmez bendeki gam,
Bahar gelmiş, çiçek açmış, essah mı ağa?
Ağacım yok ki çizsin bozsun.
Yeşilin yazısını.
Mevsimler değişir, eksilmez bendeki gam,
Üç beş yaprak üstünde yatamam.

Bayırdan inince dal dal akşam,
Fakirlik, kimsesizlik bir kez daha artar.
Kara toprak sevmemiş bizi be,
Göndermemiş bir muhabbet, göndermemiş.
Bayırdan inince dal dal akşam,
Dal dal olduğum anlatamam.

(*Toprak Ana*)

KIZILIRMAK KIYILARI

Kardaş, senin dediklerin yok,
Halay çekilen toprak bu toprak değil.
Çık hele Anadoluya,
Kamyonlarla gel, kağnılarla gel gayri,
O kadar uzak değil!

Çamı bitmiş, kavağı azalmış,
Gamla örtülü bayırlar, çıplak değil.
Yedi ay kıştan sonra,
Yeşeren senin yaşamandır,
Yaprak değil.

Yersin, içersin sofrasından, üçyüz senedir,
Kuvvetlisin ama kuvvet hak değil.
Bakımsızlıklarla göçüp gitmiş bir cihan,
Mevsimler soğumuş, sular azalmış,
Buğday, Selçuklulardan kalan başak değil.

Parça parça yarılmış öküz ardında.
Parmağı üç pare, tırnağı ak değil.
Utanır elin ayağın,
Korkarsın yakından görsen,
Eli el değil, ayağı ayak değil.

Gün doğar, tarla kuşları uçuşurlar,
Ağır bir aydınlık, bildiğin şafak değil.
Öyle dalmış ki yüzyıllar süren uykusuna,
Uyandırmazsan,
Uyanacak değil.

Dertle, sefaletle yüklü,
Siyah leşlerle kararmış, berrak değil.
Çağlayan ne,
Akan kim,
Kızılırmak değil.

Kardaş, görmüyorum ama hâlâ duyabiliyorum,
Geçmiş zamanlar geleceklerden parlak değil.
Vakte şahadet edercesine yükselmiş,
Akşamı parıltısından, büyük zaferler üzerine,
Dağlar dalgalanmakta, bayrak değil.

(*Toprak Ana*)

SÖYLE SEVDA İÇİNDE TÜRKÜMÜZÜ

Söyle sevda içinde türkümüzü
Aç bembeyaz bir yelken
Neden herkes güzel olmaz
Yaşamak bu kadar güzelken?

İnsan dallarla, bulutlarla bir,
Aynı mavilikten geçmiştir.
İnsan nasıl ölebilir
Yaşamak bu kadar güzelken?

(*Aç Yazı*)

GEÇEN ŞEY

Kocaman yaldızlar altında ufacık dünyamız,
Ve minnacık bir "hane"
Kokar kır çiçekleri gün ağarmadan,
Anısız, uykusuz,
Kokar nane.

Ta öncelerden beri mest olmuş herkes,
Bir bakıma herşey "mestane",
Hayal edilir nazlı yâr yönlerden.
Aşk ile kuşlar süzülür,
Değişir kuşlar şahane.

Farkında değil, gönül,
Sanki hep divane;
İçimizden, dışımızdan
Geçer vakit
Zalim, zalimane!

(*Aç Yazı*)

SULAR BİZDEN AKILLIDIR

Sular bizden akıllıdır, daha evvel görür akşamı,
İner havadan önce, karanlığa,
Büyük bir balık gibi ortadan silinir,
Kaçışırken hayvanlar dağa.

Sular bizden akıllıdır, memnun olur,
Sadece ağaçlardan
Başka insanlardan değil,
Bizi yalnız bırakan.

Sular bizden akıllıdır, uyumaz,
Açar maviliğe, iri gözlerini.
Ve bekler bir ölüm sırrı içinde,
Kendi hayatının yerini.

(*Dışardan Gazel*)

DIŞARDAN GAZEL

Siz Ali Bey, Veli Beyefendi busunuz,
Gelecekler önünde suçlusunuz.

Yöneteceksiniz de ulaşacak ha,
Çağdaş uygarlığa ulusunuz.

Ön karanlık, art karanlık. Sağ karanlık, sol karanlık
Kara toprak içine mi gömülüyoruz.

Bir ülke, yarısı çırılçıplak,
Yarısının yediği ekmek tuz.

Uyur itleri, inekleri, ayıları,
Bütün aydınları uykusuz.

Milyonu trahom toplumun, milyonu sıtma.
Milyonu verem, bilmiyor muyuz?

Ne olmuşuz, ne yapmışlar bize
Nasıl bağlanmış elimiz, kolumuz.

Böyle giderse biline hep,
Mustafa Kemal'le bile yokuz.

De, yüreğin nice yanarsa yansın,
Efendilerin yüreği buz.

(*Dışardan Gazel*)

SAVCI'YA

Savcı nedir düşündün mü,
Dağları sorguçlu kılan?
Onlar susmaz, gece gündüz, onlar haykırır yücede.
Geçmiş dağlardan yalnayak, durmuş kapına bir işsiz,
Seni bile içli kılan.

Savcı, nedir düşündün mü,
Bıçakları uçlu kılan?
Bir eski hak alınmamış, bir dere kan sorulmamış,
Şunun bunun alın teri,
Alınları taçlı kılan.

Savcı, nedir düşündün mü?
Yazıları suçlu kılan?
Usla, yürekle büyümüş, gündüzler geceye karşı,
Ama nedir çağlar üzre,
Beni senden güçlü kılan?

(*Dört Kanatlı Kuş*)

BİLGİSAYAR'LA KONUŞMALAR

Milyarları saysın çelik dev ne çıkar
Yaşamam tek
Kocaman bir gözüm kocaman bir ağız
İşte akar düşüncemde gece su
İşte akar yüreğimde su çiçek.

Anlatır mı beni hayır
Mavi yeşil kırmızı sarı
Değiştirir görüntüsünü evrelerce
Söyler mi söylemez mi upuzun
Nereler oraları.

Hayır sığmaz ki acıkmış ağaçlarım
Kendi elmalarına portakallarına dutlarına
Aydınlığın ağırlığını parlasa da yıldızlar
Ölçülerim sığmaz ki
Sayı gerçeğinin boyutlarına.

Derinliklerde yeryağ özlemdir
Mavilikle çağdaşken deveyle kuzu
Kimin sessizliği soyutsa o evren değil ha
Peki konuşa dursun
İkiyi sekiz üç dokuzu.

Ey bilgisayar'cığım ne gösterirsen göster şimdi
Yaşayacak kımıldamamalar içinde kımıldamalar
Sevgi uçsuz bucaksız
Ben olmasam da
Yokluğum var.

(*Nötron Bombası*)

ÇIPLAK'tan

MUT

Soyunuyorlardı
Ülkelerden
Yollardan
Kendilerine

İÇERİ

Soyuna
Soyuna
Kimse yok
Gibiydiler

GÜN AĞARIRKEN

Öyle seviştiler ki
Kadın erkekte kaldı
Erkek
Kadında

KOKUDAN UYUYAMAMAK

İki
Çiçektiler
Döktüler yapraklarını
Aralarına

KÖK

Duyuyorlardı kanter içinde
Ağacın sallandığını değil
Kökün
Sallandığını

SAİT'E AĞIT

Ölmüş Sait
Deniz mavisinden erken
Bunca sevgiden sonra
Ölmüş annesini öperken

Ölmüş eli ayağı uzak
Camların üstü buğu
Ölmüş çocuklar izin vermeden
Yüzünde sarışın çocukluğu

Yıldızlar gitmez gün doğmaz
Ölmüş korkunç uykusu yerde
Ölmüş belli belirsiz düşcek
Üşür balıklar öykülerde

Ölmüş
Ölmüş ağaç bir gölgesi iki
Ama neden ölmüş
Ölmek yaşamaktan iyi mi ki

(*Uzun İkindi*)

CAHİT SITKI'YA AĞIT

Cahit Sıtkı ben seni nasıl ağıt edeyim
Binbir anı yaşarken binbir yıldızda
Bilsin yeni kuşaklar yalnızlıktan küçük bir şişe gelir
İkindi üstleri ıssız karanlık
Kim yavaş yavaş içiyorsa Cahit'dir

Sever yoldan geçenleri bulutu uçan kuşu
Kadınlar erkekler çalışırken güzel öpüşürken güzel her yerde
Gözyüzü yeryüzü mavilikle bir
İyimserdir ama durunuz
Kim canı sıkılıyorsa Cahit'dir

Orası, bağırsan bağırsan sesin çıkmaz dışarı
Orası soluğun kocaman bir devin ağzında
Duvarlar taş kapılar demir
Alıştığı bir şeydi yaşamak
Kim ölümden korkuyorsa Cahit'dir

(*Uzun İkindi*)

ORHAN KEMAL'E AĞIT

Seslendi bez dokuyan basma dokuyana
Duydunuz mu arkadaşlar
Kim çıktı dışarı
Orhan Kemal

Ortasına nadazın konmuştu
Gök dökülürcesine kuşlar
Birisi birdenbire kırmızı uzak
Durdu

Yüreğir'in uçsuz bucaksız köyleri
Köylerde gözalabildiğine pamuklar
Birisi birdenbire ta içi yaprak
Durdu
Yalağa varmıştı ikindileyin
Ovaağız koyunla
Birisi birdenbire taşayak
Durdu

Parmakları ak kesilmişti çatlamıştı kandı
Çuvalı on kuruşa koza ayıran çocuklar
Birisi birdenbire gecelerde sıcak
Durdu

Boynun uzatmıştı yollara azgın
Satılmışın arabasındaki atlar
Birisi birdenbire teker boyu şahlanarak
Durdu

Seslendi ulu çınarın kökü uluca kavağın köküne
Duydunuz mu kardaşlar
Kim girdi içeri
Orhan Kemal

(*Uzun İkindi*)

İPEKÇİ'NİN DÜŞÜNDÜRDÜĞÜ

Ölüm istenmezdi ya
Günler değişti pek
Mutluluk oldu
Yatağında ölmek

İşte Abdi İpekçi'nin de göğsünde kurşunlar
Son soluğu kandan çiçek
Biri var yokedilmezse yokedecek hepimizi
Tek tek

(*Uzun İkindi*)

UZUN İKİNDİ

Sevgi üzeredir
Ölü
Yemyeşil sızlar omuzlarda
Dörtkollu sandığın değil
Ağırlığı gökyüzünün
Susuzdurlar dudakları çatlak
Geçmektedirler korkularla azalmış
Gömütlük denen çölü

Minare büyür ses mum
Yürekleri darda
Neden taşkesiliverdi ezan
Boy boy oymalarla ak?
Yorgundular
Öylesine boştu gövdeleri
Sanki yürümediler bir tek adım
Biraz bile durmadılar da

Döşlerini kapladı kara yel
Toprağa verilmelerinden daha yavaş
Yeraltı böceklerinin kamaştı yalnızlığı
Yeni kazılmış
Çukurun evreninde
Kaçışırken ürkek
Duyuldu imamın uyarısı uzaklardan
– Güneye çevrilsin baş

Kendilerinden dönmedeler
Gömdüler ölüyü
Kör acı soluklarını deler

Sonuna dokundular yaşamın
Parmak uçları delice buz
İşte
Yarı orada kaldı hepsi
Yarı aydınlık
Kendilerinden dönmedeler

(*Uzun İkindi*)

TOPLUMCULARIMIZ

Toplumcularımız ileri derlerken
Son sesleri asılı kalır dağa
Yok olur birey
Katarlar yaşamlarını
Bayrağa

Şehitler büyük toplumcularımız
Onlardır yurdumuzun ulusal beği
Uğruna-
Düştükleri toprak
Hepimizin ekmeği

Sonsuzluk çoğuldur
Neye yarar kamuya adanmamışsa can
Suyu ormanı yeraltını değil
Yabana vermezler bir yudum göğü bile
Onlardır ev ağaç soluk aldıran

Yalaza dönüşürlerken görevlerinde
Bizi aydınlatırlar birer birer
Onlardır büyük toplumcularımız
Besbelli bugünden yarına yurt boyu
Özgürlüğü söyliyecekler

(*Gösteri, Haziran 1983*)

ORHAN VELİ KANIK
(1914-1950)

OARİSTYS

In Memoriam

Ey hâtırası içimde yemin kadar büyük,
Ey bahçesinin hoş günlere açık kapısı
Hâlâ rüyalarıma giren ilk gözağrısı,
Çocuk alınlarda duyulan sıcak öpücük.

Ey sevgi dalımda ilk çiçek açan tomurcuk,
Kanımın akışını yenileştiren damar,
Gül rengi ışıkları sevda dolu akşamlar
İçime yeni bir fecir gibi dolan çocuk.

Ey tahta perdenin üzerinden aşan hatmi
Ve havaları seslerimizle dolu bahar,
Koşuştuğumuz yollar, oynadığımız sular,
Kâğıttan teknesinde sevinç taşıyan gemi.

Duyup karşı minarede okunan yatsıyı
Yatağıma sıcaklığını getiren rüya.
Denizlerde onunla yaşadığım dünya
Ve ey ufku beyaz cennetlere giden kıyı.

Ah! Birçok şeyler hatırlatan erik ağacı
Ve o ilk yolculukla başlayan hasret, zindan;
Atları çıngıraklı arabanın ardından,
Beyaz, keten mendilimde sallanan ilk acı.

(*Bütün Şiirleri*)

EBABİL

Alıp içinde sesler uçuşan bu akşamdan
Hâfızamı bir deniz kıyısına çeken yol,
Aydınlık rüyaların peşine düşen gondol,
Mavi bir denizde yüzer gibi yanan şamdan.

Tuşların üstünde karanlığın heyulası
Ve birden kalbe çırpınışlar veren hâtıra,
Çekmede beni saadet dolu dünyalara
Mine parmaklarında sadalaşan hulyası.

Sıyrılmada gözlerimden yıllarca geceler,
Ve yalnız kalmada bir yaza râm olan sahil,
Uçuşmada gökyüzünde bir sürü ebabil;
Sevgimi ve hasretimi ebedi kılan yer.

Açık pancurlarından seslerin dökülüşü.
Bir göl mü ürpermede ruhun uzaklarında?
Ey yakın sevgiyi duymayan dudaklarında,
Her yaşayıştan daha güzel olan gülüşü.

Ilık gölgelerde uyutup düşünceleri
Beyaz etekleriyle bana göründüğün an
Ve kapıları yeşil sabahlara açılan
Sıcak tahayyüllerle dolu yaz geceleri.

Renkli fanusların altına doğan dünyası,
Omuzlarında ayışığından örgülerle
Eklenmede içime hasret kaldığım yerle
Mine parmaklarında sadalaşan hulyası.

(*Bütün Şiirleri*)

DAR KAPI

Nedir bu geceyle gelen birsam?
Duyuyorum seslenişlerini.
Karanlıkta ağzının yerini
Arıyor deli gibi hâfızam.

"Yanıyor unutulmuş buhurdan
Yine gecenin içinde sessiz"
Hâtıralarla kabaran deniz,
Doluyor ruhun oluklarından.

Işık yağıyor doğan geceden.
Nasıl diriliş bu, neden sonra?
Bu rüya gibi geceden sonra
Gidecek mi o maziden gelen?

Seziyorum senelerce susan
Ruhumda taptaze bir geriniş,
Sonuna vardığım çölden geniş
Ayaklarıma açılan umman.

Bütün mevsimlerimin üstüne
Geriliyor bembeyaz bir kanat.
Gelip durdu artık işte hayat
Bana hep onu vadeden güne.

Artık ebedi huzur deminin
İçebilirim sırlı tasından,
Girmek üzereyim dar kapısından
O eski rüyalar âleminin.

(*Bütün Şiirleri*)

AÇSAM RÜZGÂRA

Ne hoş, ey güzel Tanrıın, ne hoş,
Maviliklerde sefer etmek,
Bir sahilden çözülüp gitmek,
Düşünceler gibi başıboş,

Açsam rüzgâra yelkenimi;
Dolaşsam ben de deniz, deniz.
Ve bir sabah vakti, kimsesiz
Bir limanda bulsam kendimi.

Bir limanda, büyük ve beyaz.
Mercan adalarında bir liman.
Beyaz bulutların ardından
Gelse altın ışıklı bir yaz.

Doldursa içimi orada
Baygın kokusu iğdelerin.
Bilmese tadını kederin
Bu her âlemden uzak ada.

Konsa rüya dolu köşkümün
Çiçekli damına serçeler.
Renklerle çözülse geceler,
Nar bahçelerinde geçse gün.

Her gün aheste mavnaların
Görsem açıktan geçişini
Ve her akşam dizilişini
Ufukta mermer adaların.

Ne hoş, ey güzel Tanrım, ne hoş!
İller, göller, kıtalar aşmak.
Ne hoş deniz deniz dolaşmak
Düşünceler gibi başıboş.

Versem kendimi bütün bütün
Bir yelkenli olup engine.
Kansam bir an güzelliğine
Kuşlar gibi serseri ömrün.

(*Bütün Şiirleri*)

MASAL

Çocuk gönlüm kaygılardan âzâde
Yüzlerde nur, ekinlerde bereket;
At üstünde mor kâküllü şehzade;
Unutmaya başladığım memleket,

Şakağımda annemin sıcak dizi,
Kulağımda falcı kadının sözü,
Göl başında padişahın üç kızı,
Alaylarla Kafdağına hareket.

(*Bütün Şiirleri*)

EKMEK

Dilimin ucunda bir eski arkadaş adı,
Unutulmuş şekilleri taşıyan bulutlar;
Bir gökyüzü genişliğiyle ruhuma dolar
Otların içine sırtüstü yatmanın tadı.

Avucumda sıcaklığını duyduğum ekmek;
Üstümde hâtırası kadar güzel sonbahar;
O bembeyaz, o tertemiz bulutlara dalar
Düşünürüm bir çocuk türküsü söyleyerek.

(*Bütün Şiirleri*)

HELENE İÇİN

Nezihe Adil Arda'ya

Ötesi yok şehre ulaşınca kaderin yolu
Pişman bir el kapayacak kapısını ömrünün;
Hatırlayacaksın beni gözlerin yaşla dolu,
Güzelliğin yalnız mısralarımda kaldığı gün.

Odanı dolduracak son mevsimin, son baharın...
İsmini dinleyeceksin serin esen rüzgârda,
Duyacaksın ateş feryadını hâtıraların
Akşam vakti söylenen âşıkane şarkılarda.

Ve bilhassa parmaklığına dayandığın zaman
Ufku uzak şehirlere açılan balkonunun,
Günahların geçecek hâfizanın arkasından.
Günahların... Sonu gelmez kafilelerden uzun...

Öterken ağaçlarda kuşlar tahayyül içinde,
Bakışlarında sükûnun zehri, dinleyeceksin,
Türlü acılar şekillenecek yine içinde
"Ah! Şairim bu akşam da geçmedi" diyeceksin.

Ve ulaşacak bu son şehre kaderin yolu,
Kapayacak pişman bir el kapısını ömrünün;
Hatırlayacaksın beni gözlerin yaşla dolu,
Güzelliğin yalnız şarkılarımda kaldığı gün.

(*Bütün Şiirleri*)

MONTÖR SABRİ

Montör Sabri ile
Daima geceleyin
Ve daima sokakta
Ve daima sarhoş konuşuyoruz.
O her seferinde
"Eve geç kaldım" diyor.
Ve her seferinde
Kolunda iki okka ekmek.

(*Bütün Şiirleri*)

OKTAY'A MEKTUPLAR

I
Ankara, 8.12.37 Saat 21

Kış, kıyamet
Macar Lokantası'nda yazıyorum
İlk mektubumu.
Oktay'cığım
Bu gece sana bütün sarhoşların
Selamı var.

II
Ankara 10.12.37 Saat 14.30

Şu anda dışarda yağmur yağıyor
Ve bulutlar geçiyor aynadan
Ve bugünlerde Melih'le ben
Aynı kızı seviyoruz.

III
Ankara, 1.1.38 Saat 10

Bir aydanberi iş arıyorum, meteliksiz.
Ne üstte var ne başta.
Onu sevmeseydim
Belki de beklemezdim
İnsanlar için öleceğim günü.

(*Bütün Şiirleri*)

QUANTİTATİF

Güzel kadınları severim,
İşçi kadınları da severim,
Güzel işçi kadınları
Daha çok severim

(*Bütün Şiirleri*)

RÖNESANS

Yarın rıhtıma gitmeli,
Rönesans çıkacak vapurdan
Bakalım, nasıl şey Rönesans?
Kılığı, kıyafeti nasıl?
Şık mı, sünepe mi?
Siyasî mi, bastonu var mı elinde?
Hokkabaza mı benziyor?
Ambardan mı çıkacak, kamaradan mı?

»

Yoksa ateşçi filân mı?
Çalışarak mı geliyor gemide?

(*Bütün Şiirleri*)

KARANFİL

Hakkınız var, güzel değildir ihtimal
Mübalâğa sanatı kadar
Varşova'da ölmesi on bin kişinin
Ve benzememesi
Bir motörlü kıtanın bir karanfile
"Yarin dudağından getirilmiş"

(*Bütün Şiirleri*)

GANGSTER

(*Hitler, kendini edebiyata verecek*)

Şiir yazdım bunca senedir,
Ne buldum?
Eşkiyalık edeceğim bundan sonra.

Haberi olsun yol kesenlerin:
İş yok artık kendilerine
Dağ başlarında.

Mademki ekmeklerini alıyorum
Ellerinden,
Buyursunlar onlar da benim yerime.
Münhal var edebiyat âleminde.

(*Bütün Şiirleri*)

RESİMLER

Hiçbiri ona ait değil,
Fakat ne hazin isimleri var
Şu resimlerin:
"Nisan sabahı",
"Yağmurdan sonra"
Ve "Dansöz".
Baktıkça ağlamak geliyor içimden.

(*Bütün Şiirleri*)

ÇOK ŞÜKÜR

Bir insan daha var, çok şükür, evde;
Nefes var,
Ayak sesi var;
Çok şükür, çok şükür

(*Bütün Şiirleri*)

RÜYA

Annemi ölmüş gördüm rüyamda.
Ağlayarak uyanışım
Hatırlattı bana, bir bayram sabahı
Gökyüzüne kaçırdığım balonuma bakıp
Ağlayışımı.

(*Garip*)

HİCRET

I
Damlara bakan penceresinden
Liman görünürdü
Ve kilise çanları

>>

Durmadan çalardı, bütün gün.
Tren sesi duyulurdu yatağından
Arada bir
Ve geceleri.
Bir de kız sevmeye başlamıştı.
Karşı apartımanda.
Böyle olduğu halde
Bu şehri bırakıp
Başka şehre gitti.

(*Garip*)

HİCRET

II
Şimdi kavak ağaçları görünüyor,
Penceresinden,
Kanal boyunca.
Gündüzleri yağmur yağıyor;
Ay doğuyor geceleri
Ve pazar kuruluyor, karşı meydanda.
Onunsa daima;
Yol mu, para mı, mektup mu;
Bir düşündüğü var.

(*Garip*)

SOL ELİM

Sarhoş oldum da
Seni hatırladım yine;
Sol elim,
Acemi elim,
Zavallı elim!

(*Garip*)

DAĞ BAŞI

Dağ başındasın;
Derdin günün hasretlik;
Akşam olmuş,
Güneş batmış,
İçmeyip de ne haltedeceksin?

(*Garip*)

ŞOFÖRÜN KARISI

Şoförün karısı, kıyma bana;
El etme öyle pencereden,
Soyunup dökünüp;
Senin, eniştende gözün var;
Benimse gençliğim var;
Mapuslarda çürüyemem;
Başımı belâya sokma benim;
Kıyma bana.

(*Garip*)

DEDİKODU

Kim söylemiş beni
Süheyla'ya vurulmuşum diye?
Kim görmüş, ama kim,
Eleni'yi öptüğümü,
Yüksekkaldırım'da, güpegündüz?
Melahat'i almışım da sonra
Alemdar'a gitmişim, öyle mi?
Onu sonra anlatırım, fakat
Kimin bacağını sıkmışım tramvayda?
Güya bir de Galata'ya dadanmışız;
Kafaları çekip çekip
Orada alıyormuşuz soluğu;
Geç bunları, anam babam, geç,
Geç bunları bir kalem;
Bilirim ben yaptığımı.

Ya, o Mualla'yı sandala atıp,
Ruhumda hicranın'ı söyletme hikâyesi?

(*Garip*)

KİTABE-İ SENG-İ MEZAR

I
Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
Nasırdan çektiği kadar;
Hatta çirkin yaratıldığından bile
O kadar müteessir değildi;
Kundurası vurmadığı zamanlarda
Anmazdı ama Allah'ın adını,
Günahkâr da sayılmazdı.
Yazık oldu Süleyman Efendi'ye.

(*Garip*)

KİTABE-İ SENG-İ MEZAR

II
Mesele falan değildi öyle,
To be or not to be kendisi için;
Bir akşam uyudu;
Uyanmayıverdi
Aldılar, götürdüler.
Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.
Duyarlarsa öldüğünü alacaklılar
Haklarını helal ederler elbet.
Alacağına gelince...
Alacağı yoktu zaten rahmetlinin.

(*Garip*)

KİTABE-İ SENG-İ MEZAR

III
Tüfeğini deppoya koydular,
Esvabını başkasına verdiler,
Artık ne torbasında ekmek kırıntısı,
Ne matrasında dudaklarının izi;
Öyle bir rûzigâr ki,
Kendi gitti,
İsmi bile kalmadı yadigâr.
Yalnız şu beyit kaldı,
Kahve ocağında, el yazısıyla:
"Ölüm Allahın emri,
Ayrılık olmasaydı."

(*Garip*)

SABAHA KADAR

Şu şairler sevgililerden beter;
Nedir bu adamlardan çektiğim?
Olur mu böyle, bütün bir geceyi
Bir mısranın mahremiyetinde geçirmek.

Dinle bakalım, işitebilir misin
Türküsünü damların, bacaların
Yahut da karıncaların buğday taşıdıklarını
Yuvalarına?

Beklemesem olmaz mı güneşin doğmasını
Kullanılmış kafiyeleri yollamak için,
Kapıma gelecek çöpçülerle,
Deniz kenarına?

Şeytan diyor ki: "Aç pencereyi;
Bağır, bağır, bağır; sabaha kadar."

(*Garip*)

İSTANBUL İÇİN

Nisan

İmkânşız şey
Şiir yazmak,
Âşıksan eğer;
Ve yazmamak,
Aylardan Nisan'sa.

Arzular ve Hâtıralar

Arzular başka şey,
Hâtıralar başka.
Güneşi görmeyen şehirde,
Söyle, nasıl yaşanır?

Böcekler

Düşünme,
Arzu et sade!
Bak, böcekler de öyle yapıyor.

Dâvet

Bekliyorum
Öyle bir havada gel ki,
Vazgeçmek mümkün olmasın.

(*Garip*)

NE KADAR GÜZEL

Çayın rengi ne kadar güzel,
Sabah sabah,
Açık havada!
Hava ne kadar güzel!
Oğlan çocuk ne kadar güzel!
Çay ne kadar güzel!

(*Garip*)

GÜZEL HAVALAR

Beni bu güzel havalar mahvetti,
Böyle havada istifa ettim
Evkaftaki memuriyetimden.
Tütüne böyle havada alıştım,
Böyle havada âşık oldum;
Eve ekmekle tuz götürmeyi
Böyle havalarda unuttum;
Şiir yazma hastalığım
Hep böyle havalarda nüksetti;
Beni bu güzel havalar mahvetti.

(*Garip*)

ANLATAMIYORUM

(*moro romantico*)

Ağlasam sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz,
Gözyaşlarıma, ellerinizle?

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce.
Bir yer var, biliyorum;
Her şeyi söylemek mümkün;
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum.
Anlatamıyorum.

(*Garip*)

ESKİ KARIM

Nedendir, biliyor musun;
Her gece rüyama girişin,
Her gece şeytana uyuşum,
Bembeyaz çarşafların üstünde;
Nedendir, biliyor musun?
Seni hâlâ seviyorum, eski karım.

Ama ne kadınsın, biliyor musun!

(*Garip*)

KASİDE

Elinde Bursa çakısı,
Boynunda kırmızı yazma;
Değnek soyarsın akşamlara kadar,
Fulya tarlasında.

Ben sana hayran,
Sen cama tırman.

(*Garip*)

SÖZ

Aynada başka güzelsin,
Yatakta başka;
Aldırma söz olur diye;
Tak takıştır,
Sür sürüştür;
İnadına gel,
Piyasa vakti,
Muhallebiciye.

Söz olurmuş,
Olsun;
Dostum değil misin?

(*Garip*)

DELİ EDER İNSANI BU DÜNYA;
BU GECE, BU YILDIZLAR, BU KOKU,
BU TEPEDEN TIRNAĞA ÇİÇEK AÇMIŞ AĞAÇ.

(*Vazgeçemediğim*)

YOLCULUK

Rıfkı Melûl Meriç'e

Ne var ki yolculukta,
Her sefer ağlatır beni,
Ben ki yalnızım bu dünyada?
Bir sabah kızıllığında
Yola çıkarım Uzunköprü'den;
Yaylının atları şıngır mıngır;
Arabacım on dört yaşında,
Dizi dizime değer bir tazenin,
Çarşaflı, ama hafifmeşrep;
Gönlüm şen olmalı değil mi?
Nerdee!..
Söyleyin, ne var bu yolculukta?

(*Vazgeçemediğim*)

TREN SESİ

Garibim;
Ne bir güzel var avutacak gönlümü,
Bu şehirde
Ne de bir tanıdık çehre;
Bir tren sesi duymaya göreyim,
İki gözüm,
İki çeşme.

(*Vazgeçemediğim*)

İSTANBUL TÜRKÜSÜ

İstanbul'da Boğaziçi'nde,
Bir fakir Orhan Veli'yim;
Veli'nin oğluyum,
Târifsiz kaderler içinde

Urumelihisarı'na oturmuşum;
Oturmuş da, bir türkü tutturmuşum:

"İstanbul'un mermer taşları;
Başıma da konuyor, konuyor aman, martı kuşları;
Gözlerimden boşanır hicran yaşları;
Edalı'm,
Senin yüzünden bu hâlim."
"İstanbul'un orta yeri sinema;
Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama;
El konuşur, sevişirmiş, bana ne?
Sevdalı'm
Boynuna vebâlim!"

İstanbul'da, Boğaziçi'ndeyim;
Bir fakir Orhan Veli;
Veli'nin oğlu;
Târifsiz kederler içindeyim.

(*Vazgeçemediğim*)

DEĞİL

Bilmem ki nasıl anlatsam;
Nasıl, nasıl size derdimi!
Bir dert ki yürekler acısı,
Bir dert ki düşman başına.
Gönül yarası desem...
Değil!
Ekmek parası desem...
Değil!

Bir dert ki...
Dayanılır şey değil.

(*Vazgeçemediğim*)

GİDERAYAK

Handan, hamamdan geçtik,
Gün ışığındaki hissemize razıydık;
Saadetinden geçtik,
Ümidine razıydık;
Hiçbirini bulamadık;
Kendimize hüzünler icadettik,
Avunamadık;
Yoksa biz...
Biz bu dünyadan değil miydik?

(*Vazgeçemediğim*)

ESKİLER ALIYORUM

Eskiler alıyorum
Alıp yıldız yapıyorum
Musiki ruhun gıdasıdır
Musikiye bayılıyorum

Şiir yazıyorum
Şiir yazıp eskiler alıyorum
Eskiler verip musikiler alıyorum

Bir de rakı şişesinde balık olsam

(*Vazgeçemediğim*)

TAHATTUR

Alnımdaki bıçak yarası
Senin yüzünden,
Tabakam senin yadigârın;
"İki elin kanda olsa gel" diyor
Telgrafın;
Nasıl unuturum seni ben,
Vesikalı yârim?

(*Yenisi*)

CIMBIZLI ŞİİR

Ne atom bombası
Ne Londra Konferansı;
Bir elinde cımbız,
Bir elinde ayna;
Umurunda mı dünya!

(*Yenisi*)

SERESERPE

Uzanıp yatıvermiş, sereserpe;
Entarisi sıyrılmış hafiften;
Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;
Bir eliyle de göğsünü tutmuş,

İçinde kötülüğü yok, biliyorum;
Yok, benim de yok ama...
Olmaz ki!
Böyle de yatılmaz ki!

(*Yenisi*)

DENİZİ ÖZLEYENLER İÇİN

Gemiler geçer rüyalarımda,
Allı pullu gemiler, damların üzerinden;
Ben zavallı,
Ben yıllardır denize hasret,
"Bakar bakar ağlarım".

Hatırlarım ilk görüşümü dünyayı,
Bir midye kabuğunun aralığından;
Suların yeşili, göklerin mavisi,
Lâpinaların en hârelisi...
Hâlâ tuzlu akar kanım
İstiridyelerin kestiği yerden.

Neydi o deli gibi gidişimiz,
Bembeyaz köpüklerle, açıklara!
Köpükler ki fena kalpli değil,
Köpükler ki dudaklara benzer;
Köpükler ki insanlarla
Zinaları ayıp değil.

Gemiler geçer rüyalarımda,
Allı pullu gemiler, damların üzerinden;
Ben zavallı,
Ben yıllardır denize hasret.

(*Yenisi*)

KAPALI ÇARŞI

Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar bilirsin,
Sandık odalarında;
Senin de dükkânın öyle kokar işte.
Ablamı tanımazsın,
Hürriyette gelin olacaktı, yaşasaydı;
Bu teller onun telleri,
Bu duvak onun duvağı işte.
Ya bu camlardaki kadınlar?
Bu mavi mavi,
Bu yeşil yeşil fistanlı...
Geceleri de ayakta mı dururlar böyle?
Ya şu pembezar gömlek?
Onun da bir hikâyesi yok mu?
Kapalı Çarşı deyip de geçme;
Kapalı Çarşı,
Kapalı kutu.

(*Yenisi*)

ÖLÜME YAKIN

Akşam üstüne doğru, kış vakti;
Bir hasta odasının penceresinde;
Yalnız bende değil yalnızlık hâli,
Deniz de karanlık, gökyüzü de;
Bir acaip, kuşların hâli.

Bakma fakirmişim, kimsesizmişim;
–Akşam üstüne doğru, kış vakti–
Benim de sevdalar geçti başımdan.
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış;
Zamanla anlıyor insan dünyayı.

Ölürüz diye mi üzülüyoruz?
Ne ettik, ne gördük şu fâni dünyada
Kötülükten gayri?

Ölünce kirlerimizden temizlenir,
Ölünce biz de iyi adam oluruz;
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış,
Hepsini unuturuz.

(*Yenisi*)

PIRPIRLI ŞİİR

Uyandım baktım ki bir sabah,
Güneş vurmuş içime;
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm,
Pır pır eder durur, bahar rüzgârında.
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm;
Cümle âzâm isyanda;
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm;
Kuşlara,
Yapraklara.

(*Yenisi*)

ALTINDAĞ

Altındağ, Ankara'nın arka tarafında kurulmuş büyük bir fakir fukara mahallesidir. Aşağıda okuyacağınız parçalar bu mahalleden bahseden uzun bir şiirden alınmıştır. Sabaha karşı bütün Altındağ rüya görür. Burada sadece, bir genç kızla bir lâğımcının rüyasını okuyacaksınız.

Biri bir koca görür rüyasında:
Yüz lira maaşlı kibar bir adam.
Evlenir, şehire taşınırlar.
Mektuplar gelir adreslerine:
Şen Yuva Apartımanı, bodrum katı.
Kutu gibi bir dairede otururlar.
Ne çamaşıra gidilir artık, ne cam silmeye;
Bulaşıksa kendi bulaşıkları.
Çocukları olur, nurtopu gibi;

Elden düşme bir araba satın alınır.
Kızılay Bahçesi'ne gidilir sabahları;
Kumda oynasın diye küçük Yılmaz,
Kibar çocukları gibi.
Lâğımcının hamam rüyasıdır,
Rüyaların en güzeli.
Uzanır yatar göbek taşına;
Tellaklar gelip dizilir yanıbaşına.
Biri su döker,
Biri sabunlar;
Elinde kese sıra bekler biri.
Yeni müşteriler girerken içeri,
Lâğımcı,
Pamuklar gibi çıkar dışarı.

(*Yenisi*)

GÜN OLUR

Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda
Şu ada senin, bu ada benim,
Yelkovan kuşlarının peşi sıra.

Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;
Çiçekler gürültüyle açar;
Gürültüyle çıkar duman topraktan.

Hele martılar, hele martılar,
Her bir tüylerinde ayrı telaş!..

Gün olur, başıma kadar mavi;
Gün olur, başıma kadar güneş;
Gün olur, deli gibi...

(*Karşı*)

SİZİN İÇİN

Sizin için, insan kardeşlerim,
Her şey sizin için;
Gece de sizin için, gündüz de;
Gündüz gün ışığı, gece ay ışığı;
Ay ışığında yapraklar;
Yapraklarda merak;
Yapraklarda akıl;
Gün ışığında binbir yeşil;
Sarılar da sizin için, pembeler de;
Tenin avuca değişi,
Sıcaklığı,
Yumuşaklığı;
Yatıştaki rahatlık;
Merhabalar sizin için;
Sizin için limanda sallanan direkler;
Günlerin isimleri,
Ayların isimleri,
Kayıkların boyaları sizin için;
Sizin için postacının ayağı
Testicinin eli;
Alınlardan akan ter,
Cephelerde harcanan kurşun;
Sizin için mezarlar, mezar taşları,
Hapishaneler, kelepçeler, idam cezaları;
Sizin için;
Her şey sizin için.

(*Karşı*)

İSTANBUL'U DİNLİYORUM

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların hiç durmayan çıngırakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Kuşlar geçiyor, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değiyor ayakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Serin serin Kapalı Çarşı;
Cıvıl cıvıl Mahmutpaşa;
Güvercin dolu avlular.
Çekiç sesleri geliyor doklardan.
Güzelim bahar rüzgârında, ter kokuları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Başında eski âlemlerin sarhoşluğu,
Loş kayıkhaneleriyle bir yalı;
Dinmiş lodosların uğultusu içinde
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir yosma geçiyor kaldırımdan;
Küfürler, şarkılar, türküler, lâf atmalar.
Bir şey düşüyor elinden yere;
Bir gül olmalı;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;
Alnın sıcak mı, değil mi, biliyorum;
Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum;
Beyaz bir ay doğuyor, fıstıkların arkasından
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;
İstanbul'u dinliyorum.

(*Karşı*)

HÜRRİYETE DOĞRU

Gün doğmadan,
Deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola.
Kürekleri tutmanın şehveti avuçlarında,
İçinde bir iş görmenin saadeti,
Gideceksin;
Gideceksin ırpların çalkantısında.
Balıklar çıkacak yoluna, karşıcı;
Sevineceksin.
Ağları silkeledikçe
Deniz gelecek eline pul pul;
Ruhları sustuğu vakit martıların,
Kayalıklardaki mezarlarında,
Birden,
Bir kıyamettir kopacak ufuklarda.
Denizkızları mı dersin, kuşlar mı dersin;
Bayramlar seyranlar mı dersin, şenlikler cümbüşler mi?
Gelin alayları, teller, duvaklar, donanmalar mı?
Heeey!
Ne duruyorsun be, at kendini denize;
Geride bekleyenin varmış aldırma;
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;
Yelken ol, kürek ol, dümen ol, balık ol, su ol;
Git gidebildiğin yere.

(*Karşı*)

KARŞI

Gerin bedenim, gerin;
Doğan güne karşı.
Duyur, duyurabilirsen,
Elinin, kolunun gücünü,
Ele güne karşı,

Bak! dünya renkler içinde!
Bu güzel dünya içinde.
Sevin sevinebilirsen.

>>

İnsanlığın haline karşı.
Durmadan işleyen saatlerde
Dişli dişliye karşı;
Dişlilerin arasında,
Güçsüz güçlüye karşı,
Herkes bir şeye karşı;
Küçük hanım, yatağında uykuda,
Rüyalarına karşı.

Gerin bedenim, gerin,
Doğan güne karşı.

(*Karşı*)

DALGACI MAHMUT

İşim gücüm budur benim,
Gökyüzünü boyarım, her sabah,
Hepiniz uykudayken.
Uyanır bakarsınız ki mavi.

Deniz yırtılır kimi zaman,
Bilemezsiniz kim diker;
Ben dikerim.

Dalga geçerim kimi zaman da,
O da benim vazifem;
Bir baş düşünürüm başımda,
Bir mide düşünürüm midemde
Bir ayak düşünürüm ayağımda,
Ne haltedeceğimi bilemem.

(*Karşı*)

AYRILIŞ

Bakakalırım giden geminin ardından;
Atamam kendimi denize, dünya güzel;
Serde erkeklik var ağlayamam.

(*Karşı*)

İÇERDE

Pencere, en iyisi pencere;
Geçen kuşları görürsün hiç olmazsa;
Dört duvarı göreceğine.

(*Karşı*)

VATAN İÇİN

Neler yapmadık şu vatan için!
Kimimiz öldük;
Kimimiz nutuk söyledik.

(*Karşı*)

PİRELİ ŞİİR

Bu ne acaip bilmece!
Ne gündüz biter, ne gece.
Kime söyleriz derdimizi;
Ne hekim anlar, ne hoca.

Kimi işinde gücünde,
Kiminin donu yok kıçında.
Ağız var, burun var, kulak var;
Ama hepsi başka biçimde.

Kimi peygambere inanır;
Kimi saat köstek donanır;
Kimi kâtip olur, yazı yazar;
Kimi sokaklarda dilenir.

Kimi kılıç takar böğrüne;
Kimi uyar dünya seyrine:
Karı hesabına geceleri,
Gündüzleri baba hayrına.

Bu düzen böyle mi gidecek?
Pireler filleri yutacak;
Yedi nüfuslu hâneye
Üç buçuk tayın yetecek?

Karışık bir iş vesselam.
Deli dolu yazar kalem.
Yazdığı da ne? Bir sürü
İpe sapa gelmez kelam.

KUYRUKLU ŞİİR

Uyuşamayız, yollarımız ayrı;
Sen ciğercinin kedisi, ben sokak kedisi;
Senin yiyeceğin, kalaylı kapta;
Benimki aslan ağzında;
Sen aşk rüyası görürsün, ben kemik.

Ama seninki de kolay değil, kardeşim;
Kolay değil hani,
Böyle kuyruk sallamak Tanrının günü.

(*Bütün Şiirleri*)

CEVAP

Ciğercinin kedisinden sokak kedisine

Açlıktan bahsediyorsun;
Demek ki sen komünistsin.
Demek bütün binaları yakan sensin.
İstanbul'dakileri sen...
Ankara'dakileri sen...

Sen ne domuzsun, sen!

(*Bütün Şiirleri*)

RAHAT

Şu kavga bir bitse dersin,
Acıkmasam dersin,
Yorulmasam dersin;
Çişim gelmese dersin,
Uykum gelmese dersin;

Ölsem desene!

(*Bütün Şiirleri*)

GELİRLİ ŞİİR

İstanbul'dan ayva da gelir, nar gelir,
Döndüm baktım, bir edalı yâr gelir,
Gelir desen dar gelir;
Gün aşırı alacaklılar gelir.
Anam anam,
Dayanamam,
Bu iş bana zor gelir.

(*Bütün Şiirleri*)

AŞK RESMİ GEÇİDİ

Birincisi o incecik, o dal gibi kız,
Şimdi galiba bir tüccar karısı.
Ne kadar şişmanlamıştır kim bilir.
Ama yine de görmeyi çok isterim,
Kolay mı? İlk gözağrısı.

İkincisi Münevver Abla, benden büyük
Yazıp yazıp bahçesine attığım mektupları
Gülmekten katılırdı, okudukça.
Bense bugünmüş gibi utanırım
O mektupları hatırladıkça.

....çıkar
....dururduk mahallede
....halde
....adlarımız yan yana yazılırdı duvarlara
....yangın yerlerinde.

Dördüncü azgın bir kadın,
Açık saçık şeyler anlatırdı bana.
Bir gün de önümde soyunuverdi
Yıllar geçti aradan, unutamadım,
Kaç defa rüyama girdi.

Beşinciyi geçip altıncıya geldim
Onun adı da Nurünnisa.
Ah güzelim
Ah esmerim
Ah
Canımın içi Nurünnisa.

Yedincisi Aliye, kibar bir kadın
Ama ben pek varamadım tadına,
Bütün kibar kadınlar gibi,
Küpe fiyatına, kürk fiyatına.
Sekizinci de o bokun soyu:
Sen elin karısında namus ara,
Kendinde arandı mı, küplere bin.
Üstelik kendinde de
Yalanın düzenin bini bir para.

Ayten'di dokuzuncunun adı,
Barlarda göbek atar
İş başında şunun bunun esiri,
Ama bardan çıktı mı,
Kiminle isterse onunla yatar.

Onuncusu akıllı çıktı
Bıraktı gitti beni.
Ama haksız da değildi hani,
Sevişmek zenginlerin harcıymış
İşsizlerin harcıymış.

İki gönül bir olunca
Samanlık seyranmış ama,
İki çıplak da –olsa olsa–
Bir hamama yakışırmış.

İşine bağlı bir kadındı on birinci.
Hoş, olmasın da ne yapsın?
Bir zalimin yanında gündelikçi;
Adı Luksandra
Geceleri odama gelir,
Sabahlara kadar kalır.
Konyak içer, sarhoş olur,
Sabahı da, işbaşı yapardı şafakla...

Gelelim sonuncuya.
Ona bağlandığım kadar
Hiçbirine bağlanmadım.
Sade kadın değil, insan.
Ne kibarlık budalası,
Ne malda, mülkte gözü var.
Eşit olsak, der,
Hür olsak, der.
İnsanları sevmesini de bilir,
Yaşamayı sevdiği kadar.

(*Bütün Şiirleri*)

OKTAY RİFAT
(1914-1988)

ANIŞ

Her dakikasını ayrı hatırlarım
Erenköy'de geçen zamanımın
Rüyama girer bir arada
İstanbul bahar ve Türkân'ım

Bir odamız vardı etrafı sarmaşık
Bostanlara bakan penceremiz
O güller kadar taze
Ben ona deli gibi âşık

Bir yastıkta dinlenir başlarımız
Saçlarım saçlarına karışırdı
O güzel bir kızdı ince alımlı
Ne giyse yaraşırdı.

Yeter ki gönüller şen olsun
Şarkılar söylerdik yolda
Hep karşıma otururdu ellerini tutardım
Akşam üstü eve dönerken paraşolda

Ağaçlar çiçekteydi
Türkân'ım sağ beraberimde
Kalbim sevda içindeydi
İstanbul bahar içinde

(*Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üzerine Şiirler*)

KARIMA

Sofalar seninle serin
Odalar seninle ferah
Günüm sevinçle uzun
Yatağında kalktığım sabah

Elmanın yarısı sen yarısı ben
Günümüz gecemiz evimiz barkımız bir
Mutluluk bir çimendir bastığın yerde biter
Yalnızlık gittiğin yoldan gelir

(*Aşağı Yukarı*)

YALANCI DOLMA

Şu zeytin yağlı dolma
Yemek değil rezalet
Rezalet rezalet.
HÜRRİYET MÜSAVAT ADALET

(*Aşağı Yukarı*)

GÜZEL

Kadın vurmuş maltıza tencereyi
Fasulye pişiriyordu
Adam düşünüyordu
Altmış beş fasulye diyordu
Yirmi beş de soğan
Doksan
İki yüz de yağ
Etti mi sana iki yüz doksan
Yaaa
Adam düşünüyordu
Bir kundura almalı diyordu
Hayrı kalmadı bunların
Su alıyor bunlar diyordu
Nasıl etsem diyordu
Çocuk zıpzıp oynuyordu
Kedi sıçan tutuyordu
Kedinin tuttuğu sıçan
Ecel terleri döküyordu
Fasulyeler helme döküyordu
Çocuğun zıpzıpları

►►

Kilimin sarısından mavisine
Mavisinden alına geçiyordu
Yoldan adamlar geçiyordu
Adamların kafasından hayaller geçiyordu
Kiminin han hamam geçiyordu
Soğan ekmek kiminin
Gökten bulutlar geçiyordu
Gök mavisi titriyordu bulutların ötesinde
Güzel güzel

(*Aşağı Yukarı*)

KADEH

Burası dalyan kahvesi
Ortalık süt mavisi
Apostol bu ne biçim meyhane
Tabağımda bir bulut
Kadehimde gökyüzü

(*Karga ile Tilki*)

TELEFON

Gözlerin var ya çekik kara kara
Önce gözlerindi en güzel ışık
Beyaz dişlerindi bacakların omuzun
Damalı örtüde bir kâse çorba gibi
Buğulu bir lezzetti karıkocalık
Şimdi bir çınar yeşeriyor içimde
Bir şarkı söyleniyor uzun uzun
Hürriyetin rüzgârlı bayrağı oldu
Bize yeten aydınlığı sevdamızın

Aman dayanamazsam ne etmeli
Bütün pencereler üstlerine açık
Kimler soyar çocukları kimler örter
Biri on bir yaşında öteki küçük

➤➤

Ya anne diye bağırırsa uykusunda
Belki korkmuş belki de susamıştır
Geceleri su içmeye alışık
Çorap öyle mi giydirilir don öyle mi bağlanır
Gömleği bir tuhaf sarkıyor arkasında

Çocuklara bakma dayanırım
Gide gide çoğaldım halkım ben artık
Dağ taş kalabalık kalabalık
Satar mıyım onları onlar da çocuklarım
Ben kadınım çocuklarımla varım
Telefon nafile açmam seni
Söylemez dillerim yarınla bağlı
Tutmaz parmaklarım kocamdan belli
Telefon benimki de analık

Çocuklara bakma dayanırım
Sevgiydim önce bir çeşit incelik
Şimdi işe yarıyorum kaba saba
Tuzlu bir deniz kokusu havada
Benimle başladı bu müthiş tazelik
Benimle yaklaştı güzel günler
O günlerin eşiğinde beni hatırlayın
Hatırlayın onların vahşetini
Her telefon çalışta kesik kesik

(*Karga ile Tilki*)

SANDALDA

Şu havaya bak reis şu suya bak
Deniz kadın gibiymiş hadi be
Marika'dan da güzel bu mübarek
Töbeler olsun kaatil olur insan
Sağımız adalar solumuz dalyan
Ben kürekteydim Mehmet karşıda
Mavi beynime vurmuş
Mehmet dedim Mehmet yahu
Ateşle dinamiti fırlat gitsin
Yüze vursun karagözü izmariti istavriti

Hiç unutmam yine böyle bir gün
Ada'da Hıristos tepesinde
Deniz tabak gibi önümüzde
Sedef adası Medef adası Maden
Böyle şey görmedim ömrümde
Bir hışıltı insanı ürperten
Binlerce on binlerce leylek
İstanbul'a döndüler üstümüzden
Bir daha anladım denize karşı
Uzandım sandala yumdum gözlerimi
Yaşamak mademki bunca güzel
Döğüşülür uğrunda ölünür
Anladım ki hürriyet aşkı barış aşkı
Yaşama sevincinden ayrı değil
Günümüz bu inançla böyle taze
Mavilik bu yüzden pırıl pırıl

(*Karga ile Tilki*)

PEMBE YALI

Kızlar vardır kıvırcık salata gibi
Ağızları burunları kıvır kıvır
Bacak bacak üstüne vapurlarda
Rüzgâr eser oraları buraları görünür
Baktıkça fık fık eder adamın içi

Vay canına tükürdüğümün İstanbul'u
Bir oynak olur Fındıklı önlerinde
Elimde yüz iğnelik çapari
Poyraz gibi dalarım palamutlara
Altımda Turgut Reis motoru

Rumelihisarı'nda Orhan'ın mezarı
Ne gittim ne gördüm gitmek de istemem
Taze ekmek bir parça beyaz peynir
Şimdi olsa şuracıkta kafa çeker
Denize mi bakar kim bilir

Ben rıhtımda suya atlarım
Altımda balıklar
Üstümde bulutlar
Ağzımın kenarında çırpıntılı Boğaz suyu
Pembe yalıya doğru yüzerim

(*Karga ile Tilki*)

VII

Güzel günlerin sokakları bunlar
Güzel günlerin insanları bunlar
Yoksa ne durulur ne yürünür

(*Perçemli Sokak*)

XXXI

Köşe başını tutan leylak kokusu
Yakamı bırak da gideyim

(*Perçemli Sokak*)

ELLERİ VAR ÖZGÜRLÜĞÜN

1
Köpürerek koşuyordu atlarımız
Durgun denize doğru.

2
Bu uçuş, güvercindeki,
Özgürlük sevinci mi ne!

3
Öpüşmek yasaktı bilir misiniz
Düşünmek yasak
İşgücünü savunmak yasak!

4
Ürünü ayırmışlar ağacından,
Tutturabildiğine,
Satıyorlar pazarda;
Emeğin dalları kırılmış, yerde.

5
Işık kör edicidir, diyorlar,
Özgürlük patlayıcı.
Lambamızı bozan da
Özgürlüğe kundak sokan da onlar.

Uzandık mı patlasın istiyorlar
Yaktık mı tutuşalım
Mayın tarlaları var
Karanlıkta duruyor ekmekle su.

6
Elleri var özgürlüğün,
Gözleri, ayakları.
Silmek için kanlı teri,
Bakmak için yarınlara,
Eşitliğe doğru giden.

7
Ben kafes, sen sarmaşık;
Dolan dolanabildiğin kadar!

8
Özgürlük sevgisi bu,
İnsan kapılmayagörsün bir kez;
Bir urba ki eskimez,
Bir düş ki gerçekten daha doğru.

9
Yiğit sürücüleri tarihsel akışın,
İşçiler, evren kovanının arıları;
Bir kara somunun çevresinde döndükçe
Dünyamıza özgürlük getiren kardeşler.
O somunla doğrulur uykusundan akıl,
Ağarır o somunla bitmeyen gecemiz;
O güneşle bağımsızlığa erer kişi.

10
Bu umut özgür olmanın kapısı;
Mutlu günlere insanca aralık.
Bu sevinç mutlu günlerin ışığı;
Vurur üstümüze usulca ürkek.

Gel yurdumun insanı görün artık,
Özgürlüğün kapısında dal gibi;
Ardında gökyüzü kardeşçe mavi!

(*Elleri Var Özgürlüğün*)

ARABA

Arkasında başak kokusundan
Yakamozlar bırakan araba
–Dağ gibi demet yüklü araba–
Cırcır böceklerinin türküsü
İçinden geçti gitti ovada.
Çocukluk kırlarımı düşündüm.
Elma şekeri gibiydi güneş,
Kala kaldı elimde, havada.

(*Şiirler*)

BİR AŞKA VURAN GÜNEŞ

Öyle sevdalar vardır, biter biter başlar;
Buruk tatlar vardır, ağızda sürüp giden;
Bir aşka vuran güneş kolayca batmıyor.
Yanıyor bin kollu şamdanı, tutuşuyor
Ufkunuzda camları göksel konağının
Ve bir yaz akşamı buhurdan gibi tüten
Hanımellerinin morumsu buğusunda
Bekliyor bahçenize dönük balkonunda,
Sarmaşık gülleri kokladıkça kırmızı,
Hüzünler, japon fenerleri arasında.

Öyle günler var, öyle anlar, hiç bitmeyen!
Nasıl bir ışık emmişler ki sevginizden,
Ansızın başka bir yüzle güzel, kopmuşlar
Büyük Irmak'tan, ayrı düşmüşler desteden,
Yağmışlar ilkyaz yağmurlarınca ve özlem
Açmış yaban çiçekleri tarlanızda.
Ölümsüz günler onlar, bir hiçle beslenen;
Zaman dışı güvercinler, uçma bilmeyen;
Uzay ötesi ovalar, ayak değmemiş;
Başka bir mevsim, başka bir dal, başka bir yemiş.
Esrir kim bassa o toprağa ve kim tatsa
O yemişten. Balla dolar testi, açılır
Açılmayan kilit, çiçeğe durur badem,
Dolanır bilgelikle mutluluk yüreğe.
Ak bir bulut bekler üstünüzde havada,
Kuşlar iner, devinme birden bitiverir,
Çıt çıkmaz evrenden. İşte ortadasınız,
Havuz, ağaç, deniz, ne varsa size göre.
İşte aydınlık size göre. Kısarsınız
Güneşi, gökyüzünü yakarsınız. Neden
Sonra, uzaklarda çektirilmiş bir resim
Gibi kalır aklınızda, gölgesiz, duru,
Küçük bir bahçede susar gibi yaparak
Karşılıklı gizemlere daldığınız gün.

(*Yeni Şiirler*)

BAHÇEDE

Bir mumla ayırdık geceden kendimizi,
Kurduk bir mumla bu çadırı bahçemize
Kıpkırmızı. Unuttuk bir bostan kuyusu
Gibi korkulu gökyüzünü. Arkamızda
Kaldı yol yol reçinalar sızan, budaklı
Ve kalın kabuklu ağaçlarıyla orman.
Bu yaprak ve ot kokusu ordan geliyor.
Şu duyduğun bir masal kuşu değil pulu.
Sansardan, tarla faresinden ve böcekten
Yalnız pervanelerdir bize dek sokulan.

İn usulca ürküntünün merdiveninden!
Karanlıkta kalan yüzünü çevir bana!
Konuş! Biç, bir solukta diz boyu büyüyen,
Yabanıl otlarını sessizliğin! Gece
Islak ve güzel, ama ışıktaki yüzün,
Yüzün ışıktan ve geceden daha güzel!

(*Yeni Şiirler*)

GÜLLERİN ARASINDAN

Güllerin arasından geçmek için
Kara giymek, o denizi bulmakla
Başladı. Boştu ev, bahçe kapısı
Aralık. Bir yol kıvrıldı incecik.
Eski bir resim sanki, unuttuğum,
Şaşırtıcı ilk bakışta ve bildik.
Belli ki yüzünüzü gizliyordu
Anılar, uzun saplı şemsiyeniz.
Baktım yalnızlığına içim ezik.
Her küçük bahçede açan o çiçek,
Adımlara denk o ufak sessizlik,
Kırık bir pancurla sarkmış burada,
Yabanıl bir yaseminle değişik.

(*Yeni Şiirler*)

MAHALLEDE ESEN

Mahallede esen akşam rüzgârında
Bir kuş kafesi gibidir Zaman; usul
Usul sallanır arka bahçeye bakan
Penceresinde aşıboyalı evin,
Tütün kokan evin, ekmek kokan evin.
Ve kuş öter: çipet çipet çitalinya.
Güneş batar odalara kapanırız.
Döneriz ağaçlar, evimiz ve dünya.

(*Yeni Şiirler*)

AYNA

Öyle durgun, sıcak saatler vardır ya,
Hani kararmış tahtalar, nikel, bakır
Işır karanlık odalarda, kanarya
Susar, kedi uyur, yazdır.

Hani yaprak kıpırdamaz, çakıl yanar,
Bir böcek sesi gelir bahçeden, fincan
Düşlere götürür sizi, kesik kanar,
Emersiniz, yazdır akan.

Öyle durgun, öyle sıcak saatlerde,
Sessiz bir bahçe görünür aynadan,
Nerde bu gök, dersiniz, bu ağaç nerde,
Ne Uzay kalmış ne Zaman!

Camdan duvarlara sıçrar da Yeşil
Parlar kararmış tahtalar, nikel, bakır,
Kanarya susar, kedi uyur, bir gül
Dalı pencerede, yazdır.

(*Yeni Şiirler*)

BANA BENZER

Bana benzer bacalar aşkla tüten,
Kaçırırlar Gece'den düşlerini.
Üstümdeki çardak ve bu dal benden,
Gökyüzü bahçem, bulutum kan rengi.

Şarabım bir sabra erişmiş küpte,
Bir elim ay, bir elim körpe güneş,
Bir göl gibiyim akşamlara dönmüş,
Yıldızları kendinden daha dipte.

(*Yeni Şiirler*)

AHMET HAŞİM'İ ANIMSAMA

Bir yaban ördeği, yavru bir elmabaş
Gibi düşmüş bulutundan, siste güneş;
İnce bir kan çizgisi ardında, belki

Suyun, belki de yalnızlığın rengi,
Başı sarkmış yüzüyor. Üç beş tüy
Sessizlikle kalan, akşam gibi bir şey.
Gökle karışmış kumsal alt alta ikiz,
Suya vurmuş, bulanık, belli belirsiz,
O salaş iskele artıkları tek tük,
Düşünen göl kuşları mı boynu bükük!

(*Yeni Şiirler*)

AKŞAM BALIĞIN KARNINDA BEKLİYOR

Bir yağmurla çıkıyor rıhtımına
sıkıntının, büyük kayıkların
dönüşünü gözlüyordu,
akşam balığın karnında bekliyor.

Fitili tütüyordu servilerin
ve yazılar dallar arasında.

Mahallenin deniz koktuğu
kamburun atla dolaştığı
saatlerin saatlere benzediği
bir günde bekliyordu
insanların dönmesini oraya
oysa bir delik kalıyordu
yerinde umutların, kara bir yelken
yarını olmayan iskelede.
Mevsim, tonozların altından
geçerek basıyordu toprağa,
çöp yığınları leşler
yeni sözcükler otta ve yaprakta
yabancı bir kıpırtı ruhumuzda.

Bir tüy düşüyordu suya
karayelin dişlerinden geçirdiği.

Akşam balığın karnında bekliyor.

(*Koca Bir Yaz*)

CELAL SILAY
(1914-1974)

MAVİ RANDEVU

Mavi bir elbiseyle gelmiştin, gökyüzü maviydi..
Getirdiğin rüzgârla ev kokuyordun..
Kolun koluma değiyordu, omzun omzuma..
Mendilin maviydi, gökyüzü maviydi..

Bin dokuzyüz kırk iki baharıydı
Bahçeli pencereler önünde geziyorduk,
Gözlerimiz buluşuyordu, ürperiyordum
Gökyüzü maviydi, mendilin maviydi

Sıcak nefesin yüzüme değiyordu
"Evlenebilir miyiz" diye sormuştum,
Yürüyüşün değişmiş, yüzün penbeleşmişti;
Mavi elbiseler içindeydin, gökyüzü maviydi.

Elini elime verdin, ayrılıyorduk,
Gözlerin gözlerimde, dudakların ıslak,
"Sık sık konuşalım" demiştin; gittin..
Mendilin maviydi, gökyüzü maviydi..

1944 (Acaba)

GİTTİ

İşitmek istediğini bir sağırın
Sezdi havamızdan geçen şarkı
Duyuramadı sesini, bu sağıra
Eridi, gitti!

Yürümek hasretini bir kötürümün
Hissetti koltuk değnekleri,
Kaldıramadı yatağından hastasını
Çürüdü, gitti!

Körün görmek arzusunu duydu
Bahçenin kenarında bir çiçek
Gösteremedi yapraklarının rengini
Dağıldı gitti!

Ve duydu bir açın yemek ihtiyacını
Buğday tarlasındaki başak
Utandı büyümesindeki şehvetten
Kurudu, gitti!

(*Acaba*)

SABAH

Uyanır seccadeler üstünde din,
Aklın endişeleri yayılır şehre,
İnsan kastle, güneş vakitle temas eder
Taşa, toprağa.. herşeye!..

Serinlik bir ihtardır ki şehrin üstünde
Gerinir sabahla beraber;
Kurtarır gecenin karanlığından
İnsanı, hayata davet eder.

Şarkın çekilen perdeleri içinden
Uzanır devamın eli zamana,
Korkusu, düşüncesi, endişesi.. insanın
Toplanır, sığar bir ana.

Açılan kapılardan fırlar dışarı
Günlük meselesi insanlığın;
Çırpınan bir endişe halinde çarpar
Düşen başların içinde yarın!.

(*Acaba*)

KORKU

Gece ormanda bir şey değişmez
Aklın lambaları altında
Ancak gözün keyfi değişir
Gündüz aydınlığında

Ağaçlar insan eti yemez
Akıl vücudun yardımında
Gece ormana iner inmez
Vücutla akıl arasında

Vücutla akıl arasında
Gece ormana iner inmez
Ağaçlar ortasında
Bir şey ki akıl ermez

Ağaçlar insan eti yemez
Gündüz gece yarısında
Bir korku akıl ermez
Vücutla orman arasında

(*Boşlukta Duran Taş*)

HİÇ YOLUNUZ ORMANA DÜŞTÜ MÜ

hiç yolunuz ormana düştü mü
gözgöre küçük bir adam
bir büyük ağaçla döğüştü mü
ağaç büyüktü ama tek
adam küçüktü ama çok

dedelerinin dedeleriyle gelmiş utanmadan
elinde balta sırtında nacak
dedelerinin dedeleriyle gelmiş arlanmadan
kolunda bıçkı belinde ip
dedelerinin dedeleriyle gelmiş sıkılmadan
dengesiz bir boy ölçüşmeydi bu

ağaç büyüktü ama tek
adam küçüktü ama çok

(*Doğa*)

S. ALDANIR
(Doğ. 1915)

TAVLA ŞAMPİYONU

Yaşasın
Kazandınız bu partiyi de
Oyun üstüne oyun
Mars üstüne mars yaptınız
Her elde en güç kapıları açtınız
Yok ustalığınıza diyecek
Ne güzel de geliyor zarınız
Memleket gibi hepyek
Vatan gibi düşeş
Millet gibi gele

(*Memleket Saat Ayarı*)

Melih Cevdet Anday
(Doğ. 1915)

ANI

Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil bu anılacak şey değil
Apansız geliyor aklıma

Nerdeyse gün doğacaktı
Herkes gibi kalkacaktınız
Belki daha uykunuz da vardı
Geceniz geliyor aklıma

Sevdiğim çiçek adları gibi
Sevdiğim sokak adları gibi
Bütün sevdiklerimin adları gibi
Adınız geliyor aklıma

Rahat döşeklerin utanması bundan
Öpüşürken o dalgınlık bundan
Tel örgünün deliğinde buluşan
Parmaklarınız geliyor aklıma

Nice aşklar arkadaşlıklar gördüm
Kahramanlıklar okudum tarihte
Çağımıza yakışan vakur, sade
Davranışınız geliyor aklıma

Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil, unutulur şey değil
Çaresiz geliyor aklıma.

TEKNENİN ÖLÜMÜ

Kara yakındı önce, hem çok yakın,
Elimi uzatsam tutardı.
Yıldızsız teknemdi inip çıkan gece,
Kurumuş gece, kum, kömür, arduvaz...
Kara yakındı önce, hem çok yakın,
Denizleyin inip çıkan önümde
Bir tanrının atardamarı.

Açtım, yorgundum ama uykum yoktu.
Günlerce yekesiz, yelkensiz
Ne de çok kuş takılmıştı ardımıza,
Ne çok harman gördüm köpükten beyaz...
Açtım, yorgundum ama uykum yoktu.
Güneşler hâlâ sağımda solumda,
Sürer gibiydi açık deniz.

Deniz en ince hayvanı belleğin
Nerden kalktım, o rıhtım, o çan...
Bilmiyorum o gök kıyı nereye gitti!
Bir masal şebboyu çarmıhtaki yaz.
Deniz en ince hayvanı belleğin
Bir kuşluk vakti tanrının sevdiği
Görünür zamanı yaratan.

Canlı mıydım? O uğursuz kıyıda
Öldüğüm gün de bilemedim.
Hep o sallantı, o devinim, o avcıl
Bayrak, bir az aş tenceresi, bir az
Küfür, karı kız öyküleri, sonra
Dipteki ölülerin fısıl fısıl
Konuşmalarını dinledim

Doğdum mu? Nasıl? Belki bir tezlik
Yeli kımıldadı, kan gibi.
Ağaç ve kızak, demir, yağ, halat, katran,
Boya kutuları, sünger, tel ve gaz...
Derken gün kokulu yüreğimdi ilk
Yapının boş gömütünde dikili
Sabırsız kaburgama çarpan.

Ruh, şarabı gördü üzümden önce
Süt, kan olmak için devinir
Tohum bildi herkesten önce ekmeği
Gün, denizi salıvermeden batmaz.
Ruh, şarabı gördü üzümden önce
Ağaç ne diye kalktı çiçeklendi
Denize inmesi nedendir?

Ah yalnızlığın gömük kapıları,
Aysız ayışığı gibiydim,
Geceleyin gece, gündüzleyin gün
Gibi suyun altına vuran yalaz.
Ah yalnızlığın gömük kapıları
Bir yağmuru dinlercesine bütün
Anları içiçe bilirim

Bir tekne her zaman düşüncelidir.
Bizimle demirledi gece.
Karaya çıktı tayfalarım uykulu.
Pruvamda çok acaip bir yıldız
Konmak istercesine gider gelir,
Suları budanmış bir yolculuğu
Sürdürmek isterdi kendince.

Kara yakındı önce, ödağacı
Kokusu sarmıştı geceyi.
Ve bir kuş bağırdı çağırdı tepemde,
Fosforlu sesi kabarık ve ıssız.
Lâle rengindeydi şimşeğin dalı,
Ve güney doğunun yangını pembe
Nakışlı bir çanak gibiydi.

Unutmak istemiyorum bunları,
Göğün damarlarını gördüm,
Fırtına kırının yaban keçisini,
Koşar küpeşteme saçsız sakalsız...
Ağaç gibi yırtılan karanlığı,
Koca kulaklı lodosu, o fili,
Ah yay biçimindeydi ölüm.

Yalnızlıktır denizin tek yasası,
Aşkın altın yasasıdır o.
Bir gün kum uyanır, ay gıcırdarsa
Çalınırsa bir gün gömük kapımız
Kalamazsın sabaha inen suda,
Kalk kürek, yola düşmenin sırası,
Aşkın altın yasasıdır o.

Kükürt rengindeki ağzı gecenin
Üfürdü huysuz karanlıkta
Sintineme düşçül bir ateş böceği,
Kömürdüm, tahtaydım, kurumuş anız,
O böcek oldu yangını teknemin.
Anladım kuşun, yıldızın gizini,
Başladım usuldan yanmaya.

Söndüremezdi kimse bu ateşi,
Kıyıdan kesilmiş sularda,
Kara hem yakındı şimdi, hem çok uzak,
Bir yanyanaydım onunla bir yalnız.
Devirdim bütün yüklediklerimi
Ve demiri uykuda bırakarak
Bindirdim eskil kayalara.

Parçalanıyordum kimse bilmeden,
Ateştim cevizin içinde,
Ve bir gece içinde bilmeden öldüm.
Ey gece, nereden yol bulacağız,
Ey yaralı göğsüme düşen yelken,
Ya sen kürek, solmuş rüzgâr gülüm,
Ya sen ne diyeceksin, söyle!

Deniz durdu, mumyası yıldızların
Erir gün görmüş kayalıkta,
Ve yürüdü sabah, denizin ineği.
Ölünce ne yapsak sabah oluruz...
Ah kara yakındı ve darma dağın
Kuşları durmuş zaman kadar eski,
Taşları hüzün olan kara.

Kopmuş uykunun iskeletiyim ben,
Artık yelin göğsü olamam.
Gördün mü ölümün gözündeki rengi,
Söyle, ölüp dirilen tanrı, Tammuz???
Ay yapraklarının indiği bu dam,
Eski düşleri taşır mı yeniden,
Koca karınlı kuşlar gibi.

Bir yanda parçalanmış teknem durur,
Sert tütünüyle gün bir yanda.
Kara yakındı önce, hem çok yakındı,
Elimi uzatsam tutardı ama
Yalnızlıktır denizin tek yasası.
Bütün ölüler unutulur,
Yaşayanlar kalır tek başlarına.

Akşamleyin kaptan, bir kaç gemici
Gelip dizildiler kıyıya.
Tutunacak bir tekne arar gibiydi
Ayağı kayan meltem ve cigara
İçerek konuştular gizli gizli,
Bense dalgın bakıyordum, boşuna
Koparılmış süsendim sanki.

Çalıştılar bir hafta, ağustosun
Altısında bütün iş bitti.
Kesik baş çapa, iplerim, küreklerim
Kumsalda şaşkın bir yığındır şimdi.
Tüter el ayak, tüter ıslak odun,
Denizin uzaklardan getirdiği
Yabancı, anlamsız bir şeyim.

(*Teknenin Ölümü*)

KOLLARI BAĞLI ODYSSEUS'TAN

Birinci Bölüm

2.
Evreni tostoparlak uyur böcek
Düşünde göklevin kocaman
Gök mü yoksa böcek mi önce
Duruşur bir anda geçmişle gelecek
Geyik akarsuları özlediğince
Hem su hem geyiktir akan
Düşle gerçekleyin iç içe

İkinci Bölüm

4.
İşte o zaman bir akarsu
Geçtiği yerlerden bir daha geçti
İstiyerek ikiledi kendini
Gök bir daha, bulut bir daha
Saklı bir deniz denizin altında
Yaprağın altında yaprak
Göründü görünecek ucu
Uçan kuş gene uçuyordu
Kendi gibi olmaya çalışarak

5.
Oysa giden bulut değil, yaprak değildir
Renk bir düşünce gibi büyür çünkü
Tutamam tuttuğum dalda belki elim var
Bakıp unutmuşum gözlerimi denizde
Gökyüzü belleğim olur çünkü gittikçe
Ne duyu, ne görü, sade yıldızlar
Bütün müyüm, parça mıyım, kim bilir?
Yitmiş gitmişim güneşlerle yüklü
Yiten güneş değil, toprak değildir.

6.
Ah olacağı buydu oldu
Duygularla öyle çok uğraştım ki
Artık aramızda ne bir sır
Ne güven, ne inan, ne uyum..
Sonunda tükettim ruhumu:
Sevinirken sevincimi seyrediyorum
Korkumla korkmuyorum şimdi.
Madem bir kapı aralıktır,
Sen sonuna kadar aç onu.
Artık bendeki insandan kurtuldum
Sevgisiz yaşıyacağım sevgiyi.

Üçüncü Bölüm

2.
Bulut bir biçim değildir artık, bir
Tasarı, bir entr'acte, bir istektir;
Olumsuz bir tanımdır gökyüzü
Boyuna ilkel ve matematiksiz
Sıkar durur tanrıları boş yere...
Çünkü eski bahçelerde değiliz
Eskidendi elmanın ağaçtan düştüğü
Şimdi yalnız 1/2 gt2
Kapsar yıldız kaymalarını
Ayıklamalı evren görütünü
Usa uygun bir düzene koymalı.

3.
Ben bu ellerimi hiç görmemiştim
Çünkü onlar benim ağaçlarımdı
Şimdi ışığı söndürsem ve
Kalkıp tutsam ağaçlarımı
Ellerim midir, yoksa ellerimin
Adları mı? Çünkü şimdi ben de
Bir ararenk, bir bildiriyim;
İlkyaz, ilkyazın gerçeğinden
Başka nedir? Olağan biçimlerin
Yerce yenilenmelerinden
Olağanüstü yabancılıkları.

5.
Kara bastın mı üşümeli
Üşümek bir sözcüktür, üşümeye benzer.
Gecedir diye bakmalı geceye
Tıpkısıdır gecenin, bir sessiz bir sesli.
İçtenliği kökünden yok etmeli
Çünkü sen bir nesneye karşılık değilsin;
Yapaysın ve güçlüsün artık. Benze,
Benzet, yakıştır, doğamsı göster!
Ölümsüzlüğünü yaratmak için
Koru kendini bir gerçeğin
Yanı başında sözcüklerle.

Dördüncü Bölüm

5.
Kürekçilerim hasatsız denizi
Köpürttüler kürekleriyle,
Tez yürüyüşlü gemi gün batarken
Ulaştı Sirenlerin adasına,
Yüreğim kopacak gibiydi
Kanatlanıp uçacak gibiydi, ama
Sirenlerin izi bile yoktu ortada.
Yalnız bir ezgi, ta derinden,
Ta içerimden gelen bir ezgi
Başladı yavaş yavaş yükselmeye;
O yabansı, o büyülü türküleri ben
Söylüyordum sağır gemicilere
Yalnız ben duyuyordum Sirenleri.
Kirke, bilge tanrıça, selam sana!
Sağ salim geçtim kendimi.

ZAMANLAR

Hepsini gördüm ayrı ayrı,
Kuşların zamanı tunç rengindedir.
Tanrılardır taşın zamanı,
Denizin zamanı ölür dirilir.

Göğü tanıyamadım, yok ki,
Sahipsiz zamanlarla doldurmuşlar.
Ama ondan iner o eski
Ölümsüz sevdaların zamanı kar.

Ve havlamayan dev köpekleriyle
İnsanın zamanı... Olmayan
Ama hayalet bir gül gibi kokan,
Toprağımız eşelendikçe.

(*Sözcükler*)

ŞAŞIRTICI KARŞILAŞMA

"Çok eskiden yaşadım bu ânı ben"
Dersiniz şaşkınlık içinde.
İlk girdiğiniz bir ev, bir merdiven,
Birden güneş vuran pencere,

Ve tam sırasında tren düdüğü...
İşte böyle gelmişti siz dünyada
Değilken bir gün öğle üstü
Bu renklerle bu sesler biraraya.

Yaşamak anımsamak mıdır yoksa?
Sanmam, biz de bir sestik belki
Birileri için yıllar önceki
Şaşırtıcı karşılaşmada

(*Sözcükler*)

YENİ BİR DÜNYA

Dünyada geçirdim çocukluğumu
İnsanlardan eşya yaparlar
Kırmızı bir orman iki boyutlu
Kendi başına yağardı kar.

Gör ki, öldüğümde bilmedim,
Elimde bunca sözcük kaldı.
Nerde geçecek benim erginliğim
Bu dünya bir daha olmalı.

Bir dünya daha olmalı, burada
Bir yerde, o kadar yakın ki,
Seslensem duyulacak belki,
Belki başladım onu yaşamaya,

(*Sözcükler*)

SALYANGOZ

İşçi geliyor ağaç budamaya,
O ne tafra, o ne kırallık,
Bir omuzunda balta, ötekinde ıslık,
Yer değiştiriyor kuşlar dallarda.

Kente dönen çılgın mızıkacılar,
Çiçek tozu içinde tunç bir davul,
Borular arı gibi parlıyor güneşte.

At da sallanıyor, sevinç de,
Sokağa dökülen sesin demeti.
Kadın çıkmış salyangoz toplamaya,
Etekliğinde yılın beşinci mevsimi,
Bakıyor gürültüsüyle memelerinin.

Ve ağzında nar çiçeğiyle
Çocuk gibidir tayı sevmeye.

Yüreği tedirgin eden bilgelik.

(*Ölümsüzlük Ardında Gılgamış*)

ÇİFTLİKTEKİ GECE

Ot almaya gittikti Kalver çiftliğine,
On araba, ne güzeldi kıyının elma rengi,
İkindiye doğru kızardıkça kızarmış,
Yoksul köylerin sessizliği de katıldı
Akşamın dar yolunda bize.
Susup kalmıştık tüylü harupların
Ve kederin çiti boyunca garip.
Derken türkü çağırmaya başladı asker.
Uyanan güzel bir deniz rüzgârı gibi.
Yarının bir sevinç gibi gökyüzünden inen.
Şaşkın bir kuş gibi ardımız sıra koşar.
Gecenin sarnıcına düştü boş bir yıldız,
Çam kozalağı gibi gümbürtüyle,
Atlarımızın kusursuz sessizliğinde,
Yaşlı zeytinlerin altından girdik
Ölmüş ot kokulu çiftliğe, sıcak;
Sonra çözdük hayvanları, bıraktık
Uçsuz bucaksız otlağa karanlıkta.

Arabada, samanların üstünde yattım.
Ya atlar çekip giderse, unutınam,
Uykumda onlarla otladım.
Gözüm ve dudağım şişmişti sabahleyin,
Ağulu otlak sineği ısırmış,
Ağzımda çıtır çıtır saman.
Baktım, kırk adım ötemizde atlar,
Ala ala kırk adım yol almışlar,
Uzun gecenin uykusuz otunda.

(*Ölümsüzlük Ardında Gılgamış*)

BOLLUK

Yonca pazar günü toplanır, insan pazartesi,
Peygamber çiçeği bilmeden ölür,
Omaholar çiçek koparmaz gece
Çünkü bolluğu ölüler getirir bize,

>>

Suda boğulmuş martı ölümsüzdür.
Ve yaşlandım, buzlu camın havailiği gibi,
Savaşan yalnızlığın gökyüzü kış,
Sabah yumuşak karla yükseldikçe
Artık ölüm tümden yeşermezmişçesine
Belleğin eşiği yunmuş yıkanmış.

Deniz sen her zaman kusursuz düşündürdün beni,
Çok eskidenmiş gibi ölüyorum
Tanımadığım otlarla içiçe
Çünkü bolluğu ölüler getirir bize,
Ama bir şey daha var, biliyorum.

(*Güneşte*)

YAĞMUR

Sığıntı boşluğun alçakgönüllü toprağından obua sesleniyor.
Yağmur kaybolmuş bir köpek gibi başı önde, evinin izini kokluyor
Uykusuz ovada kimsecikler yok.
Belli, az sonra horoz ötecek, aldanıp.
Sabır taşı gökte Aristophanes'in bulutları dolaşıyor.
Ölüp dirilmek için her zaman fırsat bulmuşumdur.

(*Yağmurun Altında*)

BAKİ SÜHA EDİBOĞLU
(1915-1972)

MEZARLIK

Dün akşam gün batınadan,
Yaşlı ölülerin arasına
Bir küçük misafir geldi.
Çocuk bahçesinde kovası kalmış,
Kumların üstünde küçük küreği.
Besbelli çok yorgun, hemen uyudu.
Doğruldu yerinden yaşlı bir ölü
Örttü örtüsünü:
Madem ki burda annesi yok,
Bu küçük kız bize emanet.
İlerde yatan başka bir ölü
Yavaşça seslendi:
Başındaki kurdelâyı çözüp katlayın
Ütüsü bozulmasın.

(*Başlangıcından Bugüne Türk Şiiri*)

GECE YAĞMURU

Dün bir şal gibi dolandı boynuma
Bozkır ortasında Renklerkuşağı.
Ne kadar değiştim, Rabbim ne kadar!
Başlıyor aksisedası kalbimde
Karasevdalı günlerimin...
Kestim ümidimi kitaplardan
Ve senden ey koca deniz!
Lâkin sesin geliyor derinlerden
Hırçın veya yorgun...
Yalnız şehvet tüten çimenler üstüne
Dökülen bu siyah musiki, bu cömert içki
Beni mest ediyor, yudum yudum

Dün bir mezarlıktan geçtim, fecre yakın
Siyah taşlar konuşurken.
Beyaz eller gördüm göğe açılan,
Eller... Ebedî insan elleri
Yazı yazan, resim yapan,
Saz çalan, hamur yoğuran
Güzel eller...
Susmuş o eller şimdi
Gece yağmuru konuşuyor.
Göksel bir ağıt yakılıyor,
Serviler ülkesinde,
Rahmet... rahmet! Anlat o güzel ellere:
Sizindir bu tükenmez musiki, bu orman
Orada akmıyor, duruyor zaman.
Kuşlar, böcekler ve kara taşlar...
Her şey yerli yerinde, kendinden emin
Bayıltıcı kokusu gece çiçeklerinin.

(*Başlangıcından Bugüne Türk Şiiri*)

MÜŞTAK ERENUS
(Doğ. 1915)

LORCA KARDEŞİM

Ölmek istemiyorum diyordu içinden.
İri taşlı kirli bir duvar önünde
Fazla bekletilmeden
İki beyaz bulut geçti
Ve iki beyaz kelebek
Mavi bir diken üstünde
Sevişemeden uçtular.

Her şey ortada soğuktu
Ve güneş
Sabahları bilerek dikine çıkıyordu.

Biz bütün bu olanları
Anlaşılmaz bir uzaktan seyrettik
Kapılarımız inadına üzerlerimize çiviliydi.
Korkak sokaklarda sarı ışıklar
Geceler boyu çekinmeden umutları yedi.
Bilinen bir dua için eğri çıkıyorlardı tepeyi.
Berikiler orta yerde durup
Bir başka şarkı tutturdular
Ve sabahları boşuna erkende
Budalaca düşlerini anlatıyorlardı.
Biri bir kuyu dibinde
Dipten yukarı ışıklara bakıyordu
Yukarda çırpınan bir böcek
Boşuna suyu karıştırıyordu.

İki beyaz bulut
Ve iki beyaz kelebek
Mavi bir diken üstünde
Sevişemeden uçtular
Gün ertesi
Çirkin bir ışıkta
O yıkık taşlı kirli duvar önünde
Koca kafalı bir koyun otlattılar.

(*Çağının Gidenleri*)

Aziz Nesin
(1915 - 1995)

ZAHMET ETMEYİN

Yunus gibi olurum
Kendim gibi ölürüm
Gömütümü bulurum
Gün batımı indi mi

Yetmiş kiloyum düzü
Bunun tahtası bezi
Hepsi bulacak yüzü
Taşıtamam kendimi

Olmasın bir görenim
Ne de bir su verenim
Ne cenaze törenim
Son kasırgam dindi mi

Açar kendi çukurumu
Oracıkta uyurum
Kendi kendime ölürüm
Ölüm beni yendi mi

Karı var yağmuru var
Sıcağı çamuru var
Zahmet etmeyin dostlar
Aziz ölmüş dendi mi

NİYAZİ AKINCIOĞLU
(1916-1979)

AJANS

Radyoda bir hüzzam şarkı var
dışarda sümbül havası
"halbuki şimdi uzak ufuklara kar yağıyor."

Daha evvel ajans dinledik
zincirlerini şakırdatarak geçti esaret
alev raylar üzerinden demir arabalarla.

Toprak gebeydi.
toprak çocukları Dostlar,
kiminde orak, kiminde balta
– buğday kokan avuçları kan içinde –
emeklerini yığın yığın, başak başak
harman yerinde bırakarak
döğüştüler en ön safta.

Döğüştüler ve öldüler.

Sonra hürriyet
– Yaralı ceylanlar gibi –
ve sulh
– anam sütü kadar helal –
yüzünde ne bir kin, ne bir infiâl düştü yollara.

Yollar uzun, menzil ırak
Ayakları kanıyor, yalnayak!

Bir şarkıdır bu
sulh ve hürriyet dediğin
ağız dolusu söylenir
          ufuklara karşı.

Bir şarkıdır bu
kalûbelâdanberi söylenir
Kurtlar dilinde, kuşlar dilinde.

Ben, onunla büyüdüm
onunla yürüdüm
Onunla büyüttüm bu boyu
onun için ölebilirim.

Demir bu şarkıyla dövülür
bu şarkıyla yürür gemiler
ve bir Temmuz öğlesinde
mola verdiği zaman orakçılar
bu şarkı ile ayran içer.
Bu şarkıyla geçer
semasından insanların
boşaltıp rahmetini kümülüs bulutları.

Dostlar,
dostların dostları:
bu babda ne söylesek az.

Bir şarkıdır bu
kan ve ölümle yazılmış kalplerimize,
unutulmaz!

1943 (*Umut Şiirleri*)

BURSA

Adını ilk defa
Yedibela Rasim'in hançerinde okudum.
Çocuktum.
Çatal geyik boynuzu kabzasında
İlk Bursalıyı tanıdım:
"Bıçakçı Remzi" yazıyordu.
Ve kıvrak, söğüt yaprağı çeliğinde
Bir yara izi gibi kazılmıştı: Bursa.
Bilek olursa
– Diyordu delikanlılar –

>>

Nankör değildir Bursa hançerleri.
Ha! demeye gör, dönmez geri.
Ülfetim böyle oldu, methini böyle duydum.
Sonra büyüdüm,
Kartpostallarda resmini gördüm:
Gök mavi, zemin yeşildi.
Bir başka resimde:
Beş kurnalı şadırvan,
Şadırvan başında beş adam;
– Yeşil başlı ördekler gibi –
Beş yeşil sarıklı
Bursalı
Abdes alırken mürtesimdi.
Ve gök yine mavi, zemin yeşildi.
Nihayet devran
Yolumu Bursa'ya düşürdü.
Üç aziz bahar,
– Bütün mevsimler dahil –
Üç uzun yıl.
Bursa'dan gayri cümle dünyada
Beni nâmevcut okudular.
Ve ben mektebinde okudum.
Bir rivayete göre adam oldum.
Bir rivayete göre kayboldum.
İkisi de aynı kapıya çıkar.
Mesele değil.
Mesele şu ki
Bursa iyi, Bursa güzel.
Bursa için destan yazılır,
Bursa için iğneyle kuyu kazılır;
Fakat yalan:
"Bursa'da zaman,
Billûr bir avize" gibi değil,
Değil ama,
Bir ölmemek arzusu veriyor adama.
Dünyayı bırakıp gitmek haseti,
Yaşamak hasleti,
Dünya sevgisi;
Yeşil yeşil yeşeriyor,
Mavi mavi gülüyor.

Ve sonra "Yeşil"in türbelerinden,
– Daha çok yatsı üstleri,
                    Yıldızlı gecelerde –
Bir aksi cevap yükseliyor perde perde.
Zamanı evail kokuyor burcu burcu
Yaprak yaprak dökülüyor
İmkânsızlığı ve nimet bolluğu.
Korkunçtur bu saatte ezan sesleri;
Allahla konuşur müezzinleri,
Karşılıklı sâlâ verilir.
Bu saatte Bursa'dan
İki eli kanda olsa insan,
Koltuk değneklerini unutan,
Dost elini kaybeden âma;
                        Ve herkes
Kaçıp gitmelidir.
Her şeye rağmen dünyayı
Dünya bilmelidir.
Bursa iyi. Bursa güzel.
Eminim ki ben bâsübadelmevt
                    Orada olurdu:
Yalan yazmasa kitap,
Yıkılmasaydı mihrap!.

1943

EDİRNE

Bir yerde görürsen ki:
Ağır ve edalı akar
dal dal söğütleri öperek
samur üç belik gibi
        üç koldan sular;
müjdeler olsun efendim:
        Edirne'desin.

Mevsim, fasl-ı bahardır;
gecedir ve mehtap vardır.
Ve sen,
bir kavs-ı kuzahta yürür gibi
        köprülerdesin

Şataraban makamından bir şarkı dudaklarında
düşünür, çözemezsin:
Bu nâz-ı istiğna, bu âvâz neden;
neden yarı eğilmiş suya dallar?
Öyle ferman etmiş eden
          kimseler bilmez.

"Gönül bir top ibrişim
Sarılırsa çözülmez".
Burda her şey.
bakınır hüsnüne hayran.
Seyreler cemalini eğilmiş suya
mermer ihtişamında serhat-di vatan.
Âşina bir çehre sezer belki diye
devr-i saltanatından Edirne;
bir deste alev güldür, mahzun,
yâr elinden düşürülmüş şimdi suda
Ve sular;
şimşir kelâmı dilinde
destan okur, okur akar.
Ve bihaber Yıldırım'da, bir evcikte
– akan sudan, uçan kuştan –
yeşil dut yaprağında
ak bir ipek böceği,
ipeğini dokur dokur ölür.

Uyanır veda etmiş gibi artık uykuya.
konuşan bir dil olur
çiler uzakta;
bülbül sesi yağmur gibi
Bülbül Adası'nda.

Kanadı gümüşlü kuşlar geçer
İki şak bölüp mehtâbı;
          Kıyık'tan uçurulmuş.
Salınır bahçeler içre kızlar ki:
          Nazardan kaçırılmış.
Ağzında kan kırmızısı bir caneriği,
mehtapla beraber düşmüş gibi arza;
kızlar ki güzel,

»

dört başı mâmur ve murassa.
Sevdaya tutulmak bile mümkün
yeni baştan

Neden yarı eğilmiş suya dallar?
Öyle ferman etmiş eden.
Söylemek kolay olsa eski türkümü
"Edirne köprüsü taştan
Sen çıkardın beni baştan."
Ayırdın anamdan, hem kardaştan.

1945 (Umut Şiirleri)

İLHAN BERK
(Doğ. 1916)

İSTANBUL

İşte kurşun kubbeler şehri İstanbul'dasın
Yağmur altında bir adam sallanır durur sehpada
Bir damla mavi gök damlası gözlerinin üzerindedir
Karnını taşlara vermiş biri yatar camilerin önünde
Denize ağaçlara karşı
Bir bahriyeli bu şehrin parkında gördüğü rüyalardan
utanıp kaçtı

Köprü başında yağlı ekmeklerini camekâna sıralayan
İhtiyar satıcı memnun
Kocaman gemi direkleriyle dolu gökyüzü için şiirler
yazıldı

Bakarsın ayağın dibinde boyalı kirli yelkenler yatar
Fildişi kakmalı aşağlık bir gökyüzü çalkalanıp durur
Memurun serserisinin aşkları hayalleri kendilerine
mahsus
Ve deliler durup durup küfür etmesini unutmazlar
Minarelerine takılı bulutların sarhoş olduğunu şairler söyledi-
ler

Geceleri el kadar bayraklı gemilerin
Kızların uykularına girip dolaştıkları malumunuzdur
İnsana daima güzel şeyler düşündüren yıldızların
Zil zurnalığı için cigaralar yakılıp
İki gözü iki çeşmedir serseriler için İstanbul
Dört yanında Allah'a söve söve yaşanır
Bir meyve gibidir intihar sabah akşam bölüşülür
Rakının adı geçtiği yerde ayağa kalkılır
Sualler tanzim edilir yaşamaya ait, sorulmaz

İki yanından uzamış saçlariyle
Sevdiği kadından vatandan savaşlardan kaçmış bir takım in-
sanlar geçer

Dünyayı ve insanları görmeye çıkmışlardır
Elleri arkasında bir adam köprünün ortasında durur
Nereye baktığı belli olmaz
Ben gökyüzünü parkı beyaz sarayları seyrettiğini
söyleyebilirim
Bu şehir aşktan değil şehvetten düşüp gebermeye hazır
Genç orospular ölü padişahlar hastalar şehri Rezil
İstanbul

(İstanbul)

BİR ALAGEYİK

Kimsecikler yoktu gayet iyi hatırlıyoruz
Bir sabah biz erkenden geldik dünyaya
Ortalıkta büyük bir sessizlik vardı
Deniz kestaneleri ağır ağır nefes alıyordu

Baktık her şey hazırdı dünyada
Gökyüzü, dağlar, ovalar yerini almıştı
Her şey durmadan büyüyüp gelişiyordu
Anladık dünyadaydık artık

Hepimiz ayrı ayrı tutulduk dünyaya
Denizi görenler deliye döndü
Gökyüzüne bir bakışı vardı bir ceylanın
Bütün ömrümce unutmam

Bizden biraz önce gelmişlerdi sanırım
Gökyüzü dağlar ovalar
Gökyüzü dağlar ovalar
Daha yeni yeni kendilerine geliyordu

Asıl sevincimiz güneşi görünce oldu
Baktık bir geçtiği yerden
Adam boyu kalkıyordu otlar
Bir dokunduğu şey
Bir zaman kendine gelemiyordu

Bir sabah deniz kıyısında
Bir koruyu uyurken bastırdı
Deliye döndüğünü gördüm
Nasıl deliye döndüğünü bir korunun
Şarkılara başladığı hatırımda

Gökyüzünün bir perişanlığı vardı üzerinde
Yüzyılda silkip atılacak gibi değildi
Bu kadar yer kapladığı için dünyada
Belli utanıp sıkılıyordu

Daha o zaman bu gökyüzünün, ovaların
Dünyaya sımsıkı sarılacakları belliydi
Baş kaldıramıyacakları
Bir vakit yaşamaktan

Hiç unutmam akşama doğruydu yağmur yağdı
Bütün balıklar denizin üstüne çıktı
Hepimiz işimizi gücümüzü bıraktık
Tam beş dakika dünyayı dinledik

Her şey yavaş yavaş oluyordu dünyada
Sarmaşıklar yavaş yavaş uzuyordu
Bir pencere yavaş yavaş açılıyordu
Dünyanın içinden

Dağlara ovalara doğru koştu o gün kimimiz
Kimimiz nehirlere doğru koştuk
Fevkalâde sevinmiştik hatırımızda
Bugün işte bir bunu biliyoruz

(*Günaydın Yeryüzü*)

KIZILIRMAK

7 Ekim 1951
Bir soğuk, bir karanlık, bir ıssız geceydi
Otuz kişiydik, ağzımızı bıçak açmıyordu
Seni gördük kamyonun penceresinden

►►

Keyifli keyifli akıyordun
Hepimiz tutup cigaralarımızı yaktık
Türkü söyledik.

(*Türkiye Şarkısı*)

"NE BÖYLE SEVDALAR GÖRDÜM NE BÖYLE AYRILIKLAR."

Ne zaman seni düşünsem
Bir ceylan su içmeye iner
Çayırları büyürken görürüm.

Her akşam seninle
Yeşil bir zeytin tanesi
Bir parça mavi deniz
Alır beni.

Seni düşündükçe
Gül dikiyorum elimin değdiği yere
Atlara su veriyorum
Daha bir seviyorum dağları.

(*Köroğlu*)

PAUL KLEE'de UYANMAK

Uyandım, çiçek gibi dayanılmaz güzel kızlar
Ad Marginem'den asma köprüler kurmuşlar İstanbul'a
Nehirler, aylar çevirmişler o Ayla'lar, Münibe'ler
Tümü bir uzak denizde A'lar, V'ler, U'larla
Gece sarı bir evde bir iki yaprak evlerinin önünde
Açtı açacaklar dünyamızı açtı açacaklar.

Bu denizi Ayla ayaklarını soksun diye getirdim
Bu dünyaları onun için açtım bu balıkları tuttum
Bir sabah çıkmak güneşler, aylar bir sabah çıkmak
Bir ağacı, bu evleri sarı ters bir kuşu düzeltmek

Edibe bu sokağı al götür görmek istemiyorum
Edibe bu evleri Edibe bu göğü bu güneşleri Edibe.

A'lar V'ler U'larla olmak Paul Klee'de uyanmak.

(*Galile Denizi*)

SAİT FAİK

Yitik Ufuk

Binlerce top kumaşa yazdım sıkıntımı
Şimdi bir dünyada giden gemide ellerim
Pis bir denizde
Bir demir yolu bir çayır bir gökyüzü hava almaya çıkmış
görüyorum
Ben geçerken bir evin penceresinden bir dal çiçekleniyor
Bir kadın soyunuyor göğsünü tüylerini en olmadık yer-
lerini görüyorum
Görüyorum bir çocuğun gözlerinin içinde denizler inip kal-
kıyor
İşte yeniden dünyadayız, dünyada bayağılıklarla pisliklerle
yanyana dünyadayız
Bir sudaki balıklara bakıyor balıklara gözlerimizi çıkarıp veri-
yoruz
Bizim verilmeyecek hiçbir şeyimiz yok
Aynı yerden bir kadını öpüyor aynı yerden bir denizi seyredi-
yoruz
Bir daha seninleyim seninle yaşanmıyacak sıkıntılar sevgiler
Cezair mahalleleri Sicilyalar gökyüzleri yok anlıyorum
Gemiler geçiyor uzaklardan kimse inip bineyim demiyor kimse
görünmüyor, kimse görmüyorum
Yitik bir ufukta
Bağırıyorum bağırıyorum.

Kalem

Hikâyelerimde ne diyorum ben
Şunu şunu şunu değil mi
Bir bulut geçiyor
Diyorum yaşasın böcekler çiçekler balıklar insanoğulları Barba
Antimos
Bir sabah geliyor Matisse yeşili
Alıyorum uykularınıza kitaplarınıza evlerinizin önüne koyuyorum
Ne zaman bir yeşil görseniz artık işinizi bırakıp bakacaksınız
Meselâ bilmiyorum ama bir şiirde bir kadının ayakları suya
değdi değecek şimdi
Hem mutlaka hiç kimse geçmiyecek biraz sonra bu sokaktan
İşte bir kuş uçuyor bir yere konacak sağlama ben yazacağım
Bir gökyüzü peşinde gidiyor bu çocuk
Bu adamı bu kadını bu masada tutan başka başka şeyler

Hep böyle diyorum ben
Bir dülger balığını alıyorum gözleri güzeldir diyorum

Bir bulut çıkıyor bir bulut çıktı diyorum
Sarılıyorum kaleme.

Ağıt

Baktık bir evin bahçesi ilk defa bir evin bahçesi başını
almış gidiyor
Bir çocuk Grenoble'da İtalyan mahallesinde bir çocuk
görüyor ilk
Deniz kıyısındaki o her akşamki kahve birdenbire tutup
batıyor
Ne varsa umutlu umutsuz sıkıntılı sıkıntısız o cumartesi akşamları, frengili ağaçlar çekip gidiyor
Yeşil zeytin, limon gibi bir İstanbul sarısı kalıyor geriye
Bir evin bahçesi ilk defa gülmüyor ilk defa büyümek istemiyor
Gece her taraf gece Katina'nın elleri gece en sevdiğimiz
yerleri gece, gece hiç bitmiyor
Bağırmak sabahlara, akşam üstlerine bir pencereden bir denizden, bağırmak bağırmak

»

Uyandık Eftalikus uyandık İstiklal caddesi yok,
Beyoğlundaki güneş yok
Gökyüzü yok.

(*Galile Denizi*)

UZUN KARANLIK

Neydi o güneş o sular güneşi çıkı çıkıveriyoruz
Ben seni alıyorum seni cumartesi çocuğu soyuyorum
Birden bir yerlere gidiyoruz bir yerlerden geliyoruz
Bungun karası bak diyorum bak acunsuzluk önün diyorum
Hiç yokken böyle diyorum böyle güzel diye diyorum
Sonra birdenbire sen yoksun işte birdenbire yoksun
Bakıyorum Amerikan bir gök sıkılıyorum kalkıyorum
Sen yoksun ya seninle binlerce yerim yok

Bir sabah uyandım bütün dörtleri beş yaptım
Çıktım bir bir camları, caddeleri indirdim ses yok
İnsan böyle napar bilmem seni hele bak hiç bilmem
Gidip ağaçları tutuyorum, çocukları öpüyorum
Durdum bir yerden göğü, sokakları hep sokakları dinledim
Evlerini deniz yıkıyan bir kıyıdan bağırıyorsun bana
Bir soluksuzluk bir duvarlar bir duvarlar duyamıyorum
Böyle bir uzun karanlıktan bağırıyorum bağırıyorum

(*Galile Denizi*)

BEN SENİN KIRALLIĞIN ÜLKENE YETİŞTİM

Ben senin kırallığın ülkene yetiştim
Kaldım gölge tanımıyan güzelliğinle.
Her sabah büyüten denizimizi böyle
Gülüşlerindi o ülkede bilmez miyim.

Sen o çıktığım sularsın, zencim benim
Denize bakan evler gibiydim seninle
Dur geliyorum ellerin ne güzel öyle
Beni şey et gülüşlerini bekliyeyim.

Sen gittiğim o ülkesin varılmıyorsun
Vurmuş sonrasız nasıl en güzel sulara
Güzelliğin balıkları gibi İstanbul'un.

Şimdi her yerde ne güzeldiniz o kalmış
Yankınmış denizlere öbür kadınlara
Dünyada sizinle İstanbul olmak varmış

(*Çivi Yazısı*)

BEN UYANDIM BİR AŞK DEMEKTİ BU DÜNYADA

Ben uyandım, bir aşk demekti bu dünyada
– Sesin, bir gülü bırakmak gibi birşeydi.
Karaydım, kağıt gibiydim yaşamalarda
Adım görseniz her gün o denizlerdeydi
Bin yıl bir M sesiydim aşağı Mısır'da.

Ben vurdum sevilere belli değil miydi
Bin yıl seni açtım işte yalnızlığımda.
Ne zaman aydınlığında adım geçti miydi
Bir aşk demekti bu dünyada.

Bir zamanlar yalnızlık güzeldi Mısır'da
Seninle yepyeni bir göktü gidilirdi
Baktım mı, büyürdü bir zambaktı anımda
Şimdi bir gölgedir uzar ovalarımda
Böyle uyanırdım ya uyanmak değildi
Bir aşk demekti bu dünyada

(*Çivi Yazısı*)

PAVURYA

Göğül odasından bir pavurya başını çıkardı
– Sol ne kadar uzak, dedi.
libya sefine beyoğlutaşı / bir deniz ermeni gerindi.
Bir 3 eden 2'den daha gerçek bir 1 yoktur, dedi Forneret.

Pavurya gidip göğün hendeğine ağdı.
Ben yalnızlık doluydum. Io'ya verdim ormanlarımı.
Sarı ağzı sularımı aldı durdu. Sen geçiyordum, korkuncu, cinneti denemek istiyordum. Yanında arka pencereler gibi çıkıntılıydı ermeni esmerliğim.
Çıplak, sıkıntılı bir hıristiyanlıktı çıplaklığımız.

– Su uyuyordu güzel ve iri.
Sabahın ışıklı suyuna demir attı sefine. Bunalımın güzelim elleri boşlukta kaldı. Denizin pencereleri sürgülüydü / Ben seni bekliyordum

Bir uzun taşlıktı gözlerin yahudi evleri gibi.

(*Mısırkalyoniğne*)

ŞİİR

Sarı, o Çokgüzel, giriyor kentime
Koyuyor sesini balıkçıl ve yalnız
Nehirlerleyin o, yavaşça etime.
Kırmızı, karışıyor ağızlarımız.

Göğü, bir ormanı gidiyoruz, Uzun
duyuyorum bunlar kirpiklerin. Buğday
Sonsuz Temmuz yüzün, o intiharım. Bunlar oraların, Ey Aşkyüzlüm benim,
Ey.

Bir aşkı gitmek var, şimdi sen osun
Cinselliğimizi büyütmek büyütmek
Dağlamak çıplaklığımızı göklemek,

Böyle seni suya göğe tutuyorum
Seni artık korkunç karıştırıyorum.

–Uzar şimdi bizden bir gece Upuzun.

(*Âşıkane*)

HACI BEKTAŞ VELİ

Bir resimde bağdaş kurmuş oturuyor Hacı Bektaş
Veli. Evi gibi yeryüzü.

Bir bulut düşürmüş başını duruyor. Onunla gidip ge-
len. Uzakta bellibelirsiz.

Beyaz, uzun kavuğu. Demek ki güneş var.

Kucağına almış bir ceylanı, bir aslanı. Duruyorlar. Üç
kişiler.

Hayvanları mı severdi Hacı Bektaş Veli? Bilmiyoruz.
Ama açıktı hep evinin kapısı.

Çizgili mintanı. Yalın. Düz. Ta bileklerine değin uzu-
yor, uzayıp orda kalıyor.

Yüzü? Uzun yüzü. Sakallı, virdi okur gibi de önüne
bakıyor.

Delik değil kulağı ve halkasız.

Yanında yeryüzü: Ağaçlar, sular, gök. Her sabah oku-
duğu.

(*Atlas*)

İSTANBUL

Haliç

Ve Haliç çocuk dişleri gibi dedim. Gülünce

Çıkan. Esmer, Esmer uyanması gibi vücudumun
Bir yerinin (bir deniz müzesinde iki foklu bir pelikanlı
ve korkunç hüzünler taşıyan
ve Eylül yüzlü).

Eylül bir çocuğun elinden tutmak gibi Fener'de
(ki bir ortodoks kilisesine devam ediyordur
lacivert elbiseler giyer ve sarı düğmeleri sallanır rüz-
gârda

ve yeni yeni ağarıyordur vakit ve çok eski bir kazı
ki bir virgül gibi düşüyordur başaşağı

Balat'a)

Hava düştü Kâğıthane tarafında diyorum sonra da
Ve Eyüp'e bakıyorum. Eyüp'de su suya benziyor
Bir ev bir eve. Bir yaprak bir yaprağa.
Ve incecik çiziyor geceyi bir kâğıt bir ağaç.
Ve eski yeşil denilen bir yeşil.
Ve bir su çarkı
(Yavaş yavaş dönen. Bir atın çektiği
Gözleri bağlı. Sefil).

Köprünün demirlerine yaslanıp bakıyorum sonra yir-
mi altı yaşımla
Arkamda asker elbisesi. Bıyıklı. Uzun yüzüm.

Bir dağ istiridyesi gibi de sarı
Belli bir kız seviyorum ve hep geceleri çıkıyor.

Bir balık geçiyor. Ben balığı yazıyorum. Balığı ve

Ben ki ne zaman doğduğumu bir köşeye yazma-
mışımdır
Ve hep kendimi götürmüşümdür gittiğim her yere

Ve bir sıkıntıyı alt katlarda oturan

Ve hiç çıkmayan.

Düşüyor Haliç, Felçli bir yüz gibi
Kanında demiryolu işaretleri, çapariler, haçlar
Ve iki küskün incir.

Eğilip damarlarını sayıyorum. Çekiyorum derisini
Ve ürkünç yalnızlığını. Bırakılmışlığını, belki de.

Vuruyorum sonra ayağımla. İter gibi bir cesedi.
Soğuk.

Ve şafak ıslaklığında.

Ve bir adamın kollarını. Bakır bir heykeli
Memelerini. Atları. Bir tahtayı. Yavaş

Yavaş sürüdüğün. Ve Aynalıkavak'a çıkıyor şimdi.

Ve iniyorum bir vadiyi. Belki bir ölümü
Evsiz, penceresiz ve dağınık bulan beni.

Ey hurda su! Kirleniyorum. Kirleniyorum bir sütçüden
Sütler içiyorum çok ihtiyar bir sütçüden

Üç padişah görmüş ve hâlâ topallayarak yürür
Topallayarak gelmiş gibi

Dünyaya
Ve ölüme.

Canım bol sular içmek istiyor bol alkol
Cibali'de sarı bir çocuğun elinden
Bir patrikhane kapıcısıyla konuşmak sonra
Dünyanın öbür ucundan mektuplar alan
Dünyanın öbür ucundaki bir kadını seven
Ve yalnız anahtarlarıyla yaşayan.

Sonra, eski kitapları, eski tarihleri karıştırmak
Suyun en eski tarihini bulmak
Ve bazı çiçekleri
Ki daha ilk duyuyorsundur adını
Duyar gibi bir yıkıntıyı.
Eski bir urba gibi kent. Eski bir urba gibi giyiyorum ken-
ti

▸▸

Bir kadırgayı. Türlü seslerdeki bir saatı
Sütlüce'yi. Sütlüce'deki bir avluyu
Eski takvime göre ok atanları. Nişan taşlarını
Ve bir yağmuru yeraltlarını dolaşan. Yinimin atlasın-
dan gidip gelen

Ve kalan.

Sen ey benim git dediğim gök! Ve ey yalnız su!.
Duyuyorum işte umurunu, kaslarını, yanak kemik-
lerini

Ve cesedini (eski bir gemi leşi ağırlığında
ve mavi damarları atar hâlâ. Bir hızarın kestiği
Ve ne ölüme benzer
Ne de dirime ve).

Düşüşünü sonra
Bir deniz askeri kılığında dolaşışını

Ve çekilişini. Çok uzun.

Uzuyor su. Kasımpaşa'da bir balıkçının tablası.
Nişancı Ahmet Paşa çeşmesi. Çarklı bir Şirket-i
Hayriye vapuru
Ki yalnız Fener'e, Kasımpaşa'ya, Eyüp'e uğrar ve elli
hissesini Valide Sultan almıştır.
Ve hamalları Karahisarlıdır. Sudadır sonra hep gözleri
Ve elleri.
Ve dümeni on beş derece meyillidir
Onun için yelkovan kuşlarının karınlarını görürsün.
Bir kız sabahları eğik oturur onun için
Ve çillidir nedense.

Kanatlarını açtı açacak bir sülün. Ve bir yeri yüzü-
mün

Çok sarı çok uzun. Uzun yolculuklar düşündüğüm-
den

Ve incecik kemiği bir şiirin

Bir deniz kıyısında.

(*Atlas*)

BURUN-DAĞ

Burun-dağ'da gök düşüyor mu ne
Gölgesi vuruyor üstümüze yaban kuşlarının.

Ben ki yaralıyım, ben ki haytayım
Bakkallara düşmüş okul defterleri gibiyim.

Senin su duruluğunda yüzün
Sevdiğim kâğıtlar inceliğinde.

Ve düşüyor durmadan Burun-dağ'la benim arama.

O zaman işte taze bir ot kokusu yayılıyor
Bizden
dünyaya.

(*Kitaplar Kitabı*)

CAHİT IRGAT
(1916-1971)

BİZİM SOKAK

Peykelere serilen manav
Kavunlar okşuyor uykusunda,
Üzümler olgun
Kadim konaklar sağlam,
Nerdeyse gün doğacak
Müezzin uyanacak
Şehir ayaklanacak;
Ayni sokakta kocayan bekçi
Fikirler beyan edecek
Gece hakkında.

(*Bu Şehrin Çocukları*)

RIHTIM

"Biz varız" sesleri yükselir
Akşam üstü
Balık kokan mahallelerde
Mağrur çocuklar kavgaya hazır
Şehrin eteklerinde

Ve beni ağlatmaya yeter
Yağmur yağıncaya kadar
Halatlarda ıslık çalan çocuklar.

(*Bu Şehrin Çocukları*)

PARSA

Şimdi vinçler boşaltıyor
Yarı insan, yarı toprak olanları
Ve zafer marşları çalınıyor ha bire.

Ben muzaffer bir milletin
Kahramanlar kahramanı
Şimdi önümde mendil
Parsasını topluyorum
Büyük zaferin.

(*Bu Şehrin Çocukları*)

XIII

Birer birer dert yanıyor
Gaziler:
– Biz ne kazandık bu harpte?

– Bir çift pabuç kâr etti
Kesilen ayaklarım,
Ama siyah gözlük lâzım
Görmeyen gözlerime.

Bir ağızdan söyleniyor şarkılar:
Şimdi yabancısıyız
Yaşadığımız toprağın
Ellerimiz, gözlerimiz, bacaklarımız
Toprak olduğu halde.

(*Rüzgârların Konuşuyor*)

PERİŞAN

Gözlerinde deniz, gözlerinde gemi
Gözlerinde çırılçıplak çocuklar

Rüzgâr esiyor rüzgâr, meltemdir
Güzel dünya üzerinde matemdir

Kalbimizin üç köşesi yangın yeri, perişan
Güzel şehir diri diri perişan

Güzel yağmur çirkin olur yoksul gözünde
İsyan değil, arzudur, şimşek şimşek parlayan

Konuş toprak, konuş meydan
İnsanoğlu her gün daha perişan.

(*Ortaklık*)

UYKU

Bir döşekte up uzun
Ufuklar ötesine uzanmış
Ayakları mahzun.

Çatlamış iki gözü tam ortasından
Bakkal kasap yazmaz olmuş hesaba
Yüreğine bağdaş kurmuş oturmuş
Homur homur homurdanan fabrika.

Paslı uykuları boydan boya uğultu
Alnında damar damar damarlaşmış ter,
Kaynar kazanlarla devrilmiş başına uyku.

(*Ortalık*)

SOKAK

İnsanlar geçiyor sokaklardan
Kendi ölüleri omuzlarında
Bir hayat nefes nefese, orman orman
İnsanlar geçiyor sokaklardan
Sevgiler taşmış, merhametler taş
Buram buram tütüyoruz taştan topraktan.

(*Ortalık*)

BİR ÇOCUK KONUŞUYOR

Her gün daha başka açıyor çiçek
Gökyüzü daha mavi gittikçe
Güneş daha rengârenk.

Şıngır mıngır demir alır gemiler.

(*Ortalık*)

ÇAPAKLI

Ovaların birinde bir tilki gördüm
Boz muydu, sarı mıydı, tam hatırlamam
Yalnızdı, bilirim,
Gözleri bir renkti, sevgili,
Bir bildiğim yalnızlığıydı.

Attım adımımu, üç adım attı
Bir bildiğim yalnızlığıydı,
Yorgundu, gel, gidelim dedim,
Yaşamak zor anlaşılmadan
Bir bildiğim yalnızlığıydı.

Ağlamak zor her yerde
Bana nerde bilemem,
Kal, çapaklan, sev sevdiğince çölü de
Tilkim, kim olduğumu öğrenme,
Bir bildiğim yalnızlığıydı.

(*Irgatın Türküsü*)

ZEYNEP İLE MUSTAFA

III
Akbıyıkta bir çeşme var Mustafam
Yaşı oldukça akar
Al Zeynebi gidin için o sudan
O çeşmede gözyaşım var.

(*Irgatın Türküsü*)

BEHÇET NECATİGİL
(1916-1979)

EVLER

İnsanlar yüzyıllar yılı evler yaptılar.
İrili ufaklı, birbirinden farklı
Ahşap evler, kâgir evler yaptılar.
Doğup ölenleri oldu, gelip gidenleri oldu,
Evlerin içi devir devir değişti
Evlerin dışı pencere, duvar.

Vurulmuş vurgunların yücelttiği evlerde
Kalbi kara insanlar oturdu.
Gündelik korkuların çökerttiği evlerde
O fıkara insanlar oturdu.

Evlerin çoğu eskidi gitti tamir edilemedi.
Evlerin çoğu gereği gibi tasvir edilemedi.
Kimi hayata doymuş göründü,
Bazıları zamana uydular.
Evlerin içi oda oda üzüntü,
Evlerin dışı pencere, duvar.

Evlerde saadetler sabunlar gibi köpürdü:
Dışardan geldi bir tane, nar gibi,
Arttı, eksilmedi.
Evleri felâketler taunlar gibi süpürdü:
Kaderden esti fırtınalar gibi,
Ardı kesilmedi.

Evlerin çoğunda dirlik düzen,
Kalan bir hâtıra oldu geçmişte
Gönül almak, hatır saymak arama!
Evlatlar aileye âsi işte,
Bir çığ ki kopmuş gider üzüntüden.

Evlerde nice nice cinayetler işlendi,
Ruhu bile duymadı insanların.
Dört duvar arasında aile sırları,
Dört duvar arasında dünyanın kahırları:
Bunca çocuk, bunca erkek, bunca kadın
Gözyaşlarıyla beslendi.

Küçükler büyük adam yerine evlerin kiminde:
Çocukları işe koştu kalabalık aileler.
Okul çağlarının kadersiz yavruları,
Ufacık avuçlardan akşamları akan ter
Tuz yerine geçti evlerin yemeğinde.

İnsanların kaderi besbelli evlere bağlı:
Zengin evler fakirlere çok yüksekten baktılar,
Kendi seviyesine evler kız verdi, kız aldı
Bazıları özlediler daha üste çıkmaya,
Evler bırakmadılar.

Yeni yeni tüterken ocakların dumanı
– Kadın en büyük kuvvet erkeğinin işinde –
Erkekleri kaçtı, kadınları kaçtı
Evler dilsiz şikâyet, kaçmışların peşinde.

Şu dünyada oturacak o kadar yer yapıldı:
Kulübeler, evler, hanlar apartmanlar
Bölüşüldü oda oda, bölüşüldü kapı kapı
Ama size hiç bir hisse ayrılmadı
Duvar dipleri, yangın yerleri halkı,
Külhanlarda, sarnıçlarda yatanlar!

(*Evler*)

BARBAROS MEYDANI

Biliyorum ayıp ve mânasız
Ama peşlerinden gidiyorum
Gezmeye çıktıkları vakit
Ana kız.

Utanır da belki
Anasının sırtındaki
Yeldirmeden,
Kız bir adım önde gider
Sezdirmeden.

Beşiktaş'ta Barbaros Meydanı
Sağı anıt, solu türbe
Ortası kare şeklinde,
Parkıdır yoksulların
Bilhassa yaz ayları.

Fidanların, mezarların önünde
Yontulu taşlar çepçevre,
Yer yer banklar konulmuş,
Meydana dolmuş millet
Sıra sıra oturmuş.
Ah genç kız kalbi,
Sıralara bakar elbet.

Meydanın ilersi deniz kıyısı
Karaya çekilmiş kayıklar
İskele gazinosu yanda
Sulara dökülmüş ışıklar
Üsküdar şu karşısı.

O nemli topraklara
Ana çöker yorgun argın,
Kalmış gözü arkada
Kendi ayakta kızın.

En gürültülü şarkılar
Çalarken plakta,
Onlar orda oturur
Denize bakarlar.
Avunmaya muhtaç bu gençlik
Ey kız anası ihtiyarlar,
Ey denizlerden esen serinlik!

(*Evler*)

BOŞLUK

Bu kuytu sokaktan geçmek
Nerden aklıma geldi
Günlerden pazardı
Güzel günlerden biri.

Pencerede oturan kız
Eli alnına dayalı
İçi sıkılıyordu
Çalışan kızlardan olmalı.

Yüzüne saçları gibi yaymış kederi
Seyrediyordu
Sokaktan geçenleri.

Pencerede oturan kız
Gözlerinde yorgunluğu
Bir bezginlik içinde
Gün bitmek bilmiyordu.

Dönmüş evdekilere sırtını
Omuzlarında bir yük gibi
Dünyanın yalnızlığı

Pencerede oturan kız
Hep böyledir pazarları
Akşamları bekler
Eli alnına dayalı.

(*Evler*)

GİZLİ SEVDA

Hani bir sevgilin vardı
Yedi sekiz sene önce,
Dün yolda rasladım
Sevindi beni görünce.

Sokakta ayaküstü
Konuştuk ordan burdan,
Evlenmiş, çocukları olmuş
Bir kız, bir oğlan,

Seni sordu
Hiç değişmedi, dedim,
Bildiğin gibi...
Anlıyordu.

Mesutmuş, kocasını seviyormuş.
Kendilerininmiş evleri...
Bir suçlu gibi ezik,
Sana selam söyledi.

(*Evler*)

ÇALAR SAAT

Kuyulara düşünce taş
Önce korkunuz uyanır:
Geç kaldım.
Yarı karanlık ırmakta sular önce bulanık.
Bir kanadı kırık kuş
Ayağınıza dolanır, çiğnenir telâşlarda.
Sıcak yataklar ansızın
Açılınca kaskatı.

Biraz bir şeydi gece ancak sabaha karşı;
Gördü, çaldı saat; benildeyip uyandınız, yataklar
Evde kimseniz yoksa, yorgun dönüşlere kadar
Açık, perişan, kepaze.

Tam vaktinde iş başında olmak,
Geç kaldım, kuyularda ışıdı su.
Saatlere çaldırdığı biraz şeyin peşinde
Sesi duyan koştu.

Koştu yokuş aşağı rengi atmış bir şapka,
Çanta, gözlük.
Bir eski atkı, adımları yavaş,
Uçar gibi hafif, bir küçük önlük.

Uzun yolunda yayan, basıp gitti bir tütün;
Bir dolu otobüse sığdı son yolcu, bir ruj,
Yetişti tramvaya kahve rengi solgun.
Lâcivert buruşmuş.

Yatakların sıcaklığı arkalarda yetim,
Başladı ormanda yarış.
Girdiğim koşuda ben senin gibiyim
Bir kanadı kırık kuş.

(*Eski Toprak*)

ENGELLER

Sen benim engelimsin beyaza.
Yaparım yıkılır
Saldıran sularda silinen
Kumdan kuleler deniz kıyısında.

Sen benim düşmanımsın değişen,
Her seferinde ismin başka.
Ama hiç tadı yok yaşamanın
Tam doğrulurken yeniden
Tarlamı suların basmasa.

İnsanınla vur, hastalığınla yere ser,
Sars beni paraca
Her yıkılışımda kuvvetim artar
Işıyan bir köşe er geç benim
Sen benim geçidimsin beyaza.

(*Eski Toprak*)

SEVGİLERDE

Sevgileri yarınlara bıraktınız
Çekingen, tutuk, saygılı.
Bütün yakınlarınız
Sizi yanlış tanıdı.

Bitmeyen işler yüzünden
(Siz böyle olsun istemezdiniz)
Bir bakış bile yeterken anlatmaya her şeyi
Kalbinizi dolduran duygular
Kalbinizde kaldı.

Siz geniş zamanlar umuyordunuz
Çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek.
Yılların telâşlarda bu kadar çabuk
Geçeceği aklımıza gelmezdi.

Gizli bahçenizde
Açan çiçekler vardı,
Gecelerde ve yalnız.
Vermeye az buldunuz
Yahut vaktiniz olmadı.

(*Eski Toprak*)

EDEBİYAT MATİNESİ

Kaykılmış koltuğunda bir kız
Çiğner ciklet.
Bir oğlan dalgada,
Geldiğine pişman uyuklar
Bir başkası arkada.

Hiç bulabilir mi beyaz evi çok uzak
Uçurduğunuz kuş?
Kılıç gibi keskin karlı dağ.
Hiç yeri miydi açmak kalbi
Bu çiğ ışık altında.

Sizden önce birisi bir fantezi okudu,
Kırdı geçirdi.
Yayvan gülüşlerden ağızlar çok geç döner;
Şimdi sıra sizde üzgün ağır,
Ne güzel!

Olsa bari benzeri duygularla tedirgin,
Sizdekini yaşamış
Birkaç kişi.
Işıktasınız seçilmiyor,
Karanlıkta hepsi.

Okudunuz.
Bittiğine memnun,
Anlamamış;
Bozuk paralar gibi düşer önünüze
Alkış.

Gördünüz işte yerde
Çürük domatesler gibi ezik,
Avuçlarda mıncıklanmış kalbiniz.
Büyürken leke ince ipekte,
Yeniden eğiliniz!

(*Eski Toprak*)

EŞYALAR, SESSİZLİK

Bir gün giderler de kalırsanız yalnız
Eski odalarda gece
Bir saat gibi durmuş sabahtan
Her şey onlar gidince.

Bir garip boşalışla cansız
Uzaklarda şimdi
Ayna önünde resimler
Eşyalar, ellerinin değdiği.

Yüklenen sessizlikte radyo
Şen şarkılar hepsi de üzüntülü
Duyduğunuz derinlerde bir ses
Gidenlerin götürdüğü.
Anladınız neymiş kattıkları
Perdeler çiçekler ışık hava su
Ancak onlar varken
Sizi yaşatıyordu.

(*Arada*)

BAHARA GİRERKEN BALAD

Biz bütün kış hep bu baş ağrıları
Camlar açıldıkça bu sefer de dışardan
Eve gelip gidenler bilmeden çoğalttı
Hep oydu dumandı küllenen dudaklarda
Gaztecinin postacının kapılardan attığı.

Hatta gece yanları koltukların altı
Ve tüttükçe sindi kapalı aşlara is
Karardı ak tuzlar neden dumandı
Hatta öksüz aşkları siz ne zaman kurtardınız
Oysa bütün varınız belki bir onlardı.

Hatta mayıs başları kentler üstünde
Hatırlayacaksınız o azgın bulutları
Tek tük odunlar, kalıntı kömürler
Sürüp giden soğuklar, çekmeyen borulardı.

Benim gibi iseniz bilirsiniz nedir kır
Her baharda bitkinim ormanlardan
Ama gittim ne getirdim kolay mı
Evlerin arınması dumanlardan.

(*Dar Çağ*)

TRAVERS

Sonraki ben mumyalarda ölümlerden sonra
Islak bölmelerde saklı
Kağşamış kapağım kaldırılırsa
Yaşadığım çağdan çarpar genze
Buruk bir arsenik kokusu.

Ben bir traversim entroverti
Gökdelen ve ehram çürük omuzlarımda
Dünyanın bütün dilleri varyantlarımla dolu
Dağbaşı raylarında hatta
Büyük şehir yorgunluğu.

Varım dünya kurulalı, bir suyun başındayım
Bir kuyunun dibinde, bir tezgahın önünde
Bir geminin yanında, bir kalem elimdeyim.
Geçer gider trenler transit
Ben kendi derdimdeyim.

Geçer gider koca kompartımanlar
Ve zift üzerimde, dört yanımda vida, somun
Ağır demir raylara ben çakılı.
Geçer gider uğultusu çok tez trenlerin
Kalır makas, kalır kara somunlarda tuzu
Alnımdan düşen terin.

Kaldırmış diye belki bunca ağırlıkları
Gösterilir sonraki ben, uygarlıkların
Gösterişli müzelerinde yitik
Kat kat sargılarda bir mumya
Gibi gülünç belki
Paslı, ezik, hurda
Bir travers entroverti.

SES

Kopan çığlar altında kalanlar olduğu
Oysa görülüyordu.

Bir kadının ilerde
Bir şeyler hıçkırdığı;
Bir erkeğin, birine,
Görünmeyen birine bir şeyler seslendiği
Oysa görülüyordu.

Ama duyulmuyordu. —Ses!
Sanki ses olmayınca hiçbiri olmuyordu.

(*Yaz Dönemi*)

SOLGUN BİR GÜL DOKUNUNCA

Çoklarından düşüyor da bunca
Görmüyor gelip geçenler
Eğilip alıyorum
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ya büyük şehirlerin birinde
Geziniyor kalabalık duraklarda
Ya yurdun uzak bir yerinde
Kahve, otel köşesinde
Nereye gitse bu akşam vakti
Ellerini ceplerine sokuyor
Sigaralar, kâğıtlar
Arasından kayıyor usulca
Eğilip alıyorum, kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ya da yalnız bir kızın
Sildiği dudak boyasında
Eşiğinde yine yorgun gecenin
Başını yastıklara koyunca.

Kimi de gün ortası yanıma sokuluyor
En çok güz ayları ve yağmur yağınca
Alçalır ya bir bulut, o hüzün bulutunda.
Uzanıp alıyorum, kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ellerde, dudaklarda, ıssız yazılarda
Akşamlara gerili ağlara takılıyor
Yaralı hayvanlar gibi soluyor
Bunalıyor, kaçıp gitmek istiyor
Yollar, ya da anılar boyunca.

Alıp alıp geliyorum, uyumuyor bütün gece
Kımıldıyor karanlıkta, ne zaman dokunsam
Solgun bir gül oluyor dokununca.

(*Yaz Dönemi*)

PANİK

Artık ıssız kırları bıraktı Pan;
Şimdi birçok ülkelerin milyonluk kentlerinde
Asfaltlarında, betonlarında dolaşıyor
Kızgın, uzun yazların öğlen saatlerinde.

Blok apartmanların şahane katlarından
En çalımlı taşıtlara atlıyor.
Devcileyin arkalar, koskoca bankalardan
Yanında yardakçılar, yaşıyor.

Sessiz dilsiz kimseleri kestiriyor gözüne,
Dişlilerden kaçıyor.
Fabrika duvarları sağır kale kapıları
Yılgın yorgun adamlar, bezgin ürkek kadınlar..
Çullanıyor onların az ekmek sevincine.

Değil yalnız yazların kızgın sıcaklarında
Hemen her gün, hele büyük kentlerde
Bulvarları tarıyor, hain gülüşleri sessiz.
Pan'la karşı karşıya, gözleri kararıyor
Katı cıvık asfaltta yalın ayak bir işsiz.

Yoksullar açlar hastalar sürünürken
Kentlerin göbeğinde, kuytu köşelerinde;
Hıncını alamamış sanki insanlardan
Uygarlığı zalim, daha da azıtıyor
Atom bombalarında, uzak füzelerinde.

Yarınlar? Gizli kara gazte haberlerinde
O varsa ekmeklerde, sularda ağulu
Hatta çocuk yüzlerine düşmüşse gölgesi,
Keser bizim gibiler yarınlardan umudu.

Renklerde, emeklerde, ırklarda..
Yahudiler, işçiler, zenciler.. Pan!
Şu dünyada insanca yaşamak da yoksa
Ne kalıyor geriye, yüzyıllardan?

(*Divançe*)

SERGİ İZLENİMLERİ

Ağlar lake duvarlarda gri bir grizu
Ve irin yeşili bir trahom.
Gelir en lüks çiçekçiden çiçekler,
Asılı çocuksu çullar içinde
- - Açıldı, geldiler.
Onlar çarmıhlarında birer İsa idiler:
Çivi yaralarından sızarken mavi kan
    Ellerde tuzlu badem, dudaklarda içki, teyp
Rimel, ruj, floresan
Başlarını yavaşça biraz daha eğdiler.

Biz hep böyle okuduk en acıklı yazıları
Perlon ve astragan...
İçkili, yarının göz ve ikindi vakti
Sonra gösterdi bitti, konfora koştuk
Onlarsa en lüks kâğıtlara geçti.

(*Divançe*)

AÇIK

Geceleri korkulu yollara gittiniz mi
Biz çok şeyi vakit yok pek kısa geçiyoruz
Limanda bilinen gemiler oysa açıklardadır
Kullanırız bir sözü ama hangi anlamda?

İnsan duyar bir yerde birdenbire uyanıp
Bir elin bir ışığı neden söndürdüğünü
Yandaki odalarda her zaman hasta vardır
Sağır duvarlarda eski inilti
Şiirlere üşenmemiz bir yerde iyidir
Hiç işittiniz miydi?

Bir toz çizer havada, uzunca bir eğri
Ayağına, belki kader, geçmiş gün, bir kadının
Düşer bir karanfil.. (neyse kısa keselim)
Soğurken bir ölü, çok ince bir eli
Tutup ısıttınız mı?

Aşınmış tahtaları kim yeniler gelince
Döner azdan başımız, sonra uzar ıssız kır
Bir bizdik san sen, oysa gelir hep biri
Kurar yeni barınak kullanıp aynı taşları
Yani ne mi diyorum, çok kurak tarla
Çünkü asıl şiirler bekler bazı yaşları.

(*Divançe*)

DÖŞEK

Ol hayat ehline hayrânım sessiz
Döşerler
Çok az kimse geçti kaldırımı
Sonra onca emeği sayarak hiçe
Toplar taşlarını bir karanlık gece
Yorgun yola çıplak
Düşerler.

(*Zebra*)

CELAL VARDAR
(1916-1991)

MARİFET

Suya dokunmazmış
Sabuna dokunmazmış
Pise bak

(*İki Dal*)

BİZİM KÖYÜN HAVASI

Bizim köyün
Bir havası var
Bir havası var kardeşim
Yeme içme
Uzaktan kaval dinle
Maval dinle
Sırt üstü yat
Allaha dua et
Bir havası
Bir havası var kardeşim
Bizim köyün
Yakında
Suyumuz da gelecek
Değme keyfimize

(*İki Dal*)

A.KADİR
(1917-1985)

TEBLİĞ

Ömrümde görmedim böyle bir gün.
Yarım dilim ekmek önümde,
düşünüyorum alevden ülkeleri.
Boğazında kalsın yedikleri,
 ve zehir zıkkım olsun,
 bu anda düşünmeyen varsa eğer!

Sen benim,
memleketimin şarkılarında bile varsın,
sen o korkunç,
sen o uykusuz geceler altında bir kere olsun
 umudunu kaybetmeyen şehir!
Ben de bilirim, umuttur bu,
bağlanamaz kıskıvrak dört bir yanından.
Bir umuttur ki;
daha haşin,
daha merhametsiz,
tank ordusundan düşmanın!
Bir umuttur ki;
sokaklarında sırt üstü yatan
henüz bulûğa ermemiş yaralı çocukların
 mavi gözlerinde okunur,
ve sonuncu kalede,
mazgallardan bakanların yumruklarında!

O insanlar bitmedi mantar gibi yerden.
Anaları doğurmuştu onları bir zamanlar,
 tıpkı dalda bir çiçek açar gibi.

Ve şimdi, kimi kurtuldu ölümden,
kimi yapıştı toprağa yüzükoyun
 step kokan elleriyle.

>>

Kimi de verdi kendini dalgalara,
bir kuş kadar rahat,
erkekçesine ve hazin

Püfür püfür esen
en yumuşak rüzgârlarına bile
düşman oldum Karadeniz'in!

Ve sen güzel şehir,
sen artık hiç bir şarkıya sığmazsın.
Seni yarın, ilk defa bir şafak vakti
mükellef bir sofraya oturan
bütün dünya insanlarının
bulutsuz ve taze yürekleri,
bir türkü gibi değil,
bir sevgi gibi değil,
fakat bir ağlamak ihtiyacı gibi duyacaktır,
giderilmez bir ağlamak ihtiyacı gibi!

1943 – İstanbul (Mutlu Olmak Varken)

CİBALİ

Cibali dendi mi
aklıma siz gelirsiniz, kadınlar,
kiminizin beş çocuğu,
kiminizin nar gibi yanakları var,
kiminiz kocasız kalmış,
kiminiz ihtiyar,
kiminiz daha körpe henüz.

Bana umulmadık,
eskimiş türküler düşündürür
siyah başörtüsü altında yüzünüz.

Parmaklarda tütün kokusu
Tütün kokusu pazen entarilerde.
Biriniz ekmek alır fırından,
biriniz durmuş öksürüyor ilerde,
geçiyor bizim mahalleden biriniz.

Cibali dendi mi
aklıma siz gelirsiniz, kadınlar.
Çarpık ayakkaplarınız gelir,
ve kahraman elleriniz.

1943 (*Mutlu Olmak Varken*)

HATIRLAMAK

"Bazan içimde nasıl,
biliyor musun,
bir tuhaflık duyarım.
Hani bir şey hatırlamak:
Bir çiçek,
bir pencere,
bir sıcaklık.

Ne bileyim ben,
bir sürü şeyler işte.

Bizim nelerimiz yoktu ki, kardeş!
Çocuklarımız, karımız, kitaplarımız.
Benim kitaplar şu yanda dururdu, şöyle.
Ne oldular dersin?"
"Benimkisi kâfir,
bir turşu kurardı,
parmaklarını yersin."

1943 – İstanbul (*Mutlu Olmak Varken*)

ESİRLİĞİM ÜSTÜM BAŞIM, KARNIMDAKİ AÇLIK VE YAŞAMAK

Tenhaca bir yere çekilip
ağlamak isterim
dağlara, taşlara karşı.

>>

Ne yalnızlığı gökyüzünün,
ne ağaçların, ne çayırların yeşilliği,
ne de merhametli türküsüyle akan dere.

Sadece esirliğim,
          üstüm başım,
               karnımdaki açlık.

Sadece beni götüren şey
radyo haberlerinden öteye.

Tenhaca bir yere çekilip
ağlamak isterim
dağlara, taşlara karşı.

Ya seslenirse bir çocuk,
ya derse ki:
"Ağabeyiciğim,
toprak altında kaldım,
bir tank ezmişti kemiciklerimi,
ne olur, çıkarın beni buradan.
Ben daha on dört yaşındayım."

Kolum kanadım kırılır,
bu çocuğa ne yaparım o zaman?

Dağları, taşları bırak.
Bırak öyleyse şimdi ağlamayı.
Karanlık bir yağmur halindedir
                    başımın üstünde ölüm.

Sadece esirliğim,
          üstüm başım,
               karnımdaki açlık.

Ne çok yatan insan görürüm,
ne çok yatan insan.

"Karlı bir dağ başındayız, sevgilim,
mevcudumuz tamam.
Bir yanımda Pol ve Antuvan Çavuş,
bir yanımda dostum Rişar,
ve dağılmış cıgaralar.

Burda vahşi kuşlara, böceklere alıştık,
ne akan kan,

ne can acısı.
Ne de koparılan bir şey var etimizden."

Sadece esirliğim,
üstüm başım,
karnımdaki açlık.

"Anneciğim,
ağlama, bir şey değil,
sadece vaz geçiverdik
saadetimizden."

Havada yapraklar kımıldanır.
Bulutlar yürür ufka sere serpe.
Tüylerini güneşe vermiş körpe salatalık.
Birleşti bir dal üstünde iki serçe.

Bir hikâye oldu ölüm.
Bir hikâye oldu tank.

Sadece esirliğim,
üstüm başım,
karnımdaki açlık.

Ve daha öte,
bir şafak güzelliğinde yaşamak.

1945 – Kırşehir (Mutlu Olmak Varken)

ÇİLE

Bizim hiç bir hürriyetimiz yok,
hiç bir hürriyetimiz,
ne çalışmak, ne konuşmak, ne sevişmek
Sen orda bağrına bas dur en büyük çileyi,
ben burda en büyük çileyi doldurayım,

››

ekmeğe muhtaç, hürriyete muhtaç, sana muhtaç.
Sen orda dalından koparılmış bir zerdali gibi dur,
ben burda zerdalisiz bir dal gibi durayım.

1945 – Kırşehir (Mutlu Olmak Varken)

NÂZIM'I GÖRDÜM ÇOCUKLAR

Nâzım'ı gördüm, çocuklar,
Nâzım'ı gördüm, harç karıyordu,
Nâzım, kan ter içinde.
Nâzım'ı gördüm, çocuklar,
yükselen yapıya tırmanıyordu,
Nâzım, elinde mala.

Nâzım'ı gördüm, çocuklar,
Nâzım'ı gördüm fabrika kapısında,
Nâzım nöbet tutuyordu.
Nâzım'ı gördüm vapura binerken,
iskeleye yanaşırken Nâzım'ı,
Nâzım, bir kulaç köpük.

Nâzım'ı gördüm, çocuklar,
elinde bir demet menekşe,
bir evin kapısını çalıyordu.
Nâzım'ı gördüm, çocuklar,
aydınlık bir deniz gibi Nâzım'ın
gözlerinin içi gülüyordu.

Nâzım'ı gördüm, çocuklar,
yol ortasında kalakalmıştı,
Nâzım'ı gördüm, bakıyordu
kıpkızıl akan kana,
Nâzım'ı gördüm, çocuklar,
kederden ufalmıştı.

Nâzım'ı gördüm, çocuklar,
koşuyor ve bağırıyordu;
insanlar, insanlar, insanlar!

Nâzım'ın elleri açılmış çiçek.
Durun, kardeşler, durun, kardeşler,
Nâzım bir iki lâf edecek.

Nâzım'ı gördüm, harç karıyordu.
Nâzım'ı gördüm, kan ter içinde.
Nâzım'ı gördüm vapura binerken,
iskeleye yanaşırken Nâzım'ı.

Nâzım'ı gördüm, elinde menekşe.
Nâzım'ı elleri açılmış çiçek.
Nâzım'ı gördüm, çocuklar,
Nâzım'ı gördüm, Nâzım'ı,
Nâzım'ı gördüm, koşuyordu
çocuklarla yanyana,
Nâzım, güneşe doğru,
dünyayı kucaklayarak.

(*Sanat Emeği, Haziran, 1978, sayı 4*)

FAHRİ ERDİNÇ
(1917-1986)

TEVELLÜD

Babamın okuyup üfledikçe
Öpüp alnına koyduğu musafımızın
Bazı tarihler vardı iç yaprağında.
Düğün, doğum, ölüm
İşte bunlar arasındaydı tevellüdüm.

Bu musaf
Yunan işgalinde yanmasaydı,
Şecerem iç yaprağından çiçek açardı;
Ve yanmıyan, toplanmıyan bir kitap
Bir insandan daha fazla yaşardı...

(*Şen Olasın Halep Şehri*)

DENİZ

Bu toprak tulumunun
Kaç bucak olduğunu bilen deniz!
Tekneler çift sürer poyrazında
Meltemler ekin eker,
Lodosun harman kaldırır
Uçsuz tarlalarında.

Dalgacılığın kadına benzetilmiş
Ve hakkında çok laf edilmiştir.
Ben, kimin gözyaşı olduğunu
Kendinin neye ağladığını düşünüyorum

Ve seni
Bu denî dünyanın pantolonunda
"Cemaziyülevvel"ini söyleyen
Mavi bir yamaya benzetiyorum..

(*Şen Olasın Halep Şehri*)

CAHİT KÜLEBİ
(1917-1997)

İSTANBUL

Kamyonlar kavun taşır ve ben
Boyuna onu düşünürdüm,
Kamyonlar kavun taşır ve ben
Boyuna onu düşünürdüm,
Niksar'da evimizdeyken
Küçük bir serçe kadar hürdüm.

Sonra âlem değişiverdi
Ayrı su, ayrı hava, ayrı toprak.
Sonra âlem değişiverdi
Ayrı su, ayrı hava, ayrı toprak.
Mevsimler ne çabuk geçiverdi
Unutmak, unutmak, unutmak.

Anladım bu şehir başkadır
Herkes beni aldattı gitti,
Anladım bu şehir başkadır
Herkes beni aldattı gitti.
Yine kamyonlar kavun taşır,
Fakat içimde şarkı bitti.

(*Adamın Biri*)

TABANCA

Bir nagant tabancam olsa benim
İnce bilekli yâr!
Dünyaya eyvallah etmem
Altın yürekli yâr!

Çocuksun gülüp söylersin,
Uçan kuşlara benzersin,
Ben ölürsem eğer neylersin
Telli duvaklı yâr?

(*Adamın Biri*)

SABRET

Sen petekte bir gömeç bal gibisin!
Renksin yazdan kıştan, tazeliksin bahardan.
Yapraklarda dolaşan serin bir rüzgârsın ki
Her gün eser durursun hafızamdan.

Ellerin var beyaz güller gibi küçücük,
Mutlak kalbin tomurcuklardan pembe!
Sanki yeşil yaylalardır gözlerin
Alnımda ter ve kuvvetsin işimde.

Ben kanadı kırk bir kuş değilim
Döner bir gün gurbet ellerde kalan
Sabret neşem, sabret şarkım, sabret sevdiğim,
Sabret kalbi tomurcuklardan pembe olan.

(*Adamın Biri*)

İSTANBUL'DAKİ

İstanbul'da bir sevdiğim vardı
Keçi yavrusuna benzer,
Rüzgâr eserdi hafiften gözlerinde
Halden anlardı.

Bütün Şehzadebaşı bilir hikâyemizi,
Gülhane parkı bilir, gemiler bilir,
Gelip geçen bakardı.

Yanakları güz elmasına benzer
Soğuk havalarda,
Ormanlar gibi bakışları;
Çocuktu, aceleci bir hali vardı.
Bahar günleri geldi miydi
Saçları uçardı.

Adını bile unuttum
Yüzünü de, gemileri de,
Yalnız ara sıra aklıma geliyor
Sabah akşam iş başında
Ve asfalt caddelerde.

(*Rüzgâr*)

KUŞUN HİKÂYESİ

Evin önünde hark vardı,
Harkın üstünde alçacık köprü,
Köprünün üstündeki çocuklar
Hayalet gibi bir kuş gördü.

Eğilip baktık tahtalar arasından
Uzaklardan gelme bir garip kuş.
Kuzgun gibi, balıkçıl gibi bir şey,
Köprünün altına yorgun düşmüş.

Kutupların, denizlerin, romanların
Sihrini taşıyordu.
Biz ona bakıyorduk, o bize
Korkusuyla karanlık ormanların.

Kimimiz değnekle dürte dürte...
Kimimiz de kaynar su döktük,
İşedik bir güzelce üstüne,
Garip kuşu öldürdük.

Yaralı bir gemi gibi yüze yüze
Köprünün dışına çıktı.
Vura vura eğlendik,
Artık birbirimize.

Uzaklardan gelme garip kuş
Mürekkep rengi gözlerinle
Artık dünyamızı göremezsin!
Bağrışmamız gitmez kulaklarına,

➤➤

Yaprakların arasında güneşe karşı
Çiftleşemezsin.
Dişiysen yumurtlayamazsın da!

Böyle deyip kuşun dört yanında
Akşama kadar hora teptik,
İnsan olduğumuzu iyice
Garip kuşa öğrettik.

(*Rüzgâr*)

ESMA'NIN HİKÂYESİ

Esma'yla çocukluğumda
Sokakta oynadığım zamanlar
Dizge çorap giyerdi,
Yalınayak gezerdim.

Bir koku vardı Esma'nın
Çamurlu çatlak ellerinde..
Bir ışık yanar sönerdi şimşek gibi
Eteğinin çoraplarına değdiği yerde...
Tahta gibi, dümdüz, göğüslerimiz
Kollarımız ince...
Aynı kalaylı tastan
İçerdik, su içince...

Bir bakışı vardı Esma'nın
Kavak yaprakları gibi pırıl pırıl...
Koynundan çıkardığı çağlayı
Yemesi başka olur...

Efendime söyleyim, bir gün
Kızı bırakmadılar dışarı.
Cihanda tek başıma kalmıştım
Düşünerek Esma'yı...

Bir yandan rüzgâr estikçe
Mısırlar inim inim iniler
Püsküller yüzüme dökülürdü,
Bir yanda yaralı mahzun kalbim
Kendi kendine türkü söyler...

Ondan sonra çok zaman geçti,
Caddeler geçti kentin ortasından,
Delik tastan akan su gibi
Esma da çocukluğum da kaynayıp gitti...

Dün akşam parkın önünde
Alaca karanlıkta onu gördüm,
Gitti bir sıraya oturdu,
Gittim yanına oturdum.

Çorapları gibi, güzel gözleri,
Zayıf yanakları solgundu,
Ne ben konuşabildim
Ne de o bir şey sordu.

Anladım ki gidişi gidiş değil
Hali duruşu bir hoş.
Küçücük, tozlu, eski
Pabuçlarında gezen bakışlarımız
Yaralı kalplerimiz gibi bomboş...

Öyle saatlerce oturduk
Bir çift söz edemedik.
Ayağımızın dibinde, yaprakların içinde
Bir şey yitirmiş gibiydik...

(*Rüzgâr*)

İKİNCİ KİŞİ

Bazı karşıma çıkıyorsun,
Tanıyacak gibiyim seni.
– Gel biraz konuşalım, diyorum.
Cevap vermiyorsun.

– Ellerin titrer miydi eskiden?
Dumanlı mı görüyordu gözlerin?
Padişahlar gibi hayâl mi kurardın?
De bana, diyorum, susuyorsun.

– Kitap okumayı severdin,
Kırlarda dolaşmayı, bahçeler
Bilmediğin kadınlar gibi miydi?
Söyle, diyorum, duruyorsun.

– Atlarla, insanlardan daha çok
Yoldaş mıydın çocukluğunda?
Neyledin hepsinin yokluğunda?
Diyorum, ağız dil vermiyorsun.

– Nasıldı ilk gurbete çıkışın?
Kıyısına ilk vardığın deniz?
Koynuna ilk girdiğin kadın?
Ağzına ilk sürdüğün kadeh?
Nasıldı delice çalıştığın
Delice, eğlendiğin geceler?
Bir tutam yonca gibi tertemiz
O kıza âşık olduğun günler
Nasıldı? diyorum, gülüyorsun.

– Yorgunum şimdi, yorgunum çok!
Bir de sen cevap vermiyorsun.
Kolundan tutmak istiyorum, fayda yok;
Bırakıp beni gidiyorsun.

(*Yeşeren Otlar*)

TOKAT'A DOĞRU

Çamlıbel'den Tokat'a doğru
Tozlu yolların aktığı ırmak!
Ben seni çoktan unuttum,
Sen de unuttun mu, dön geri bak.

Atların kuyruğu düğümlü,
Bir yandan yağmur yağar, ıslak...
Bir yandan hamutlar şak şak eder,
Bir yandan tekerler döner, dön geri bak.

Orda, derenin içinde
İki üç akçakavak.
Tekerler döner, başım döner,
Kavaklar yeşeriyor, dön geri bak.

Orda derenin içinde
İki üç çırılçıplak
Alçacık damı düşündükçe
Gözlerim yaşarıyor, dön geri bak.

Irmaklar gibi uzaklaşır
Bir türkü kadar uzak
Tekerler iki çizgi bırakır,
Hamutlar şak şak eder, dön geri bak.

(*Yeşeren Otlar*)

KAYIP SEVDA

Bir yandan türkü söyler
Bir yandan yürür ağlayarak,
Sevdası rüzgâr gibi iter
Dere boyunca yalnayak.

Nilüfer gibi solgun *Ophelia!*
Yanaklarına yapışır saçları.
Açılır etekleri suyun yüzünde,
Seyrederdi söğüt ağaçları.

İnsan kalbi o zamanlar da vardı,
Daha küçüktü, daha kırmızıydı ama şimdikinden
Kopardılar kalbini *Ophelia*'nın
Nilüferler gibi sarardı.

Şimdi de kızlar sokaklarda,
Minnacık eller, ayaklar, saçlar.
Ama nerde onlar, nerde *Ophelia*
Nerde evvel zaman içindeki aşklar.

Sevdamız kayboldu zamanlarda.
Dişi ceylânla erkek ceylân
Ayrı yönlere koşar gider.
Bir sevişmek kaldı romanlarda.

(*Yeşeren Otlar*)

KADINLAR, ÜLKELER, DENİZLER

Gözlerin gözlerime değince
Su katılıyor rakıya,
Denizler açılıyor önümde.

Üç çeşit deniz var bildiğim:
Birincisi sütliman deniz.
İlkgünün özenle okşadığı,
Gökyüzüyle kaynaşan deniz.

İkincisi dalgalı oynak,
Bir kedi gibi önce sokularak
Sonra tozu dumana katan deniz.
Balıklara beşik sallayan deniz.

Üçüncüsü volkansı dağlar...
Tüfek namlusundan menevişli,
Baştan başa gövdesi köpek dişli;
Kendi kendine savaşan deniz.
Anadolu dağları gibi kıraç,
Kış ortasında kurtlar gibi aç
Karanlığa uluyan deniz.

Senin gözlerin de öyle uzak,
Üç türlü denizde balkıyarak
Bütün yaşamımı alıp gitti.
Türküler yitirdim dağlarda
Çiğdemleri rüzgâr okşar ya,
Sarkar ya söğütler ırmağa,
Rakıya su katılır gibi
Gözlerin başlar yansımaya.

Gözlerin gözlerime değince
Su katılıyor rakıya;
Ülkeler de kadınlara benziyor,
Başlıyor, yansımaya.

İşte güvercin kemikli kız!
Koca Fransa, Akdeniz...
Ve Almanya ki lahana, tütün,
Sokakları kan kokarken bir gün
Gençliğimi orda bırakıp geldim.
Oysa, balık gibiydi Urzula Rayh
Bir sarı çiğdem gibi severdim.

İşte Leningrad aylar boyunca
Almanlara karşı koyunca
Ya ölüm ya özgürlük diyerek
Süpürge tohumu ve fare yiyerek
Yiğitliği de ölümü de tatmış.
Ne var ki yaradan yine de kızlarını
Biraz burnu kalkık yaratmış.

İşte İtalya! Onlarınki de can,
Kara saç, etli dudak, sıcak kan,
Kadınlar gergin yelken gibi
Türkülerinde ırmaklar akan.

Gözlerin gözlerime değince
Su katılıyor rakıya.
Denizler, ülkeler, kadınlar
Hepsi de benziyor birbirine
Ve boydan boya masmavi
Dünya açılıyor önüme.

(*Yangın*)

NAHİT ULVİ AKGÜN
(1918-1996)

BİRİSİ

Bir şey var aramızda.
Senin bakışından belli
Benim yanan yüzümden.
Dalıveriyoruz arada bir.
İkimiz de aynı şeyi düşünüyoruz belki,
Gülüşerek başlıyoruz söze.

Bir şey var aramızda
Onu buldukça kaybediyoruz istiyerek.
Fakat ne kadar saklasak nafile
Bir şey var aramızda,
Senin gözlerinde ışıldıyor,
Benim dilimin ucunda.

(*Sebep*)

DALGINLIK

Bir pencere açıldı kitabımın sayfasında
El sallayarak sen göründün,
Satırlar takım takım evinin önünde
Ne güzel bu küçük askerler.
Fakat kayboluyorsun pencereden
Şimdi ağlıyor bütün harfler.

Sonra birden beliriyorsun
Elinde nakışlı mendilin, gülümsüyorsun
Ve başlıyorsun konuşmağa
Sesin ağlamaklı,
Sesin yumuşak,
Anlattıklarına karışıyor kitabın anlattıkları

(*Sebep*)

TEVFİK BEY TÜRKÜSÜ

Havada üç el silah sesi
Sonra gülyağı kokusu inceden
Tevfik bey geliyor demek
Arabasının tekerleği vişneden

Tevfik beyin kapatması Güllü
Halleri var türlü türlü
Mahallenin dilinde türkü
Küçük beyim sarhoş olmuş içmeden

Arabacı arabanı yollandır
Tevfik bey vurulmuş alkandır
Yetiş doktor dillendir
Çığlıklar duyulur Çatalçeşme'den

ORHON M. ARIBURNU
(1918-1989)

LÂLE

Lâlelim
Lâlelide oturur
Lâleli lâle kokar lâlelimden.

Lâleliden geçilir
Lâlelimden geçilmez!..

(*Kovan*)

MAHKÛMLAR

Ekseriya sabaha karşı
Kurşuna dizilir mahkûmlar
Bir sünger taşına döner
Anne sütünden yapılan heykel

Bari şu trampetler çalmasa
İnsan gürültüye gitmese

(*Kovan*)

KASAP

İşlerin yolunda gidiyor kasap
İşlerin yolunda
Satırın saldırman belinde
Elin hayvanı emrinde
Yere yatırıp biçersin
Çengele asıp yüzersin
Mal derdinde kasap
Can derdinde koyun
Ne çirkin oyun
Ne berbat kafiye!

(*Kovan*)

HASAN ŞİMŞEK
(1918-1988)

SÜRGÜN

Ben güneyden kalkıp gelmişim kardeş,
Sımsıcak bir öpüş alnımda gün,
Yumruk kadar yüreğimde bir dünya,
Toprak kokan avuçlarımda güneş,
Ve urbam gibidir üstümde hüzün...

Sürgünüm yalnızlığında ömrün
İki gözümde iki damla yaş,
Dün Tarsus bugün Tosya
Yarın belki Sarıkamış, belki Muş;
Çekip götürecektir elbet kader bu ya!
Bir yerde karar kılmak ne mümkün;
Ekmek atlı ben yaya...

(*Dünden Bugüne Türk Şiiri*)

SALÂH BİRSEL
(1919-1999)

BİR ŞAİRİN ÖLÜMÜ

Kimse inanmaz
Benim hafif-makineliyle öldüğüme
Veya ayrıldığıma dünyadan

Benim de başkentte bir odam
Şiir kitaplarım
Üniversitede adım
Ve arkadaşım vardı

Ünüm de olurdu
Yaşasaydım

(*Dünya İşleri*)

KAMER HANIM

Gün gelecek KAMER HANIM
Gençliğini düşünecek
Hafifçe daralacak kalbi
Mutfağa doğru gidecek

Yumurtayı çırparken kâsede
Durup saçlarını çözecek
Şurup kaynayacak bir kenarda
Hatıralar üşüşecek

Ve yayıldıkça mutfağa pasta kokusu
O da endamını gerecek
Bir tabak alacak raftan
HACİVAT beni sevmişti sahi deyecek

Gün gelecek KAMER HANIM
Boyuna pasta pişirecek

(*Hacivatın Karısı*)

PENCEREDE KADINLAR

İlkin bir sarışın açtı pencereyi
Sonra bir hallicesi bir dillicesi
Daha sonra güldü kaçtı
Kadınların en incesi
Derken sıra esmere geldi
Bir etlicesi bir sütlücesi

(*Hacivatın Karısı*)

PİNEKLEMEYE ÇAĞRI

Duralım efendiler biraz
Koşmıyalım öyle delice
Yormıyalım kalbimizi
Katmerlendirip gerdanımızı
Oturalım efendiler biraz

İsteyen dikilsin gönlünce
Çökelim biz yere şöyle bir
Açalım ağzımızı ilkin
Gerelim omuzlarımızı sonra
Giderek bayıltıp gözlerimizi
Esneyelim efendiler biraz

Aldırmayalım öyle üç beşe
Yayalım göbeğimizi iyice
Dönelim sırtımızı işe akla
Acıyan çıkmaz sonra halimize
Vakitken çocuklar büyükler henüz
Pinekleyelim pinekleyelim
Horlayalım efendiler biraz

(*Hacivatın Karısı*)

PİYANOLU ASES

Ben piyano çalıyorum sen orada kaç yıl
Saçlarını at seni sevmeyi değiştiriyor çünkü
Ellerini at gözlerini at dudaklarını at yoksa
Ben seni okşuyorum senin esmerliğinle yoksa

Senin gökyüzün benim gökyüzümden piyanolu
Kirpiklerini at gözlerini öpüyorum çünkü
Kaşlarını at ağzını at kulaklarını at
Ben seni okşuyorum senin esmerliğinle yoksa

Ben senin dişlerinle gülüyorum daha ne
Senin yıldızların her gece Beethoven'li
Piyanoyu al seni düşünmeyi tutuyor çünkü
Ben seni sevdalıyorum sen orada kaç yıl

(*Ases*)

KİKİRİKNAME

Sizinkisi de gülmek mi a kikirikler
Gülünce şöyle bir sunturlu gülmeli
Bir iki üç dişleri göstermeli
Sırıtmalı değil zangır zangır gülmeli

Yakaları kolalatmalı bir iki üç
Bir iki üç başları doğrultmalı
Boşuna değil bu öğütler inanın
Gülünce sabah akşam gülmeli

Ceketleri kavuşturmalı bir iki üç
Köşelerde değil ortalarda gülmeli
Düğmeleri parlatmalı zamanında
Gülünce şapkalarla gülmeli

Bir iki üç sayıyla bükülmeli
Sırayla değil hep birden gülmeli
İşin bütün inceliği burda a kikirikler
Gülünce dişleri göstermeli

(*Kikiriknáme*)

MEYHANE

Ozan André Chénier'yi
İkiye böldüğünden beri giyotin
Kurum satıyorsa meydanlarında Paris'in
Ozan kardeş hadi hop
Sen de uzat boynunu
Eş dost akraba beklemesin

Hadi hop sayın cellatlar da
Kavuşsun erkenden çoluk çocuğuna
Tarihten anlaşıldığına göre
Sırası suyu yok bu işin
Sokaktan el ayak çekildi mi
Sen de tırt sepete

Ozan kardeş hele hele
Sepete düştükten sonra da
Tut ki sakallarını öyle dipten
Genç sıska dul ihtiyar
Tümü meraklı yurttaşların
Tıraşlı bir baş görsün

Hadi kuzular da meyhaneye

(*Haydar-Haydar*)

ATATÜRK

Yüz aklıkları etti nice kişiler
Nice büyükler nice efendiler
Madde fenaya varınca amma
Topu da bir yana kaçtı

Kimileri önden gitti
Kimileri arkadan sıvıştı
Eğildiler eğilmediler
Hepsinin aklı kesildi

Ne var içlerinden biri
Korkulara el atmadı
Yılmadı yorulmadı
Düşmanları bir elle tuttu

Terbiyeli bir çığ gibi
Sardı sarmaladı yurdu
Aldırmadı seyircilere
Hop ülkeyi kurtardı

Sonra da uçurdu haykırışarları
Dımağ nezlesinde yüzenleri
Anlasınlar anlamasınlar
Laik bir devlet kurdu

(*Adam Sanat, Ocak 1995*)

CEYHUN ATUF KANSU
(1919-1978)

ŞİMALİ ŞARKİYE DOĞRU
VI

Allaha ısmarladık Ankara,
Kaçıp iğvalarından düştüm yollara,
Şimali şarkîye, şimali şarkîye,
Güneşteki topraktaki o sağlam türküye,
Kahraman ümitlerin köprüsünden, gökyüzüne
Örtülmüş, unutulmuş, yitirilmiş gökyüzüne
Ve vatanımın mübarek göğsüne
Tatlı ve sıcak bir aşka gidiyorum.
– Yeşil akar yeşilırmak, ak yeşil ırmak! –
Allaha ısmarladık, Allaha ısmarladık,
Seni eski güzelliğinle düşünebilirim artık,
Bağışlayan şair gönlümle, olan olmuş,
Ve artık güzelimsin, dilberimsin, unutulmuş.
Şimdi İstanbul'dan tiren gelir
Şimdi Kayseri'ye doğru tiren gider.
Yol almalı insanoğlu sevdaya düşünce,
Ben de büyük sevdalara uyup gereğince,
Vatanımın güneşli kalbine kaçıyorum,
Canım Samsun tireni durağım şeker fabrikası,
Çalışmada şeklalır insanın en güzel rüyası!

1947 (Yanık Hava)

ZİLE'YE DÜŞTÜ YOLUM

Cahit Külebi'ye

Bir gün Zile'ye düştü yolum,
Orta çağı yaşar gibi oldum,
Çarşısıyla, kalesiyle loncasıyla
Gizli bahçesinde hâlâ Aslım koncasıyla

Hâlâ bir Ferhad ü Şirin hikâyesi...
Ah, hâlâ yolları ırak kasabalar
Hâlâ yollarda arabalar, garip arabalar!
Yolda bir kadın gördüm çapa çapalar
Bebeği sallanır iki dal arasında
Uyu bebek uyu, büyü bebek büyü
Sendedir küçük toprağın ümidi
Sen, gelecek yağmurların en güzeli
Ah!.. Her bahar yeli böyle esip gitti,
Netmeli, bilmem ki bebek netmeli?
Netmeli de seni beni avutmalı,
Netmeli de uyandırmalı, uyandırmalı toprağı!
Ah bir kere anan belemiş kundağı...
Netmeli de açmalı güneşe seni
Netmeli de bu toprağın bütün bebeklerini,
İyi uyutup, iyi uyandırmalı,
Netmeli de bebek, bu toprağı canlandırmalı!
Bağları güzel olurmuş Zile'nin baharda,
Ama o eski tat yok ki kirazlarda.
Bir kere yitirmiş halkım neşesini,
Ah, hayat değiştirmiş eski sesini,
Şimdi daha güzel, daha canlı türküler istiyor!
– Nerdesin, altın başağı çalışmanın, dost başağı! –
Zaman ayrı dostlar, ayrı aşklar, ayrı güller istiyor...

1948 (*Yanık Hava*)

KIZAMUK AĞIDI

Ben, gamlı, donuk kış güneşi,
Çıplak dallarda, sessiz dinleniyordum.
Köyleri, yolları, dağı taşı
Isıtıyor, avutuyordum.

Bir köy gördüm tâ uzaktan,
Dağlar ardında kalmış, bilmezsiniz.
Kar örtmüş, göremezsiniz karanlıktan,
Yalnızlıkta üşür üşür de çaresiz

Ben gördüm bu köyü, damlarının altında,
Çocukları kızamuk döküyor,
Gözleri, göğüsleri, yüzleri, ah bırakılmış tarla,
Gelincikler arasından öyle masum bakıyor.

Habersiz hepsi, kızamuktan ve ölümden,
Kirli yüzlerinde açan ölümden habersiz,
Ve, düşmüş bir gül oluyorlar birden,
Bebekler ölüyor, ölümden habersiz.

Ali'lerin kızı Emine'yi gördüm,
Öldü... Yusufların Kadir öldü, emmisinin Durdu öldü,
İkindiye doğru, evlerine vardım,
Gördüm, Döne öldü, Ali öldü, Dudu öldü.

Bir bir saydım, yirmi üç çocuk,
Ah, güllü Gülizar öldü,
Gördü kış güneşi, gamlı ve donuk,
Daldı oğlanlar, çiçekti kızlar, öldü.

Gamlı türkümle tepeden aşağı bıraktım,
Bıraktım kendimi düşesiye, ölesiye
Bu acıdan sonra nasıl doğacaktım,
Nasıl dönecektim aynı köye?
İniyor ve karaltında örtüyordum,
Bu çocukları, bu habersiz çocukları,
Görmediniz, anlatamam, ürperiyorum.
Bir şey demek için açılmıştı dudakları.

Ah, ben bir gün tepelerden, tepelerden
Varıp önünüze, önünüze dikilip duracağım,
Aydınlardan, hekimlerden, öğretmenlerden,
Bir gün soracağım, bu çocukları soracağım.

O çaresiz, o yalnız, o karanlık günde,
Siz neredeydiniz diyeceğim, neredeydiniz?
Ben perişan, utanmış... bu köyün üstünde,
Kahrolurken, siz beyciğim neredeydiniz?

Ben, bir günde yirmi üç küçük ölünün,
Gömüldüğünü gördüm bu köyde kızamuktan,
Ya siz ne gördünüz, söyleyin, söyleyin,
Bir şey söyleyin, bir şey söyleyin uzaktan.

Ah, ben gamlı kış güneşi, aydınlığın
Bütün suçlarını kalbimde taşırım,
Görerek ah, görerek, bilerek bir yığın
Karanlık gündüzün üstünde yaşanın.

Her mevsim dolanıp geldiğinde bu köye
Gücük ayda, kar örtülü bu ovada,
Utancımdan, hıncımdan yaş dökerek böyle,
Gamlı ve perişan asılı duracağım havada.

İkindiye doğru bırakıp kendimi
Bu küçük mezarların üstüne.
Bilmeyeceksiniz, perişan, çaresiz halimi,
Gül diyeceğim, gül dereceğim, gül üstüne.
Yol kıyısında yirmi üç çocuğun mezarı,
Ah diyeceğim, ah dökeceğim yol üstüne

(*Yanık Hava*)

BİR TEPEDEN BAKIP...

Seç gönlünce bir otağ deyip,
Anadolu haritasını önüme serseler,
Neresi söyle, neresi deseler?
Sakarya ile Porsuk arasında,
Boztepeler denizi ortasında,
Bir höyük tepe vardır, orası,
Orasıdır, derim, dineğim, durağım, orası,
Bir eteği Sivrihisar, bir eteği Polatlı ovası,
Bakarsın ışıl ışıl Bozkır görünür,
Tâ ileriden demiryolu geçer.
Susuz toprağın rüyasında söğütler salınır,
İnce bir su dalların boynuna dolanır,
İstasyonlar dinlenir Alpuköy, Sazlılar, Biçer.

O tepeden seyredip güneşin doğuşunu,
Ankara kalesini düşünürüm biteviye,
Tarih zamanın içinde başlar yeşermiye,
Bir rüzgârdır, tezek kokusundan belli;
Uyanan fakir köy ocağının dili.
Ne güzel yazmış, Yakup Kadri bey yıllarca önce,

Hâlâ, Mehmet Ali'nin köyünü görünce,
İnce bir sızıdır başlar, bir düşünce,
Kökünü yitirmiş ağacın sızısı!
Siz, yüzyıllardır toprağa belenen kardeşler,
Yenemediniz mi hâlâ alın yazınızı,
Etiler gibi sürüp toprağınızı,
Hâlâ, bulutlardan dilenen kardeşler!

Gün ışığın, bölüşmeye, bir dost çoban,
Gelir yanıma, ahlat dalının gölgesine,
Susarız dalıp bir zaman ibibiklerin sesine.
Gün nasıl ısıtırsa tabiatı, dostluk ta bizi,
Bıraktık mı kollarına alır, ısıtır kalbimizi,
Çatlak toprakları okşayıp gelir rüzgâr
Üfler ateşimizi, keven sevinçle parlar,
Söz sözü açar, derken efendim cigaralar,
Çok şey bilir çoban, çok gördüğünden.
Anlatır, neydi, neymiş o eski günler,
Nasıl geçmiş gençliği çöllerde, Yemende,
Ama en sonra Mustafa Kemal gelende,
Niçin döğüştüğünü bilmiş asker.

O zaman seyrederim o tepeden,
Çakmaklı tüfeklerle geçen askerleri,
Duyarım, unutulmuş o sıcak türküleri,
Ankara'nın taşına bak, gözlerimin yaşına bak,
Dar vadileri örten kayalara çarparak,
Kırılan yorgun sesleri hatırlarım,
Sakarya'ya doğru ilerleyip hâtıralarım,
Toprak siperlerde Asteğmen olur kalırım.
Niçin öldün diye sormayın, dağlar taşlar bana,
Ben dirilir yeniden ölürüm, ölmek eğer,
Bu kadar güzelleşir, bu kadar eşit olursa,
Geride, yurt işlenir, halk uyanır, vatan hür kalırsa.
O zaman ölüm de yaşamaya benzer.

Ve hatırlarım ki Asaf dayım vardı.
İstiklâl harbinde mülâzimi-evvel,
Yiğidim, kayın ağaçları kadar güzel,
Tek yönden eser onun rüzgârı,
Aşktan ölüme geçer kararı.
Macerası tâ Rize'ye dayanır,
Orada çeteci ruhu uyanır,
Sakarya'da alkanlara boyanır,
A dayım, niye öldün derim,
Ha benim yeğenim, siz bileceksiniz der,
Siz bileceksiniz niçin öldüğümüzü,
Bizler kanla söyledik söylediğimizi,
Bizler, kemikleri güneşte ısınan ölüler.

Bir gün inip Sarıköy istasyonunda,
Postaları beklerim, Erzurum Samsun,
İsterim tren pencerelerinde âşinam olsun.
Üçüncü mevkilerden taşan kebap kokusu,
İstasyon çeşmesinden garip garip akan su,
Höyük tepeyi saran yalnızlığı bir an unuturum,
Rayların ardından büyük, genişler umudum,
Kaderimsin, benim güzel, içli yurdum!
Daha içinde tepeler göreceksin tren,
Yurdumun kalbine bakan nice tepeler,
Bir ateş düşer gönlüme lokomotiften,
Dumanlar içinde kaybolur herşey hafiften,
Akasyalar üzerine yağmur çiseler.

1950 (*Yanık Hava*)

CUMARTESİ GECESİ

Bu gece Cumartesi gecesidir,
Şen ve güzel kızlar arasında,
Oyun oynanmış şarkı söylenmiştir.
Türküler, gülüşler, sazlar arasında.

Neşe denmiştir adına,
Kalbi yaralı-geyiğin türküsü,
Karışmıştır kalabalığın sesine,
Kaybolmuştur yıldızlar altında.

Yitik neşesi kalbimin,
Artık bütün türküleri unuttum,
Ben garip bir yolcu oldum,
Sonu yok bu gezintimin.

Nereye gideceğim belli değil,
Kim nereden geldiğini bilir,
Sel gider kum kalır,
Yine bütün dallar yeşil.

Ah, asıl kalabalığın neşesi,
Yeryüzünün katıksız esenliği,
Bütün yurtlarda bir halk şenliği,
Kalbimde halkımın türküleri, halkın sesi!

Ben küçük neşelerin sazı olamam,
Ben büyük gamların bestecisi,
Fakir neşelerin gül destecisi,
Ben halk kadar muztarip adam!

Ah, ırmak taşıyor, Yeşilırmak,
Şimdi tarlalar su içinde,
Yine herkes gündelik sevincinde,
Yine kendi hüznüne ağlamak!

Bense büyük bulutlar gibi ağlamak,
Ve geniş yaylalar gibi gülmek istiyorum,
Dostlar gidiyorum ben gidiyorum,
Hoşça kalın, yolum ırak!

Ben, ah şen bir adam olamam,
Hazindir memleketimin türküsü,
Bir mezarda taze bir çocuk ölüsü,
Ah! duramam artık duramam!

Neşeyse büyük neşe, hep beraber,
Hüzünse hüzün, ah garip yurdum,
Seni kokluyorum, kokluyorum,
Aynı sevdadayım ölünceye kadar.

Ah, neşeniz neşe değil dostlar,
Ben asıl neşeyi biliyorum,
Ben biliyorum, biliyorum, biliyorum,
Biliyor dağlar taşlar, uçan kuşlar!

1948 (*Yanık Hava*)

GÜNEY HASTALIĞI

Ben dostum vaktiyle bir güney şehrine gittim,
Yanımda-sevince öyledir!-dünyanın en güzel kızı vardı,
Ama neyleyim ki içimde yine o garip sızı vardı,
Sonunda, o güzel günlerimi berbat ettim.

Eylüldü dostum, aylar içinden Eylüldü,
Ateşi düşmüştü artık hummalı kalbimin,
İyileşmiştim dostum, sonra o akşam üstlerinin
Her saati bir altın yaprak olup döküldü.

Uzanmıştım boylu boyunca güneş düşüncesine,
Bilirsin aşk havaları insanı sarhoş eder,
Bir şarkı tutturur insan, ezberler gider,
Gariptir, inanır böylece, vurulur kendi nağmesine

Ben de akıp gidiyordum gökyüzü üstünden,
Bir güney denizi, bir güney güneşi ki, bilemezsin,
Yalnız olamazsın elbette, orada yalnız olamazsın,
Biz de içiyorduk sarhoş oluyorduk aynı kadehten.

Hâlâ nasıl özlerim bilir misin, bir akşamı her akşam,
Antalya deyince bir portakal düşer,
Ah, bilemezsin hâlâ, o hatıra güneşler,
Yalnızlığının karlı vadisinde dinlenen adam.

Orada güneyde eski bir şehir görmüştüm dostum,
Yıkık tiyatrosu kalmıştı, yüzyıllardan yüzyıllara,
Bu şenlik yerinden denize baktıktan sonra,
Demiştim ki: "Ey yitik şehir, sana benziyorum!"

Bilgelik sanacaksın, dinleyince sözlerimi,
Bu şehrin eski haline benzer geçen aşklarımız,
Sonra yıkık duvarlarımızla kalakalırız, yapayalnız,
Bu şehirden umduğumuzu alır götürür bir gemi.

Ve oynadığımız, şenlendirdiğimiz o coşkun alan,
Bakakalır, otlar arasından melil mahzun,
Sonra dağlardan bir hava iner gelir, uzun uzun,
Eylül rüzgârını yeniden kokladığımız zaman.

Ah güney deyince bir yaprak kopar içimden
Denizlere mi gider bilinmez, bilinmez bir yere gider,
"Gönül şen değil", feryadınca âhü vah eder,
Toplanmış nice türküler gider peşinden.

Bir ağacı uyur görürseler, uyandırmasınlar,
Güneyde kalmış böyle güzel ağaçlar vardır,
Duldasında bir an dinlendiğimiz o ağaçlardır,
– Herşeyi o ağaçlar bilir dostum, o ağaçlar bilir! –
Biz yaprak misali olduk artık, bize bir şey sormasınlar.

1948 (Yanık Hava)

ÇOCUKLAR

Dostlarım, bu türkü çocuklar içindir, gök mavisi,
Ben en güzel günleri onlarda görüyorum,
Onlarla, gelecek kardeş dünyaya selam gönderiyorum,
Onlarla gelecek bahar günlerimizin en sevgilisi.

Güneşli bahçeleridir onlar büyüyen ağaçların,
Şimdi gölgelerinde rüya ve oyun dinlenir,
Yarın, ah o dallarda ne şarkılar çiçeklenir,
Bütün insanlık dinlenir o gölgelerde belki yarın.

Bir küçük Kemal tanıdım bir sığırtmacın oğlu,
Sincap gözleriyle geniş tabiatı inceleyen,
Şimdiden otları, çiçekleri, ağaçları, hayvanları bilen,
Ve içi bozkırların sessiz yıldızlarıyla dolu.

Bir küçük bebek tanıdım elinde elma,
Bildiği tek türkü ağlamaktı, ağlamak,
Sen gül bebek, sen gül, gözyaşını analara bırak,
Sen ne biliyorsun daha, derdim, bebek sen ağlama.

Ah, ben güzel kırmızı elmaları severim.
Tazedir, özlüdür kalpleri, çocuklara benzer,
Bazen, gönül bu elmalardan yemek ister,
Ben de çocukluğumdan bir parça kesip yerim.

Ve onlar, ne yerler, ne içerler ne yaparlar bilinmez,
Köylerde, kenar mahallelerde, şehirlerde yaşarlar,
Kuş vururlar, kavga ederler ceviz taşlarlar,
Kiminin evinde ağlanmaz, kiminin evinde gülünmez.

Bir gün düşünceleri içinde Ahmedi seyrettim,
Geçip giden bir trene arzuyla bakıyordu,
Belli ki, sonsuz yolculukların köprüsünü saklıyordu,
Kalbinde gezginci şairlerin aşkını keşfettim.

Ve onlar, tarla kıyılarında büyüyorlar, ahlatlara eş,
Koca dalaklarında batak göllerin hatırası,
Ah, içlerinde vurulmuş bir yaban ördeğinin yarası,
Büyüyorlar, büyüyorlar yeşil ekinlerle kardeş.

Ah, Bengidir kızkardeşlerin en güzeli,
Dokuz yaşında Dante'nin Beatriçe'si,
Menekşe gözleriyle bütün şiirlerin bahçesi
Gelecek aşkların şafağı, açılmamış sabah gülü.

Bir de Ayşecik vardır, küçücük dokuz aylık,
Kesici dişleri yeni çıkmış, bilecek, bilecek o da,
Bu dişlere değmeli bütün nimetler dünyada,
Ve diyecek öpülünce dudaklarından; Ah, güzel an dur artık!

Güzel an durmaz, Ayşecik, ah zaman eskir,
Biz büyürüz, çocukluk elbiselerimiz küçülür,
Bol bol harcadığımız güneş bile ölçülüdür,
Günü gelir dağların ardına çekilir.

Sizlere ne söylesem, bilmem ki çocuklar,
Ah, yaşamanın güzel ve sonsuz olması,
Bulunur belki bir gün Keloğlanın "Sihirli elma"sı,
Belki dağların ardında bir bahçe, onu saklar.

Böyle sihirli bir elmadır çocukluğumuz,
Zaman kandırır bizi, bir oyunda alıp onu atar,
Siz kanmayın aman, çocuklar, küçük dostlar,
Birleşmesin o dağa doğru yolculuğumuz.

1948 (*Yanık Hava*)

SUAT TAŞER
(1919-1982)

UMUT

Yaşamak ummaktır.
Yeşil yapraklar umar
şu beli bükülmüş ağaç,
yelkenler rüzgâr umar
bir kız tanırım, sarışın
sevgilisini esmer umar.

Aç karnına istiklâl umar
Bombay'lı amele, Cava'lı topraksız,
Hamburg'lu ana ekmek umar,
Paris'li çocuk intikam
ben sulh umarım
Ramazan oğlu Recep
kışlanın duvarına vermiş sırtını
memleketten mektup umar
ve her talim dönüşünde,
her nöbete çıkışında tezkere umar.

Ummaktır yaşamak.
Çık bu saatte evinden
kilitle odanın ve kalbinin kapılarını,
keder seni evde bulmasın,
pişmanlık geri dönsün kapından.
Vehimlerini azat et:
soyun hatıralarından,
tazelensin adımlarındaki kuvvet
doğacak günü yolda karşıla:
yeni umutlarla başlar yeni gün;
tahammül umuttan doğar.
Zaman bizim dostumuzdur, unutma
en az Hürriyet kadar.

Ummaktır yaşamak.
İbret al, ders al geceden
çevir başını gökyüzüne
yıldızlara bak
Güneşli sabahların umududur yıldızlar.

Bir vedalık hükmü var hayatın,
ölümün vakti saati sorulmaz.
Serçe kuşu gibidir umut,
dal yorulur, serçe yorulmaz.

1946 (Edebiyatımızda 1940 Kuşağı)

TÜRKÜLERİN İKİ GÖZÜ İKİ ÇEŞME

Göz değil uçurum
Duvar dibinde
Gecede yalnızlıkda gurbet şehrinde

Bir çift kınalı el
Dağların gecelerin ötesinde
Boynu bükük yaşmaklı bir hayal
Bir korku bir şüphe akar suyun sesinde

Türkülerin iki gözü iki çeşme
Yollar almış götürmüş
Götürmüş de gurbetlerde yitirmiş

Al işlik ak topuk mavi şalvar
Hasret upuzun
Gözyaşlarında erir yıldızlar
Kulakları çın çın öter bir kızın
Dağlar dost değil
Gelmiş sokulmuş araya
Teselli
Teselli merhem olmaz yaraya

(Dünden Bugüne Türk Şiiri)

VEDAT TÜRKALİ
(Doğ. 1919)

İSTANBUL

"Sis" şairine ithaf edilmiştir.

Salkım salkım tan telleri estiğinde
Mavi patiskaları yırtan gemilerinle
Uzaktan seni düşünürüm İstanbul
Binbir direkli Halicinde akşam
Adalarında bahar
Süleymaniyende güneş
Hey sen ne güzelsin kavgamızın şehri

Ve uzaklardan seni düşündüğüm bugünlerde
Bakışlarımda akşam karanlığın
kulaklarımda sesin İstanbul
Ve uzaklardan
Ve uzaklardan seni düşündüğüm bugünlerde
Sen şimdi haramilerin elindesin İstanbul

Plajlarında karaborsacılar
Yağlı gövdelerini kumlara sermiştir.
Kürtajlı genç kızlar cilve yapar karşılarında
Balıkpazarında depoya kaçırılan fasulyanın
Meyvesini birlikte devşirirler
Sen şimdi haramilerin elindesin İstanbul

Et tereyağı şeker
Padişahın üç oğludur kenar mahallelerinde
Yumurta masalıyla büyütülür çocukların
Hürriyet yok
Ekmek yok
Hak yok
Kolların ardından bağlandı
kesildi yolbaşların
Haramilerden gayrısına yaşamak yok

Almış dizginleri eline
Bir avuç vurguncu müteahhit toprak ağası
Onların kemik yalayan dostları
Onların sazı cazı villası doktoru dişçisi
Ve sen esnaf sen köylü sen memur sen entellektüel
Ve sen
Ve sen haktan bahseden Ortaköy'ün Cibali'nin işçisi
Seni öldürürler
seni sürerler
Buhranlar senin sırtından geçiştirilir
İpek şiltelerin istakozların
ve ahmak kadınların selameti için
Hakkında idam hükümleri verilir

Haktan bahseden namuslu insanları
Yağmurlu bir mart akşamı topladılar
Karanlık mahzenlerinde şehrin
Cellatlara gün doğdu
Kardeşlerin acısıyla yanan bir çift gözün vardır
Bir kalem yazın vardır
Dudaklarını yakan bir çift sözün vardır
Söylenmez
Haramiler kesmiş sokak başlarını
Polisin kırbacı celladın ipi spikerin çenesi baskı makinesi
Haramilerin elinde
Ve mahzenlerinde insanlar bekler
Gönüllerinde kavga gönüllerinde zafer
Bebeklerinin hasreti içlerinde gömülü
Can yoldaşlar saklıdır mahzenlerinde

Boşuna çekilmedi bunca acılar İstanbul
Bulutların ardında damla damla sesler
Gülen çehreleri ve cesaretleriyle
Arkadaşlar çıktı karşıma
Dindi şakaklarımın ağrısı

Bir kadın yoldaş tanırdım
Bir kardeş karısı
Hasta ciğerlerinin taşıdığı çelimsiz kemikli omuzları

»

Ve hüzünlü çehresiyle bebelerini seyrederdi
Cellatlara emir verildiği gün haramilerin sarayında
Gebeliğin dokuzuncu ayında
Aç kurtların varoşlara saldırdığı
Tipili bir gece yarısı
Sırtında çok uzak bir köyden indirdi
Otuzbeş kiloluk sırrımızı
Zafer kanlı zafer kıpkırmızı

Boşuna çekilmedi bunca acılar İstanbul
Bekle bizi
Büyük ve sakin Süleymaniyenle bekle
Parklarınla köprülerinle kulelerinle meydanlarınla
Mavi denizlerine yaslanmış
Beyaz tahta masalı kahvelerinle bekle
Ve bir kuruşa Yenihayat satan
Tophanenin karanlık sokaklarında
Koyun koyuna yatan
Kirli çocuklarınla bekle bizi
Bekle zafer şarkılarıyla caddelerinden geçişimizi
Bekle dinamiti tarihin
Bekle yumruklarımız
Haramilerin saltanatını yıksın
Bekle o günler gelsin İstanbul bekle
Sen bize lâyıksın

1944 Eylül Akşehir (Eski Şiirler, Yeni Türküler)

950'DEN NOTLAR

Yüce dağ başları dumanlı dumanlı
Irmaklar yorgun ağır
İnsanlar yapayalnız
Nedir üstümüzdeki bu karanlık bulut
Irgatın akşamlara kadar düşündüğü nedir
Yabancı bandıralar bayraklar emirler
Ne maviliklerde ferahlık ne toprakta güven
Yurda ölüm tüccarları kurulmuş
Bu vatan bu millet bu bayrak

>>>

Satılmaz diyenden hesap sorulmuş
Yollar fabrikalar tarlalar
Bir hançer altında amansız
Dağ taş haber bekler hürriyetten
Nedir bu toprakların bitmeyen çilesi
Nedir nedir nedir

Bu gün karanlıkta apansız
Bir çığlık yükseldi memleketten
Ben bayraksız hürriyetsiz neylerim dedi
Kınalı keklikler uçtu düz ovalardan tabur tabur
Yabancı bu memlekette işin ne
Yerin altında damar damar madenlerimiz var
Bizi bekler
Götürüp top dökemezsin
Dağlarımız ırmaklarımız bize göredir
Tarlalarımız bize kadar
Ekemezsin
Bizim bu toprak için
Bu topraklarda dökülecek kanlarımız var
Elini kolunu sallayarak bu memlekete
Giremezsin çıkamazsın
Biliriz yağmaya geldin yabancı
Senin bu memlekette işin ne

Biliyorum bir gün karanlıkta
Kesecekler yolumuzu
Ya siz çocuklar
Nasıl anlatmalı sizlere olup bitecekleri
Çocuklar bizim dediğimiz
Yüzümüze utanç duymadan bakmaktır
Mal değil mülk değil istediğimiz
Size namuslu bir dünya bırakmaktır

1950 Üsküdar (Eski Şiirler, Yeni Türküler)

CEZAEVİNDE BARIŞ TÜRKÜSÜ

Kalkın kardeşler ışıklar görünmeğe başladı
Eski duvarlar değil bu duvarlar
Bir ak kuş gelip kondu kara çatıya
Dünyayı böylesine sardı mı kollar
Ne etsin kelepçe neylesin zincir
Kaç kez gösterdi tarih aldatmıyacak bizi
Bu denizli çiçekli kuşlu dünyada
Bir tek acılar mıdır payımıza düşen
Dökülsün yollara beş kıtada
Ekmek de özgürlük de barışın gülleridir
Yumuk elli bebekler pencerelerde bekliyor
Dünyayı çepeçevre kuşatan barış kervanlarını
Çelik canavarlar gibi tanklar değil
Caddelere yakışan özgürlük ekmek türküleridir

Limanlar barışla çalkalanmış
Çöller dağlar stepler denizler barış fırtınasında
Resimler gördük cezaevlerine yakışmayan
Kitaplar dergiler gazeteler dolusu
Siz bir meydan dolusu gülen esmer kardeşlerim
Kara güller gibi açılmıştınız bir sabah aydınlığında
Asya barış diyor Afrika barış diyor
Elde silâh barış diyor
Seren direğinde ufaklara bakan gemici
Avrupalı çıkmış toplama kampından
Ekmek barış türküleri bekliyor
Bombardıman uçaklarını değil
Karşısına dikilmiş ölüm tüccarlarının
Dünya barış diyor
Sevmek yaratmak yaşamak nedir
Görelim milyara yakın korkusuz cıvıl cıvıl
Görelim Kore'den Çekoslovakya'ya kadar
Düşlerimiz ellerimiz sizinledir
Barış sizinledir

Bu taş duvarlar bu demir parmaklık kardeş
Van Gölünden Ağrıdan Ergene Irmağına
Çürüyüp dökülmüş karanlıkta kökleri
Mapusane bahçesinde el kadar mavilik
Bir zaman gerili dursun başımızda
Gardiyanlar dolaşsın daha bir zaman
Parmaklık hükmünü yürütsün
Çiçeklerle donatacak kollarını bahar dalları gibi
Karanlıkta barış kervanlarını bekleyen
Çileden çileye batmış senin emekçi halkındır
Yirmisinde bir delikanlı gibi dalıp maviliklere
Yirmisinde bir delikanlı gibi
Dudaklarından öpeceğim gün
Masmavi özgürlüğün
İnan ki yakındır

12 Ağustos 1955 Orhaniye Cezaevi
(*Eski Şiirler, Yeni Türküler*)

HALİM YAĞCIOĞLU

(Doğ. 1919)

AŞK ŞİİRİ

Dün gece evinizin etrafında dolaştım
Saçların gene omuzlarına dökülmüş
Yüzün aydınlık beyaz
Hiç değişmemişsin şaştım

Sonra Kapuz'u dinledim
Balkayada parçalanan dalgaları
Sırtımı bir kiraza dayadım
Düşüncenle serinledim

Görsen yüzümü bile tanımazsın
O kadar uzaklarda kaldı ki
O kadar çöktü ki kalbim kederinle
Hatırlamazsın

Ne kadar isterdim
Sofranda yerim olsun
Tabağıma yemek koyasın
Bardağıma su
Halim diyesin canım benim canım
Ah kader kader kader
kader kör olsun

(*Anzelha*)

BİR GÜL

Odamın penceresi
bir bahçeye bakar
bahçe çırılçıplak
kurumuş ağaçlar
bir kız bilirim

►►

hep ayni günde
ayni saatte
aydınlık iplere
çamaşır asar

Odamın penceresi
bir bahçeye bakar
bahçe bütün bahçeler gibi ıssız
tarumar olmuş çiçekler perişan
sadece bir gül var
kızın gözlerinde
şimşek şimşek açan

(*Anzelha*)

MUZAFFER TAYYİB USLU

Zonguldağın mahzun bir tepesinde
Mesut alabildiğine yaşıyan
Sen Muzaffer Tayyib Uslu içli şair
Sen ılık ılık parıldayan
Hatıralar içinde

Nasıl da geçivermiş seneler üstünden
Daha dün gibi Balkaya akşamları
Ah hoyrat seneler vefasız seneler
Bıktım çilenizden eleman
Ömrün zehir gibi rüzgârları

Dudaklarımdan düşürdüğüm gün yoktur.
Sanki ben yazmışım o mısraları
Her şeye dokunmuşsun her şeye
Aşka hayata dostluğa dair
Ve hayal ettiğim hürriyete

Sen bahtsız neslimizin şairi
Sen kesik kesik öksürerekten
Sen kömür tozları özlemler içinde
Eğilmeden kırılmadan ürkmeden
Altın gibi şiirler veren

(*Anzelha*)

BUGÜN AYIN BİRİ

Seni bütün kalbimle öpebilirim sevgilim
Değil mi ki koynumda sıcaklığı var
Değil mi ki istediklerini alabileceğim
Mahzun eliboş dönmiyeceğim eve
Sesim titremiyecek bitene kadar

Sen fakir memurun
Zengin gönüllü karısı
Sen sabretmesini bilen sevgilim
Sen canımın canı gözbebeğim
Giyin artık bütün çarşılar bizim.

Bak insanlar bak insanlar akın akın
Her şeye rağmen memnunluk gözlerinde
Seviyorlar
Seviyoruz hayatı
Aldırma bugünler de geçer sevgilim
Başlar elbette bolluk saltanatı

Hiç düşünme sinemaya da gidebiliriz
Ayda bir olsun hakkımız değil mi
İstersen çay içebiliriz Özende
Pasta da yiyebiliriz sevgilim
Bugün bayram günümüz değil mi

Etimiz salatamız olacak sofrada
Dudağında gülüşlerin en güzeli
Bir bardak şarabı hakettim değil mi
Mezesiz de içebilirim sevgilim
Sen karşımda olduktan sonra
Sen mezelerin sen kadınların en güzeli

(*Anzelha*)

TRAHOM

Ne güzel düşünmüş Yaradan
Baş demiş yusyuvarlak
Göz demiş kara yeşil ak
Hürriyetlere açılan
İki pencere parlak
Bu dünya görmek içindir lo
Sevmek içindir
Ama senin gözlerin lo
Ama senin gözlerin
Sadece iki delik
Ağlatır beni hüznün
Bu kan
Bu irin
Bu pislik

(*Anzelha*)

DÜŞÜNEN AĞAÇ

Anadolunun Güney doğusundaki tepelerde
Bir ağaç gördüm kan ağlayan
Önünde çöl vardı köyler vardı ıssız
Çorak toprağa nisbet Fırat akıyordu uzaklardan
Ağaç düşünceler içindeydi yalnız
Ağaç dedim hani senin çiçeklerin
Hani senin meyvelerin
Pırıl pırıl değil mi Ur'un masallarında
Trahomlu gözlerin

Ağaç bir hoş oldu gerindi
Titredi korkusundan Harrahman
Esnedi dallarında yılanlar gürültüyle
Ürperdi köhne zaman

Dedi ki yaşamadım asırlardır
Yeniden doğdum ben
Köküm temizlenmeli kurttan akrepten

▸▸

Zihnim örümcekten
Nasibim bilgiden yana olmalı
Parçalansın şu tevekkül adlı kefen

Ağaç dedim
Garip ağaç
Köhne ağaç
Akan zamana uymalı
Zaman güzel
Zaman gebe
Silkin nefes alsın
Dallarında genç nesiller
Kapını aç
Aydınlığa
İyiliğe
Yeniliğe

(*Anzelha*)

SABAHATTİN KUDRET AKSAL
(1920-1993)

ÖĞLE ÜSTÜ ŞİİR

İçimde yaşasa bir çocuk
Saçları buğdaydan sarı.
İçimde yaşasa bir çocuk

Benden istese bütün dağları
Ve Hinde uzun bir yolculuk
Çırıl çıplak ayakları

(*Şarkılı Kahve*)

NE TUHAF

Ne tuhaf ömrümün sonuna kadar
Kelimelerle yaşamam.
Ağaçtan çok ağaç sözünü
Denizden çok deniz sözünü
Sevmem.
Halbuki bir sabah erken uyanınca.
Balkona çıkmak ta güzel.

(*Şarkılı Kahve*)

TOMURCUK

Vazgeçmededir aşkın güzelliği
Boy atarken alabildiğine gür
Düzlerde ırmaklar örneği yürür
Yeşerirken ak bademin çiçeği

Güzelliği vazgeçmededir aşkın
Dur kapısında bu masal ülkenin
Suyun ışığı kokusu yeşilin
Bırak bir deli tomurcukta kalsın

Aşkın güzelliği vazgeçmededir
Bilmediğin suların yaman dibi
Başında ilk yazın ağaçlar gibi
Bir daha beter büyür güçlenir

(*Duru Gök*)

GİDERKEN

Otobüsümüz dağdan indi
Düze kavuştuk

Hendek
Ve ayçiçekleri

Bir ev de
Suya eğik

Dizinin dibinde uyumuş söğüt
Öğlenin

Köpek
Sıcağı yavruluyor

Sarı
İçimizin sarısı.

(*Buluşma*)

ŞİİR ÜSTÜNE NOTLAR

Genç bir ozana

1

İmge avlama
Gelirse kapıyı aç

Düşüncenin içsel sesidir imge.

2

Ses
Sesteki tını
Bak işte o, çok önemli:
A'dan sonra, U, U'dan sonra A.

3

Uyum
İniş çıkışı sesin
Uyumu yineleme
Başka grafikler.

4

Gerçekse dize düzenler solunumu.

5

Çok konuşma
Suskunluğa yakın dur.

6

Şiir yazarken
Eski ozanları düşün
Eski, belki de
Çok eski.

7

Bir İlkçağ ozanı şiirini okusun istemez misin.

8

Göğe benzemeyi dene
Gök gibi doğal
Gök gibi şaşırtıcı

9

Ne duygu üret
Ne çağrışım
O okurun işi.

10

Dengeli ol,
Öyle ki, cambaz sakar kalsın yanında.

11

Kıvılcım külün altında
Külünü karıştırmayı unutma.

12

Çağına uy,
Zaman dışıymışın gibi davran,
Bunda çelişki yok.

13

Bir avucun matematik,
Bir avucun büyü,
Bunda da çelişki yok.
Sonra düşün, olsa da ne çıkar:
Çelişkidir şiir.

14

Matematiğin rastlantısı da diyebilirsin ona.

15

Geceyle gündüze denk
Karşıtlığında
Bütünü tümleyen.

16

Demosthenes gibi yap
Ağzında çakıl taşı denize karşı konuşurdu o
Senin de dizeler olsun ağzında
Onlarla otur kalk
Onlarla uyu
Onlarla uyan.

17

Sözcük,
Sözcükten şaşma.

18

İnsanlığın yükünü taşımıyorsan,
Kendinden söz etme.

19

Şiir, tarihinden bu yana pek de değişmedi
İnsan yüzleri gibi tıpkı
O denli benzer
O denli başka.

20

Çaban özgünlüğe yönelik olmasın
Sıradan konuş
Unutma ki özgünlük mayanda ya var ya da yok
Çabayla ulaşılmak istenen özgünlük
Ozanı daha bir iter sıradanlığa.

21

Küçük bir sesteki çığlık
Benzemez hiçbir çığlığa.

22

Masanın anlamı yok,
Kuşun anlamı yok,
Piramidin anlamı yok.

23

Unutulmayı iste
Yeniden anımsanırsan
Sonsuz yaşam ondan sonra.

24

Daha da var, bunlar ilk usuma düşenler.

(*Buluşma*)

SABAHATTİN BATUR
(Doğ. 1920)

TÜKENDİĞİMİZ YERDE ÇOĞALMAK

Doğarken tüketir ömrümüzü böyle durmadan
Başkaldırmak aklın, direnmek duyguların işi;
Benim de bir dileğim var elbet,
Güneşin çıkmasını beklemiyelim şimdi!

Uçsuz bucaksız sayılanır kendince başlayan,
Birbirini çağrışır düşünceler aralıksız;
Onulmaz acılara doğru güzelleşir insan,
Bereket versin gene de sıcak ellerimiz.

En güzel kötülüğü içimizden içimize uzayan,
Yapayalnız ve karanlık bu savaşta
Görüyorum boşuna değil her sabah yeniden,
Kimse kimseyi kurtaramaz yaşayan.

Daha da büyür gezegenler arasında zaman,
Işık hızından korkusu özgürlüğün boşlukta,
Değişir ölçekleri alıştığımız ne varsa,
Ağlarız coşkunluklar içinde güldüğümüz zaman.

Bugün onlar gidiyor, yarın sıra sizde, öbür gün
Dolup dolup boşalan olukları sevincin,
Yoksa biz daha önce mi varız yaşadığımızdan,
Öyleyse, kimin rüyasıdır bu izlediğimiz?..

Anlaşılmaz gerçeği tükendiğimiz yerde uyanan,
Elimizde değil mi, gücümüz yetmez mi başkasına,
İlkbahar yaz, sonbahar kış ve yeniden
Bir şey var dölümüzde bize karşı çoğalan!..

(*Dünden Bugüne Türk Şiiri*)

ENVER GÖKÇE
(1920-1981)

MEMLEKETİMİN ŞARKILARI

Ben, bizden olan bütün insanların dostu;
Adı, hatiralarda bile bulunmayan
Bir köyündenim Anodulu'nun
Güzel şeylere hasrettir memleketim,
Güzel şeylere hasret bu dünya.
Yıllardır, kanda ve ateşte mısralarım
Yanan şehirlerin,
Ağır tankların tekerlekleri arasında.
Biliyorum,
Yaylım ateşlere girilmiştir gönlümüzce
Pasifik kıyılarından Volga'ya kadar.
Benim arzumanım kaldı
Hürriyet boylarında tank oynatanlarda.
Bütün kıtalarda
Tulû arzda, islâm içinde, küffar içinde
Mülhit, mümin ve vatanseverim.
Fakir, cefacı topraklarım içinde
Mendil tutanım, diz vuranım, baş çekenim
Zeybekte, halayda, tamzarada...
Ben küçük Yusuf'um Çit köyünde
Çapak çapak elâ gözlerim;
Kıl keçim kısır, annemin memesi yara.
Benim saçlarım belik belik,
Bıyıklarım burma burma
Gözlerim kara kıyma renginde, ama
Erzincan oynamış, ağlamışım
Irgatlık etmişim el kapısında.
Dolu vurmuş bahçelerimi,
Çekirge inmiş tarlalarıma.
Ben bir yolcuyum hemşeri
Manisa bağlarından geçtim
Aydın incir tarlalarından.
Çığlıklar getirdim

Üzümleriyle beraber çürür gibi düşen
İnsanlarımdan.
Sıcak tuzsuz gevreklerinizi yemişim
Alaca karanlıkta... Buca'lı işçilerim.
Unutur muyum seni
Derdini ekmeğini bölüştüğüm
Türküleriyle bizi ağlatan memleketlim.
Karadeniz'in Rumelikârı tütünü,
Bende türküler oldu ağlamaklı,
Bende türküler oldu dizim dizim,
Doldurdum sineme, ciğerlerime,
Doldurdum derdi mihneti
Pamuk tozunu, kömür tozunu;
Memleketimin şarkıları kadar acı çektim.
Ben Ahmet Çavuş'um
"Attığım kurşunlar gitmezdi boşuna"
"Şimdi kuzgunlar iner taze leşime"
"İki kere kesemden everdiğim"
Dost dediğim kıydı bana.
Ben Kürtoğluyum derim ki "Yiğitlik kadim"
Ben Nazif'im "Urfa'ya karşı vurdular beni"
Ağlasın Urfa.
Ben şairim
Halkların emrinde, kolunda, safında.
Satırlarım vardır kahraman,
Satırlarım vardır cılız, cesur ve sıtmalı.
Ahdim var:
Terli atlet fanilalı göğüslerden
Püfür püfür geçeceğim.
Bir de âşıkım, kanlı bıçaklı
Yar için serden geçeceğim.
İnan ki ciğerparem, inan ki sevgilim
Bu hususta:
"Üçten, beşten, senden geride kalan değilim"

(Ant, 1.7.1945)
(Yaşamı, Bütün Şiirleri)

İLK ADIM

Bir mermi de benden aslanım,
Bir mermi de benden.
Bir mermi de benden zafer topları
Mukaddes namlular!
Daha gelmesin mi bahar,
Daha gülmesin mi ağlayanlar?
Yıllardır kan içinde, sargı içinde
Unuttunuz mu
Sevmesini, şakalaşmasını?
Çekik gözlüler,
Kıvırcık saçlılar, ablak yüzlüler!
Küller mi saz beniz etti sizi
Yabanî güller, dost bakışlar, otlu çiçekler!
Ve sizler:
Adana, Aras pamuğu kadar
Sevdiğim yüzler!
Yayla türkülerim kadar
Memleketlilerim kadar
Sevdiğim yüzler!

Altıya mı değdi yaşlarınız
Otuz dokuz doğumlu çocuklar?
Ömrünüz, gözleriniz, uykularınız
Sığınaklarda geçti harp boyunca.
Oylum oylum ateşleri gördünüz mü,
Cepheden dönenleri sordunuz mu?
Tanır mısınız
Ay nedir, gün nedir, elma nedir?
Güneşi gözlere doldurmak güzelken
Hey küçük kardeşler hey
Görün ne hale koydular dünyamızı.

Şimdi zafer topları gürlüyor
Avrupa'da.
Ve deniz ötesi kıtalardan
Şarkılar...
Şimdi kazaska oynuyor Avrupa.
Şimdi silah yerine bayrak tutanlar...
Hiçbirini tanımadığımız
Mişiganlılar, Oksfortlular, Ukranyalılar.

Şimdi, göz aydın etme zamanıdır.
Yeni bir dünya doğuyor.
Şorul şorul giden kan pahası.
Müjdeler, müjdeler olsun
Yeni bir dünya doğuyor
Zincir seslerinden
Verem basillerinden uzakta...

Büyük ölülerini bağrına basıp
Yaralı insanlarımız
Kahramanlarımız konuşuyor:
"Benim olsun, senin olsun, bizim olsun,
Hani kardeşlerimiz vardı ya
Bu dünyada.
– Kız kardeşlerimiz, annelerimiz, şairlerimiz –
Dumdum kurşunuyla vursalar da
Her zaman böyle döğüşeceğiz:
Gırtlak gırtlağa, diş dişe, tank tanka
Demokrasi için,
Eşitlik ve hürlük uğruna"
Bir mermi de benden aslanım
Bir mermi de benden
Bir mermi de benden
Zafer topları, mübarek namlular!

(Ant, 1.6. 1945)
(Yaşamı, Bütün Şiirleri)

DOST

Ben berceste mısraı buldum
Hey ömrümce söylerim
Gözden, gezden, arpacıktan olsun
Hey ömrümce söylerim!

Bizsiz Ilgaz'ın çam ormanları güzel değildir.
Hayda günlerim hayda!
Sırtını düşmana verdikçe
Murat dağları güzel değildir,
Dost dost ille kavga!

Biz olmasak gökyüzü, biz olmasak üzüm,
Biz olmasak üzüm göz, kömür göz, ela göz;
Biz olmasak göz ile kaş, öpücük, nar içi dudak;
Biz olmasak ray, dönen tekerlek, yıkanan buğday,
Ayın onbeşi;
Biz olmasak Taşova'nın tütünü, Kütahya'nın çinisi,
Yani bizsiz
Anne dizi, kardeş dizi, yar dizi
Güzel değildir.

Gel günlerim gel de dol
Gel Aydınlım İzmirlim,
Gel aslanım Mamak'tan
Erzincan'dan, Kemah'tan
Düşmanlar selam ister
Gözden, gezden arpacıktan!

Gel günlerim gel de dol
Gel Aydınlım İzmirlim,
Gel aslanım Mamak'tan
Erzincan'dan, Kemah'tan
Düşmanlar selam ister
Gözden, gezden, arpacıktan!

Adana'nın pamuğu dokumada;
Diyarbakır, Afyon, Kütahya fabrikada
Ümit işkencede mahzun
Emek işkencede mahzun
Tenim, ayaklarım üryan
Ekmek işkencede mahzun
Ve Divrik'in demiri arabada
İşçi-köylü ve işçi birarada
Söyle türküler yadigârı kardeş
Söyle ağrılar yadigârı kardeş!
Neden alınterleri
Nimetler, haklar haram oldu sana

Gel günlerim gel de dol
Gel Aydınlım, İzmirlim
Gel aslanım Mamak'tan
Erzincan'dan, Kemah'tan!
Düşmanlar selam ister
Gözden, gezden, arpacıktan!

Sana selam olsun
Hürriyetlerin meçhul olduğu dünya
Canım Türkiye,
Memleketimiz!
Çalışan halklarıyla ümmi
Çalışan halklarıyla garip,
Irgadı, esnafı, madencisi, iptidai âletleri
Kadınları, erkekleri, hapishaneleri;
Başı boş suları, dumanlı vadileri, yoz topraklarıyla,
İşsizleri, realist şairleri, mücahitleri,
Sokak şarkısı, keten helvası,
Akşam Haberleri satanlarıyla memleketim!

Sana selam olsun
Sürgünler, mahkûmlar, hastalar!
Alacağın olsun.
Seni İstanbul seni
Seni Bursa, Çankırı, Malatya,
Sizlere selam olsun üniversiteler!
Öğretmenleri alınmış kürsüler,
Öğretmenler!
Sizlere selam olsun
Hürriyeti yazan eller, dizen eller!
Sizlere selam olsun makineler
Entertipler, rotatifler, bobinler!
Bu gülünç, aşağılık,
Namussuz şeyler dışında,
Sana selam olsun
Zincirin, zulmün kâr etmediği,
Kırbacın kâr etmediği
Büyük tahammül!

Gel günlerim gel de dol!
Gel Aydınlım, İzmirlim,
Gel aslanım Mamak'tan
Erzincan'dan, Kemah'tan!
Düşmanlar selam ister
Gözden, gezden, arpacıktan!

(*Gün, 15.7.1946*)
(*Yaşamı, Bütün Şiirleri*)

HASTİR LAN

Ben gider oldum
kardaşlar.
Ve de
kız kardaşlar,
Ben gider oldum
Gayri
Haram bana
Bu toprak damlar
Bu ağaçlar,
Bu taşlar bana.

Apat dediğin
Şişirilmiş oto lastiği
Ve bir kaç
Tahtadan ibaret
Bir saldır.
Suda yüzer.
Oğul, uşak, bir de karım.
Kurt bana
Hastir çeker
Kuş bana
Yılan bana
Hastir çeker
Çiyan bana
Lan kardaş
Bu nasıl yara
Kanar heryerimden.

Döğülmüşüm
Söğülmüşüm
Koğulmuş.
Siktir çekilmişim yani
Kendi öz yurdumda.
Bir meri keklik gibi
Çeker giderim.

Sanat Emeği, S. 24/1980 (Yaşamı, Bütün Şiirleri)

AHMET KÖKSAL
(1920-1997)

İLK AŞK

Bir yürek çarpar
Yüreğimin içinde
Gözlerinde bir yavru ceylan
Ürkek.

Ağzı yeni ayrılmış
Ana sütünden
Dudakları bir öpüşte
Eriyecek.

(*Yanık Sarı*)

MEHMED KEMAL
(1920-1998)

DER VASF-I STAYİŞ-İ İSTANBUL

İstanbul şehri içre serseri gezüp
Semâ vü deryayı seyr ü temaşa eyledim
Belki mahzun gönlümüz şâd
Gamlı hatırımız âbad olur dedim
Baktım şöyle evleri var
Tarz-ı kâdim kârgir bina ahşap bina
Tarz-ı cedid beton bina uzanır
Yolları var kaldırımdır parke asfalt dolanır
Sâkinleri kâfir olmuş islâm olmuş ne çıkar
Hepsi insan hepsi cana yakındır
Ben ol şehre hayran oldum tutuldum
Zira İstanbul büyüktür

Beyoğlu derler bir yer vardır gelüp durduk
Yeri güzel halkı güzel nimeti bol
Dilberleri nazlı nazlı civan civan alüfte
Âşık olmak adet olmuştur Rum kızına
Bir kavim ki ondan gelür pir-i mugan muğbece

Sual ettik bu nimetler yenilir içilir mi
Bunda bu sorulmaz dendi
Rakı dosttur oturuldu sofraya
Zira dostlar büyüktür.

Düdük çaldı iskelede bir âdem
Gemiciler seren çeküb salya demir ettiler.
Bir ağızdan şarkı söyler
Ol reisler çımacılar uşaklar ve tayfalar
Ben duyarım derya duyar
Mavi sular içre kayar bir gemi
Yolcusu ver şarkısı var kömürü ve dumanı
Zira derya büyüktür.

Eyup Sultan derler ana
Sütunlar üzre kurşun kubbeler durur
Selâ verir minarede ters kasketli birisi
Güvercinler dem çeker
Yüz sürülür Eyup Pirin kabrine
Bir mezarlık sıra sıra serviler
Tabut ardı cemaat
Bu yaşama bu ölüm
Zira insan büyüktür.

(*Dünya Güzel Olmalı*)

KUŞ VE ÇOCUK

Bir kuş düşünür bu karanlıkta
Oğlan çocuk ıslık çalar meydanlıkta

Kuş ötmeyi bilmez, oğlan sövmeyi
Bu türkü devam eder söyleyi söyleyi

Kuş der ki: "– Ulan eşşoğlu eşşek ne sen
Ne de ben adam olmayız kelle gitmeden..."

(*Dünya Güzel Olmalı*)

HAS BAHÇENİN GÜLÜ

Elleri deniz vurgunu,
Gözleri yaşam yorgunu,
Sormadın daha sorgunu,
Geçti salını salını.

Körpe dal mı, çiçek miydin!
Ağuyu içecek miydin?
Düş mü oldun, gerçek miydin?
Zorun gelini gelini.

Gülme çağında gülmedin!
Ölme çağında ölmedin!
Deneyler vardı bilmedin!
Çektin elini elini.

Gülümüzdün has bahçede.
Soluverdin düşüncede.
Aman vermez bir gecede,
Ara yolunu yolunu.

1971 (Söz Gibi)

ÖĞLE RAKILARI,

Buyurun içelim birer kadeh
Güzeldir öğle rakıları efendim
Unutulmaz
Bir kadından söz eder gibi
Utangaç, gizli yasak
Burası Arnavutköy efendim,
Eskiden ne güzel yerler vardı
Bir şilep geçiyor, bir tanker,
Bu Tarsus gemisi bizim
Karadenizden, seferden dönüyor
Sağlığa içelim, iyiliğe
Mutluluğa diyemem, dilim varmaz
Bugünlerde pek mutlu olanımız yok

Bakın denizin mavisi bitti
Çerçöp döküyorlar, ne derler
Çevreyi kirletiyorlar
Görgüsüz oldular çok
İttihatçılardan bu yana
Bet bereket kalmadı
Enver Paşa'nın mı dediniz,
Hayır, Naciye Sultan'ın
Kuruçeşme'deydi bilmezsiniz,
Kömür mezarlığı bütün kıyılar
Tekel mekel, Galatasaray adası

Onlar da öyle efendim,
Hoyrat, ne oldum delisi
Boğaz da kalmadı artık
Beşiktaş'tan başlardı
Bebek de bitti
Ya şu yeni yetmeler efendim
Boğazlı oldular
Yahya Kemal Beyle evet
Dalgın sular, körfez martılar
Kalmadı efendim kalmadı
Saat başına efendim
Birkaç yunus geçerdi
Ne mi oldu, öldüler
Bilir misiniz efendim öğle rakıları
Yeni resimlere benzer gündüz gözüyle
Gündüz gözüyle bakılan
Yeni resimlere inanmazsınız
Bir Asmalımescit meyhanesinde, Pera'da
Biraz küf, mazi, mahrem kokan
Biraz Tünel, Sait Faik, Mösyö Rober
Kimler yoktu buralarda
Kimler gelip geçmedi
En iyisini Fikret Adil bilirdi
Kitaplarında kaldı
Siyah-beyaz bir fotoğraf oldu

Beyoğlu geceleri mi
Kalmadı efendim nerde
Hani karanfilli Ümit Deniz
Her masada bir damla gözyaşı
Her yudumu zehir Cahit Irgat
Hacıağalardan bu yana
Dünya savaşından sonra
Her şey bitti
Yok caddeyi kebir
Banka banka banka
Sakal sakal sakal
Neden mi öğle rakıları
Gündüz gözüyle efendim
Bir kadehin özgürlüğü

>>

Nalçalı kundura uygun adım
İçki, kadın, porselen
Ses, söz şarkı
Her şey bunadı efendim
Ben de bunadım.

(*Öğle Rakıları*)

Rüştü Onur
(1920-1942)

İTİRAF

I

Size açabilmeliydim içimi
Geceler yalnız size
Ve yüzüm kızarmadan
Çocukluğumun küçük aşklarını
Anlatabilmeliydim
Geceler yalnız size

II

Benim de aşklarım oldu
Ve alabildiğine günahlarım.
Halbuki bigünah olmak istedim
Bütün ömrümce.

III

Anam,
Ben topaç çevirirken sokakta,
Benim güzel oğlum
Paşa olacak derdi...
Halbuki ben hâlâ
Topaç çeviriyorum sokakta.

DAVET

I

Sen açabilirsin kapımı
Benden habersiz.
Ve odama
Kendi odan gibi girebilirsin.
İstersen yatağıma
Benim gibi uzan boylu boyunca
İstersen bir cıgara yak tabakamdan.

II

Odamın duvarlarında
Zengin resimler arama.
Beyaz duvarlardaki
Kargacık burgacık resimleri o çizdi.
Ve ben son şiirimi
Odamın buğulu camlarına yazdım.

III

Kitaplarım şeker sandığında
Kendi kitapların gibi aç
Yolculuk canını sıkarsa eğer
İster götür onları beraberinde.
Bana yalnız
Yastığımın altındaki
Şiir kitabını bırak.

(*Servetifünun Dergisi*)

NOSTALJİ

Sen aziz şehrim,
Uykusuz yaşadığımı bilmelisin.
Bütün işçilerin
Saçak altında uyuduğu bir saatte,
Ben mızıka çalarak geçiyorum sokaktan.
Sen aziz şehrim,
Ellerim gözlerim kadar benimsin.

Ve aziz şehrim,
Şu anda seni terketmem için
Her şey tamam.
Gemi hazır, yelken fora.
Fakat neden,
Ölülerim bırakmıyor yakamdan?

(*Yeni Şiirler, 1949*)

BİR HASTALIKTAN SONRA

I

Bir hastalıktan sonra,
Mektup yazdım eşe dosta
-İadeli taahütlü-
Ve yıldırım telgraf çektim yâre
-Cevaplı-
Neler olmuş Rabbim, neler.
Ben tüberkülozdan yatarken, hastanede
Dostlar unutmuş adımı,
Yâr kocaya gitmiş...

II

Bir hastalıktan sonra,
İş başı yaptım.
Patron değişmiş,
Sarışın daktilo Fahrünnisa
Bir haftalık lohusa yatakta
Olan biten bu fabrikada
Şimdi ben
Üçüncü vardiyada çalışıyorum
Olga ile beraber.

III

Ve dünyamız Rabbim
Bir hastalıktan sonra
Eskisi gibi değil.

(*Amaç Dergisi*)

MEMNUNİYET

Benden zarar gelmez
Kovanındaki arıya
Yuvasındaki kuşa;
Ben kendi halimde yaşarım
Şapkamın altında.
Sebepsiz gülüşüm caddelerde

>>

Memnuniyetimden;
Ve bu çılgınlık delicesine
İçimden geliyor.
Dilsiz değilim susamam
Öyle ölüler gibi
Bu güzel dünya ortasında.

(*Yeni Zonguldak, sayı 34, 23.9.1942*)

ÖMER FARUK TOPRAK
(1920-1979)

TAHTABACAKLI KAPTAN

Bir sabah, köprü açılmadan,
Demir aldık denizden.
Unkapanı'ndaki minarede
Henüz ezan okunmamıştır.
–Davranın, dedi. Tahtabacaklı Kaptan
Çocuklar erken yatmamışlardı;
Çengel Halil ile Mustafa'nın barbutu
Sürmüştü, Ferhat'ın meyhaneden döndüğü saate kadar.

Ötede Yılmaz Reis,
Ateş yakmaktadır kumların üstünde.
Biraz sonra Haliç uyanacak,
Birbirine yaslanmış ahşap evlerin
Kapıları açılacaktır.
Her gün kıyıda tahta parçalarını yüzdüren
Çıplak ayaklı çocuklar
Bulmayacaklar bizi yerimizde.
–Nasıl bağırır onlar denize, bilir misin sen?
Onların da iki katlı evlerinden içeriye,
Esvapları tuz kokan adamlar girer,
Onlar da bir kap yemeği
Bölünmüş taze ekmekle yerler;
Ama sormazlar
Ertesi günkü nafakalarını.
Sabahları güneş bir su gibi dökülür,
Kafesli pencerelerinden,
İlk defa onlar görür
Güneşin denize gömüldüğünü.

Bizim gemi
Bir ağaç teknedir bu suyun üstünde;
Boyaları dökülmüş,
Okunmaz ismi bile artık,
Kim bilir kaç yıldan...

Tahtabacaklı Kaptan,
O da denizde açmış gözlerini.
Ona deriz, sen Kaptan'sın
Bilirsin bu enginin huyunu.
Sakin ve korkusuz, ufuklara bakar,
Çok konuşmaz, gülmez o.

Bir gece sabaha yakın
Karadeniz'de, balıkta iken donmuş sağ bacağı.
Bir şarkı kadar hazindir bu hikâye
Bu acı yelkenleri dolduran
Bir rüzgâr gibi yaklaşır ona,
Dolar gözlerine
Geçmiş günlerden iki damla,
Akmaz bu yaşlar yanaklarına
Islak ve zayıf elleri kımıldamaz artık,
Dolmuştur bu göğse yılların kahrı...

Çok gün görmüş
Çok yer görmüş,
Çok insan görmüş o!
Bakar, bakar dalgaların uçlarındaki
Beyaz köpüklere.
Ne söylemiştir, bu su ona,
Hangi günün akşamını hikâye etmiştir acep?
Nasırlı avuçların kuruladığı bu mavi gözler,
Hep uzak
Hep uzak türkünün
Hüznünü yaşatır.

Şu saçlara güneş girmiş,
Su girmiş, rüzgâr.
Kırışmış alnını kapıyor,
Bir kaç zamandır.

Şimdi yürüyor gemi açıklara doğru,
Hiç korkmamış,
Hiç ağlamamış,
Hiç düşünmemiş gibi
Söylüyor bir türküyü denize

➤➤

– Hani nasıl anlatmışlar ona –
Yapraklara çarparak toprağa düşen,
Meyvaların içinde kımıldanan çekirdeklerin sesi kadar
yavaş;
Karanlığın sulara yaslanışı gibi
Sakin bir türküdür bu.
Bu türkü,
Tahtabacaklı Kaptan'ın
Bacağını kestirdiği sabahın türküsüdür.

(*İnsanlar*)

YALNIZ SEN DEĞİL

bu gece tek başıma karanlıktayım
affet beni biraz kalbimi dinleyeceğim
gerçi ne varsa hürriyet keder aşk
bu katı duygulu yürekte hepsi var
güneşe karşı ya da toprağın altında
saatlerce onları konuştuğumu bilirim
ağlamayı unutmuş bu gözler beni affet
şu saatte çok şeyler dinlemeni istemiyorum geceden
saçların varsın dökülsün omuzlarına
elbet dilinden düşmemeli hürriyet şarkıları
çünkü seni bağrıma basarken de düşünmüşüm
beş kıtada hürriyet adına konuşanları
onun uğrunda kaybetti delikanlılar
bir bahar gibi çiçeklerle dolu hayatlarını
bir bahar gün ışığı ve ıslak yapraklar
ilk kez seven bir yüz umutlu bakışlarıyla
konuşmaya başladı işte tekrar

bu gece tek başıma ve karanlıktayım
ağaçlardan yıldızlardan uzakta kalbe yakın
yanan avuçların ve yüzüne dökülen saçlar
ben de çok istiyorum aşktan konuşmayı
ama çin'de daha kurtarılmamış şehir var
çekik gözleri örgülü saçlarıyla biliniyorlar
orada binlerce hektar araziye pirinç ekilir
gene binlerce hektar toprağı su basmış derler

bütün insanları seven kalbim tekrar konuşacak
çok zahmetlerle az kazananlardan yana
her sabah güneşle birlikte işbaşı ederler
bıçakçı süleyman ve yeşil tulumbalı ahmet
cömert yürekleri tertemiz bakışlarıyla
hikâyesini anlatmışlardır manavgatlı ismail'in
bir öğle paydosunda ya da soğuk bir akşamüstü
çok zaman avutmuştur onları mısralarımız
bir cıgara içimi zaman geçmiş çok mu
gözlerimi senin yüzünde dinlendirirken
yalnız seni değil onları da düşünüyorum
elektriksiz kasabalar çıra ışığındaki köyler
kilometrelerce yol aşan kamyonlar
batının postalarını taşıyor doğu şehirlerine
kömür yüklü mavnaları ve emekçi halkıyla
severim memleketimin alın teri kokan toprağını

bu gece tek başıma ve karanlıktayım
biliyorum okyanustan geliyor bu rüzgâr
yarın sabah şafakla uyandığım vakit
hürriyete ve yaşamaya inandığım için
seni tekrar dudaklarından öpeceğim
yalnız sen değil bütün insanlar
tuna üzerinde feribot işletenler dok işçisi
düşman elindeki köprüleri alan yurtseverler
cherbourg'ta mitralyöze göğüs geren çavuş henri
velhasıl bütün hürriyet savaşçıları
sizler en kutsal anılarım arasındasınız.

(*Hürriyet*)

YAŞADIK DİYELİM

başladı saz damlı kulübemizde akşam
ocağın aydınlığında dudakların ıslak
görünüyor ardına kadar açık kapımızdan
ufukta bakır renkli bulutlar
baktım göle düşmüş gözlerinin yeşili
avuçların mayıs ayı kadar sıcak

>>

bu saatte bütün umutsuzlara yaklaşmalıyım
ellerimle silmeliyim gözyaşlarını
onlara barıştan savaştan söz açamam
her şeyden önce çünkü yaşamak

gözler yollarda dağıtmış saçları rüzgâr
uzun zaman sonra gün ışığına çıkmışım
soluğunu duyuyorum yastığımda penceremde
anıların kıyısında yürümüşüz beraberce
şimdi ağır bas bariton sesiyle söylüyor
santa-lucia'yı bir zenci ilerde
keten gömleğinde denizin tuzlu ağzı
gözleri gülüyor avuçları beyaz beyaz
bir ateşböceği ile bir an aydınlanan
korkmayan, yüzünü hatırlıyorum

bana yavaş sesle okuyor şiirlerini
sanki eğilmiş geceleri sulara
tenhada ağlayan bir nar ağacı
halbuki sen kahraman yüreğinle
bir kalp damarı gibi hızlı hızlı atardın
cesaretle bakardın uçurumlara
şimdi ağır ağır geçiyor beyaz bulutlar
yelkenleri ferah rüzgârlar dolduracak
yasla başını omzuma sıyrıl kederlerden
duyacaksın çünkü bu titremeyi yaşadıkça

(*Dağda Ateş Yakanlar*)

SUSAN ANADOLU

çatlamış topraklar üzerinde yürüyorum
dudaklarım kanıyor kuru ağaçlar durgun akşamda
senin gözlerinde görüyorum sivas'ı erzincan'ı
gecenin sarktığı toprak evlere iniyorum
çıra alevinde oturuyor döne bacım susarak
alıyorum yüzünden karanlık keder bulutunu
hiçbir hazin türkü onları ağlatmıyor mutsuz da olsalar
dağlarda ırmaklarda bitkisel bir yaşantı

eğitim görmemiş insanlarım düşünmeyi öğreniyorlar
rüzgâr yanığı yüzlerinden geçiyor yirminci yüzyıl
sen içkilerle girerken akşamın turuncu bulutuna
dikenli otlarıyla geçiyor uzak bozkırlarım
haberin var mı toprağın altındaki köylerimden
dokuz bin yedi yüz köy yirmi dört saat gecede
beyinlerinin kıvrımlarından geçmemiş daha
gün ışığında gelen bir okul penceresi
oysa çekilerle dolu türkülerde duruyorlar
saçlarını unutmuş sakallarını unutmuş uzakta doğuda
gözlerimi yaktılar göğüs tahtanı paramparça
ufukta tortum uzun bir çizgi mutsuz
bırak beni orta anadolu unuttum ağlamayı
kerpiç bir baca gibi düşünüyorum bulutlara karşı
karacaoğlan'dan öğrendim doğa sevgisini
bir gözümde siirt öbür gözümde bitlis muş
ateş yakacağım uzak kıyılarında senin
gelip duracaklar gözbebeklerimde gemiler
rizeli ıslak bir akşam bırakacaklar avuçlarıma

diyarbakır'ın anlattıkları ak kâğıtta kara yazı
mağarada yaşıyorsunuz öküz keçi koyun beraber
kara akrep karayılan cümle haşarat yanınızda
ötede dadaşların bebeleri mavi boncuk
uzun süre dalıyorum erzurumlu bir kulübede
kızgın bir akşam giriyor içeriye ansızın
uzakta yırtıcı kuş gözündeki parıltı
isli bakracın ateşine tutuyorum kitabımı
pir sultan abdal'dan beri susuyorsun sivas'ta

(*Susan Anadolu*)

GÜN IŞIĞI

karanlık geceleri sevemem
bir zından örtülür sanki üstüme
ne güllerin açılışını görürüm
ne çocukların gözlerindeki mavi gülüşü
ıslak kıyıya dizilse bile yıldızlar

>>

oraya doğru yürüyemem
gece başladı mı bir yerde
yarım kalır dudaklarımda türküm
karanlıkta güzel değildir gülüm
saçları başak kokan
köylü kızının yürüyüşü

sabahın ilk ışıkları nerde
bursa'nın şeftali bahçesi gibi girer
açık penceremizden kapımızdan içeri
hani gürleyen dalgalar bazen bizi sürükler
ak köpükler içinde götürür engine
sonra tekrar getirir geri
işte öyle ilk aydınlıkta
uçurmalı rüzgâr uykumuzu
doğa bir sergi uzatır
başlar cümbüşü yeşil ile mavinin
doyamazsın her birinin rengine
akmaya başlar belim kalınlıkta
yaprakları sürükleyen bir su
alır gözlerimizden saçlarımızdan
altın çocukluğumuzu

devam eder hayat
devam eder bir okul bahçesinde
bulutlara sürtünüp geçen
meleklerin uykusu
bir park kanepesinde otururum
orda takıp iki kanat
süzülürüm uzaklara
fakir bir ev bulurum
açarım bütün pencerelerini
alıp çocukları kanadımın altına
kocaman gün ışığını yayıp parklara
onları bindirip atlı karıncalara
çimenlerin üzerinden seyre dururum

gece başladı mı bir yerde
ağır kurşun bulutlar iner üzerime
açıp penceremi sorarım

▸▸

açlıkla yoksulluk kolkola durakta mı
kaygılı bir gölge düşer gözlerime
gün ışığının kapısında oturup
fırat suyunu anlatır bana karım
orada dağlarda rüzgârı durdurup
büyük asi ırmaktan geçer
renk renk ışıklarım
getirip onlardan arşın arşın
bütün okullara dağıtırım

(*Ay Işığı*)

BEBEĞİN GÖZLERİ

bir akan ırmaklar bir göldeki su
bir hızla giden ak bulutlar
bir karanlıkta dağların uykusu
oturmuş bebek anasının kucağına
bakarım, altın parıltılı yüzüne
mavi gözlerinden geçer eli yıllık ömrüm

senin dünyana yürüyünce aydınlık
ben belki çoktan gitmiş olacağım
gene dizilecek dallara kuşlar
sen eğilip bakınca aynasına
deniz yeşili pul pul gümüşi balık
hızla girecek yosun dünyasına

(*Tüm Şiirleri*)

NECATİ CUMALI
(1921-2001)

KARDA AYAK İZLERİ VAR

Karda ayak izleri var
Vurulup düştükleri yere kadar
Yüzleri tanınmayacak bir halde
Öldüğü yerde kalmış cesetleri

Onlar için hatıra yok
Saat durmuş
Onlar için değil
Yıldızlar ve bu gece
Onlar için değil gelen güneş
Artık onların yok
Uzak şehirlerde
Sevdikleri

Artık hepsi bitti
Açlık, susuzluk ve kin
Ne matra ne ekmek torbası lazım
Ne silah
Elbise ve düşen şapka da lüzumsuz
Artık üşümezler ki

En güzel ocak ateşleri
Artık ısıtamaz ellerini
İsimlerini en yakın tanıdık
Söylese işitmezler
Kurt mu, dost mu, düşman mı?
Bilmeyecekler baş uçlarına geleni
Artık ne tren, ne gemi
Onları getiremez bir daha

(*Harbe Gidenin Şarkıları*)

HÜRRİYETE ÖVGÜ

Boşuna değil dökülen kan
Hatıran daha aziz çıkacaktır
Bu felâket senelerinden
Asırlardır bu böyledir
Bütün kötülükler geçer
Yaşar iyi ve güzel olan

Sen çalışmanın ve düşünmenin hakkısın

Kanunların, nizamların üstünde
Talihisin insanlığın
Her sevgi hayatla biter
Yalnız senin aşkın kalır
Genç çocuğa babadan

Boşuna değil dökülen kan
Şehirlerde, köylerde çocuklar büyüyecektir
Daha zeki daha çalışkan
Bütün acılar unutulacak
Şarkılar daha yürekten söylenecektir

Yıkılan evler köprüler
Daha sağlam kurulacaktır tekrar
Yeniden fabrikalar yükselecek
Tarlalar genişleyecektir

Boşuna değil dökülen kan
Tarihin akışından anlıyorum
Kuvvet zamanla yıkılır
Yalnız senin uğrunda ölür insan
Yarası acımadan.

(*Harbe Gidenin Şarkıları*)

KARABATAK

Dalar gider pencereler önünde şimdi
Ilık yaz akşamlarını hatırlar
Vapurlar geçer bomboş güverteleri
Bomboş uzanan denizin üstünde
Aç bir karabatak dalar çıkar

Bilirim yalnızlık üşütür insanı
Kalp daima sevecek birini arar
Hatırlar bakışlarda kalan aşklarını
Avuçları hafif terli, yanakları al al
Ağaçlıklı yollarda akşam dolaşmalarını

İlk yıldızlar karanlık basmadan doğar
Hafif çiçek kokuları gibi uçar içiniz
Yavaşlar dönerken adımlarınız
Esen rüzgâra, durur, kulak verirsiniz
Bakışlarınız bütün kadınlarla karşılaşır

Daha önünüzde uzun bir yaz vardır
Bütün gün şurada burada gecikir oyalanır
Döner durur yatağında bütün gece
Ay ışığı, sıcak hava, tutuşturur kanını
Uykularını kaçırır en ufak bir düşünce

Şimdi rüzgârlar soğuk eser yüzünüze
Hüzün verir yağmur sularından geçen bulutlar
Bayırlarda yol alan posta arabaları
Şimdi birbirinden ayrı yaşar kurtlar, kuşlar
Sular çakıllardan ayrı akar

Dalar gider, gözleri büyür büyür de
Ilık yaz akşamlarını hatırlar
Avuçları hafif terli yanakları al al
Bomboş uzanan denizin üstünde
Aç bir karabatak dalar çıkar

(*Güzel Aydınlık*)

SOĞUK KIŞ GECELERİ

Soğuk kış geceleri odama
Ansızın bir kadın hayali girer
İlerler yavaş adımlarla
Masamı düzeltir, omuzlarımı örter
Elleri güller beyazlığında

Dışarda gece zifiri kara
El ayak ortadan çekilmiştir
Rüzgâr deli deli eser
Dalların gölgeleri sokak boyunca
Kaldırımlarda uzar, titreşir

Sefih yüzler, kötü kişiler
Karanlıkta yaşıyan kim varsa
Üşüşür peşinden camlara
O bana şahin önünden
Kaçan yavrular gibi gelir

Bak der, ne haldeyim
Ne haldeyim bil
Ne arzum kaldı, ne hevesim
Kapılara duvarlara benzedim
Uyurum uykularım uyku değil

Güzelim, kadınım, gülüm nerkisim
Bilemedim, bir hata ettim bağışla
Bağışla, ne ettimse kendime ettim
Sen gideli gün günden tazelendi derdim
Sen gideli yüzüm gülmedi bir daha

Dışarda gece zifiri kara
El ayak ortadan çekilmiştir
Rüzgâr deli deli eser
Dalların gölgeleri sokak boyunca
Kaldırımlarda uzar titreşir

(*Güzel Aydınlık*)

LOKANTADAKİ KADIN

İçip içip bana bakıyordu
Omuzu üstünden kocasının
Saçlarından ışıklar geçiyor
Gülüyor etrafında her söylenene
Yalnız iri siyah gözlerinde
Gölgesi yer etmişti yalnızlığının

Daha görür görmez anladım
Aşksız beklediğim oydu senelerce
Uykularım arasında bütün gece
Ilık sesi, kahkahaları çınladı durdu
Yanıp söndü göz kapaklarımda
Aydınlıklar içinde beyaz vücudu

Bu dünyaya insanlar eş gelir
Karanlıkta akan nehirler gibi
Kalpleri birbirinin çağırışını duyar
Olsa olsa mutluluktan bütün nasibi
Macerası onunla bana benziyenlerin
Bir gün bir tesadüfle karşılaşır, ayrılırlar.

(*Güzel Aydınlık*)

BİR ANA

Kadın çamaşırdan dönüyor olmalıydı
Kolunda bohça, sert soda kabartmış ellerini
O yaşta bütün yahudi kadınları gibi
Sırtında eski bir kadife hırka
Bir şikâyet yorgunluk ifadesi bakışlarında

Küçük, çilli, dik kızıl saçlı
Satılmamış gazeteleri koltuğunda
Üşüyen bütün küçük çocuklar gibi
Burnunu çeke çeke, avuçlarını hohlıya hohlıya
Sürterek eskimiş kunduralarını
Ayak uyduruyordu anasının adımlarına

Onlar önde, ben arkada
Bir mart gecesi onbirden sonra
Taksim'den Tünel'e kadar yürüdük
Alçak sesle konuşuyorlardı aralarında
Sanki bir değirmen ağır ağır dönüyor
Hayat ağır ağır akıyordu
Bulanık, kirli nehirler gibi
Büyük, karanlık binalar arasında

(*Güzel Aydınlık*)

EMİNE

Abanoz'daki Emine
On yedisinde düştü
Afro'nun eline
Şimdi yaşı yirmibir
Eridi gitti dört senede
İpek saçları, vücudu bozuldu
Ela gözlerinin ateşi söndü
Kalmadı eski neşesi
Alıştı zamanla küfüre, tütüne
Zamanla etrafına uydu
Isındı evinin adetlerine
O içimizden birinin kızı
Birinin kardeşi
Âşık birine

(*Güzel Aydınlık*)

GÜZEL AYDINLIK

Akdeniz göklerinden
Köpüklerden, limon çiçeklerinden
Gözlerimde kalan
Güzel aydınlık
– Nesrin'i bir defa öptüm

Beyaz badanalı odam
Annemin yüzüne, soframıza
Gençlik hülyalarıma düşen
Güzel aydınlık
– Ümitsiz kaldıkça seni düşündüm

Biz fakirdik ama iyi insanlardık
Bolluk yıllarında da
Felâket günlerinde de
Seni yanı başımda gördüm
Güzel aydınlık
Tatlı aydınlık

(*Güzel Aydınlık*)

GÜNEŞ SAATİ

Darılmışım kendi kendime
Artık hiçbir şey açmaz beni
Ne kadın, ne şarkılar, ne etrafta manzara
Ah, her zaman insanın içi nasılsa
Dışı da öyle

Saatlerdir elimde değnek
Deniz kenarı sazdan bir kahvede
Toprağı eşerim
Sanki Robenson'un adası
Oturduğum masa ile iskemle

Vakit ikindi
Biri beni geçti
Seni de geçecek
Biz seninle sevişemedik
Sevişemiyeceğiz de
Gölgeler önümde bir karış ileri gitti

Ağaçlar denize doğru gidiyor
Deniz karşı dağlara doğru
Gittikçe küçülüyor, ufalıyorum

>>

Olduğum yerde
Neredeysen uzat ellerini
Başım dönüyor.

(*Güzel Aydınlık*)

İTHAF

Küçüğüm, sen şimdi on sekizindesin
Güzelliğin gün günden dillere destan
Hatırımda herbiri seninle canlanan
İzmir'in günlerinde gecelerindesin

Sönmüş yanardağlar, kaleler eteğinde
Yüzyıllardır uyuyan şu bizim İzmir
O âşık kadınları, levent erkekleri nerde?
Sahiden yaşayıp göçtüler mi kimbilir?

Balkonlara, yalılara dalar düşünürüm
O günler uzaklaşan yelkenlerin peşisıra
Akan bulutlar gibi geçmiş: ne iz, ne hâtıra!
Sır şimdi bunca güzel hayat, güzel ölüm!

Sır şimdi gözyaşları, saadet dilekleri
Bize gelen yüzyılların hikâyesi sır
Eski İzmir diye ne varsa şunun bunun bildiği
Yaşlıların kırık dökük anlattığıdır.

Aşkı şehirler yaratır, şehirler yaşatır diyorum
Gün gelir aşklariyle anılır şehirler anılırsa
Niyetim sevdalı sözler etmek de olmasa
İzmir için ne yazarsam sana adıyorum!

(*İmbatla Gelen*)

KISMETİ KAPALI GENÇLİK

Melih'e

Maçka'dan aşağı bir tütüncü tanıdık
Bir şişe rakı bir merhaba maksat hatır
Her akşam ayaküstü birkaç laf atardık
Ardımdan o kalkar dükkânını kapatır
Ben açardım İstanbul'a karşı rakımı

İstanbul'a karşı iç iç düşün bu ne iştir
Günün bir yarısı çamur öbür yarısı
Durup dururken başlıyan o baş ağrısı
Bunca yıl yalan okuduk yalan dinledik
Aklına kim gelirse gelsin bağır ver veriştir

Üzgün kısmeti kapalı koca bir gençlik
Karşımızda canım İstanbul canım deniz
İçtik içtik kahırlandık bunca yıl dilsiz
Kimdik ki yaşamımızı berbat ettiniz
Sizlere el uzattık düşman gibi itildik

Fakat İstanbul dev gibi büyük bir şehir
İyi kötü ne günler görmüş geçirmiştir
Geceleri yorgun çocuklarının terli
Alınlarında o doğurgan ana eli
Dinlendirir dizlerinde ümitlendirir

Kimse alamaz elimizden bu ümidi
Bunca yıl bu ümit bizleri tutan dimdik
Neydik düne kadar daha üç beş kişiydik
Çektik kapıları çıktık evlerimizden
Meydanlara sığmıyoruz kardeşler şimdi

(*Yağmurlu Deniz*)

KAR AYDINLIĞINDA

Uyandım kar aydınlığında
O küçük kasaba uykuda
Uykusuz bir sıra kavak
Hem gider hem dinlerim
Düş önüme yol göster derem benim
Kar mıhı atımın nallarında
Cebimde bir şişe konyak

Evlerinin avlusunda ayva nar
Sedirinde acı biber rengi bir kilim
Odan ıslak tahta kokar biraz da toprak
Gözlerim sana değer ısınır
Uzattım mı mangalına ellerimi
Her yanım tane tane mısır
Sanırdım patladı patlayacak

Sen sıcaktın yataklar sıcak
Pencerende aydınlık kar
Ateşim kömürüm esmerim benim
O günlerin tadı başka nerde var
Gençtik âşıktık deliydik
Seviştikçe ağardı karanlıklar
Bunca dağın karlarını erittik

(*Başaklar Gebe*)

ANNA KARENİNA

Tekerler durur
Lokomotif susar
Leningrad garında
Durmayan
Anna Karenina'nın
Kalp çarpıntılarıdır
Bakınır
Gülüşleri ürkek
Giysileri

»

Taşan yüreğine dar
Artık ne kendine
Ne başkasına yar
Sallanır ayakta
Taşları oynamış duvar

(*Ceylan Ağıdı*)

BUĞDAYDAN ÖĞRENDİM ŞİİRİ

Buğdaydan öğrendim şiiri
Canım kara buğdaydan
Tadı tat binlerce yıldır
İyilik cömertlikle alır
Sofralarda yerini.

Akan sulardan öğrendim
Kimsesiz çeşmelerden kırda
Duru pınarlardan dağların beleninde
Denizden ya da, yazlar kışlar geçer
Tükenmez bize anlattıkları.

Kır çiçeklerinden öğrendim
Ürerler dağ bayır kendiliğinden
Renkleriyle kurumlanmadan
Ayırmadan çobanı beyi
Sunarlar güzelliklerini.

Köy kahvelerinde öğrendim
Yağmur, toprak, kadınlar, severek
Bir ömür sözünü ettikleri
Ne kıtlıklar kırar umutlarını
Ne istekleri biter tükenir.

Çarşıda pazarda öğrendim şiiri
Küfürlerinden balıkçıların şoförlerin
Saysam ustalarım hep böyle gider
Adsız ağaçlar, göğün değişimleri
İçgüdüleri kuşların böceklerin...

Nasıl renk renk açarsa kır çiçekleri
Kayanın dibinden patlarsa kaynak
Sevince sarhoş olunca bizlerden biri
İndirir yumruğunu yırtarsa gömleğini
Şiir yazarım ben de kanımı akıtarak...

(*Bozkırda Bir Atlı*)

MUZAFFER TAYYİP USLU
(1922-1946)

KAN

Önce öksürüverdim
Öksürüverdim hafiften.
Derken ağzımdan kan geldi
Bir ikindi üstü durup dururken

Meseleyi o saat anladım
Anladım ama, iş işten geçmiş ola
Şöyle bir etrafıma baktım,
Baktım ki yaşamak güzeldi hâlâ

Meselâ gökyüzü,
Maviydi alabildiğine
İnsanlar dalıp gitmişti
Kendi âlemine.

(*Şimdilik*)

GÜNAYDIN

Kapalı duran penceremden
Odama giren sabah güneşi
Günaydın diyor

Sandalyanın sırtında ceketim
Dün gece olup bitenleri unutmuş
Uzun etme diyor işte

Ve bir mırıltı
Kulağımın dibinde
Ben başlıyan günüm
Aydınlığı getirdim sana
İnsanoğlu
Hadi kalksana

Peşinden lafa karışıyor pencere
Günaydın seni bekliyor
Sokaklar seni bekliyor
-Sokaklar beni bekliyormuş-
Günaydın

(*Şimdilik*)

HÂTIRALAR

Hiç bir şeyi düşünmemeli uzun uzun
Biliyorum ağacı
Ağaç olarak seyretmeli
Lâkin elimden gelmiyor bir türlü
Ne yapalım,
İnsan yaratılmışım çünkü
Sırası gelmiş
Ağlamışım
Gülmüşüm sırasında
Parasız kalmışım
Aç kalmışım sonra
Artık nereye gitsem
Hâtıralar peşimde

(*Şimdilik*)

BARIŞ

Barış ilan edildi nihayet
Her şey eski halini aldı
Ne olduysa cephede ölene oldu
Bir sabah aldılar evinden
Güneşli bir gün vardı dışarda
Ağaçlar da henüz çiçeklenmişti
Ne kadar durgundu Allahım deniz
Ve bir daha dönmedi geri
İşte bütün hikâye
Annesi ağlıyor şimdi

(*Şimdilik*)

BÜYÜK ŞEHİR

Büyük ve kalabalık şehirlerin
Islak asfalt caddeleri
Bol ışıklı aydınlık geceleri
Kürk mantolu güzel kadınları
Büyük ve kalabalık şehirlerin

Büyük ve kalabalık şehirlerde
Sayılmıyacak kadar insan vardır
Kaldırımlarda, tramvaylarda, otomobillerde
Apartmanlarda, evlerde ve kahvelerde
Hastanelerde, hapishanelerde
Sayılmayacak kadar insan vardır
Büyük ve kalabalık şehirlerde

Gazete satan çocukların sesleri duyulur
Akşam olunca
Işıkları yanar meyhanelerin
Sonra bir kalabalık birikir
Sinemaların önlerinde
Ve sokaklara dökülür
Bahtı kötü kadınlar

Sokaklara dökülür
Bahtı kötü kadınlar
Güzel veya çirkin
Esmer veya sarışın
Bahtı kötü kadınlar
Ve bir takım insanlar
İplik gibi zayıf ve uzun
Anası ölmüş gibi mahzun
Bir takım insanlar

Büyük ve kalabalık şehirlerde
Zavallı işçi
Unutuvermiştir kendini
Ev ve fabrika
Fabrika ve ev arasında

GRAMER DERSİ

"Sevmek" bir kelimedir
"Sarı saçlı" dersem bir kız için
Sıfat söylemiş olurum.
"Ben sarı saçlı bir kız sevdim"
Bir cümledir, Sevda dolu bir cümle
Nokta koymalı, durmalı zira
Zira "açlık" da bir kelime
Cümleye gelmez sarı saçlı kız gibi
Ah elbet dolaşırsa ölüm sık sık dilime
"Öleceğim, ölüyorum, öldüm"
Diyeceğim bir gün.

(*Şiirler, Yazıları, Kendisi İçin Yazılanlar*)

İSTANBUL'A HASRET

Behçet Necatigil'e

İstanbul'un bir başka hâtırası
Sigara dumanı dolu kahve
Güven olmaz erkenden gitmeli eve
Kararsızdır eylül güneşinin seması

Sonbahardır yağmur yağacak elbet
Baksana, kuşlar yuva derdinde
Sen ekmek parası peşinde
Ah, dayanılmaz bir hale geldi gurbet

Dayanılmaz yolumun üstünde meyhane
"Çek canım çek
"Çek gülüm çek,
"Çek İstanbul aşkına bir tane."

Ne iştir ben de bilmem
İçtikçe hatırlıyorum
Hatırladıkça içiyorum
Doldur kadehi anam babam

(*Şimdilik*)

RÜŞTÜ'DEN GELEN MEKTUP

Oktay Rifat'a

Önce bütün şairelere selam
Sonra şunu söylemek isterim
Ölüm hiç de güzel değil
Ne sabah var ne akşam

Sokakların ellerinden öperim
Bana yaşamasını öğretmişlerdi
Dost olsun, düşman olsun
İnsanlara iyi günler dilerim

Söyle sarı saçlı daktiloya
Ben yokum artık
Vefasız dostlara hatırlat
Kimseye kalmaz o dünya

Nasıl unuturum güzeldi yaşamak
Fakat hakkı varmış Oktay'ın
"Hâtıralar da dal istiyor
"Kuşlar gibi konacak"

(*Şimdilik*)

LÜTFİ ÖZKÖK
(Doğ. 1923)

KURUNTU

Hep böyle yazıyorum şiirlerimi
Kalemim kararsız ellerim soğuk
Şarkımın ucuna koymuşum seni
Seyrediyorum saçlarında köpüren dalgaları

İçiyorum koparak tüm bağlarımdan
Olanaksız ayrılıklar taşıyor her söz
Bir ak gün gibi esrik ve çıplak
Esiyorsun sayfalarım arasında.

Kırık cam renginde yağmur yağıyor
Bunca zaman umudun ışıdığı alnıma
Bakıyorsun aramızda büyüyen sessizliğe
Sessizlik bir türküdür serüvendir seninle.

İçimde son mevsimden kalan yankı ve yara
Sana doğru yükseltiyor külden sütunlarını
Ve yazıyor öyküsünü altın düşlerimizin
Paslanmış bir güneşin kumsallarına

Ne değin dirensek ne değin zorlasak
Akacak günleriniz uzak sulara doğru
Ve titrek bir ışık düşecek omuzlarından
Pişmanlığın eşiğinde savrulan tozlara.

1948 (İçimdeki Sıla)

MÜLTECİNİN AĞITI

– Oktay Akbal' a–

Bir Baltık yelinde unutmuş saçlarını
Çevresinde bilmediği yüzler, sular, orman
Umut, Lapon çiçekleri gibi saydam, kokusuz
Umut, odasında başucuna çivili
Umut, karlı dalda sallanan son yaprak.

Yıllar çözmüş yumağını eksilen her mektupta
Yalnızlık yüreğinde, yalnızlık sinirlerinde
Yalnızlık efkârın kumlu penceresinde
Gökkuşağın gömüldüğü eski surlar Riga'sında.

Orda köprüler, kuş tüyünden köprüler
Kıyılarında bir Van Gogh güneşi
Daracık sokakları yıkayan çan sesleri
Hasatlar, petekler, bakire beyazı geceler.

Bir Baltık yelinde unutmuş saçlarını
Şapkası bir İsveç kanalında yüzmekte

Sararan mevsimler üstünden bir el
Kayan bir yıldızın yelesini okşamakta.

(*İçimizdeki Sıla*)

ŞÜKRÜ ENİS REGÜ
(1923-1976)

HARB İÇİNDE

Boşuna demir atıyor vapur,
Boşuna bal yapıyor arı,
Boşuna sürülüyor toprak.
Ne çiçek koklamak istiyor canı insanın
Ne gezip dolaşmak;
Ne aşktan bahsetmek sevgilisine..

Öyle habersizce geliyor ki ölüm,
Rüyalar tamamlanamıyor,
Giyinip kuşanılamıyor,
Gülünüp ağlanamıyor.
Ve son bir defa olsun insan
Göz göze gelemiyor.

(*Dünden Bugüne Türk Şiiri*)

İÇİNDEKİLER

Büyük Türk Şiiri Antolojisi

Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi'nin gözden geçirilmiş yeni basımında, Tanzimat döneminden günümüzün en genç şairlerine kadar, 200'ü aşkın şair ve 1000'i aşkın şiir yer alıyor. Antoloji'nin giriş yazılarıyla sondaki "Biyografiler ve Değerlendirmeler" bölümünde ise, modern Türk şiirinin iki yüzyılı kapsayan oluşumları ve yaratıcılarının özellikleri irdeleniyor. Bu nitelikleriyle *Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi*, şiirseverlerin olduğu kadar, öğrencilerin ve modern Türk şiiri konusunda bütünsel bir görüş edinmek isteyen herkesin başvurması gerekli temel bir yapıttır.

TAKIM ISBN: 975-7384-16-X
ISBN 975-7384-17-8
9 789757 384175